

Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació

Departament de Filologia Catalana

Marcadors del discurs en l'ensenyament del català per a adults: l'ús dels connectors textuais

Tesi doctoral

Presentada per: Laura M. Eliodoro Furió

Dirigida per: Maria Josep Cuenca Ordinyana

Programa de doctorat: Llengües, Literatures i Cultures, i les seues aplicacions (3135)

Febrer 2025

A Desamparats i a Joan Antoni.
A Maria i a Carlos.

Ma mare, mon pare.
Mos iaïos.

Abstract

This PhD thesis aims to empirically determine how adult learners of Catalan use textual connectives in written texts, as for frequency, meanings (general and specific) and formal aspects considering their contribution to the cohesion and coherence of the text as a whole. The research questions are three: (i) which textual connectives adult learners of Catalan use in written texts (forms and meanings), (ii) how they use them, and (iii) what problems can be found. The topic is new, since there is no previous corpus-based research including the study of connectives in Catalan.

The analysis is based on two corpora of adults with an advanced knowledge of Catalan: university students of Catalan Philology at the University of Valencia and students of the Valencia Escola Oficial d'Idiomes (Official Center for Learning Languages). The first corpus includes two essays included in the subject devoted to Text Analysis. The second corpus includes two production tasks carried out within a didactic sequence where connectives were studied both practically and theoretically. This sequence was based on a third complementary corpus (model corpus) that includes argumentative texts written by expert writers. The model corpus functions as both a control corpus and a corpus used in the class-room to reflect on how connectives should be used.

All three corpora were annotated using the textual analysis software and corpus management tool Sketch Engine. To do this, we created an annotation system based on four types of variables: formal (category, position, associated punctuation and co-occurrence with other forms), functional (domain, general meaning and specific meaning), usage (appropriate or problematic, and also general assessment of the cohesion mechanisms throughout the text), and identification (corpus and authorship). The meaning and use of each occurrence has been analyzed and annotated considering the (whole) context. The process often implies disambiguation of the meaning of the text connective, since it is necessary to interpret the value and use of each occurrence in the context in which it is inserted. This procedure allows to identify non-connective forms used as text connectives and also connectives wrongly used according to their coded meaning. After the units have been selected, each context is labelled according to the 12 variables just mentioned. Once the corpora have been annotated, they were analyzed in detail. In the case of the university students' corpus, the teacher's feedback was also considered. For the EOI corpus, we compared the results with those of the expert corpus, which had been read and studied by the students.

The thesis includes an introduction, followed by the state of the art (Chapter 2), departing from a few interlanguage studies on Catalan, even if they do not take connectives into consideration, and including the review of several works that analyze the use of connectives in the interlanguage of adult learner and/or propose how to teach them. Chapter 3 describes the theoretical framework, the corpus, and the research methodology, including the annotation system used. Chapters 4 and 5 include the quantitative and qualitative analysis of the university students' corpus and the EOI students' corpus, respectively. The analysis shows the frequency of text connectives according to general and specific meanings and unveils problematic uses, particularly overuse and overmarking (i.e., co-occurrence of text connectives and other markers serving the same function). The conclusions (chapter 6) synthesize the results, compare them with findings from previous studies, and outline recommendations for a more consistent approach to teaching and learning how to use text connectives in Catalan written texts—an avenue for future research.

This work aims to contribute to filling a research gap regarding the interlanguage of adult learners of Catalan. Our ultimate goal is to identify specific difficulties they encounter, which is essential for formulating guidelines to improve the teaching and learning process for adult learners.

Resum

Aquesta tesi té com a objectiu general determinar empíricament com utilitzen estudiants adults de català els connectors textuais en les produccions escrites, pel que fa a la freqüència, els significats (general i específic) i altres aspectes formals tenint en compte com contribueixen a la cohesió i coherència del text en el seu conjunt. En concret, ens plantegem tres qüestions: (i) quins connectors textuais utilitzen (formes i significats que manifesten), (ii) com els usen i (iii) quins problemes podem detectar en l'ús que en fa. Es tracta d'un aspecte sobre el qual no hem trobat recerques prèvies, atès que els treballs empírics dedicats a la interllengua dels estudiants adults de català no inclouen l'estudi dels connectors.

La nostra anàlisi parteix de dos corpus d'adults amb un coneixement avançat de la llengua: estudiants universitaris i alumnes d'escola oficial d'idiomes (EOI) valencians. En el primer cas, es tracta de dues pràctiques avaluable de comentari de textos i, en el segon, de dues pràctiques de producció de textos argumentatius en el marc d'una seqüència didàctica en què es treballen els connectors d'una manera pràctica i teòrica. En aquest últim cas, la seqüència s'ha basat en un tercer corpus, complementari (corpus model), que inclou textos argumentatius d'escriptors experts. El darrer corpus actua com a corpus de referència i com a model de com els experts fan servir els connectors en la sessió didàctica.

Els tres corpus han estat anotats amb el programari d'anàlisi textual i gestor de corpus Sketch Engine. Per a fer-ho, hem creat un sistema d'anotació a partir de 4 tipus de variables: formals (categoria, posició, puntuació associada i concurrència amb altres formes), funcionals (domini, significat general i significat específic), d'ús (adequat o problemàtic, i també de valoració general dels mecanismes de cohesió del conjunt del text) i d'identificació (corpus a què pertanyen i autoria). Hem analitzat i anotat el valor i l'ús de cada ocurrència tenint en compte el context complet. Aquest procés implica sovint la desambiguació del connector textual, per tal com és necessari interpretar el valor i l'ús de cada ocurrència en el context en què s'insereix. El procediment ens ha permès d'identificar formes no connectives que els estudiants usen com a connectors textuais, així com connectors utilitzats inadequadament tenint en compte el significat que expressen. Després de seleccionar les unitats, hem etiquetat cada context d'acord amb les 12 variables esmentades més amunt. Una vegada anotats els corpus, els hem analitzat detalladament. En el cas del corpus d'universitaris, hem tingut també en compte també la retroacció docent. Pel que fa al corpus d'EOI, hem comparat els resultats amb el corpus d'experts, que els estudiants havien llegit i treballat en la seqüència didàctica.

El treball inclou una introducció, seguida d'un estat de la qüestió (cap. 2), en què partim dels escassos estudis d'interllengua sobre el català (que no tracten els connectors) i revisem treballs que analitzen l'ús dels connectors en la interllengua d'estudiants adults, així com algunes reflexions i propostes didàctiques. El capítol 3 està dedicat a plantejar el marc teòric, descriure el corpus i establir la metodologia de la recerca, incloent-hi el sistema d'anotació. Els capítols 4 i 5 són els centrals: inclouen l'anàlisi quantitativa i qualitativa del corpus d'universitaris i d'estudiants d'EOI, respectivament. L'anàlisi mostra la freqüència dels connectors en funció dels significats general i específic i, alhora, revela usos problemàtics, especialment l'ús excessiu i el sobremarcatge (concurrència de connectors textuais i marques lèxiques amb la mateixa funció). En les conclusions (capítol 6) sintetitzem els resultats i els contrastem amb els resultats dels estudis previs. Partint de les conclusions obtingudes, esbossen uns apunts per a una didàctica més consistent dels connectors textuais en català, aspecte que anotem per a una recerca futura.

Amb aquest treball, pretenem contribuir a omplir un buit en la recerca sobre la interllengua dels aprenents adults en català amb l'objectiu final d'esbrinar quines dificultats específiques presenten, cosa que resulta essencial per a plantejar orientacions per a millorar-ne el procés d'ensenyament i aprenentatge.

Resumen

El objetivo general de esta tesis es determinar empíricamente cómo utilizan estudiantes adultos de catalán los conectores textuales en sus producciones escritas, respecto a la frecuencia, los significados (general y específico) y otros aspectos formales considerando su contribución a la cohesión y la coherencia del texto en su conjunto. En concreto, nos planteamos tres cuestiones: (i) qué conectores textuales utilizan (formas y significados que manifiestan), (ii) cómo los usan y (iii) qué problemas podemos detectar en el uso de los mismos. Se trata de un aspecto sobre el cual no encontramos investigaciones previas, dado que los trabajos empíricos dedicados a la interlengua de los estudiantes adultos de catalán no incluyen el estudio de los conectores.

Nuestro análisis parte de dos corpus de adultos con un conocimiento avanzado de la lengua: estudiantes universitarios y alumnos de escuela oficial de idiomas (EOI) valencianos. En el primer caso, se trata de dos prácticas evaluables de comentario de textos y, en el segundo, de dos prácticas de producción de textos argumentativos en el marco de una secuencia didáctica en la cual se trabajan los conectores de manera práctica y teórica. En este último caso, la secuencia se ha basado en un tercer corpus (corpus modelo), que incluye textos argumentativos de escritores expertos. Dicho corpus actúa como corpus de referencia y como modelo de uso.

Los tres corpus se han anotado con el programa de análisis textual y gestor de corpus Sketch Engine. Para ello, hemos creado un sistema de anotación a partir de 4 variables: formales (categoría, posición, puntuación asociada y concurrencia con otras formas), funcionales (dominio, significado general y significado específico), de uso (adecuado o problemático, y también de valoración general de los mecanismos de cohesión del conjunto del texto) y de identificación (corpus al cual pertenecen y autoría). Hemos analizado y anotado el valor y el uso de cada ocurrencia considerando el contexto completo. El proceso implica a menudo la desambiguación del conector textual, dado que es necesario interpretar el valor y el uso de cada ocurrencia en el contexto en el cual se inserta. El procedimiento nos ha permitido identificar formas no conectivas que los estudiantes usan como conectores textuales, así como conectores utilizados inadecuadamente teniendo en cuenta el significado que expresan. Tras seleccionar las unidades, hemos etiquetado cada contexto de acuerdo con las 12 variables que acabamos de mencionar. Una vez anotados los corpus, los hemos analizado detalladamente. En el caso del corpus de universitarios, hemos tenido en cuenta la retroacción docente del profesor de la asignatura. En el caso del corpus de EOI, hemos contrastado los resultados con los del corpus de expertos, que habían leído y trabajado los alumnos.

El trabajo incluye una introducción, seguida de un estado de la cuestión (cap. 2), en el cual partimos de los estudios de interlengua sobre el catalán (que no tratan los conectores) y revisamos trabajos que analizan el uso de conectores en la interlengua de estudiantes adultos, así como algunas reflexiones y propuestas didácticas. El capítulo 3 está dedicado a plantear el marco teórico, describir el corpus y establecer la metodología de la investigación, incluyendo el sistema de anotación. Los capítulos 4 y 5 son los centrales: incluyen el análisis cuantitativo y cualitativo del corpus de universitarios y de estudiantes de EOI, respectivamente. El análisis muestra la frecuencia de los conectores según el significado general y específico y también revela usos problemáticos, especialmente un uso excesivo y un sobremaraje (concurrencia de conectores textuales y marcas léxicas con la misma función). Las conclusiones (capítulo 6) sintetizan los resultados y los contrastan con los de los estudios previos y esbozan unos apuntes para una didáctica más consistente de los conectores textuales en catalán, aspecto que deberá desarrollarse en para una futura investigación.

Con este trabajo, pretendemos contribuir a llenar un vacío en la investigación sobre la interlengua de los aprendices adultos en catalán con el objetivo final de averiguar las dificultades específicas que presentan, lo cual resulta esencial para plantear orientaciones para mejorar el proceso de enseñanza y aprendizaje de los mismos.

Índex

Agraïments	13
Capítol 1. Introducció.....	17
Capítol 2. L'adquisició i l'ensenyament dels connectors: estat de la qüestió.....	27
2.1. La interllengua dels aprenents de català.....	27
2.2. L'adquisició i l'aprenentatge dels connectors: estudis d'interllengua	32
2.2.1. Anàlisis globals de l'adquisició de connectors	33
2.2.2. Anàlisis de l'adquisició de connectors específics	68
2.2.3. Diferències entre els estudis sobre adquisició de connectors i limitacions..	73
2.3. Problemes i propostes per a l'ensenyament i aprenentatge dels connectors	77
2.3.1. Aportacions sobre el català	77
2.3.2. Problemes i propostes per a l'ensenyament dels connectors	91
2.4. Síntesi de resultats	109
Capítol 3. Marc teòric i metodologia.....	115
3.1. Marc teòric	115
3.1.1. Les categories connectives: identificació i delimitació	120
3.1.2. Tipus de connexió textual: classificació semanticopragmàtica.....	130
3.2. Obtenció dels corpus	147
3.3. Programari d'anàlisi textual i cerca en corpus	157
3.4. Sistema d' anotació dels corpus.....	166
3.4.1. Variables formals	170
3.4.2. Variables funcionals	186
3.4.3. Variables d'ús i cohesió global del text.....	192
3.4.4. Variables d'identificació	206
3.4.5. Un exemple de text anotat	210
3.4.6. Recapitulació i conclusions	217
Annex 3.1. Instruccions per a la pràctica 1 del corpus d'universitaris	222
Annex 3.2. Instruccions per a la pràctica 3 del corpus d'universitaris	224
Annex 3.3. Variables de l' anotació	226
Annex 3.4. Guia per a l' anotació del corpus d'estudiants.....	229
Capítol 4. Anàlisi dels connectors textuais en el corpus d'universitaris.....	231
4.1. Els connectors textuais additius en el corpus d'universitaris.....	232
4.1.1 Els connectors continuatius en el corpus d'universitaris.....	233
4.1.1.1. Usos de connectors textuais continuatius.....	234
4.1.1.2. Usos de formes no additives	241

4.1.2. Els connectors distributius en el corpus d'universitaris	247
4.1.2.1. Usos de formes distributives en el corpus d'universitaris.....	248
4.1.2.2. Altres formes amb valor distributiu en el corpus d'universitaris	258
4.1.3. Altres connectors additius: d'especificació, d'ampliació i d'equiparació.....	262
4.1.3.1. Els connectors d'especificació en el corpus d'universitaris.....	263
4.1.3.2. Els connectors d'ampliació en el corpus d'universitaris.....	266
4.1.3.3. Els connectors d'equiparació en el corpus d'universitaris	269
4.1.4. Connectors additius i sobremarcatge.....	270
4.2. Els connectors textuais disjuntius en el corpus d'universitaris	274
4.2.1 Els connectors de reformulació en el corpus d'universitaris.....	275
4.2.2. Els connectors d'exemplificació i de resum en el corpus d'universitaris	278
4.3. Els connectors textuais contrastius en el corpus d'universitaris	280
4.3.1. Els connectors d'oposició en el corpus d'universitaris	282
4.3.2. Els connectors concessius en el corpus d'universitaris	287
4.4. Els connectors textuais consecutius i conclusius en el corpus d'universitaris...	291
4.4.1. Els connectors consecutius en el corpus d'universitaris	293
4.4.2. Els connectors conclusius en el corpus d'universitaris	297
4.5. Conclusions	300
Capítol 5. Anàlisi dels connectors textuais en el corpus d'estudiants d'EOI	309
5.1. L'ensenyament dels connectors en les Escoles Oficials d'Idiomes: marc normatiu	309
5.1.1. El tractament dels connectors en el Marc Europeu Comú de Referència	313
5.1.2. El tractament dels connectors en el <i>Companion volume</i>	317
5.1.3. El tractament dels connectors en el Reial Decret de 2017	320
5.1.4. El tractament dels connectors en el Decret 242/2019	323
5.2. Anàlisi dels connectors textuais del corpus model	325
5.2.1. Anàlisi dels connectors additius en el corpus model.....	327
5.2.1.1. La conjunció i com a connector textual en el corpus model	328
5.2.1.2. Els connectors parentètics additius en el corpus model	332
5.2.2. Anàlisi dels connectors disjuntius en el corpus model.....	336
5.2.3. Anàlisi dels connectors contrastius en el corpus model	340
5.2.3.1. La conjunció però com a connector textual en el corpus model	341
5.2.3.2. Els connectors parentètics contrastius en el corpus model	345
5.2.4. Anàlisi dels connectors consecutius i conclusius en el corpus model.....	352
5.2.5. Recapitulació i conclusions	357
5.3. Anàlisi dels connectors textuais del corpus d'estudiants d'EOI	367

5.3.1. Els connectors additius en el corpus d'estudiants d'EOI	368
5.3.1.1. Els connectors continuatius en el corpus d'estudiants d'EOI	368
5.3.1.2. Els connectors distributius en el corpus d'estudiants d'EOI	375
5.3.1.3. Altres connectors additius en el corpus d'estudiants d'EOI	379
5.3.2. Els connectors disjuntius en el corpus d'estudiants d'EOI	381
5.3.3. Els connectors contrastius en el corpus d'estudiants d'EOI	384
5.3.4. Els connectors consecutius en el corpus d'estudiants d'EOI	393
5.4. Conclusions i comparació entre el corpus EOI i el corpus model	401
5.4.1. Usos dels connectors textuais en el corpus d'estudiants d'EOI	401
5.4.2. Comparació entre el corpus d'estudiants d'EOI i el corpus model	406
Capítol 6. Conclusions	415
6.1. Conclusions generals del corpus d'universitaris	415
6.2. Conclusions generals del corpus d'estudiants d'EOI	429
6.3. Síntesi de resultats i comparació amb estudis previs	441
6.4. Apunts per a una didàctica dels connectors i línies de treball futures	453
Bibliografia	461

Agraïments

És un lloc comú afirmar que una tesi doctoral és una obra col·lectiva i, en aquest cas, sens dubte, cobra un significat literal. Per començar, a ningú se li deu escapar el privilegi immens d'haver sigut dirigida per la mà de M. Josep Cuenca, si la teua tesi tracta de connectors. El que potser queda ocult és que M. Josep Cuenca és també la mà que empeny, quan cal, que sosté, quan toca, que encoratja, quan ho necessites, i que tira endavant –sempre– en qualsevol circumstància, per difícil o adversa que siga. Sense ella, aquesta tesi simplement no hauria sigut possible. El meu acte d'agraïment més gran és haver-la acabat per ella.

Tampoc no hi hauria tesi, sense l'ajut i la generositat de Josep Ribera i Condomina, professor de la Universitat de València, qui ens va deixar entrar en la seua aula virtual i ens va cedir el contingut amb què hem compilat el corpus d'universitaris, amb una organització, rigorositat i pulcritud encomiables. I per la disponibilitat per a qualsevol dubte o requeriment. Tampoc hauria pogut dur a terme aquest treball sense la generositat extraordinària dels professors d'escola d'idiomes Ernest Novella López, Núria Martínez Marco i Vicent Garcia Peris, que ens van obrir les portes de les seues aules, van modificar el seguiment de les seues programacions per a donar-nos entrada a l'aula i ens van oferir totes les facilitats possibles per a obtenir el corpus d'estudiants. Per descomptat, tampoc no hi hauria hagut tesi sense la contribució de tots els estudiants els textos dels quals s'analitzen en el treball. A tots ells, gràcies de tot cor.

També hi han contribuït, d'una manera o altra, les companyes amb qui he fet part del camí que va començar fa un bon grapat d'anys i que s'ha reconvertit fins a tenir la forma que té hui. Entre aquestes, Marc Pallarès, en els cursos de doctorat i en la vida; del Departament de Sistemes informàtics i Computació i de l'Institut Tecnològic de Informàtica de la Universitat Politècnica de València, en especial, a José García Hernández; del Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Universitat de València, especialment, a Margarida Castellano, Vicent Garcia Peris i Robert March; de les diverses escoles oficials

d'idiomes (Vicent, Estefanía i Núria, Toni Bañón, Rosario Villaescusa, Assumpta, Bapti, Rocío V., Jordi, M. Eugenia, Borja, Beni, Ernest Novella...), entre les quals hi ha les companyes de l'Escola Oficial d'Idiomes de València-Saïdia que m'han dedicat mostres de suport i paraules d'ànim. I a totes les persones boniques amb qui he fet camí (Mara, Anna P., Maria, Maite, Miquel de Val...). Gràcies a totes per les converses, les rialles, els suggeriments...

Igualment, haig d'agrair la generositat de les persones expertes que han avaluat la tesi. L'encert de les remarques, les indicacions i els suggeriments han contribuït indubtablement a millorar-ne el resultat.

En l'àmbit més personal, aquesta tesi és per a Desamparats Furió Mas, ma mare, que és, després de la meua directora i de mi, qui més ganes tenia que l'acabara i la figura sense la qual no entendria la vida. I per a mon pare i mos iaïos, a qui els hauria agradat d'allò més acompanyar-me en aquest moment i de qui em recorde tots els dies. Aquest treball és, inevitablement i per molts motius, per a ma germana Carla i Manolo i els meus nebots estimadíssims, Manel i Gerard. I, és clar, per a la resta de la família, els que són i els que ja no estan, sobretot per al meu oncle Joe, exemple d'animositat i resiliència, i per a cosins que són germans (Virgi, Víctor, Carles...). També és per a ma cunyada Ester i, en el record, per a Consuelín i Manolo. Gràcies a tots per l'amor i la comprensió.

A les amigues de sempre, que sempre hi són, Antoni Martí, Ana Caetano i Eva Alcalde. Gràcies per l'estima, pel suport, per la complicitat, pel temps compartit...

Als amics de tota la vida, amb qui celebre, justament, la vida: Consu, Tomàs, Damià, Gabi, José Antonio i M. Carmen, Juan i Xelo, Maria, Pablo i, especialment, a José Luis Higón Calvet, a qui li han faltat sis mesos de vida per veure com acabava la tesi.

I a Ramon Eleuterio Gimeno, per tots els anys, per totes les coses.

Deixa que els mots conservin el misteri
del seu origen, per impur que sigui;
però salva'ls si pots de la feixuga
servitud que els sotmet a gratuïtes
verbositats, a incerts malabarismes.

L'essencial es diu amb senzillesa.

El poema, que sigui l'aire en què
cada mot, exaltant-se, recuperi
la plenitud, l'esclat, la fantasia.

Miquel Martí i Pol

Capítol 1. Introducció

L'aprenentatge i ensenyament dels connectors en l'escrit ha suscitat un gran interès en les darreres dècades en l'àmbit de l'ensenyament de llengües, especialment de llengües addicionals (en endavant, LA). Des de la introducció de l'enfocament comunicatiu i de la lingüística textual en l'ensenyament de llengües, sobretot de llengües primeres (a partir d'ara, L1), el capítol dedicat als connectors ha esdevingut una constant en els materials didàctics (manuals, vídeos en canals de xarxes socials, entrades en blogs o pàgines web docents).

Però quin és l'ús efectiu que se'n fa? Aquest treball té com a objectiu general determinar empíricament com utilitzen estudiants adults de català els connectors textuais en textos escrits de caràcter expositiu-argumentatiu. Com a objectius específics, ens plantegem esbrinar:

1. Quins connectors textuais usen els estudiants adults de català (formes i significats que manifesten, tant des del punt de vista qualitatiu com quantitatiu).
2. Com usen els connectors textuais.
3. Quins problemes podem detectar en l'ús que en fan.

La nostra anàlisi parteix de dos corpus d'adults amb un coneixement, en principi, avançat de la llengua: estudiants universitaris i alumnes d'escola oficial d'idiomes valencians. Els universitaris són estudiants del grau de Filologia catalana de la Facultat de Filologia, Comunicació i Traducció de la Universitat de València. Els alumnes de l'EOI cursen el primer any del nivell avançat C2 (en endavant, 1C2) a l'Escola Oficial d'Idiomes de València-Quatre Carreres.

Partim de la hipòtesi, basada en la nostra experiència docent, que els estudiants adults avançats de català tendeixen a fer un ús excessiu de connectors, fins i tot en contextos en què l'estudi dels connectors és un aspecte cabdal del currículum. En aquest cas, partim de la idea que, des de l'ensenyament, el fet de posar el focus en els connectors com a mecanisme principal de la cohesió hi pot haver influït.

Actualment, no es disposen de gaires dades sobre l'ús real dels connectors per part d'estudiants adults de català i bona part del procés d'ensenyament i aprenentatge es vertebra sense una base empírica. D'una banda, el marc normatiu en què s'articula l'ensenyament d'idiomes –Marc Comú Europeu de Referència 2002 (MCER), el Volum complementari, 2020 (VC) i el diversos documents legals (Reial Decret 1041/2017; Decret 242/2019)– no recolza en dades reals sobre l'ús, ni per part d'escriptors i escriptores experts ni d'aprenents, per la qual cosa els descriptors o els objectius que estableix en relació als connectors no tenen una base empírica i presenten incoherències. D'altra banda, la transposició de les mancances d'aquests documents als materials didàctics afecta la percepció que els estudiants tenen dels connectors.

Amb la nostra recerca, pretenem omplir, dins de les nostres possibilitats, aquest buit en la recerca sobre la interllengua dels aprenents de català amb l'objectiu final d'esbrinar quines dificultats específiques presenten, cosa que resulta essencial per a plantejar orientacions per a millorar el procés d'ensenyament i aprenentatge.

Quan ens vam plantejar el tema de la tesi, el primer aspecte que havíem de decidir era quin concepte de connector adoptàvem, tenint en compte que tant la terminologia com els conceptes i les classificacions són molt diversos. Com s'explica en l'apartat 3.2 (Marc teòric), partim de les propostes de Cuenca (2002 i 2006, fonamentalment), que s'han integrat en gran part en les gramàtiques de l'IEC, i ofereixen un marc conceptual des del qual es poden abordar els problemes derivats de l'heterogeneïtat formal i funcional de les formes que fan de connector. Ens calia un concepte de connector no basat en condicions necessàries i suficients, per a identificar formes de connectors no convencionalitzades utilitzades per aprenents, però, alhora, amb una definició categorial clara. Considerem, doncs, que són connectors gramaticals les conjuncions, els connectors parentètics i els connectors pragmàtics. Així mateix, ens basem en la classificació dels connectors en català de Cuenca (2002, 2006, 2008a, i també GIEC 2016: § 25.3.3, GEIEC 2018: § 21.3.1), a partir de quatre relacions semàntiques bàsiques (addició, disjunció, contrast i conseqüència), que se subcategoritzen successivament en significats procedimentals específics.

Una decisió metodològica inicial important va ser la de restringir l'anàlisi als usos textuels dels connectors. Seguint Cuenca (2006), els connectors oracionals estableixen relacions sintàctiques dins de l'oració (de coordinació o subordinació, i també interordinació, segons la proposta), en què les conjuncions són els nexes primaris i els connectors parentètics, els nexes secundaris. En canvi, els connectors textuels enllacen oracions o conjunts d'oracions o paràgrafs, entre els quals no creen cap relació sintàctica estructural, sinó que manifesten o expliciten la relació semàntica i/o pragmàtica entre els elements units. La connexió oracional té un caràcter marcadament proposicional, mentre que la connexió textual pot combinar significat proposicional, estructural i, de manera més perifèrica, modal. A fi d'acotar millor el nostre objecte d'estudi, considerant que la connexió oracional i la textual, tot i compartir trets, presenten diferències notables, vam decidir centrar-nos en els usos textuels dels connectors, és a dir, aquells que relacionen oracions independents o paràgrafs.

La metodologia que hem seguit en aquesta recerca és la següent:

- a) Hem llegit la bibliografia rellevant sobre connectors en català i sobre l'ús de connectors en aprenents de diverses llengües (sobretot anglès), com a base per a plantejar la recerca i interpretar les dades.
- b) Hem compilat, d'una banda, un corpus de textos d'universitaris i, d'altra banda, hem obtingut i compilat un corpus de textos produïts per estudiants d'escola d'idiomes (a partir d'ara, EOI), que es basa en un corpus model de veus expertes.
- c) Hem creat un sistema d'anotació de les ocurrències dels connectors textuels en els corpus a partir de 4 tipus de variables: formals, funcionals, d'ús i d'identificació, que produeix una etiqueta per a cada connector textual amb 12 trets.
- d) Hem analitzat els corpus tenint en compte els trets identificats.
- e) Hem comparat els corpus entre si i amb els resultats dels estudis previs per tal que els resultats puguin proporcionar orientacions didàctiques que milloren el procés d'ensenyament i aprenentatge dels connectors.

A continuació, expliquem amb més detall aquestes fases metodològiques. Quant a la bibliografia prèvia, convé diferenciar les referències relatives a l'estudi dels connectors en català i les que atenyen l'estudi dels connectors en la interllengua d'estudiants. Respecte als estudis de connectors en català que constitueixen el marc teòric d'aquest treball, ens hem centrat, com hem dit, en la bibliografia essencial de la investigadora pionera en l'estudi dels connectors en l'àmbit de la catalanística, M. Josep Cuenca. Entre la seua producció, destaquem els treball més globals, sobre la categorització dels connectors (Cuenca 2006, 2013, 2017) i la classificació dels connectors del català (Cuenca 2002, 2006).

Quant als estudis d'interllengua relacionats amb l'ús de connectors, els tres eixos que han definit la selecció han sigut: que es tracte d'un estudi basat en dades empíriques, que siga relatiu a la producció i l'ús i/o aprenentatge de connectors i que estiga centrat en estudiants adults. Convé remarcar que no hem trobat cap estudi basat en corpus que tracte de l'ús de connectors en català, ni des del punt de vista de la interllengua d'estudiants ni de l'ús per part d'experts o expertes. Les úniques referències relatives a marcadors discursius en català no són pròpiament estudis d'interllengua (Obis, 2014, 2018; vegeu § 2.3.1). Els treballs relacionats amb l'anàlisi de la interllengua en aprenents adults en català no tracten dels connectors, sinó d'altres aspectes: anàlisi d'errors en l'expressió oral, ús de l'article, adquisició del sistema verbal, expressió de la cortesia en intercanvis orals de peticions o sol·licituds (§ 2.1).

Com fan veure Zufferey i Degand (2024: § 9), l'interés per l'estudi de la interllengua en L2 en adults ha crescut exponencialment a partir del desenvolupament dels corpus d'aprenents. Disposem, doncs, d'una gamma relativament variada de publicacions, com veurem en el capítol 2, tot i que amb aportacions desiguals i que se solen centrar en l'anglès com a LA. Són estudis referits a L1 variades (hongarés, suec, francès, cantonès, espanyol, mandarí, malai, xinès, àrab i turc), que parteixen de conceptes de connector i de classificacions diverses. Comprovarem que els problemes que identifiquen són, en gran part, comuns als que detectem nosaltres en estudiants també adults però en un context que no és de LA sinó que, en molts casos, és d'L1. El caràcter sociolingüísticament anòmal del valencià fa que la distinció entre LA i L1 quede,

en gran part, desdibuixada. D'altra banda, com posen de manifest alguns autors com Bolton et al. (2002), Tapper (2005) o Zhang (2014) és possible que alguns dels problemes que s'observen no siguin exclusius d'aprenents d'una LA, sinó que també es donen en estudiants nadius inexperts en l'escriptura, extrem que sembla confirmar el nostre treball.

Pel que fa als corpus, la nostra anàlisi es basa en dos corpus d'estudiants, un d'universitaris i un d'estudiants d'EOI; complementàriament, s'ha creat un corpus model que serveix de base per a les tasques que donen lloc al corpus d'estudiants i que permet una comparació de resultats. El corpus d'universitaris conté dues pràctiques de l'assignatura 'Comentari lingüísticodiscursiu de textos' del grau de Filologia catalana del grau de Filologia Catalana, de la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la Universitat de València (curs 2020/21), que ens va cedir amablement el professor responsable de l'assignatura, Josep Ribera i Condomina. En aquesta assignatura es duen a terme tres pràctiques de comentari de textos com a tasques no presencials avaluables, que es lliuren i corregeixen a través de l'aula virtual de l'assignatura. Es tracta, doncs, d'un gènere expositiu en un nivell universitari. Com s'explica en l'apartat 3.2, el professor ens ha facilitat les carpetes digitals per alumne i pràctica que contenen l'enunciat, la pràctica i la planificació del comentari de text enviades per l'estudiant, així com la correcció del comentari feta pel docent, per mitjà de comentaris i de la intervenció en el text de l'alumne amb el control de canvis del processador de textos activat. Per tant, a més dels textos, comptem amb la retroacció que ha fet servir el docent en la correcció de les produccions. Per la nostra part, hem seleccionat dues de les pràctiques, la primera (comentari de text sobre un mateix article d'opinió, "Nostre el gènere, nostra la llei" de Judith Juanhuix) i la tercera (comentari sobre un article d'opinió triat per l'estudiant), cosa que permet comprovar l'evolució en l'ús dels connectors per l'adquisició de coneixements en l'assignatura i per les retroaccions efectuades pel docent. Dels 18 alumnes inicials, en són 16 els qui entreguen aquests dues pràctiques que componen el corpus d'universitaris, que conté 45.470 mots i 1.369 oracions. Per cada pràctica, hem compilat un subcorpus.

El corpus d'estudiants d'EOI es va crear específicament per a aquesta tesi. Conté dos textos argumentatius obtinguts en el desenvolupament d'una seqüència didàctica, que integra el corpus model. La seqüència comença amb la lectura individual d'un recull de textos argumentatius (el corpus model) amb activitats relacionades amb la millora de les habilitats argumentatives. Les idees i arguments del corpus model són la base per a l'escriptura de dos textos (un d'interacció i un de creació). A l'aula, vam dur a terme la primera tasca d'expressió escrita (interacció) i, posteriorment, una sessió didàctica en què vam revisar aspectes essencials de la connexió i els connectors, prenent com a base l'ús dels connectors en el corpus model. Aproximadament, quinze dies després els estudiants van escriure el segon text (de creació) com a part de l'avaluació oficial del curs. El corpus inclou 8.472 paraules i 434 oracions.

El corpus model està compost per 12 articles d'opinió i conté 8.569 mots i 424 oracions. Es crea amb una doble finalitat: *a)* disposar d'una mostra d'ús real de connectors textuais en aquest tipus de text per part d'autors i autores, experts i expertes en la llengua, que poguérem comparar amb l'ús dels estudiants; *b)* disposar d'un recull d'articles interessants com a part central de la tasca de lectura interpretativa amb què s'inicia la seqüència didàctica i que, alhora, fora un model d'escriptura per als estudiants.

Una vegada obtinguts i compilats els 3 corpus, hem dut a terme l'anotació dels contextos que contenen un connector textual mitjançant un programari gestor de corpus i eina d'anàlisi textual, Sketch Engine.¹ Hem compilat i hem etiquetat per separat els subcorpus corresponents a les dues pràctiques del corpus d'universitaris (P1+P3) i dels dos textos d'estudiants d'EOI (T1+T2), per a comparar una possible evolució en l'ús dels connectors, a més del corpus model. Tenint en compte que calia interpretar pel context si la forma es feia servir com a connector textual i quin valor hi adquiria, hem dut a terme l'anotació manualment. En els tres corpus hi ha, en total, 578 contextos marcats amb una forma considerada com a connector, cosa que pot donar una idea de la laboriositat del procés d'identificació de les formes i d'anotació, per a l'anàlisi

¹ <https://www.sketchengine.eu/>

posterior. A més, hem considerat la cohesió del text complet en què s'insereix cada connector textual.

A l'hora d'annotar els connectors, hem combinat l'ús de les diferents tipus de cerques que ens ofereix Sketch Engine, amb la identificació manual de les formes utilitzades com a connectors textuels, ja que, en alguns casos, ens ha calgut desambiguar-ne el valor adverbial i el connectiu (com és ara la forma *a continuació* quan es fa servir amb el valor literal adverbial o quan es fa servir amb un valor procedimental que estructura el text) o, en altres casos, la forma utilitzada no sempre es correspon amb formes convencionalitzades de connectors recollides en gramàtiques o material didàctic (per exemple, l'adverbi de manera *contràriament* utilitzat com a connector equivalent al refutatiu *al contrari*). Una vegada identificades les formes, hem anotat amb el programari cada cas manualment, cosa que ha requerit un temps i un esforç important, però que, alhora, ens ha proporcionat l'exhaustivitat que requereix una recerca quantitativa.

El sistema d' anotació inclou 2 variables d'identificació (corpus i l'autoria) i 10 variables analítiques, que es recullen esquemàticament en l'annex 3.3: variables formals (5), variables funcionals (2), variables d'ús (3). Les variables formals assenyalen de quin connector es tracta, la categoria, la posició, la puntuació associada i si apareix en concurrència amb altres formes (altres connectors o bé marcadors lèxics, endofòrics o modals). Les variables funcionals indiquen el domini (ideacional o estructural) en què estableixen la relació entre els segments i el significat general i específic que expressa el connector textual. Les variables d'ús són exclusives dels corpus d'universitaris o d'estudiants d'EOI. Marquen si l'ús del connector en el context és adequat o problemàtic, i com valorem els mecanismes de cohesió del conjunt del text (adequats, millorables, no adequats o no cohesionat).

Una vegada etiquetats els corpus, hem procedit a l'anàlisi quantitativa i qualitativa dels connectors textuels. Respecte a les dades per a l'anàlisi quantitativa, n'hem obtingut una part mitjançant el gestor de corpus (ocurrències o pes en el corpus) i una altra part l'hem calculat mitjançant el full de càlcul

Excel (com ara, els percentatges comparatius entre els subcorpus: P1–P3; T1–T2). Pel que fa a l'anàlisi qualitativa, una vegada identificada la forma que fa de connector en el context, la classifiquem en una de les quatre relacions semàntiques que hem esmentat més amunt i la caracteritzem amb els trets funcionals. Partim dels usos adequats més prototípics o més freqüents, per a continuació descriure els casos problemàtics, els usos indeguts o els usos perifèrics, amb els exemples corresponents extrets dels corpus.

La recapitulació dels resultats dels corpus proporciona una visió de conjunt de l'ús dels connectors textuais. Amb aquesta finalitat, hem elaborat taules comparatives en què es mostren: (1) els significats generals i específics, i els connectors identificats, amb usos adequats i usos indeguts; (2) el repertori utilitzat, prenent com a punt de referència els connectors que ofereix la GEIEC (2018: 21.3.1, <https://geiec.iec.cat/text/21.3.1>) per als 4 significats bàsics (quadres de 21.7 a 21.10); (3) els trets dels connectors: valor general i específic, el connector, la posició, les unitats que connecta (oracions o paràgrafs) i la puntuació. Per a acabar l'anàlisi, detallem els usos adequats i els problemàtics. Finalment, interpretem els resultats de l'anàlisi de cada corpus des d'un punt de vista global i comparatiu, tenint en compte la recerca prèvia per a extraure'n conclusions sobre l'ús i esbossem uns apunts finals sobre com pot plantejar-se l'ensenyament dels connectors textuais.

L'estructura del treball ressegueix les fases de la tasca feta. Després d'aquesta introducció, en el capítol 2 ("L'adquisició i l'ensenyament dels connectors: estat de la qüestió") revisem treballs basats en corpus que analitzen l'ús dels connectors en la interllengua d'estudiants de LA. Prèviament, presentem treballs dedicats a la interllengua dels aprenents de català, que no inclouen anàlisis de connectors. A continuació, revisem treballs centrats en l'anàlisi de la interllengua d'aprenents adults que indaguen globalment l'adquisició de connectors, tenint en compte les possibles limitacions d'aquests estudis i les marcades diferències entre aquests. Sintetitzem els resultats considerant: els problemes detectats en l'ús dels connectors, les causes que s'addueixen i les solucions proposades.

En el capítol 3 (“Marc teòric i metodologia”) exposem els conceptes clau sobre els quals hem bastit el treball: connexió oracional i textual, les categories que considerem connectors textuais i la classificació semanticopragmàtica en què ens basem. Seguidament, descrivim com hem obtingut els corpus analitzats, expliquem el sistema d’ anotació que hem creat per a etiquetar els connectors textuais i detallem com hem fet servir el programari d’ anàlisi textual i gestor de corpus (Sketch Engine) per a l’ anotació dels connectors. Per a mostrar com hem aplicat el sistema d’ anotació, hi incloem un text complet anotat.

La part central de la recerca es desenvolupa en els capítols 4 i 5. En el capítol 4 (“Anàlisi dels connectors textuais en el corpus d’ estudiants universitaris”), analitzem els connectors textuais del corpus classificats segons els significats generals: addició, disjunció, contrast i conseqüència-conclusió. En aquesta anàlisi, destaca un fenomen que hem detectat en el corpus associat a l’ addició: el sobremarcatge. En el capítol 5 (“Anàlisi dels connectors textuais en el corpus d’ estudiants d’ Escoles Oficials d’ Idiomes”) plantegem, en primer lloc, el marc normatiu en què s’ insereix l’ ensenyament dels connectors per al primer curs del nivell avançat C2 en escoles oficials d’ idiomes dependents de la Generalitat Valenciana: *Marc Europeu Comú de Referència* (MERC, 2003) i el *Companion volume* (CV, 2020), així com el Reial decret 1041/2017 i el Decret 242/2019. A continuació, examinem l’ ús dels connectors textuais identificats per tipus semàntic primer en el corpus model (§ 5.2) i després en el corpus d’ estudiants d’ EOI (§ 5.3). L’ apartat de conclusions (§ 5.4) conté la comparació entre l’ ús dels connectors en el corpus d’ estudiants d’ EOI i en el corpus model. Les dades d’ aquest últim respecte a la freqüència d’ ús d’ alguns connectors textuais no coincideixen amb la recerca prèvia en corpus de nadius.

El darrer capítol (capítol 6, “Conclusions i orientacions didàctiques”) sintetitza els resultats de la recerca respecte al corpus d’ universitaris (§ 6.1) i al corpus d’ estudiants d’ EOI (§ 6.2), centrant-nos en: a) els connectors textuais; b) significats que expressen els connectors textuais i freqüència; c) repertori de formes; d) trets dels connectors; e) usos adequats i problemàtics. Dediquem l’ apartat 6.3 a la síntesi dels resultats i a comparar-los amb els estudis previs d’ interllengua. Tot plegat ens proporciona una visió de conjunt que ens serveix

per a esbossar uns apunts per a una proposta didàctica sobre els connectors textuais (§ 6.4).

En síntesi, amb aquest treball pretenem oferir dades de l'ús real dels connectors textuais en estudiants adults de català i emplenar un buit en la recerca de la interllengua i l'escriptura no experta en la nostra llengua. La combinació de mètodes manuals d'identificació de formes amb tècniques d'anàlisi textual del programari utilitzat (Sketch Engine) proporciona l'exhaustivitat necessària per a detectar-hi patrons i casos problemàtics. Es tracta, sens dubte, d'una informació cabdal per a orientar la didàctica dels connectors en català, aspecte que no podem desenvolupar en aquest treball, però que apuntem com a conclusió de l'anàlisi que presentem i com una línia de recerca futura.

Capítol 2. L'adquisició i l'ensenyament dels connectors: estat de la qüestió

L'anàlisi de l'adquisició i l'ensenyament dels connectors demana reflexions diverses. En principi, hi ha imbricats dos aspectes clarament diferenciables: els estudis sobre els connectors en català, d'una banda, i l'adquisició, l'ensenyament i l'aprenentatge de connectors en adults, de l'altra. En el primer aspecte, comptem amb nombrosos estudis que descriuen la naturalesa, el funcionament i els trets dels connectors en català, que prenem com a base del marc teòric de la tesi (vegeu § 3.1). En el segon àmbit, que és el que centrarà aquest capítol, gairebé no comptem amb estudis referits específicament al català. Sí que hi ha alguns estudis recents sobre la interllengua dels estudiants de català com a LA, que recollim en l'apartat 2.1. El centre de l'estat de la qüestió es basa en estudis sobre l'adquisició dels connectors referits a altres llengües, sobretot a l'anglès com a LA. Els hem agrupat en dos subapartats: el dedicat als estudis centrats sobre l'adquisició i l'aprenentatge dels connectors (§ 2.2) i el dedicat a la identificació de problemes i al repàs d'algunes propostes didàctiques (metodològiques, anàlisi de materials, marc normatiu, tipologia d'exercicis) orientades a la millora del procés d'ensenyament-aprenentatge (§ 2.3). Cal tenir en compte que, sovint, aquests aspectes es barregen, però els agrupem en funció del focus principal del treball. Conclourem fent una síntesi de les aportacions en tres focus temàtics: problemes en l'ús dels connectors, causes dels problemes i solucions proposades (§ 2.4).

2.1. La interllengua dels aprenents de català

Partirem de l'estat de la qüestió de la recerca dedicada a l'anàlisi de la interllengua dels aprenents de català, una recerca recent i encara embrionària dedicada al català com a LA, en què falten estudis sobre els connectors, però que ens servirà de punt d'ancoratge per a la revisió bibliogràfica posterior.

Una de les tendències en la recerca sobre la interllengua en català és l'anàlisi d'errors a partir de corpus, com són ara Rodríguez García (2020, 2023), Cremades (2021, 2022) o Toda (2021). Els treballs de les dues primeres autores

coincideixen en alguns aspectes, com és el fet que inclouen l'anàlisi de la interllengua d'aprenents de català amb el txec com a L1, així com el marc teòric en què es basen (anàlisi contrastiva, anàlisi d'errors i estudis d'interllengua); mentre que Toda (2021) se centra a explicar la idiosincràsia de la interllengua dels aprenents de català del seu corpus, amb l'anglès, el castellà, el francès, el gallec i l'italià com a L1, a partir de les teories de transferibilitat i de la configuració de la interllengua.

Rodríguez García (2020) pretén esbrinar la configuració de la interllengua oral en català d'estudiants universitaris amb el txec com a L1, així com les dificultats que afronten en aquesta destresa. El corpus oral analitzat conté mostres de 33 alumnes amb uns nivells A2-B1 (MECR) de català, que s'analitza a partir dels nivells fonètic-fonològic-ortogràfic, morfosintàctic o gramatical, lexicosemàntic, pragmàtic o discursiu (Rodríguez García, 2020: 90). A partir dels resultats, Rodríguez García (2020: 97) conclou que la influència de la L1 pot explicar alguns dels errors, tot i que "[...] cal tenir present que aquests errors també poden tenir un altre origen; per exemple, les hipòtesis que fa l'estudiant com a resultat d'un conflicte intern de les regles de la L2 o alguns mecanismes psicolingüístics com l'analogia, la hipercorrecció, la neutralització o la reestructuració."

En un treball posterior (Rodríguez García, 2023), l'autora indaga sobre quins són els errors en l'ús de l'article en l'expressió escrita d'estudiants de grau de Llengua i Literatura Catalanes de la Universitat de Masaryk a Brno, República Txeca. Cal notar que es tracta d'una categoria de la qual no disposa el txec, així com que per a aquests estudiants el català no constitueix la L2, sinó més aviat la L3 o la L4. El corpus està compost per 64 textos escrits per 10 estudiants txecs de català, amb un nivell A2-B1 segons el MECR, com a part de les assignatures Català Pràctic 1 i 2, durant els cursos 2020-21 i 2021-2022. En l'anàlisi pretén esbrinar quins errors cometien els estudiants txecs en l'ús de l'article i com es poden classificar, així com quins són els contextos semàntics i sintàctics més problemàtics a l'hora d'utilitzar-lo. Els resultats mostren que els errors en l'ús de l'article definit (80%) són molt superiors als de l'article indefinit (20%). La distribució del tipus d'errors predominants per a cada classe d'article és idèntica,

malgrat la diferència en el nombre de casos: omissió de l'article (definit/indefinit), que té relació amb la transferència de la L1, i addició de l'article (definit/indefinit). Respecte als contextos quantitativament més problemàtics, els resultats mostren que es tracta de l'ús anafòric de l'article, quan serveix per a dirigir l'atenció de l'interlocutor envers al que ha aparegut prèviament en el discurs.

En el cas de Cremades (2021, 2022), duu a terme en tots dos casos una anàlisi contrastiva dels errors produïts per aprenents de català a partir de corpus escrits: entre alumnat serbi i alumnat anglòfon, i entre parlants de llengües eslaves, respectivament. El marc teòric en tots dos casos coincideix amb el de Rodríguez García (2020, 2023): anàlisi contrastiva, anàlisi d'errors i estudis d'interllengua. En els dos treballs confecciona els corpus a partir de proves escrites oficials de l'Institut Ramon Llull del nivell B1 (MECR) –que formaria part d'un projecte més ampli com és el Catalan Learner Corpus (CLC)–, la qual cosa implica que els participants són alumnes universitaris que aprenen català com a L3 o L4 en un context de no immersió. En tots dos casos, es distingeixen errors ortogràfics i ortotipogràfics, errors morfosintàctics, errors lexicosemàntics i errors pragmaticodiscursius.

Cremades (2021) compara la interllengua d'aprenents amb el serbi com a L1 i d'aprenents anglòfils (Regne Unit i EUA). Els resultats mostren que en els textos dels aprenents serbis es detecta un nombre lleugerament superior d'errors –1.549, especialment morfosintàctics– que en les proves dels estudiants anglòfons –1.358, sobretot en l'àrea d'ortografia–, cosa que l'autora (2021: 27) vincula amb la fonètica i fonologia de la L1. No obstant això, per a Cremades, no tots els errors poden explicar-se per la transferència negativa de la L1, sinó que també poden influir-hi les altres LA, per la qual cosa la L1 deixa de percebre's com el factor principal dels errors en aprenents.

Precisament, es tracta de la mateixa conclusió a què s'arriba en Cremades (2022), en què s'analitzen els errors en la interllengua d'aprenents de català parlants de llengües eslaves (rus, polonès, serbi, croat i txec). Els resultats mostren que els errors més freqüents són els ortogràfics i els sintàctics, amb una

incidència diferent depenent de la L1: els parlants de rus, txec o polonès cometien més errors ortogràfics –entre els quals s’inclouen errors ortotipogràfics–, mentre que la majoria dels errors dels parlants de croat i serbi són sintàctics. Tenint en compte que els tipus d’errors i la incidència són similars en parlants de llengües diferents, es constata que la L1 no és l’únic factor rellevant (Cremades, 2022: 63).

Al seu torn, Toda (2021) pretén caracteritzar el sistema verbal de la interllengua catalana d’aprenents parlants d’anglès, castellà, francès, gallec i italià, per a comparar-la i esbrinar si n’hi ha trets comuns, independentment de la L1. El corpus està compost per 48 escrits d’estudiants de català (nivells A2, B1+ i B2 (baix), segons el MECR), tant en context d’immersió com a l’estranger. Es tracta d’un treball complex en què cada mostra de cada interllengua s’analitza a partir de set trets (temps, aspecte, mode, verbs buits, règim, perífrasis verbals i concordança), en què s’indica si hi ha transferència negativa, si no n’hi ha, si la transferència prové de la L2 o si no hi ha resultats concloents. A partir dels resultats, l’autora constata que, en general, el model de proximitat lingüística (Westergaard et al., 2017) permet d’explicar més adientment els casos de transferència identificats, ja que postula que no es transfereix tot el sistema complet, sinó trets lingüístics concrets de la L1 i de l’L2. Així mateix, conclou que les diferències en les interllengües no poden ser explicades únicament per la transferència negativa.

En relació amb la configuració de les interllengües, considera que la teoria de la processabilitat (Pienemann, 1998) dona compte més adequadament dels trets dels sistemes verbals dels aprenents. Aquesta contempla que els aprenents només poden copsar allò que el processador lingüístic els permet entendre en cada fase de l’aprenentatge –per exemple, per a dividir cal haver entès prèviament la multiplicació. En els resultats, es mostren trets comuns a totes les interllengües, com són l’aspecte, els verbs buits i les perífrasis verbals, i, a excepció dels italòfons, també en el temps, el mode i el règim. Aquesta discordança podria explicar-se per la diferència de nivell i l’heterogeneïtat dels grups (Toda, 2021: 22), per la qual cosa en caldrien més recerques que aprofundiren en aquest punt.

Finalment, mostrem els resultats de Catany i Vanrell (2021), l'únic treball d'interllengua d'aprenents de català dedicat a la pragmàtica. Se centra en la comparació de l'expressió de la cortesia en intercanvis orals de peticions o sol·licituds entre aprenents de català parlants de polonès com a L1 (B1-B2, MECR) i parlants nadius, a partir d'un corpus de 368 enunciats obtingut mitjançant una tasca de compleció de discurs (Catany i Vanrell, 2021). En aquest cas, cal notar també que el català no és L2, atès que els 13 informants polonesos eren estudiants del grau de Filologia Espanyola i també havien rebut formació en anglès.

Els resultats mostren que hi ha diferències en l'ús de les interrogacions, amb menor mesura en els aprenents polonesos, en què s'interpreta com una transferència negativa de la L1; en el temps verbal, en el qual sembla predominar el condicional en les peticions, amb major incidència en els aprenents de català; en la dixi de persona, en la qual els parlants de català nadius fan servir més sovint el tractament de *tu*, enfront del tractament de *senyor/senyora* en aprenents polonesos, coincidint amb el tractament més habitual en polonès; en les estratègies d'atenuació, en què els parlants nadius fan servir més mitigadors en les peticions, enfront de l'estratègia d'utilitzar els verbs *preguntar/demanar* per part dels aprenents, cosa que s'interpreta com a transferència del polonès. Al marge de les mostres de transferència negativa de la L1, les autores observen diferències en els aprenents de català en funció del nivell, ja que els aprenents amb el nivell més alt (B2) desenvolupen formes i estratègies més pròximes a la llengua meta, que no els aprenents de nivell més baix amb recursos més limitats i estratègies de marcatge de cortesia més escasses.

En síntesi, en els treballs sobre la interllengua de català com a LA que acabem de referenciar s'observen dues línies d'interés: identificar els punts problemàtics dels aprenents i caracteritzar la interllengua dels estudiants de català com a LA. En el primer cas, els resultats dels estudis basats en l'anàlisi d'errors contrastiva coincideixen a reduir el paper de la transferència de la L1 com a factor primordial (Rodríguez García, 2020, 2023; Cremades, 2021, 2022). En el segon, les diferències observades tant en l'ús del sistema verbal del català com en l'expressió de la cortesia s'explicarien pel nivell competencial dels aprenents.

Per a confirmar les tendències que apunten els diferents treballs, però, caldria disposar de moltes més dades empíriques de la interllengua dels estudiants de català.

2.2. L'adquisició i l'aprenentatge dels connectors: estudis d'interllengua

En els darrers anys, la recerca sobre l'adquisició de connectors i marcadors discursius, en general, ha esdevingut un camp ampli i fructífer quant a línies d'interés i quant al nombre de publicacions en moltes llengües. Com apunten Zufferey i Degand (2024: cap.9), capítol del qual partirem en la revisió que presentem, l'interés per analitzar el processament i l'ús de connectors per part d'aprenents pren un impuls important a partir de la dècada de 1990. Les autores exemplifiquen aquesta línia d'investigació en les recerques primerenques de Crewe (1990) i de Lamiroy (1994). Inicialment, la recerca havia partit d'experiències docents pròpies que, segons les autores, malgrat el possible interés, no permetien generalitzar les dificultats dels aprenents en l'ús dels connectors, per a la qual cosa es requerien recerques amb moltes més dades. Justament, els corpus d'aprenents, que emplen aquest buit, han experimentat una expansió notable.² Han permès d'obtenir mostres reals de la interllengua dels aprenents de LA i comparar-les amb l'ús de la llengua dels nadius, valorar l'ús excessiu o la infrautilització de connectors, així com les interferències o altres fenòmens de transferència.

² Una mostra de l'eclosió dels corpus d'aprenents és el repositori '*Learner corpus around the world*' de la Universitat de Lovaina, en què es recullen 206 corpus d'aprenents (fins a l'última actualització el 04/04/2023), disponible en: <https://uclouvain.be/en/research-institutes/ilc/cecl/learner-corpora-around-the-world.html>. Per a un aprofitament didàctic dels corpus d'aprenents, vegeu Granger, Gilquin i Meunier (2015), Sánchez Rufat (2015a, 2015b), Núñez Noguerols (2019), Gilquin (2020), Götz i Granger (2024), Serrano Zapata (2024), entre d'altres. Entre la gran varietat d'aspectes que trobem en la recerca al voltant dels corpus d'aprenents, a més de l'estudi de connectors (Zufferey i Degand, 2024: 188), també inclou els corpus d'aprenents des de la perspectiva dels corpus pragmàtics en l'ensenyament de llengua addicional (Aijmer i Rühlemann, 2015; Romero-Trillo i Gozalo, 2021: 553-555) o des de la pragmàtica intercultural (Romero-Trillo, 2023: 518-520).

En aquest apartat, repassarem estudis que se centren en la l'adquisició i l'aprenentatge dels connectors en aprenents adults a partir de mostres de llengua obtingudes empíricament (corpus).³ En el subapartat 2.2.1, revisem treballs que analitzen tots els connectors, entre els quals distingim els que comparen nadius i no nadius (Granger i Tyson, 1996; Bolton et al., 2002; Tanko, 2004; Tapper, 2005; Carrió-Pastor, 2013; Leedham i Cai, 2013) i els que analitzen només corpus d'aprenents (Hamed, 2014; Don i Srinivass, 2017). En el subapartat 2.2.2, repassarem alguns treballs que analitzen connectors concrets (Zhang, 2014; Tazegül, 2015). En el subapartat 2.2.3, fem una valoració d'aquests treballs conjuntament, en què indiquem diferències d'enfocament i possibles limitacions.

En general, es tracta de recerques que es basen en corpus d'escrits d'estudiants universitaris aprenents d'anglès com a LA. El fet de referir-se a estudiants universitaris adults permet comparar aquests resultats amb els nostres, corresponents a universitaris i amb adults que estudien en una EOI (§ 6.3).

2.2.1. Anàlisis globals de l'adquisició de connectors

(1) TANKÓ, G. (2004). «The use of adverbial connectors in Hungarian university students' argumentative essays».

Tankó (2004) analitza l'ús de connectors "adverbials" (és a dir, parentètics, com *first, next, further, subsequently, therefore, in addition, nevertheless, as a result*) en textos argumentatius d'alumnes universitaris hongaresos.⁴ Segueix l'estela d'estudis previs que indaguen sobre l'ús dels connectors en estudiants

3 Encara que la nostra recerca se centra en els connectors textuais, els treballs revisats parteixen d'un plantejament més ampli i tracten dels connectors en general, tant oracionals com textuais, i en alguns casos també de formes que no considerem pròpiament connectors, sinó que entrarien en el concepte més ampli de marcadors del discurs o marcadors pragmàtics. En aquest apartat, ens hi referirem sempre com a connectors a fi d'evitar un problema terminològic que poc afecta l'objecte d'estudi i les conclusions que se n'extrauen.

4 Tankó (2004: 163-164) intenta respondre les preguntes següents: quins connectors adverbials hi ha en els textos, quina distribució presenten en els assajos individuals, quina mena de relació semàntica es marca més sovint; quines unitats lingüístiques enllacen els connectors adverbials; en quina posició solen aparèixer amb més freqüència; si es fan servir estilísticament amb adequació; quines diferències hi ha en l'ús de connectors entre parlants no nadius i nadius.

no nadius (Mauranen, 1993; Altenberg i Tapper, 1998) i pretén emplenar el buit d'aquesta mena de recerques en hongarés.

L'estudi compara un corpus escrit d'universitaris no nadius (parlants d'hongarés) i un de nadius (parlants d'anglés). El corpus de no nadius conté 21 textos argumentatius d'uns 500 mots d'estudiants de màster de Llengua i Literatura angleses, la qual cosa implica un nivell avançat d'anglés. El corpus d'estudiants nadius prové d'Altenberg i Tapper (1998), que recopilen un corpus de textos d'estudiants universitaris parlants nadius d'anglés d'aproximadament 50.000 paraules.⁵ Per a la identificació dels connectors, l'autora es basa en la classificació dels connectors de Quirk et al. (1985) (*listing, summative, appositional, resultive, inferential, contrastive, and transitional*), que es mostra en la figura 1.

1. Listing:	– enumerative	
	– additive:	– equative
		– reinforcing
2. Summative		
3. Appositional		
4. Resultive		
5. Inferential		
6. Contrastive:	– reformulatory	
	– replacive	
	– antithetic	
	– concessive	
7. Transitional:	– discoursal	
	– temporal	

Figura 1. Tipus de connectors parentètics segons Quirk et al. (1985) (Tankó, 2005: 166, figura 1).

⁵ Malgrat la discrepància de volum entre els corpus, Tankó (2004: 166) els considera comparables, ja que té en compte per a cada aspecte la proporció de tokens per cada 10.000 paraules.

Per a una exemplificació de les categories de la figura 1, fem servir la taula de Carrió-Pastor, que elabora a partir de Quirk et al. (1985: 634).

Taula 1. Categories de connectors de Quirk et al. (1985) en Carrió-Pastor (2013: 194, taula 1)

Categories of connectors	Connectors
1. Listing	First, second, firstly, secondly, finally, further, furthermore, in addition, moreover, lastly, last but not least, to begin with, in the first place, in the second place, similarly, for one thing, for another, above all, for a start, in the same way, likewise.
2. Summative	To sum up, to conclude, in summary, in sum, in short, in brief, in conclusion, overall, all in all, altogether, then.
3. Appositional	That is, that is to say, in other words, for instance, for example, namely, e.g. (eg), i.e. (ie).
4. Resultive	Consequently, hence, therefore, thus, as a result, as a consequence, in consequence, so.
5. Inferential	Therefore, in that case, otherwise, in other words, if so.
6. Contrastive	However, although, (even) though, on the other hand, instead, after all, on the contrary, in contrast, besides, nevertheless, anyway,
7. Transitional	still, nonetheless, alternatively, rather, more precisely, in any case, by contrast, again. Meanwhile, eventually, subsequently, originally, in the meantime, by the way, incidentally.

Les diferències principals entre el corpus d'estudiants hongaresos i d'estudiants nadius tenen a veure amb la distribució i la tipologia de connectors. Els estudiants hongaresos fan servir més connectors, però en una varietat menor que els nadius. Entre els 10 connectors més freqüents en tots dos corpus, tan sols coincideixen 3 connectors, propis de l'argumentació: el contrastiu *however* i els conclusius *therefore* i *thus*, com s'observa en la taula 2.

Taula 2. Freqüència dels connectors en el corpus de nadius i de no nadius en Tankó (2004: 168, taula 3)

Native	n per 10,000	Non-native	n per 10,000
<i>however</i>	25.4	<i>however</i>	30
<i>therefore</i>	11.4	<i>also</i>	26
<i>thus</i>	8.7	<i>therefore</i>	20
<i>for example</i>	7.5	<i>thus</i>	13
<i>so</i>	6.9	<i>furthermore</i>	10
<i>of course</i>	4.6	<i>moreover</i>	8
<i>in fact</i>	3.3	<i>secondly</i>	8
<i>that is</i>	2.9	<i>though</i>	7
<i>yet</i>	2.7	<i>in addition</i>	6
<i>indeed</i>	2.5	<i>first of all</i>	5

Entre els mateixos textos dels estudiants hongaresos, s'observen també diferències significatives, atès que el rang de connectors utilitzats va d'1 a 15. Una part dels estudiants hongaresos a penes fan servir connectors i, en la mateixa proporció, una altra presenta una repetició excessiva de certs connectors (connectors *preferits*).

Respecte a la classe de connectors, els textos dels estudiants hongaresos contenen un gran nombre de connectors que marquen l'estructura del text (distributius). De fet, es caracteritzen per potenciar un marcatge que indica acumulació d'idees o arguments, abans que no una justificació d'aquests (connectors causals, 'resultive').

The writing of Hungarian students is characterised by the presentation of a highly structured contrastive set of ideas arranged cumulatively. The listing relations suggest that their reasoning is constructed with the enumeration of arguments for a certain standpoint, and the contrastive relations indicate that the texts contain frequent references to the opposing standpoint. The high number of resultive adverbial connectors suggests that the underlying logic applied in the argumentative texts is deduction. While the native speakers seem to emphasise the cause-effect relations with the overt use of significantly more resultive connecting items, the Hungarian students lay much more emphasis on highlighting that it is the quantity, the sum total of their arguments that decisively justifies their standpoint. (Tankó, 2004: 172)

El fet que la seqüenciació d'idees es concep com una acumulació es palesa en la combinació de connectors com a estratègia de reforç.

There are some instances where the standard pattern (*first, second, third; firstly, secondly, thirdly*) contains reinforcing adverbial connectors like *in addition*, or *furthermore* and concludes with enumeratives like *finally*, or *lastly*. (Tankó, 2004: 173)

La majoria dels connectors amb un ús textual (45,54%) són de seqüència o distributius, cosa que pot respondre a dues raons: es tracta d'una estructura que els estudiants dominen amb facilitat i, d'ací, la sobreutilització; probablement es tracta d'una via per a augmentar la cohesió i la coherència del text, tot i que acaben produint un text artificial en què el flux de les idees es veu entorpit pels connectors (Tankó, 2004: 178). També s'identifica un nombre elevat de connectors de conseqüència i contrastius, típics de textos argumentatius, cosa

que demostra que els estudiants hongaresos estan familiaritzats amb els trets dels discurs acadèmic formal en anglès.

Tankó conclou que en el corpus d'estudiants hongaresos no s'observen problemes d'ús o de registre, sinó de sobreutilització de connectors i d'ús d'un repertori reduït d'aquests, que se centra sobretot en l'estructuració del text. Per a l'autora, la sobrerepresentació dels connectors és conseqüència del sistema d'ensenyament de connectors i més específicament de l'èmfasi a utilitzar-los en l'anglès acadèmic, ja que en hongarés no solen marcar explícitament aquesta mena de relacions.

Segons l'autora (2004: 162), les principals limitacions en l'ensenyament dels connectors atenyen a tres aspectes: una categorització inadequada dels connectors, la presentació dels connectors en llistes sense context i el tractament dels connectors com a recursos estilístics. Classificar els connectors en una categoria sense contextualitzar-los impedeix observar els diferents matisos de significat que comporten o els diferents trets sintàctics dels connectors. Les classificacions solen traduir-se en llargues llistes descontextualitzades que, com destacava Zamel (1983), condueixen a la conclusió que els elements categoritzats són lliurement intercanviables. A més, no aporten valor al procés d'ensenyament i aprenentatge perquè no proporcionen informació rellevant sobre el comportament dels connectors (Tankó, 2004: 162).

Such lists do not only usually ignore the fact that connectors have different syntactic functions; they also ignore the stylistic value of connectors, and therefore learners do not become aware of their genre sensitivity [...]. Such lists do not provide information on the most frequent positions characteristic of linking devices, or on such secondary yet also important features as the punctuation rules that are to be applied with them.

D'altra banda, l'ús excessiu i l'ús indegut que se sol identificar en textos d'aprenents es deuen als exercicis mecànics en què no es tracten els connectors com a unitats discursives d'alt nivell que organitzen les parts del discurs en funció d'una línia argumentativa, sinó com a recursos estilístics. Per tot plegat, els enfocaments recomanats per a l'ensenyament de llengües han de posar l'accent en la importància del context, des de la primera etapa d'adquisició en

què l'aprenent pot inferir-ne els trets sintàctics o semàntics, fins a la fase de producció quan es manipula el discurs a través d'una elecció informada de connectors (Tankó, 2004: 163).

Partint d'aquest enfocament, Tankó (2004: 180) proposa una activitat per a estudiants d'anglès d'un nivell intermedi o avançat que combina una metodologia tradicional (llistes de connectors classificats i explicació docent dels trets) amb un treball de recerca de corpus en grups reduïts, per tal que investiguen en el context la funció del connector, la posició, la puntuació o el tipus de text en què s'insereix.

En síntesi, el treball de Tankó (2004) mostra un ús excessiu de connectors en anglès per part d'universitaris hongaresos. Convé remarcar que es tracta de futurs docents d'anglès. La gamma de connectors utilitzats és menor que en parlants nadius, en què predominen els connectors distributius per a seqüenciar el text que, de vegades, apareixen sobremarcats. Tot i això, no es detecten problemes d'ús. Per a l'autora, aquesta mena d'ús prové d'un sistema d'ensenyament dels connectors inadequat, en què no es mostren contextualitzats a partir de textos reals, per la qual cosa no proporcionen informació rellevant per als estudiants (funcions, trets sintàctics, matisos de significat, etc.).

(2) TAPPER, M. (2005). «Connectives in advanced Swedish EFL learners' written English – preliminary results»

La recerca de Tapper (2005) es proposa de comparar la incidència dels connectors en textos argumentatius d'universitaris suecs que cursen el grau de Filologia Anglesa i d'estudiants universitaris nord-americans, per a comprovar si la freqüència de connectors pot considerar-se un indicador de la qualitat de l'escriptura en nadius i no nadius. Els textos dels estudiants suecs tenen aproximadament 570 paraules i el corpus, al voltant de 159.000 mots. Els textos dels estudiants nord-americans contenen al voltant de 850 i el corpus, al voltant de 149.000.

Per a la identificació de connectors, combina les classificacions dels connectors Quirk et al. (1985) i de Martin (1992). En la figura 2, es pot observar la classificació resultant que fa servir Tapper (2005).

- (1) Additive
 - (a) listing: ordering (e.g. *first(ly)*, *second(ly)*, *to begin with*)
terminating (e.g. *finally*, *last(ly)*, *last of all*)
 - (b) equative (e.g. *equally*, *likewise*, *similarly*)
 - (c) reinforcing (e.g. *furthermore*, *in addition*, *moreover*)
- (2) Clarifying
 - reformulating
 - (i) abstraction: exhaustive (e.g. *that is*, *i.e.*, *in other words*)
exemplifying (e.g. *for example*, *for instance*, *such as*)
 - (ii) generality
 - local: generalizing (e.g. *in general*, *generally*)
 - particularizing (e.g. *in particular*, *particularly*, *specifically*)
 - global (e.g. *to sum up*, *in short*, *in conclusion*)
- (3) Contrastive
 - (a) replacive (e.g. *better*, *rather*, *more accurately*)
 - (b) alternative (e.g. *alternatively*, *alias*)
 - (c) comparative (e.g. *in comparison*, *by (way of) comparison*)
 - (d) antithetic (e.g. *conversely*, *instead*, *oppositely*)
 - (e) concessive: dismissive (e.g. *in any case*, *anyway*)
counterexpectation (e.g. *however*, *nevertheless*, *though*)
- (4) Resultive
 - (a) concluding (e.g. *as a consequence*, *as a result*, *so*, *therefore*)
 - (b) inferential (e.g. *in that case*, *otherwise*, *if...then*)
 - (c) explanatory (*after all*)
- (5) Transitional
 - (a) exchange punctuating (e.g. *oh*, *well*)
 - (b) turnbuilding: framing (e.g. *now*, *well*, *okay*)
sidetracking (e.g. *by the way*, *anyway*)
- (6) Corroborative (*in fact*, *actually*, *as a matter of fact*, *indeed*)

Figura 2. Classificació dels connectors en Tapper (2005: 121, figura 1)

Com veiem, inclou sobretot connectors parentètics, però també hi ha alguna interjecció (*oh*, *okay*), alguna conjunció (*if...then*) i preposició (*such as*), i formes menys fixades (*to begin with*). També inclou l'adverbi *of course*, que considera connector, com veurem.

L'anàlisi mostra que els estudiants suecs utilitzen, en general, més connectors que els parlants nadius (93 ocurrences enfront de 73, per cada 10.000 paraules), cosa que es podria atribuir a una transferència del suec. Tapper també observa que els estudiants suecs fan servir una varietat de connectors lleugerament major

(93 vs. 85). Segons l'autora, aquesta variació pot explicar-se per influència de l'ensenyament, basat en llistes de connectors intercanviables i pel fet que s'anima els estudiants a cercar la variació lingüística. Tot plegat pot resultar en textos que “sonen estrangers”.

[...] textbooks may lead ESL learners astray in this area since what is sometimes offered there are lists of what is said to be interchangeable connectives. If these lists then are coupled with instructions to vary the use of these connectives, the result may likely be “foreign-sounding” texts (ibid: 318). (Tapper, 2005: 122)

Els 6 tipus de connectors més freqüents mostren una distribució pràcticament idèntica en els dos corpus (taula 3).

Taula 3. Distribució i freqüència de connectors en el corpus d'estudiants suecs (SWICLE) i d'estudiants nord-americans (LOCNESS) (Tapper, 2005: 123, taula 2)

Category	SWICLE		LOCNESS		
	n	n per 10,000	n	n per 10,000	p
Contrastive	397	24.8	335	22.3	n.s.
Resultive	315	19.7	275	18.4	n.s.
Clarifying	303	19.0	183	12.2	<0.001
Additive	210	13.1	180	12.1	n.s.
Corroborative	204	12.8	95	6.3	<0.001
Transitional	52	3.2	28	1.9	n.s.

En la taula s'observa que, amb una lleugera diferència, en els dos corpus els connectors de contrast són els més freqüents, seguits dels consecutius i dels denominats “aclaridors” (*clarifying*), mentre que els de transició (*transitional*) són els més escassos.⁶ Si comparem el pes de cada tipus de connectors, es detecta una divergència major en els connectors corroboratius (12,8 vs. 6,3) i aclaridors (19,0 vs. 12,2), en què hi ha una incidència major en el corpus d'estudiants suecs.

6 Els connectors aclaridors (*clarifying*) inclouen connectors disjuntius d'exemplificació (*for instance*), reformulació (*in other words*) i resum (*to sum up*), connectors additius de generalització (*in general*) i especificació (*specifically*), així com connectors de conclusió (*in conclusion*).

Quant als connectors concrets, s'observa que en bona mesura els estudiants suecs i els nord-americans fan servir els mateixos connectors, com il·lustra la taula 4, en què apareixen marcats en negreta.

Taula 4. Els deu connectors més freqüents en el corpus d'estudiants suecs (SWICLE) i d'estudiants nord-americans (LOCNESS) (Tapper, 2005: 123, taula 3)

SWICLE	n	%	LOCNESS	n	%
<i>however</i> (contrastive)	129	8.7	<i>however</i> (contrastive)	174	15.9
<i>for example</i> (clarifying)	125	8.4	<i>therefore</i> (resultive)	81	7.4
<i>of course</i> (corroborative)	98	6.6	<i>If...then</i> (resultive)	78	7.1
<i>therefore</i> (resultive)	75	5.1	<i>such as</i> (clarifying)	68	6.2
<i>so</i> (resultive)	55	3.7	<i>for example</i> (clarifying)	56	5.1
<i>then</i> (resultive)	55	3.7	<i>also</i> (additive)	53	4.8
<i>actually</i> (corroborative)	47	3.2	<i>yet</i> (contrastive)	45	4.1
<i>thus</i> (resultive)	45	3.0	<i>so</i> (resultive)	42	3.8
<i>that is</i> (clarifying)	43	2.9	<i>actually</i> (corroborative)	38	3.5
<i>such as</i> (clarifying)	40	2.7	<i>in fact</i> (corroborative)	35	3.2
Total	712	48.0		670	61.1

Dels 10 connectors més freqüents en tots dos corpus, 4 no estan presents en la llista de l'altre grup.

Si comparem les freqüències dels connectors individuals, n'hi ha 6 de sobreutilitzats en el corpus de no nadius respecte als nadius, com s'observa en la taula 5.

Taula 5. Connectors sobreutilitzats en el corpus d'estudiants suecs (SWICLE) (Tapper, 2005: 125, taula 4)

Connectives	SWICLE n	LOCNESS n	χ^2
<i>of course</i> (corroborative)	98	9	72.4
<i>for example</i> (clarifying)	125	56	25.5
<i>then</i> (resultive)	55	23	12.3
<i>of course</i> (contrastive)	40	13	12.8
<i>well</i> (transitional)	34	8	14.9
<i>still</i> (contrastive)	25	3	15.8
For all items: df=1, p<0.001			

El marcador amb major percentatge de sobreutilització és *of course* (98 vs. 9), enfront del qual els nadius prefereixen usar *in fact* i *actually*. Cal notar que aquesta sobreutilització no s'havia detectat en estudis anteriors amb aprenents suecs (Altenberg i Tapper, 1998), però sí en altres corpus d'estudiants (Granger i Tyson, 1996), per la qual cosa l'autora suggereix que podria tractar-se d'un tret compartit de la llengua dels aprenents. El segon connector més sobreutilitzat és *for example* (125 vs. 56), cosa que podria deure's a una transferència del connector suec amb el mateix valor *till exemple*. També s'apunta que l'ús excessiu de connectors corroboratius i aclaridors podria relacionar-se amb el tipus de text, perquè en textos expositius tenen una incidència baixa, i amb l'estil argumentatiu dels estudiants suecs en què exemplificar és un tret característic, tal com corroboren estudis previs. D'altra banda, s'identifiquen 3 formes infrautilitzades, la correlació condicional *if... then...* (19 casos en no nadius enfront de 78 en nadius), *also* (11 casos respecte a 53) i *yet* (14 casos respecte a 45).

Així mateix, l'autora pretén esbrinar si els estudiants han combinat l'ús de connectors gramaticals, com els que acabem de veure, amb formes no fixades equivalents. Per a fer-ho, identifica i quantifica els exemples que contenen mots que expressen alguna mena de relació discursiva, com *addition*, *example*, *instance*, *conclusion*, *contrast*, *consequence* o *result*. En la comparació en els dos corpus, la preferència en els dos corpus per utilitzar connectors fixats enfront de formes no fixades. L'únic cas en què utilitzen més connectors lèxics és en l'expressió del resultat (estudiants suecs: 24 formes no fixades vs. 3 connectors; nord-americans 27 vs. 5).

A més de l'anàlisi de cada connector, Tapper es planteja comprovar la correlació entre l'ús de connectors i la qualitat de l'escriptura en cada corpus. Amb aquest objectiu avalua una part dels textos analitzats anteriorment (53 textos de cada corpus). Les puntuacions mitjanes indiquen que la qualitat dels textos del dos grups són molt semblants: els estudiants nord-americans obtenen un 4,63 i els suecs, un 4,66. En els textos avaluats, s'observen diferències en la mitjana de connectors per text, amb un rang superior en estudiants nord-

americans, cosa que es pot associar a una major maduresa en l'escriptura dels estudiants suecs.

En resum, l'anàlisi de Tapper (2005) mostra casos freqüents de sobreutilització i, en menor mesura, alguns casos d'infrautilització. Els casos de sobreutilització s'explicarien per influència de la L1, com a tret compartit de la llengua dels aprenents i com a resposta a un estil discursiu. En el cas dels connectors infrautilitzats, hi ha una possible influència de la L1, atès que s'evita una construcció infreqüent. Tot i les preferències de cada grup, que són parcialment diferents, tenint en compte l'avaluació dels textos, l'estudi no obté evidències que permeten relacionar l'ús de connectors amb la qualitat de l'escrit, ni en els estudiants nadius ni en els no nadius.

(3) GRANGER, S.; TYSON (1996). «Connector usage in the English essay writing of native and non-native EFL speakers of English».

Granger i Tyson (1996) analitzen l'ús dels connectors en anglés en un corpus d'aprenents d'anglés amb el francès com a L1, per a esbrinar-ne la freqüència i comprovar el paper de la transferència de la L1. El corpus de no nadius prové del subcomponent de llengua francesa del corpus ICLE (89.918 paraules), que es compara amb un corpus de control de textos expositivo-argumentatius de parlants nadius d'anglés (77.723 paraules).

La hipòtesi de partida és que els aprenents francesos d'anglés sobreutilitzaran els connectors enfront dels parlants nadius. Parteixen de diversos estudis que indiquen que en francès es tendeix a explicitar les relacions discursives amb connectors, a diferència d'altres llengües com l'anglés, per la qual cosa es podria avançar que, per transferència, hi haurà una sobreutilització de connectors en els textos dels estudiants francesos.

Es basen en la classificació de connectors de Quirk et al. (1985), de la qual eliminen els connectors temporals perquè els consideren externs a l'argumentació, per la qual cosa acaba sent una llista de 108 connectors, agrupats en 7 tipus: *listing (in addition)*, *summative (in sum)*, *appositional (for instance)*,

resultive (thus), inferential (in that case), contrastive (although) i transitional (eventually), com hem mostrat abans (vegeu taula 1).

L'anàlisi confirma la sobreutilització de certs connectors, majoritàriament additius i disjuntius, que duen a terme les funcions de corroborar un argument (*indeed, of course, in fact*), oferir exemples (*for instance, namely*) i afegir arguments (*moreover*), com s'observa en la taula 6.

Taula 6. Connectors sobreutilitzats en el corpus de no nadius (NNS) en comparació del corpus de nadius (NS) (Granger i Tyson, 1996: 21, taula 2A)

Connector	NNS	NS
Actually	16	2
Indeed	65	16
Of course	53	20
Moreover	52	1
e.g.	19	3
For instance	54	1
Namely	20	3
On the contrary	34	3

En la taula es pot observar l'ús excessiu d'algunes formes, en què destaquen els connectors *for instance* (54 vs.1), *moreover* (52 vs. 1), *on the contrary* (34 vs. 3) o *indeed* (65 vs. 16).

Tanmateix, es detecta una infrautilització de diversos connectors, entre els quals destaquen els contrastius (*however, though, yet*) i els consecutius (*therefore, thus, then*), com veiem en la taula 7.

Taula 7. Connectors infrautilitzats en el corpus de no nadius (NNS) en comparació del corpus de nadius (NS) (Granger i Tyson, 1996: 21, taula 2B)

Connector	NNS	NS
However	47	197
Instead	0	13
Though	2	16
Yet	17	46
Hence	3	12
Then	27	65
Therefore	33	123
Thus	36	56

Les diferències entre els corpus són molt clares en el cas dels connectors contrastius *however* (47 vs. 197) i *yet* (17 vs. 46), o el connector consecutiu *therefore* (33 vs. 123).

Per tant, l'anàlisi invalida la hipòtesi de l'ús excessiu general, atès que al costat de connectors sobreutilitzats n'hi ha d'infrautilitzats. Els aprenents francòfons utilitzen més freqüentment connectors d'addició, d'exemplificació o per emfatitzar un punt, més que no connectors que canvien la direcció de l'argument o que fan evolucionar l'argument. Per a Granger i Tyson (1996: 20), aquesta distribució podria suggerir que hi hauria un tipus d'argumentació diferent en els dos conjunts d'assajos.

D'altra banda, alguns casos de sobreús poden deure's a la transferència de la L1, que també sembla estar al darrere de l'ús indegut dels connectors de corroboració (perquè els equiparen a connectors francesos com *en fait*).⁷ Com apunten les autores, en alguns casos, es fan servir aquesta mena de connectors quan la relació discursiva entre les porcions de text no suposa una constatació del contingut previs.

També s'observen usos problemàtics per la transferència de la L1 en alguns connectors contrastius com *on the contrary*, per la confusió amb el connector francès *au contraire*, com en (1),

- (1) This kind of union will be economic. Therefore, I think nobody will have to fear for his cultural identity. *On the contrary* if Europe achieves a political union one day, the European citizen will have to destroy what made him belong to his previous nation.

En aquest cas, les autores suggereixen com a alternatives els connectors *on the other hand* o *however*.

7 Per a comprovar el paper de la transferència, Granger i Tyson (1996: 22) duen a terme una recerca paral·lela i contrasten l'ús dels connectors de corroboració en un corpus comparable d'aprenents parlants nadius d'alemany, en què s'observa una sobreutilització amb una incidència pràcticament idèntica (*actually*, 18 en aprenents francòfons / 20 en parlants d'alemany; *of course*, 52 en francòfons / 51 en parlants d'alemany), llevat del desajust en el connector *indeed* (70 en francesos / 15,5 en alemanys), que les autores interpreten com a efecte de la transferència del connector francès *en effet*, molt freqüent.

Continuant amb l'ús, en el corpus de no nadius no es despleguen tots els valors dels connectors, com en *moreover*, que presenta gairebé un 50% d'usos problemàtics, com en (2), en què no afegeix idees noves, sinó que s'usa per a reformular.

- (2) When he (the prisoner) will be released, his situation will be very painful because he will have, alone, to re-adapt and re-integrate himself in a society he has been excluded from. *Moreover* he will have the greatest difficulties of integration because of his past as a prisoner.

Es detecten també problemes de registre, amb la inserció de connectors informals o propis de l'oral (*so, anyway*) en els textos dels estudiants francòfons, com en (3).

- (3) Moreover, the United States of America and England do share the same national language but do not form a nation. *Anyway*, the point is that language creates cultural clusters.

Granger i Tyson (1996: 23) atribueixen aquests usos problemàtics a tres possibles causes: la manca d'èmfasi sobre els aspectes estilístics a l'escola i la universitat; el fet de no insistir en la distinció entre estil parlat i escrit, i la manca d'una descripció detallada de l'ús dels connectors en els diccionaris.

L'anàlisi també evidencia una predominança de la posició inicial dels connectors en no nadius (472; 48,4%) enfront del corpus de control (262; 28,6%). Es tracta d'una tendència que probablement no és específica d'una llengua, tal com corroboren Granger i Tyson en un corpus *ad-hoc* d'aprenents d'anglès francòfons, neerlandòfons i sinoparlants, en què predomina la posició inicial. La posició pot respondre a estratègies discursives, en què una posició no inicial mena al lector amb més contundència envers el contingut del discurs, mentre que la posició inicial remet al lector a l'estructuració del text.

Per a Granger i Tyson (1996: 24-25), els principals problemes en l'ús dels connectors detectats en aprenents francesos podrien abordar-se si es treballara amb textos reals, en què observar i analitzar l'ús dels connectors, així com les subtils diferències semàntiques o sintàctiques entre connectors, o la flexibilitat

en la posició. Respecte a la perspectiva en la didàctica dels connectors, incideixen a ensenyar els connectors com a unitats del discurs de nivell superior i no com a ‘potenciadors estilístics’. Insisteixen a evitar les llistes enganyoses de connectors intercanviables i en el fet que és igualment important quan no s’han d’utilitzar que quan s’han de fer servir.

Les autores posen la coherència en el centre de l’aprenentatge dels connectors, entre molts altres mecanismes de cohesió, ja que potser un domini major dels dispositius dels mecanismes de cohesió ajudarà l’estudiant a expressar millor les relacions i, doncs, pot contribuir a la coherència del text.

But we should not forget that connectors represent one small aspect of cohesion. Although we need to teach their correct use, we should not do so to the detriment of other forms of cohesion. Furthermore, coherence should be the primary discourse consideration: no matter how much students study connectors or any other aspect of cohesion, an incoherent message will always remain so. However, increased mastery of cohesive devices will certainly help students to express relations more clearly. (Granger i Tyson, 1996: 26)

En resum, l’anàlisi de Granger i Tyson (1996) invalida la hipòtesi inicial, que anticipava un ús excessiu de connectors per part d’aprenents. Les autores observen que no es dona una sobreutilització general, sinó només en els connectors que duen a terme un sèrie de funcions. En alguns casos, l’ús excessiu pot deure’s a una transferència del francès (*in fait / in fact*), que també explicaria alguns usos indeguts (*au contraire / on the contrary*). Per contra, s’infrutilitzen connectors contrastius i consecutius. El patró podria deure’s a sistemes diferents d’argumentació en cada llengua. L’anàlisi mostra també problemes en la distinció del registre i una posició inicial gairebé fixa dels connectors. Per tot plegat, insten al treball amb textos reals i a un canvi en l’enfocament de la didàctica dels connectors.

(4) LEEDHAM, M; CAI, G. (2013). «*Besides on the other hand: Using a corpus approach to explore the influence of teaching materials on Chinese students' use of linking adverbials*».

Leedham i Cai (2013) estudien l'ús de connectors (les autores parlen de *linking adverbials*) en anglés per part d'universitaris xinesos en un context d'immersió al Regne Unit. Parteixen de la hipòtesi que els materials didàctics potencien l'ús d'alguns connectors i la barreja de formes formals i informals, i també els indueixen a situar els connectors en posició inicial.

El corpus està compost per textos d'universitaris xinesos i britànics que estudien al Regne Unit, extrets, fonamentalment, del corpus British Academic Written English (BAWE). El subcorpus d'universitaris xinesos està compost per textos d'estudiants de primer i segon curs (Chi12) i estudiants del tercer curs (Chi3), igual com el corpus d'universitaris britànics (Eng12 i Eng3), les dades dels quals es detallen en la taula 8.

Taula 8. Detalls dels corpus de nadius i no nadius en Leedhman i Cai (2013: 377, taula 1)

	Chi 12	Chi3	Eng12	Eng3
Number of tokens	140,341	139,354	876,894	458,782
Number of texts	89	57	436	175
Number of students	30	20	45	34

Leedham i Cai (2013: 377-378) identifiquen 11 formes (taula 9) i les classifiquen a partir de la cerca de paraules clau en una eina d'anàlisi textual (WordSmith tools v.5) en paraules clau positives i negatives. Les paraules clau positives són cadenes de dos o més mots amb una incidència inusualment alta en un petit corpus respecte al corpus de referència, mentre que les paraules clau negatives presenten una freqüència inusualment baixa.

Taula 9. Connectors clau positius i negatius en els corpus de no nadius i nadius (Leedham i Cai, 2013: 378, taula 2)

	Chi123 frequency		Eng123 frequency		Keyness
	pmw	raw	pmw	raw	
Positively key linking adverbials					
<i>besides</i>	179	50	7	9	125
<i>in other words</i>	104	29	10	13	55
<i>meanwhile</i>	79	22	4	6	50
<i>what's more</i>	46	13	0	0	46
<i>on the other hand</i>	193	54	61	81	38
<i>nevertheless</i>	168	47	55	73	32
<i>last but not least</i>	36	10	0	0	24
<i>in the long run</i>	68	19	14	19	21
<i>at the same time</i>	125	35	49	65	18
Negatively key linking adverbials					
<i>however</i>	1412	395	1950	2605	−39
<i>therefore</i>	1005	281	1518	2027	−47

En la taula 9 es mostra la relació de paraules clau identificades en els dos corpus, la freqüència de cada ítem en cada corpus expressada en paraules per milió (pmw) i com a freqüència bruta, sense processar (*raw*), i la diferència entre els corpus (*Keyness*) segons l'estadística que proporciona l'eina d'anàlisi textual, que és el que ordena les formes i el que marca si són paraules clau positives o negatives.

Els resultats mostren que en el corpus d'estudiants xinesos s'identifiquen 9 connectors clau positius (*besides, in other words, meanwhile, what's more, on the other hand, nevertheless, last but not least, in the long run, at the same time*) i 2 de negatius (*however, therefore*). Destaca la diferència positiva del connector additiu *besides* (125) i la diferència negativa del connector consecutiu *therefore* (-47).

Dels connectors clau positius de la taula, les autores marquen 3 com a informals (*besides, what's more, last but not least*), que apareixen predominantment a l'inici de d'oració. Consideren que les formes *besides* i *last but not least* no es correspondrien amb el nivell de formalitat d'un text acadèmic i que la locució *what's more* (amb la forma *what's* en comptes de *what is*) és més pròpia de la parla oral. També apunten a usos particulars en els estudiants xinesos: s'utilitza el connector *besides* per a afegir informació fonamental en el text, equivalent a *moreover* o *furthermore*, mentre que el valor més usual

indicaria una addició d'informació subsidiària. En el cas de la locució *last but not least*, es fa servir amb valor de conclusió, corresponent a *in conclusion* o *finally*.

Les autores destaquen la incidència del connector *on the other hand*, el connector més freqüent en el corpus d'estudiants xinesos, tot i que la correlació amb *on the one hand* és molt menys freqüent. Apunten que la preferència per aquest connector pot deure's a la transferència d'una expressió equivalent en mandarí (一个问题的两个方面 'una pregunta, dos vessants' o 'dos costats d'una moneda'), que es percep amb un valor contrastiu més fort que *however*, més habitual entre els estudiants parlants d'anglès.

Els connectors clau negatius en el corpus d'estudiants xinesos –i, per tant, connectors més freqüents en el corpus d'estudiants de parla anglesa– són *however* i *therefore*, dos dels connectors més habituals en el discurs acadèmic. Consignen també divergències en la posició, en què en el corpus d'estudiants de parla anglesa presenten un percentatge més alt d'ocurrències en posició no inicial, que no en el corpus d'estudiants sinoparlants (*however* 35% vs. 12%; *therefore* 69% vs. 40%).

Segons Leedham i Cai, les possibles explicacions per a l'alt índex de connectors en l'escriptura en LA apunten a diferències culturals, a la transferència de la L1 i al gènere discursiu. En aquest últim cas, la inserció de connectors tindria com a objectiu dotar el text d'un estil més acadèmic i de generar una lògica superficial a un text mancat d'una lògica profunda. Així mateix, l'encadenament de connectors en textos destinats a proves (com el test ELT, *English Language Teaching*) podria deure's a l'afany per demostrar l'existència de relacions lògiques en un nombre concret de paraules.

Entre altres possibles causes, s'apunten la manca d'expertesa i els materials didàctics. Els connectors poden funcionar com a peces familiars i segures, això és, el que es coneix com "lexical teddy bears", a partir del treball de Hasselgren (1994), o illes de fiabilitat o punts d'ancoratge fixos, segons que proposa Dechert (1984: 227). Els estudis previs indiquen que l'ús d'aquests elements minva amb el nivell d'instrucció, és a dir, a mesura que els estudiants amplien el repertori

lèxic i guanyen confiança. Per a comprovar-ho, Leedham i Cai (2013: 380) comparen els subcorpus d'estudiants dels dos primers cursos (Chi12 i Eng12) amb els del tercer (Chi3 i Eng3), com il·lustra la taula 10.

Taula 10. Comparació de connectors clau a través dels corpus per curs en Leedham i Cai (2013: 380, taula 3)

	Chi12		Chi3		Eng12		Eng3	
	pmw	raw	pmw	raw	pmw	raw	pmw	raw
<i>on the other hand</i>	257*	36	129	18	59	52	63	29
<i>besides</i>	228*	32	122	17	8	7	4	2
<i>at the same time</i>	185**	26	65	9	47	41	52	24
<i>nevertheless</i>	157	22	179	25	62	54	41	19
<i>in the long run</i>	114**	16	22	3	13	11	17	8
<i>in other words</i>	100	14	108	15	7	6	15	7
<i>meanwhile</i>	86	12	72	10	2	2	9	4
<i>what's more</i>	64	9	29	4	0	0	0	0
<i>last but not least</i>	50	7	22	3	0	0	0	0
<i>however</i>	1290	181	1536	214	1887	1655	2071*	950
<i>therefore</i>	1140*	160	868	121	1504	1319	1543	708

Com mostra la taula, constaten que la majoria de connectors clau són més abundosos en el subcorpus dels dos primers cursos que en el de tercer curs. Consideren que les úniques excepcions detectades en els corpus d'universitaris xinesos (*nevertheless* i *in other words*), no són significatives estadísticament. Les autores expliquen la reducció per la incorporació progressiva d'altres mecanismes de connexió i de cohesió.

Leedham i Cai posen també el focus en la influència dels materials didàctics en la sobreutilització de connectors en els estudiants xinesos, especialment a la Xina, en què s'emfatitza l'aprenentatge a través dels llibres. Els manuals d'anglès solen presentar els connectors en llistes, sense diferenciar-ne l'ús en els diferents gèneres, i solen presentar-los en posició inicial, tant en exercicis amb oracions com en fragments curts. Les llistes poden arribar a ser molt extenses i hi apareix el connector en anglès amb la traducció al mandarí, sense referències a l'ús o a la formalitat, de manera que semblen formes intercanviables.⁸

⁸ El fragment que aporten Leedham i Cai (2013: 385, figura 2) com a exemple pertany a una llista de 8 pàgines i mitja.

Tot plegat incidiria notablement en l'ús dels connectors en els primers anys de grau dels estudiants xinesos i donaria com a resultat la preferència per determinats connectors (els 9 identificats en les paraules clau), l'ús de connectors informals (3 connectors de 9) i el predomini de la posició inicial. Aquest ús es veu modificat quan els estudiants comencen a ampliar el bagatge de lectures acadèmiques i els recursos lingüístics. El procés s'explicaria a partir de la teoria de la imprimació lèxica (*lexical priming*, en anglés) de Hoey (2005; apud Leedhman i Cai, 2013: 375), segons la qual les paraules es van adquirint per l'exposició conjuntament amb el cotext i el context en què apareixen: col·locacions, associacions semàntiques, posició textual o aspectes relacionats amb l'ús. Segons l'esmentada teoria, els alumnes xinesos del primer any entren a la universitat amb un conjunt d'"imprimacions" provinent de l'experiència de l'aprenentatge d'anglès a la Xina i al tercer any ha reconfigurat l'inventari per una major exposició a l'escriptura acadèmica (Leedhman i Cai, 2013: 386). Per a les autores, els resultats de l'anàlisi haurien de menar a un canvi en el tractament dels connectors en els materials xinesos d'anglès com a LA i s'haurien de tenir en compte si s'imparteix docència a alumnes xinesos.

En síntesi, Leedhman i Cai analitzen la freqüència i l'ús d'una sèrie de connectors en anglés en un corpus d'estudiants xinesos comparat amb estudiants britànics, per a esbrinar la possible influència dels materials didàctics. Conclouen que hi ha diferències significatives, ja que els estudiants xinesos sobreutilitzen els connectors (i, en algun cas, els infrautilitzen). Atribueixen l'efecte a diferències culturals, a la transferència de la L1 i al gènere discursiu, d'una banda, i sobretot als llibres de text, especialment a les llistes i els exemples dels connectors, que indueixen a usos erronis o diferents dels nadius. Aquests errors, segons les autores, van corregint-se parcialment a mesura que els estudiants s'exposen a altres referents acadèmics i lingüístics.

(5) BOLTON, K.; NELSON, G.; HUNG, J. (2002). «A corpus-based study of connectors in Student writing: Research from the International Corpus of English in Hong Kong (ICE-HK)».

Bolton et al. (2002) pretenen determinar si hi ha un ús excessiu i/o infrautilització de connectors en dos corpus d'estudiants, un de nadius d'anglès (Gran Bretanya) (42.587 paraules, 2.471 oracions) i un de no nadius (Hong Kong) (46.460 paraules, 2.755 oracions), respecte a un corpus d'escriptura acadèmica professional (85.628 mots, 4.507 oracions). Tots els corpus s'obtenen de l'International Corpus of English (ICE).

Els autors no parteixen d'una classificació de connectors prèvia, sinó que analitzen el corpus d'escriptura acadèmica i n'extrauen els connectors. La llista dels connectors del corpus d'experts inclou 487 ocurrences de 54 connectors diferents, com il·lustra la taula 11, en què es calcula també la freqüència del connector multiplicat per 1000 (x 1000).

Taula 11. Connectors en el corpus d'escriptura acadèmica (Bolton et al., 2002: 174, taula 1)

Connector	Frequency per sentence (× 1000)	
<i>however</i>	20.4	(92)
<i>therefore</i>	10.6	(48)
<i>but, then</i>	8.6	(39)
<i>thus</i>	7.8	(35)
<i>indeed</i>	5.5	(25)
<i>and, so</i>	4.0	(18)
<i>in fact</i>	3.5	(16)
<i>hence</i>	3.3	(15)
<i>moreover</i>	2.4	(11)
<i>consequently, first, on the other hand</i>	2.2	(10)
<i>rather</i>	2.0	(9)
<i>instead</i>	1.5	(7)
<i>nevertheless</i>	1.3	(6)
<i>again, in other words, nonetheless, secondly, second</i>	1.1	(5)
<i>as a result, on the whole, though</i>	0.9	(4)
<i>at the same time, firstly, on the contrary</i>	0.7	(3)
<i>alternatively, conversely, furthermore, in contrast</i>	0.4	(2)
<i>above all, accordingly, also, at any rate, by comparison, by contrast, finally, first of all,</i>	0.2	(1)
<i>in any case, in effect, in short, in sum, in the event, in the first place, in total, in turn, lastly, or, overall, still, yet</i>		
TOTAL	107.8	(487)

Com veiem, es tracta de connectors parentètics i conjuncions que poden fer de connector textual (*and, but, or*).

Respecte a recerques anteriors, Bolton et al. (2002) qüestionen tres aspectes metodològics fonamentals: la identificació de formes lingüístiques com a connectors, el càlcul del percentatge de freqüència dels connectors lògics en els estudis de corpus i el punt de comparació per a determinar la mesura de l'ús excessiu o la infrautilització. Per als autors, és sorprenent que la majoria dels estudis es basen en classificacions establertes, en què s'identifiquen els connectors com a formes fixades no controvertides, atés que en el transcurs de la seua pròpia recerca troben que les esmentades llistes de connectors ni eren finites ni indiscutibles. També critiquen que la base del càlcul es faça a partir de les paraules i no de les oracions, atés que una de les principals funcions dels connectors és enllaçar oracions o paràgrafs. Entenen que per a comparar si hi ha ús excessiu o infrautilització en un corpus d'aprenents el punt de comparació hauria de ser un corpus d'escriptura professional.

Quant als resultats de l'anàlisi, globalment, en els dos corpus d'estudiants s'observa un ús excessiu respecte al corpus d'escriptors acadèmics (239,6 respecte a 107,8 en experts). En (4), s'il·lustra l'esmentat sobreús en el corpus d'estudiants de Hong Kong (anglès L2) i en (5), en el corpus d'estudiants britànics (anglès L1).⁹

(4) *So*, we can see that the British opera now become more humanity, not only reflects the king or Queen. *And*, in the hamony, the development is the mostly use with tonality. (i.e. with Center key). *Besides* also use with the Aeolian Dolian and Phygian mode for the hamony. *And* modulation is also fully used. *However*, the techniques of the 20th century such as the atonality, bitonality, are also used. *And* in Britten opera's one technique he has used is interesting i.e. reconile the hostile key by enharmonic mean. In the Peter Grimes, the last Prologue, Peter and Ellen first meet and sing in the Fminor and Emajor. *However*, later, Peter sing in A flat and G sharp and as a result

⁹ Els exemples es corresponen a dos fragments d'un examen amb límit de temps. En Bolton et al. (2002: 178-179) es transcriuen amb la fracció de temps en què s'escriu cada porció de text (com ara, <#98:1> *So*, we can see that the British opera now becomemore humanity, not only reflects the king or Queen. <#99:1> *And*, in the hamony, the development is the mostly [...]). Perquè s'observe millor el fenomen del sobreús, hem suprimit el còmput de temps i hem convertit els extractes en paràgrafs.

they sing in the unison. *On the other hand*, the using of orchestra is developed. (Bolton et al., 2002: 178)

- (5) Intrusive igneous rocks include such formations as sills. These are generally concordant to the rocks. (*However* on distinguishing between sills and lava flows sills may transgress the bedding planes). Sills generally form along bedding planes, and may extend for many miles. *Therefore* on erosion of the rocks after uplift and the various processes of denudation resulting in the topography, the sill may be exposed as a linear feature. It may also be exposed as a wide plane. *However* this is rare as generally rocks are deformed after deposition and rarely remain horizontal. Dykes are another igneous intrusion which generally form from sills. They are a vertical, discordant feature which cut across the bedding planes. *Therefore* on a horizontal plane they are linear features at practically 90° to the surface. (Bolton et al., 2002: 178-179)

Les seues dades indiquen que la sobreutilització no és una característica dels estudiants no nadius, sinó que sembla ser un problema general d'escriptors no experts.

The results presented here indicate clearly that the overuse of connectors is not confined to non-native speakers, but is a prominent feature of students' writing generally. Both non-native (Hong Kong) students and native (British) students use a considerably smaller number of different connectors in their writing than professional academics. As a result, both sets of students tend to overuse those connectors within their repertoire, and this overuse is much greater in the corpus of Hong Kong student writing [...] (Bolton et al., 2002: 180)

Tanmateix, els dos corpus difereixen en la freqüència de sobreutilització, que és superior en els estudiants de Hong Kong (239,6 per 1000 oracions, enfront de 159,9 en estudiants nadius). A més, hi ha diferències quant als connectors identificats. Mentre que els estudiants de Hong Kong sobreutilitzen els connectors *but*, *moreover* i *on the other hand*, els estudiants britànics els infrautilitzen lleugerament (Bolton, et al., 2002: 178).

Els autors identifiquen els 10 connectors més freqüents en els corpus d'aprenents i s'observen divergències en la tria i en la freqüència, com es mostra en la taula 12.

Taula 12. Connectors més sobreutilitzats i diferències amb el corpus acadèmic (Bolton et al., 2002: 175, taula 3)

Rank	Hong Kong	Great Britain
1	<i>so</i> (+31.6)	<i>however</i> (+20.5)
2	<i>and</i> (+24.0)	<i>so</i> (+12.2)
3	<i>also</i> (+15.4)	<i>therefore</i> (+8.4)
4	<i>thus</i> (+10.4)	<i>thus</i> (+6.8)
5	<i>but</i> (+8.4)	<i>furthermore</i> (+5.6)
6	<i>therefore</i> (+8.2)	<i>firstly</i> (+4.6)
7	<i>moreover</i> (+7.7)	<i>then</i> (+2.7)
7	<i>then</i> (+7.7)	<i>also</i> (+2.6)
9	<i>on the other hand</i> (+5.0)	<i>though</i> (+2.4)
10	<i>in fact</i> (+4.4)	<i>finally, in turn, lastly</i> (+1.4)
	Mean difference = +11.8	Mean difference = +6.7

Com s'observa en la taula, els connectors més freqüents en el corpus d'estudiants de Hong Kong són *so*, *and*, *also*, *thus* i *but*, mentre que per als britànics ho són *however*, *so*, *therefore*, *thus* i *furthermore*. Les dades dels estudiants de Hong Kong mostren una diferència mitjana de la norma acadèmica gairebé el doble (+11,8) que els estudiants britànics (+6,7).

D'altra banda, hi ha connectors usats pels experts, encara que amb una incidència baixa, que els estudiants no fan servir mai: *on the whole*, *on the one hand*, *in contrast*, *at any rate*, *by contrast*, *in sum*, *in the event*, *in total*, *or*, *still*. Els únics connectors que apareixen infrautilitzats en el corpus d'aprenents són *indeed* (4 casos; 11 en el corpus d'estudiants britànics; 25 en el corpus acadèmic), *consequently* (3 exemples; 2, en el corpus d'estudiants nadius; 10, en el corpus acadèmic) i *again* (0; 4 casos en el corpus d'estudiants britànics i 5, en el corpus d'escriptura acadèmica). Per això, els autors consideren que la infrautilització és menor que el sobreús.

Els resultats de Bolton et al. (2002: 179-180) respecte als connectors més utilitzats en corpus d'aprenents de Hong Kong no coincideixen plenament amb recerques anteriors o, directament, les contradiuen. Aquestes discordances s'explicarien, segons els autors, per les notables diferències metodològiques subjacents en cada recerca.

En síntesi, els resultats de Bolton et al. (2002) apunten a una sobreutilització general de connectors en estudiants respecte als experts i també a infrautilització en alguns casos concrets i en menor mesura. La sobreutilització no es limita a estudiants no nadius, tot i que és major que en el cas dels estudiants nadius, per la qual cosa els autors consideren que és un tret propi de l'escriptura d'estudiants en general. Incideixen també en el problema que representen les diferències metodològiques a l'hora de validar resultats de recerques anteriors. Demanen una metodologia precisa en aquesta mena d'estudis, atés que certes decisions afecten directament la validesa i la comparabilitat dels resultats.

(7) CARRIÓ-PASTOR, M. L. (2013). «A contrastive study of the variation of sentence connectors in academic English».

Carrió-Pastor (2013) compara l'ús de connectors textuais en textos acadèmics en anglés entre estudiants d'enginyeria amb l'espanyol com a L1 i parlants nadius d'anglés per a determinar si hi ha variacions de freqüència. Aquest plantejament qüestiona la tesi que el discurs acadèmic imposa una estandardització independent de la llengua utilitzada, per tal com, en opinió de l'autora, la construcció del discurs depén de decisions personals, que responen a variables diverses.

The creation of a fluent flow of discourse is not an automatic process; it is an act of personal choice, where the influence of the mother tongue, social constructs, the community-specific context and the creation of an authorial persona are also at play. (Carrió-Pastor, 2013: 193)

El corpus que analitza inclou 20 articles científics en anglés de l'àmbit de l'enginyeria, un de parlants nadius i un de no nadius amb l'espanyol com a L1. Per a la identificació de connectors, l'autora es basa en la classificació de Quirk et al. (1985) que diferencia 7 tipus de connectors: *listing* (com *firstly, in addition*), *summative* (com *to conclude, in sum*), *appositional* (com *that is to say, for instance*), *resultive* (com *hence, thus*), *inferential* (com *therefore, in that case*), *contrastive* (com *although, however on the other hand*) i *transitional* (com *meanwhile, eventually*) (vegeu la taula 1). Observem que la majoria són

connectors parentètics, però s'hi inclou alguna conjunció, com *although* i *menawhile*. L'autora parteix d'estudis contrastius previs que, d'una banda, mostren una tendència general a la infrautilització de connectors per part de parlants no nadius i, d'altra, conclouen que no es pot parlar d'ús excessiu o infrautilització generals, atès que el comportament varia en funció de connectors concrets.

Quant a la incidència dels connectors, en el corpus de no nadius s'han identificat 869 ocurrences, enfront de 1.138 en el de nadius, això és, un 13,6% menys.¹⁰ La distribució i freqüència dels connectors es mostra en la taula 13.

Taula 13: Distribució i freqüència dels connectors en els corpus de no nadius (NNES) i de nadius (NES) (Carrió-Pastor, 2013: 195, taula 4)

1. Listing: NNES = 243 occurrences/NES = 355 occurrences
2. Summative: NNES = 97 occurrences/NES = 81 occurrences
3. Appositional: NNES = 103 occurrences/NES = 134 occurrences
4. Resultive: NNES = 89 occurrences/NES = 116 occurrences
5. Inferential: NNES = 59 occurrences/NES = 99 occurrences
6. Contrastive: NNES = 215 occurrences/NES = 265 occurrences
7. Transitional: NNES = 63 occurrences/NES = 88 occurrences

Com s'observa en la taula, en el corpus de no nadius es dona una incidència lleugerament menor de connectors en tots els grups de significat, llevat dels sumatius (97vs. 81). Aquesta diferència s'explicaria perquè els escriptors no nadius consideren que el context és suficient perquè els lectors puguin inferir les relacions entre les oracions i presentar la informació d'una manera senzilla, de manera que la infrautilització no es considera una operació discursiva arriscada, com pot observar-se en l'exemple següent, en què no s'ha fet servir cap connector textual ni per a enllaçar oracions ni per a enllaçar paràgrafs (6).

10 Per a validar els resultats estadístics, l'autora elabora una taula de contingències (tipus de taula que mostra la distribució de freqüència de les variables, utilitzada sovint per relacionar dues o més categories) i una prova de khi quadrat (test per a validar l'adequació de l'ajust entre una distribució de freqüències observada i una altra estimació teòrica).

- (6) “When the calculated values of the F ratio (sampling distribution of Fisher) are compared to the tabulated value of F for 2 and 72 df, which is 3.05 at a 95% confidence level, it is concluded that parameter a depends mainly on the particle diameter, which is due to the different bed voltages of the stagnant bed, *E_o*. The contactor angle and stagnant bed height also have an effect, though to a lesser extent and the inlet diameter is the factor with least effect. Parameter b, whose value is an index of expansion difficulty or of flow rate needed for expansion, depends mainly on the stagnant bed height and to a lesser extent on both the inlet diameter and contactor angle. The particle size hardly has any effect.”

D'altra banda, els nadius prefereixen mantenir la coherència del text i guiar el lector mitjançant connectors, com es veu en (7).

- (7) “Many industrial sites are well suited to co-generation applications, as are high-density residential areas. *However*, the suburban character of British towns and cities complicates implementation CHP. As the UK urban population is housed mainly in small individual low-rise dwellings, the supply of heat from co-generation (in the form of steam or hotwater) would be expensive and complex. *Therefore*, it would involve the installation of an extensive heat-distribution system.”

En aquest cas, l'escriptor explicita les relacions discursives, de contrast i de conseqüència, existents en dos punts del paràgraf mitjançant connectors (*however* i *therefore*, respectivament). Per a Carrió-Pastor (2013: 197), tant en aquest cas com en l'anterior, l'elecció o el rebuig de certs dispositius retòrics formaria part d'un procés de creació d'una identitat individual com a autor.

D'altra part, en contrastar els connectors concrets usats en els dos corpus, l'autora observa diferències en la tria i en l'ús, que indiquen una menor varietat en el corpus de parlants no nadius, com es pot observar en la taula 14, que reproduïm de Carrió-Pastor, (2013: 197, taula 3). Coincideixen els dos corpus tant en l'ús dels connectors més freqüents (*for example* i *however*), com en el fet que no fan servir connectors que Carrió-Pastor considera informals o pertanyents a contextos no acadèmics (*after all, anyway, by the way, that is to say, all in all, in brief, (even) though, for one thing, above all, last but not least, in short*). Igualment, en tots dos corpus es fan servir els tipus de connector adequats per a cada secció dels articles acadèmics, amb lleugeres diferències en la selecció de connector (Carrió-Pastor, 2013: 198-199).

Taula 14. Connectors més freqüents en els corpus de no nadius (NNES) i nadius (NES)

Tipus de connectors	Corpus de no nadius (NNES)	Corpus de nadius (NES)
1. Listing	<i>In addition, in the same way, likewise</i>	<i>Finally, in addition, furthermore, in the same way, in the first place, in the second place</i>
2. Summative	<i>Then</i>	--
3. Appositional	<i>For example</i>	<i>For example</i>
4. Resultive	<i>Therefore</i>	<i>As a result</i>
5. Inferential	<i>Therefore</i>	<i>Therefore</i>
6. Contrastive	<i>However, although</i>	<i>However, more precisely</i>
7. Transitional	--	<i>In the meantime</i>

L'autora conclou que la manera d'enllaçar idees canvia entre parlants i que fins i tot en una àrea molt específica i estandarditzada com és l'anglès acadèmic, pot haver-hi variacions significatives, que poden tenir implicacions didàctiques.

Language variation could be mapped, demonstrating how its use is shaped by the communicative structures learnt as part of the mother tongue. The identification of linguistic variation and its different causes could help international writers to make a more effective use of available textual resources for guiding the reader. (Carrió-Pastor, 2013: 200)

En resum, l'anàlisi de Carrió-Pastor (2013) mostra que els escriptors no nadius en un context d'escriptura acadèmica en anglès fan servir menys connectors i un repertori més reduït que els seus homòlegs nadius. La diferència s'explicaria perquè cada grup parteix d'una estratègia diferent a l'hora d'adreçar-se al lector: d'una manera més sintètica i amb menys connectors per part dels no nadius; guiant les inferències del lector amb connectors per part dels nadius.

(7) DON, Z. M.; SRINIWASS, S. (2017). «Conjunctive Adjuncts in Malaysian Undergraduate ESL Essays: Frequency and Manner of Use»

El treball de Don i Srinivass (2017) se centra en l'anàlisi dels connectors en un corpus d'estudiants universitaris de dret malais, que inclou 54 textos argumentatius de 500 paraules. L'objectiu del treball és l'obtenció de dades per a millorar la qualitat dels materials i desenvolupar materials per a un ensenyament basat en dades.¹¹

Parteixen de recerques prèvies sobre corpus d'aprenents, com els que hem revisat abans, i sobre corpus d'aprenents asiàtics (Zhang, 2000, Bolton et al., 2002; Chen, 2006; Fakhra, 2009; Ishikawa, 2009; Muddhi, 2013; Myung-Jeong 2016), que conclouen que els estudiants tendeixen a fer un ús excessiu de connectors d'un repertori reduït.

La identificació i classificació dels connectors es basa en la proposta de la gramàtica sistèmica funcional de Halliday i Matthiessen (2014). Aquests autors classifiquen els connectors en tres grans categories (extensió, enriquiment i elaboració), que, al seu torn, inclouen un seguit de tipus (adversatius, temporals, apositius, etc.), com es recull en la taula 15, en la pàgina següent.

11 El corpus prové del Malaysian Corpus of Learner English (MACLE) (800.000 paraules), basat en l'International Corpus of Learner English (ICLE).

Taula 15. Categories i tipus de connectors a partir de Halliday i Matthiessen (2014) (Don i Srinivass, 2017: 104, taula 2)

Category	Type	Items
I- Elaboration	Appositive	that is, in other words, for instance, for example
	Corrective	or rather, at least, to be more precise
	Dismissive	in any case, anyway, leaving that aside
	Summative	briefly, to sum up, in short
	Verificative	actually, in fact, as a matter of fact
	Particularizing	in particular, more especially
	Distractive	by the way, incidentally
	Resumptive	to resume, as I was saying
II- Extension	Additive	also, moreover, in addition, besides, nor
	Adversative	but, yet, on the other hand, however, conversely
	Variative	instead, alternatively, apart from that, here, elsewhere
III- Enhancement	Temporal	meanwhile, before that, later on, next, soon, finally
	Comparative	likewise, in the same way
	Causal-Conditional	so, then, as a result, therefore (Causal)
		in that case, then, otherwise (Conditional)
	Manner	likewise, in the same manner
	Concessive	yet, still, though, nevertheless

Els elements inclosos en aquesta classificació corresponen fonamentalment a connectors parentètics, amb alguna altra forma relacionada (alguna conjunció i algunes altres expressions com ara elements endofòrics). Els resultats de l'estudi es resumeixen en la taula 16.

Taula 16. Freqüència, categoria i tipus dels connectors en Don i Srinivass (2017: 105, taula 3)

Category	Type	Frequent Items	Occurrences	Percentage
Extension (39.7%)	Adversative	<i>however</i> (42) <i>but</i> (35)	87	28.34%
	Additive		29	9.45%
	Variative		6	1.95%
Enhancement (32.9%)	Causal-Conditional	<i>therefore</i> (25) <i>so</i> (15)	54	17.59%
	Temporal		42	13.68%
	Concessive		5	1.629%
	Comparative		0	0%
Elaboration (27.4%)	Appositive	<i>for example</i> (23) <i>thus</i> (22)	53	17.26%
	Summative		19	6.19%
	Verificative		6	1.95%
	Dismissive		5	1.628%
	Corrective		1	0.326%
	Particularizing		0	0%
	Distractive		0	0%
	Resumptive		0	0%
Total	14		307	100%

De les 307 ocurrencies identificades, el tipus més freqüent és la de connectors d'extensió, que corresponen als adversatius i a molts dels additius (122 casos; 39,7%), seguit pels d'enriquiment, que corresponen als causals, temporals, consecutius, etc. (101; 32,9%) i, en últim lloc, els d'elaboració, que corresponen als exemplificadors, d'ampliació o concreció, etc. (84; 27,4%). Els subtipus amb més incidència són l'adversatiu (87; 28,34%), seguit del casual-condicional (54; 17,59%) i del denominat apositiu, que inclou connectors de reformulació i exemplificació (53; 17, 26%). Els connectors més freqüents són els adversatius, *however* (42) i *but* (35), els “causals-condicionals”, *therefore* (25) i *so* (15), i els apositius, *for example* (23) i *thus* (22). La major incidència de connectors de contrast, de conseqüència i additius és pot atribuir al gènere discursiu del corpus, el treball acadèmic per part d'estudiants.

Al costat d'aquests tipus, n'hi ha d'alguns amb molt poques ocurrencies o amb cap. Així, s'observa una incidència molt baixa de connectors que expressen concessió (*nevertheless*, 6 casos; *in any case*, 5) o restricció (*at least*, 1). Sense cap ocurrencia trobem 4 dels 15 tipus, entre els quals hi ha els connectors d'equiparació (*likewise*), d'especificació (*in particular*), de digressió (*by the way*) o de resum (*to resume*).

L'anàlisi qualitativa mostra un ús indegut d'alguns connectors (Don i Srinivass, 2017: 107-110). Hi ha confusions de valor, com ara l'ús del connector contrastiu *however* amb valor additiu, del temporal *finally* com a conclusiu, o de *furthermore* com a pura suma de continguts, i no per a introduir temes nous. Les autores també consideren error l'ús de *but*, encapçalant oració, una posició que es considera menys formal o l'aparició del connector *for example* introduint una oració, quan, en realitat, el segon segment hauria de ser un component de l'anterior. De vegades, es combinen problemes de significat en el connector i de coherència en el fragment, com en casos en què els connectors consecutius *therefore* i *as a result* no expressen conseqüència. Fins i tot, poden intentar adaptar les formes a connectors més coneguts, cosa que dona lloc a errors com **for instances*, **in my conclusion* o **as the conclusion*.

Les autores noten que en tots els casos, excepte un, els connectors ocupen sempre la posició inicial, en consonància amb estudis previs, cosa que consideren que podria correspondre's o bé amb una estratègia d'aprenentatge universal o bé amb una transferència de la posició inicial en malai (Don i Srinivass, 2017: 111).

Els resultats de l'anàlisi mostren que els estudiants disposen d'un nombre limitat d'estratègies de cohesió, que responen a un patró d'ús, en virtut del qual usen els connectors adequadament si s'inclouen en el petit repertori de què disposen, mentre que solen cometre errors quan intenten fer servir formes menys conegudes. Justament, els errors detectats en formes freqüents (**for instances*) suggereixen que els estudiants no han desenvolupat les habilitats d'observació necessàries per a adonar-se de les especificitats de la L2 i poder incorporar-les a les seues pràctiques lingüístiques. Igualment, quan no es fixen en el contingut del text, acaben fent servir els connectors per a generar una lògica superficial en un text en què manca una lògica profunda. Per tot plegat, Don i Srinivass (2017: 112) insten a un canvi de perspectiva en l'ensenyament dels connectors, a partir de corpus de textos reals, que es base en el desenvolupament de les habilitats lingüístiques d'alt nivell, més enllà de la gramàtica o el lèxic, com és l'habilitat per desenvolupar eficaçment idees per al lector i seleccionar adequadament els connectors que les enllacen.

These findings have obvious implications for the selection of teaching materials (see e.g. Leedham & Cai 2013) and the teaching of writing in English at undergraduate level, which requires language skills far beyond the mastery of grammar and lexis associated with conventional proficiency. It includes the awareness of the textual aspects of writing in English, including the ability to develop ideas clearly and effectively for the reader, and to select appropriate conjunctive adjuncts to link ideas together as the text unfolds. If students have not been taught to construct an English text, then it is not particularly surprising that they have only a limited ability to do so. Writing lessons should include what conjunctive adjuncts are available and the circumstances in which they are appropriately used. (Don i Srinivass, 2017: 112)

En resum, les autores identifiquen un ús dels connectors en parlants malais d'anglès com a LE, com a mínim, irregular, ja que s'observen casos adequats al costat d'errors de diferent mena. Les mancances detectades s'expliquen per un sistema d'ensenyament que no proporciona la perspectiva ni els recursos necessaris per tal que els estudiants generen textos argumentatius consistents.

(8) HAMED, M. (2014). «Conjunctions in argumentative writing of Libyan tertiary students». *English Language Teaching*, 7, 108–20.

Hamed (2014) té com a objectiu indagar en com s'utilitzen els connectors – *conjunctions*, en la nomenclatura de Halliday i Hasan (1976)– en textos argumentatius en anglès d'estudiants universitaris libis.¹² En concret, estudia els connectors amb un ús textual i duu a terme una anàlisi qualitativa de les funcions, per a comprendre els problemes detectats i extraure'n implicacions didàctiques.¹³ El corpus està compost per 32 textos argumentatius de 200-250 mots escrits per 16 estudiants universitaris de l'especialitat d'Anglès com a Llengua Estrangera.

Hamed parteix de la classificació de Halliday i Hasan (1976), de la qual no ofereix una llista de connectors, sinó que explica els 4 tipus amb alguns exemples: additius (*and, furthermore, for instance, similarly, etc.*), adversatius (*yet, nevertheless, however, in fact, instead, etc.*), causals (*because, hence, therefore, in this regard, as a result, etc.*) i temporals (*first, at last, next, previously, simultaneously, etc.*). Veiem, doncs, que en la llista de connectors, els autors integren connectors parentètics (*for instance, however, therefore, etc.*), conjuncions, com *and* o *but*, i altres formes (adverbis, com *previously*, o marcadors endofòrics, com *in this regard*).

12 Cal tenir en compte que el terme anglès *conjunction* no sempre correspon a conjuncions, sinó que seria més aviat equivalent a enllaç o nexa, atès que inclou altres elements connectors. Per això, el traduirem com a *connector*.

13 L'autor remarca que es distancia dels estudis previs relatius al context àrab, que se centren a determinar la freqüència dels connectors (ús excessiu, infrautilització) i presten poca atenció als errors semàntics o als connectors amb un ús textual.

Els resultats mostren que dels 103 exemples de connectors identificats en els textos, un 50% (53) no s'han utilitzat adequadament. El tipus de connector amb més usos inadequats són els adversatius (76%), seguits dels causals (64,71%) i els additius (45,45%), mentre que els connectors temporals són els que presenten menys problemes (25%).

Entre els connectors adversatius, el nombre més alt d'usos inadequats correspon a *on the other hand* (7 casos; 87,5%), seguit de *but* (5; 83,33%) i *in fact* (4; 80%). En els connectors additius, hi ha casos en què totes les ocurrences presenten un ús indegut (*moreover*, 4 casos) o gairebé totes (*and*, 4 inadequades i 1 adequada) i, al contrari, uns altres en què són sempre adequades (*for instance*, 2 casos; *in other words*, 1) o que s'usen adequadament en un percentatge molt alt (*for example*, 9 casos, 81,82% d'ús adequat). Dels dos connectors causals identificats, *so* és el més freqüent amb gairebé els mateixos casos adequats (6; 42,86%) que inadequats (8; 57,14%), mentre que la conjunció *because* s'usa inadequadament en tots els casos (3). L'ús dels connectors temporals és quantitativament el que presenta més usos adequats, com *in conclusion* (5 usos adients; 83,33%) o *first of all* (4; 80%), els dos connectors amb l'índex més alt d'encert.

Coincidint amb els estudis previs, Hamed (2014: 114-115) conclou que els estudiants libis no fan servir adequadament els connectors, la qual cosa afecta la connexió lògica entre oracions i paràgrafs, i, doncs, la comprensió dels textos i addueix exemples com el següent (8).

- (8) Slapping children on their hands can cause them to suffer from psychological problems and personality issues. **But* every parent should teach children to differentiate between good and bad behavior without t slapping....

En l'exemple, la conjunció *but* enllaça les dues oracions i indica que hi ha una relació de contrast que, en realitat, no es dona, per la qual cosa Hamed aposta per suprimir-la.

L'autor atribueix els usos inadequats dels connectors adversatius a la presentació en llistes en els manuals d'anglès com a LA.

Most ESL/EFL textbooks present conjunctions in lists without showing subtle differences between them in terms of semantic function. The conjunctions *on the other hand*, *however*, and *but* are classified under the same functional category: adversative. Therefore, the participants apparently believe that the conjunction *on the other hand* is used interchangeably with *however* or *but*. (Hamed, 2014: 115)

En la seua opinió, doncs, les llistes indueixen a pensar que els connectors del mateix grup són intercanviables, de manera que els aprenents no poden apreciar els trets propis de cadascun. Es tracta d'un problema que es veu agreujat per les dificultats dels aprenents a identificar la relació entre les porcions de discurs i, per tant, a decidir si hi cal connector o quin cal triar.

L'autor revisa certs casos individuals per a trobar raons addicionals dels errors:

- a) En el cas dels connectors additius, hi ha una possible transferència negativa de l'àrab, en què la partícula homòloga *wa* pot expressar diverses funcions – des de l'additiva a l'adversativa. També hi ha casos de confusió de valor en connectors com *furthermore*, que es fan servir com a consecutius, cosa que Hamed considera un error de sobregeneralització en la llengua meta.
- b) L'ús inadequat del connector causal *so* s'explicaria per la influència d'un sistema d'ensenyament de la llengua, que no incideix en l'adequació semàntica al context i emfatitza més la correcció gramatical.
- c) En el cas de la conjunció *because*, a més de no expressar una relació de causa, hi ha exemples d'ús textual, que l'autor considera incorrecte i atribueix a la confusió en els diversos tipus de connectors (conjuncions de coordinació o subordinació i altres connectors).

En relació amb les implicacions didàctiques, l'autor proposa dur a terme activitats que permeten fer conscient l'alumnat del valor semàntic dels connectors, com ara enllaçar oracions o ordenar les oracions d'un fragment. També insta el professorat a obviar les llistes enganyoses de connectors i a explicar les diferències de significat que hi ha entre aquests. Per acabar, incideix en el fet que la lectura i l'escriptura són dues cares d'una moneda, per la qual

cosa cal ensenyar, amb el guiatge dels docents, el funcionament i el significat dels connectors en textos complets (i no en oracions aïllades).

En conjunt, els resultats de l'anàlisi manifesten usos inadequats de diferent mena, amb matisos diferencials segons el significat dels connectors. Els estudiants tenen dificultats a identificar el valor que manifesten els connectors, així com la relació semàntica que mantenen els segments per enllaçar. Igualment, s'observen errors en l'ús textual de conjuncions que només actuen en el nivell oracional. Per a Hamed, cal cercar les causes en el tractament dels connectors en els manuals a través de llistes i la manera en què s'enfoca l'ensenyament dels connectors, al costat d'altres fenòmens com la transferència negativa de la L1 i la sobregeneralització en la LA. Les propostes didàctiques es basen en la presa de consciència del valor dels connectors, mitjançant exercicis concrets i la lectura de textos complets.

2.2.2. Anàlisi de l'adquisició de connectors específics

- (9) ZHANG, R. (2014). «Overuse and underuse of English concluding connectives: a corpus study».

El treball de Zhang (2014) investiga l'ús dels connectors de conclusió en un corpus oral i escrit d'aprenents xinesos d'anglès. Es proposa d'obtenir dades de la interllengua d'aquesta mena d'aprenents i determinar si l'ús excessiu, la infrautilització o els usos indeguts es deuen a la transferència de la L1 o són un tret compartit de la llengua dels aprenents. Per a fer-ho, utilitza el corpus d'aprenents *Spoken and Written English Corpus of Chinese Learners* (4.560.029 paraules), que compara amb les ocurrències dels connectors conclusius que apareixen en el British National Corpus (BNC), i analitza els usos a partir de les definicions i els exemples del *Collins COBUILD Dictionary*.

En concret, identifica 5 connectors de conclusió, dels quals 3 estan sobreutilitzats en el corpus d'aprenents (*all in all, in conclusion, last but not*

least), mentre que 2 s'infrutilitzen (*eventually, ultimately*), com mostra la taula 17.

Taula 17. Freqüència dels connectors de conclusió en el corpus d'aprenents (SWECCCL) i el corpus de nadius (BNC) (Zhang, 2014: 122, taula 1)

Connective	SWECCCL				BNC			
	Item(s)	PER MIL	Written PER MIL	Spoken PER MIL	Item(s)	PER MIL	Written PER MIL	Spoken PER MIL
Ultimately	15	3.2895	3.0702	0.2193	2813	29.43	26.75	1.38
Eventually	81	17.763	14.693	3.0702	8781	91.88	81.73	6.08
Last but not least	133	29.166	26.096	3.0702	47	0.49	0.45	0.02
in conclusion	220	48.245	44.298	3.9473	294	3.08	2.7	0.24
all in all	377	82.675	77.192	5.4824	298	3.12	2.77	0.21

Com s'observa en la taula, els connectors sobreutilitzats presenten una incidència molt superior respecte al corpus de nadius: *all in all* (corpus d'aprenents: 82,67 / corpus de nadius: 3,12), *in conclusion* (en aprenents: 48,24 / en nadius: 3,08) i *last but not least* (en aprenents: 29,16 / en nadius: 0,49). En la mateixa línia, en els connectors infrutilitzats la divergència entre els dos corpus és notable: *eventually* (corpus d'aprenents: 17,76 / corpus de nadius: 91,88) i *ultimately* (aprenents: 3,28 / nadius: 29,43). Segons l'autor, aquest patró de freqüències pot deure's a una manca de comprensió adequada de les funcions de cada connector en el discurs.

Pel que fa a l'ús, Zhang parteix de la definició i els exemples dels connectors de conclusió en el diccionari *Collins COBUILD* i comprova si les ocurrencies dels corpus de nadius i d'aprenents reflecteixen la descripció lexicogràfica. Conclou que els aprenents utilitzen aquests connectors de manera que es desvien de la definició del diccionari i de l'ús nadiu en els termes següents (Zhang, 2014: 124):

- El connector *all in all* s'utilitza per a introduir un resum, en comptes d'introduir una afirmació general o emfatitzar un punt, com determina la definició lexicogràfica de la locució.
- El connector *in conclusion* es fa servir per a introduir un resum, en comptes d'introduir una conclusió, com indica el diccionari.

- c) L'expressió *last but not least* s'utilitza per a emfatitzar que l'últim element és tan important com els anteriors, en lloc de dir que l'última persona o cosa que s'ha d'esmentar és tan important com totes les altres.
- d) El connector *eventually* s'usa per a indicar que es tracta del final d'una situació després de resoldre molts problemes, en lloc de després de molts retards, problemes o arguments.
- e) Els aprenents fan servir *ultimately* com a sinònim de *finally*, després d'una llarga sèrie d'esdeveniments, en comptes d'indicar que es tracta del punt més important d'una discussió.

Una vegada feta l'anàlisi, l'autor reflexiona sobre les raons d'aquests problemes i la manera de resoldre'ls a l'aula. Segons Zhang (2014), entre les raons que expliquen la manca de domini dels connectors per part dels aprenents d'anglès xinesos, hi hauria problemes de “desenvolupament” –tret compartit pels aprenents, en general–, més que no transferència de la L1.

Direct language transfer [...] in their first language seems to be the least important. Developmental problems, which are more universally shared, appear to be far more important [...]. (2014: 124)

Els principals problemes que es desprenen de l'anàlisi apunten al registre, a les funcions pragmàtiques i a l'ús excessiu i la infrautilització, que serien, justament, els punts en què hauria de centrar-se l'ensenyament dels connectors. Pel que fa al registre, l'ús dels connectors per part dels estudiants xinesos difereix del dels nadius. Per exemple, utilitzen el connector *eventually* en un estil informal, enfront dels nadius que l'utilitzen sobretot en estil formal; igualment, els aprenents usen *last but no least* en estil formal i informal, mentre que, d'acord amb les dades del corpus, els nadius a penes el fan servir.¹⁴ Per tant, conclou que un dels aspectes que cal incloure en la didàctica dels connectors és explicar la diferència de registres i la relació amb aquests.

¹⁴ Zhang (2014: 125) apunta que el connector *last but no least* ha esdevingut un clixé en els textos dels aprenents xinesos, que imiten les plantilles proporcionades pels docents per a la preparació de proves de certificació de coneixements d'anglès.

Com palesen les definicions del diccionari, els diversos connectors de conclusió presenten funcions diferents (introduir un resum, emfatitzar, indicar el punt final, etc.), que poden confondre els aprenents. Per a resoldre el problema de la polisèmia, caldria que s'introduïren textos autèntics en els manuals i en les classes per a poder apreciar-ne els matisos, així com encoratjar els estudiants a llegir aquesta mena de textos.

Segons l'autor, el problema de l'ús excessiu i de la infrautilització es pot abordar des de tres fronts: fent conscients els aprenents de quan són estrictament necessaris els connectors (amb exercicis de comparació entre textos amb connectors i sense), ensenyant-los el ventall de mecanismes de cohesió que hi ha al marge dels connectors (el·lipsis, sinonímia, etc.), i fomentant una comprensió profunda del desenvolupament temàtic que mene a distribuir la informació i generar paràgrafs adequats que evitaren l'ús excessiu de connectors.

En conjunt, l'estudi identifica sobreutilització d'alguns connectors de conclusió i infrautilització d'uns altres, així com usos indeguts, que no s'ajusten a la definició lexicogràfica dels elements analitzats. Segons Zhang, els connectors s'han de comprendre analitzant-ne els significats, les funcions i les restriccions estilístiques en contextos reals. Per tant, advoca per una renovació en el sistema d'aprenentatge de connectors, a partir de textos reals, en les classes, en els manuals i els diccionaris –un recurs didàctic essencial. Es mostra favorable al que denomina com a ensenyament explícit enfocat a la forma (*form-focused instruction*), que mostre els trets semàntics, sintàctics o estilístics dels connectors. Subratlla la importància d'un ensenyament no generalitzat, sinó centrat a investigar-los individualment per a identificar-ne els diferents patrons de funcions i significats en L1, en comparació amb els de L2.

(10) TAZEGÜL, A. B. (2015). «Use, misuse and overuse of 'on the other hand': A corpus study comparing English of native speakers and learners»

Tazegül (2015) analitza un corpus d'universitaris, en concret, estudiants de doctorat en lingüística turcs, i comenta les possibles implicacions didàctiques de l'anàlisi de les diferències amb la producció de nadius i escriptors professionals. El seu treball se centra en el connector *on the other hand*. El corpus d'estudiants

turcs compilat per Tazegül (2015) inclou 20 tesis doctorals de lingüística teòrica i aplicada, descarregades a l'atzar d'internet (1.477.660 paraules i 45.840 oracions). Per a l'autor, la tria del gènere i la temàtica garantia que els participants tingueren nivell suficient tant d'anglès com d'escriptura acadèmica. El corpus de control està constituït per dos corpus: el *Corpus of Contemporary American English* (COCA), amb 91 milions de mots corresponents a textos acadèmics, i un corpus d'escriptura que ell denomina com a professional, creat *ad-hoc*, que conté 100 articles –triats aleatòriament– de 7 revistes internacionals en anglès (987.193 mots).¹⁵

Els resultats de l'anàlisi mostren que els estudiants turcs presenten un ús excessiu del connector *on the other hand*. En els resultats quantitius obtinguts del corpus de nadius COCA, s'observa la prevalença del connector en els textos de gènere acadèmic (83%), enfront de la resta de gèneres del corpus. En el cas del corpus d'estudiants de doctorat turcs, s'observa que en les tesis sobreutilitzen el connector en comparació amb el corpus de control (9% vs. 2%), com es mostra en la taula 18 (Tazegül, 2015: 123).

Taula 18. Freqüència i percentatge del connector *on the other hand* en Tazegül (2015: 123, taula 2)

	Control Corpus			Learner corpus		
	Raw frequency	Frequency per million words		Raw frequency	Frequency per million words	
'on the other hand'	176	138	2 %	388	573	9 %

En l'anàlisi qualitativa de les ocurrences del COCA, el connector *on the other hand* s'utilitza amb valor contrastiu, concessiu i opositiu, i, com apunta Tazegül

15 El corpus COCA conté articles acadèmics i altres gèneres (anglès parlat, revistes, diaris o ficció) i suma un total de 450.000.000 de mots.

(2015: 123), sol afegir un matís additiu: “Mostly, it gives a new thought after a conclusion is drawn on a previous argument”. En el corpus d’estudiants, el connector es fa servir de manera adequada sense usos indeguts: sol aparèixer a principi d’oració, principalment amb valors concessiu, opositiu i refutatiu, tot i que també reflecteix i compara punts de vista (Tazegül, 2015: 123-124). Els escriptors “professionals” utilitzen *on the other hand* un nombre reduït de vegades (176 casos, 2%), a diferència tant de corpus d’estudiants de doctorat com del gènere acadèmic del COCA. Majoritàriament, els professionals prefereixen usar-lo en correlació amb el connector *on the one hand*, cosa que no apareix en el corpus dels estudiants turcs. El fan servir amb un significat contrastiu, amb valors concessiu, opositiu i refutatiu. Sintàcticament, sol encapçalar oració (és a dir, com a connector textual), llevat de quan va en correlació amb *on the one hand*, en què apareix dins de l’oració (Tazegül, 2015: 124-125).

Tazegül (2015) conclou que hi ha un ús excessiu del connector *on the other hand* en el corpus d’estudiants de doctorat turcs, en consonància amb estudis previs. També observa sobreutilització en textos acadèmics de nadius provinents del corpus COCA. Per contra, el connector a penes s’utilitza en el corpus de control de professionals, excepte en la correlació amb *on the one hand* en escriptors professionals, absent en els escrits dels estudiants turcs. Malgrat la diferència quantitativa respecte als professionals, els estudiants turcs el fan servir adequadament i d’una manera semblant als nadius, en contrast amb altres treballs anteriors que revelaven grans divergències entre nadius i no nadius, així com usos indeguts. Per a l’autor, com per a Tankó (2004), les causes de l’ús excessiu cal cercar-les en la interferència de la L1, en les llistes problemàtiques dels manuals i en els exercicis mecànics.

2.2.3. Diferències entre els estudis sobre adquisició de connectors i limitacions

Cal partir de les limitacions que presenten els estudis de corpus que hem revisat en els dos subapartats anteriors a l’hora de generalitzar-ne els resultats i comparar-los. Com hem vist, hi ha diversitat d’enfocaments i de paràmetres

bàsics. Així, les llengües implicades són diferents i el tipus d'estudi varia també en el focus: comparació de no nadius i nadius (i dins d'aquests diferents perfils) o anàlisi només de producció de nadius en LA.

Quant a les llengües implicades, en tots els casos la LA és l'anglès, que es compara com a corpus de control amb diferents L1: l'hongarés (Tankó, 2004), el suec (Tapper, 2005), el francès (Granger i Tyson, 1996), l'espanyol (Carrió-Pastor, 2013), el mandarí (Leedham i Cai, 2013), el cantonès (Bolton et al., 2002), el xinès (Zhang, 2014), el malai (Don i Srinivass, 2017), l'àrab (Hamed, 2014) i el turc (Tazegül, 2015).

Entre aquests treballs, n'hi ha que comparen no nadius i nadius (Granger i Tyson, 1996; Tankó, 2004; Tapper, 2005; Carrió-Pastor, 2013; Leedham i Cai, 2013; Zhang, 2014), n'hi ha que estableixen comparació amb experts (Bolton et al., 2002 i Tazegül, 2015) i n'hi ha que s'ocupen només de produccions de no nadius (Hamed, 2014 i Don i Srinivass, 2017). Cal notar, però, que la major part de treballs es basen en estudiants universitaris, sovint de l'àrea d'anglès, cosa que, si bé afavoreix la comparació de resultats, també estableix un biaix que cal tenir en compte a l'hora de valorar-ne els resultats.

Una altra diferència que cal considerar té a veure amb l'objectiu de la recerca, que pot ser quantitatiu i/o qualitatiu i pot apuntar implicacions didàctiques d'una manera més extensa o simplement de passada. La majoria integren objectius quantitatius i qualitius amb implicacions didàctiques: Granger i Tyson (1996), Tankó (2004), Tapper (2005), Leedham i Cai (2013), Hamed (2014), Zhang (2014), Tazegül (2015) i Don i Srinivass (2017). Només alguns (Bolton et al., 2002; Carrió-Pastor, 2013), presenten resultats més aviat quantitatius.

A més d'aquestes divergències, hi ha diferències metodològiques importants quant al concepte de connector o la classificació de les unitats. Els diferents treballs fan servir denominacions diverses per a referir-se als connectors, en funció dels autors en què es basen. Les denominacions que han rebut els connectors en els treballs analitzats han estat *connectors*, *connectives* o *adverbials connectors* (Quirk et al., 1985); *linking adverbials* (Biber et al., 1999); *conjunctions* (Halliday i Hasan, 1976) o *conjunctive adjuncts* (Halliday i

Matthiessen, 2014). La diferència terminològica seria menor si no implicara també diferències en la categorització i en les formes que tenen en compte.

Així, la majoria de les propostes inclouen sobretot connectors parentètics, però també s'hi solen incloure conjuncions (com *and*, *but* o *although*) i altres formes (interjeccions com *okay*; preposicions com *such as*; adverbis com *eventually* o *of course* i formes menys fixades, com *to begin with*). Atés que la llista de formes i categories no és homogènia, resulta molt difícil establir comparacions en el nivell quantitatiu.

Com que la major part de treballs tenen l'anglès com a LA, les classificacions de referència solen ser comunes. Les més utilitzades són les que prenem com a base Quirk et al. (1985) (Granger i Tyson 1996; Tankó, 2004; Carrió-Pastor, 2013; apareix combinada amb la de Martin (1992) en Tapper, 2005), la classificació de Halliday i Hasan (1976) (Hamed, 2014) o la de Halliday i Matthiessen (2014) (Don i Srinivass, 2017). Tan sols en el cas de Bolton et al., (2002) hi ha una classificació *ad-hoc*. Cal notar, a més, que hi ha casos en què els autors introdueixen modificacions en la classificació de base. Per exemple Granger i Tyson (1996), eliminen els connectors temporals de la classificació de Quirk et al. (1985). Leedham i Cai (2013), per la seua banda, segueixen la classificació de Biber et al. (1999), combinada amb criteris propis, per la qual cosa exclouen els *coordinators* (*but*, *and*).

Recordarem, finalment, les qüestions metodològiques problemàtiques que s'apunten en el treball de Bolton et al. (2002). Aquests autors critiquen que es partisca d'un concepte de connector com a forma ben establerta, quan l'anàlisi de l'ús dels connectors mostra que no ho són. En aquest sentit, com acabem de veure, la majoria dels treballs referenciats es basen en llistes, en què s'inclouen categories o formes diferents. L'únic cas en què, en rigor, no s'ha partit d'una llista prèvia, sinó que s'obté per freqüència és el treball de Leedham i Cai (2013). Bolton et al. (2002) també posen en qüestió que la base del càlcul per a determinar l'ús excessiu o la infrautilització de connectors siga el nombre de paraules, quan hauria de ser el nombre d'oracions, tenint en compte que una de les funcions més prominents d'aquests és enllaçar oracions. La majoria de

treballs revisats calculen la freqüència de connectors per mots, només Bolton et al. (2002) els computen per oracions. Finalment, per a Bolton et al. (2002), el punt de comparació per a determinar l'ús excessiu o adequat/inadequat dels connectors en textos d'aprenents no hauria de ser un altre corpus d'estudiants nadius (Tankó, 2004; Tapper, 2005; Leedham i Cai, 2013) o un corpus de caràcter general (Granger i Tyson, 1996; Zhang, 2014), sinó l'ús que en fan escriptors experts, tal com fa Tazegül (2015) o Carrió-Pastor (2013).

En aquest mateix sentit crític, es pronuncien Zufferey i Degand (2024: cap. 9), després de la seua revisió, que coincideix parcialment amb la nostra pel que fa als treballs. Les autores critiquen que tots aquests estudis no acaben d'oferir una imatge completa de l'ús dels connectors per part dels aprenents pels motius següents:

- a) no aporten informació sobre la manera en què aprenen el significat dels connectors o les causes dels usos problemàtics;
- b) hi ha una descripció vaga tant del nivell dels aprenents (alumnes avançats, de nivell intermedi alt, etc.), com del tipus de tasca (per exemple, producció de text, *essay* en anglés) en què no es precisa en quines condicions es duu a terme;
- c) no es pot comprovar la incidència de la L1, atès que no se sol comparar amb produccions dels aprenents en les mateixes condicions en la L1;
- d) cal complementar les anàlisis sobre producció de connectors amb estudis de processament, així com d'altres proves que permeten avaluar el perfil lingüístic de cada participant.

Quant a la comprensió de connectors, a diferència de l'ús, només pot valorar-se indirectament, per mitjà de tècniques o proves que permeten esbrinar – indirectament – si l'aprenent ha entès què significa un connector. En aquests casos, cal diferenciar quina mena de coneixement, explícit i implícit, ha de mobilitzar el participant per a mostrar que ha entès el sentit d'un connector.

Explicit knowledge implies conscious awareness, can be verbalized and is also weakly held, whereas implicit knowledge is more intuitive and unconscious, more systematic and also more deeply held. For example, implicit knowledge would be used when a learner says that a connective is

correctly used (or not), without being able to explain why. With explicit knowledge, a learner could verbalize the reasons as to why the connective is correctly or incorrectly used. Conversely, having an explicit and declarative knowledge of a connective does not mean that it will always be used correctly when speaking or understood during reading, as the time pressure of speech planning and online comprehension does not allow access to explicit knowledge. (Zufferey i Degand, 2024: 192)

Com acabem de veure, cal notar que un tipus de coneixement no implica l'altre. En molts casos, els parlants nadius i els aprenents disposen d'un coneixement implícit de l'ús d'un connector, però són incapaços d'explicar el perquè de l'adequació de la forma. En sentit contrari, un aprenent pot disposar del coneixement declaratiu que explique per què es dona una forma concreta, però no fer-la servir adequadament.¹⁶

2.3. Problemes i propostes per a l'ensenyament i aprenentatge dels connectors

Vista la dificultat que suposa l'aprenentatge de connectors en adults, en aquest apartat ens proposem de revisar treballs dedicats específicament a com s'ha tractat l'ensenyament dels connectors, i identificar quins són els problemes i les solucions proposades. Partim de les poques aportacions referides al català (§ 2.3.1) i seguim amb propostes referides a altres llengües (anglès i espanyol com a llengües addicionals) (§ 2.3.2).

2.3.1. Aportacions sobre el català

El tema de l'ensenyament i aprenentatge de connectors en català és encara un terreny poc explorat, com ho és més encara l'adquisició, com hem vist. En aquest àmbit, comptem amb els treballs d'Obis (2014, 2018) i Cuenca (2023).¹⁷

¹⁶ La recerca sobre la incidència del coneixement implícit i explícit en l'aprenentatge de llengües és amplíssima. Remetem a obres de referència com Ellis et al. (2009) o Van Patten i Smith (2022). Podem trobar algunes propostes d'aplicació d'aquests conceptes en l'àmbit de la pragmàtica en Bardovi-Harding (2021) o en Roever i Ellis (2021).

¹⁷ Tot i que no es tracta d'alumnat adult, Ribera (2008, 2012) analitza i compara els mecanismes de cohesió referencial en un corpus d'aprenents, estudiants de secundària, i en un corpus d'experts, amb propostes per a resoldre els problemes identificats en estudiants.

La recerca d'Obis relacionada amb els marcadors discursius marcadors discursius (en endavant, MD) s'inicia el 2014 indagant sobre el paper de la interacció en el procés d'aprenentatge dels MD) en L1 en universitaris, que es completarà amb la publicació de la tesi el 2018, amb un enfocament més pròpiament didàctic orientat a la reflexió metalingüística i metadiscursiva.¹⁸

Obis (2014) analitza el procés de revisió dels textos pel que fa a l'ús dels MD per part d'estudiants universitaris (8 produccions) i es proposa veure com es pot contribuir a l'ensenyament-aprenentatge dels MD i quina és la incidència de la intervenció del docent i de les eines de suport de revisió.

Als estudiants se'ls proposa d'escriure un text en què exposen i argumenten la solució a un problema de normativa mitjançant la consulta de 4 obres de referència. En la sessió en què comença la seqüència, hi ha instrucció explícita sobre el gènere i els MD. S'agrupa els estudiats per parelles perquè revisen els MD dels dos textos en una interacció que s'enregistra. En la fase de la interacció disposen de diversos instruments de suport: una guia de revisió amb preguntes exploratòries per a orientar els estudiants en la reflexió i una llista de MD. Posteriorment, han de tractar de millorar els textos individualment a partir dels comentaris en la discussió per parelles, que dona com a resultat el text final. Tot plegat produeix tres corpus: el dels textos inicials, el dels textos finals dels alumnes i el de les transcripcions de les gravacions.

L'anàlisi de l'ús dels MD en els textos inicials apunta a una infrautilització i a un repertori reduït, tot i que no es detecten errors en l'ús.

Los resultados del análisis muestran, en primer lugar, que los estudiantes de esta investigación utilizan poco los recursos conectivos de la lengua catalana y los usan con poca variedad para representar la noción discursiva que quieren expresar. Esto significa muchas veces una abundante repetición del mismo marcador por el cual tienen especial preferencia. (Obis, 2014: 152)

18 Respecte a l'activitat metalingüística a través de seqüències didàctiques, són referència obligada les publicacions del Grup de Recerca sobre Aprenentatge i Ensenyament de Llengües (GREAL), com és ara Camps i Fontich (2020a), Camps i Fontich (2020b), Fontich i García-Folgado (2018) o Fontich (2016).

S'analitzen els MD en els textos revisats i es compara amb la versió inicial. L'autora classifica els canvis de millora segons tres categories (reformulació, addició i supressió).¹⁹ Les tres categories es complementen amb unes subcategories obtingudes de l'anàlisi de les interaccions, en què s'expliciten les raons per què s'han dut a terme les modificacions. En el cas dels MD que han estat millorats per reformulació, les subcategories es classifiquen pels conceptes següents: repetició, coherència, registre, significat i normativa; en el cas de l'addició, hi ha les subcategories de coherència, d'explicitació de l'organització del discurs i d'ampliació de la informació; els MD suprimits es classifiquen en les subcategories de supressió per eliminació de text i supressió per generalització de la informació. El conjunt de les categories principals i les subcategories es mostra en la taula 19.

Taula 19. Categories i subcategories de l'anàlisi de MD en Obis (2014: 142, taula 2)

Categorías principales	Subcategorías
REFORMULACIÓN	Repetición
	Coherencia
	Registro
	Significado
	Normativa
ADICIÓN	Coherencia
	Explicitación de la organización del discurso
	Ampliación de la información
SUPRESIÓN	Eliminación
	Generalización

En la mostra analitzada en Obis (2014), els alumnes identifiquen 196 MD, dels quals 50 experimenten alguna modificació: 29 milloren el text (58%), 12 no s'han canviat o empitjoren el text (24%) i 9 no el modifiquen substancialment (18%).

Pel que fa als canvis que milloren el text, la modificació més nombrosa són els MD reformulats (14 formes de 29, 48%) per a evitar la repetició, donar

¹⁹ Obis no té en compte aquells textos en què les modificacions no hagen afectat el resultat global del text o l'hagen empitjorat.

coherència, adequar-se al registre, canviar el significat o corregir la normativa, com mostra la taula 20.

Taula 20. Marcadors reformulats i subcategories de la reformulació en Obis (2014: 144)

Subcategorías de reformulación	Marcadores iniciales	Marcadores reformulados al texto final
Repetición (8)	<i>ja que [ya que]</i> ¹	<i>perquè [porque]</i>
	<i>ja que [ya que]</i>	<i>pel fet que [por el hecho que]</i>
	<i>ja que [ya que]</i>	<i>en tant que [en la medida que]</i>
	<i>tanmateix [sin embargo]</i>	<i>ara bé [ahora bien]</i>
	<i>tanmateix [sin embargo]</i>	<i>amb tot [con todo]</i>
	<i>tot i això [aun así]</i>	<i>però [pero]</i>
	<i>seguidament [seguidamente]</i>	<i>tot seguit [seguidamente]</i>
	<i>seguidament [seguidamente]</i>	<i>llavors [entonces]</i>
Coherencia (1)	<i>en primer lloc [en primer lugar]</i>	<i>primerament [primeramente]</i>
Registro (2)	<i>així [así]</i>	<i>per aquesta raó [por esta razón]</i>
	<i>per això [por eso]</i>	<i>d'aquesta manera [de esta forma]</i>
Significado (2)	<i>així doncs [así pues]</i>	<i>per això [por eso]</i>
	<i>conseqüentment [consecuentemente]</i>	<i>per consegüent [por consiguiente]</i>
Normativa (1)	<i>per últim [por último]</i>	<i>per acabar [para terminar]</i>
Total	14	14

Vegem un exemple de text inicial, text final i interacció. En la taula 21, en la pàgina següent, s'exemplifica un cas de MD reformulat (*tanmateix*) amb el text inicial i el text final, del qual hem eliminat la traducció al castellà de l'original.

Taula 21. Exemple de marcadors reformulats en Obis (2014: 145, taula 5)

Text inicial	Text final
Tanmateix , reconeix que és una tasca difícil; sobretot, perquè l'omissió del clític sovint dóna lloc a "un caient artificios, impropio d'aquest estil" (Fabra, Pompeu; <i>Gramàtica Catalana</i> , 1956, <i>proposicions relatives</i> , Ed: Teide, pàg. 1956). Per tant, segons ell aquesta construcció no és correcta, però accepta el seu ús en contextos informals. Tanmateix , no analitza els casos en què els clítics serien optatius, o fins i tot, obligatoris.	Ara bé , reconeix que és una tasca difícil; sobretot, perquè l'omissió del clític sovint dóna lloc a "un caient artificios, impropio d'aquest estil" (Fabra, Pompeu; <i>Gramàtica Catalana</i> , 1956, <i>proposicions relatives</i> , Ed: Teide, pàg. 1956). Per tant, segons ell aquesta construcció no és correcta, però accepta el seu ús en contextos informals. Amb tot , no analitza els casos en què els clítics serien optatius, o fins i tot, obligatoris.

En la figura 3, mostrem l'extracte de la transcripció, en què es reflecteixen les reflexions i la construcció compartida de coneixement.

- 109.CT: (referint-se a la taula de marcadors) Mira, “tanmateix” està aquí.
 110.MLL: (busquen equivalents del marcador *tanmateix* a la taula) “Però”, “al contrari”, “en canvi”, “no obstant això”. També podria posar “no obstant això”, que no ho he posat massa.
 111.CT: (assenteix) Mmm.
 112.MLL: “Al contrari”.
 113.CT: “Ara bé”, també.
 114.MLL: “Ara bé”, sí. També “amb tot” o “així i tot”, podria canviar-lo per algun d'aquests. “Amb tot”...

Figura 3. Exemple d'interacció amb MD reformulat per repetició en Obis (2014: 146)

Obis identifica 11 casos de MD afegits (38% dels canvis que milloren el text) per a explicitar l'organització del text i per a ampliar la informació, fonamentalment, com mostra la taula 22.

Taula 22. Marcadors afegits i subcategories de l'addició en Obis (2014: 147-148)

Subcategorias de adición	Marcadores iniciales	Marcadores añadidos al texto final
Coherencia (2)	Ø	<i>en tercer lloc [en tercer lugar]</i>
	Ø	<i>en quart lloc [en cuarto lugar]</i>
Explicitación de la organización del discurso (3)	Ø	<i>per acabar [para terminar]</i>
	Ø	<i>en relació amb [en relación con]</i>
	Ø	<i>en efecte [ene efecto]</i>
Ampliación la información (6)	Ø	<i>referent a [en lo referente a]</i>
	Ø	<i>ja que [ya que]</i>
	Ø	<i>perquè [porque]</i>
	Ø	<i>en general [en general]</i>
	Ø	<i>a més a més [además]</i>
	Ø	<i>tot i [pese a]</i>
Total	0	11

En la taula 23, es mostra un exemple del que l'autora denomina ampliació per coherència.

Taula 23. Exemple de marcadors afegits per coherència en Obis (2014: 148, taula 7).

Text inicial	Text final
Ø En la <i>Gramàtica de la Llengua Catalana</i> , Badia i Margarit defineix "l'antecedent del relatiu com la paraula de l'oració principal que és representada pel relatiu a l'oració adjectiva" [...]	En tercer lloc , en la <i>Gramàtica de la llengua catalana</i> , Badia i Margarit defineix "l'antecedent del relatiu com la paraula de l'oració principal que és representada pel relatiu a l'oració adjectiva" [...]
Ø La <i>Gramàtica del català contemporani</i> de Joan Solà dedica els apartats 21.5 i 21.5.1 a les Relatives amb duplicació pronominal i la Gramaticalització del clífic.	En quart lloc , la <i>Gramàtica del català contemporani</i> de Joan Solà dedica els apartats 21.5 i 21.5.1 a les "Relatives amb duplicació pronominal" i la "Gramaticalització del clífic".

La interacció associada a aquesta modificació apareix en la figura 4.

- 140.BG: Aquí, "en segon lloc". Aquí, potser... O aquí... No, no, o sigui, has començat sense cap connector...
- 141.XF: Sí. Potser al haver posat "en segon lloc", hauria d'haver posat "en tercer lloc" o "en quart lloc".
- 142.BG: Potser.

Figura 4. Exemple d'interacció amb MD afegit per coherència en Obis (2014: 149)

Obis detecta 4 casos de MD suprimits (14% del casos de millora), la categoria de modificacions amb menys incidència. En aquest cas, l'autora remarca que ací els estudiants afegeixen o suprimeixen fragments de text, cosa que fa més complexa la revisió. Les subcategories de supressió i els casos eliminats apareixen en la taula 24.

Taula 24. Marcadors suprimits i subcategories de supressió en Obis (2014: 149, taula 8)

Subcategorias de supresión	Marcadores iniciales	Marcadores suprimidos al texto final
Eliminación (1)	<i>tot plegat [por todo esto, al fin y al cabo]</i>	∅
Generalización (3)	<i>tanmateix [sin embargo]</i>	∅
	<i>tanmateix [sin embargo]</i>	∅
	<i>així doncs [así pues]</i>	∅
Total	4	0

Obis proporciona un exemple de supressió per generalització (taula 24), del qual no pot oferir la interacció corresponent, atés que la modificació la duu a terme individualment l'estudiant a casa.

Taula 25. Exemple de marcadors afegits per coherència en Obis (2014: 150, taula 9).

Text inicial	Text final
∅ En la <i>Gramàtica de la Llengua Catalana</i>, Badia i Margarit defineix "l'antecedent del relatiu com la paraula de l'oració principal que és representada pel relatiu a l'oració adjectiva" [...] ∅ La <i>Gramàtica del català contemporani</i> de Joan Solà dedica els apartats 21.5 i 21.5.1 a les Relatives amb duplicació pronominal i la Gramaticalització del clític.	En tercer lloc, en la <i>Gramàtica de la llengua catalana</i>, Badia i Margarit defineix "l'antecedent del relatiu com la paraula de l'oració principal que és representada pel relatiu a l'oració adjectiva" [...] En quart lloc, la <i>Gramàtica del català contemporani</i> de Joan Solà dedica els apartats 21.5 i 21.5.1 a les "Relatives amb duplicació pronominal" i la "Gramaticalització del clític".

En conclusió, per a Obis, la revisió i la interacció entre estudiants ha activat coneixements relatius a la coherència i cohesió dels textos (resoldre repeticions, utilitzar els MD per a explicitar la relació entre oracions, reconèixer incoherències, incongruències o contradiccions i resoldre-les), que gradualment van adquirint un nivell de reflexió i d'abstracció més alt. Aquest procés es mostra en la figura 5, en la pàgina següent, en què Obis resumeix el tipus de coneixement lingüístic i metalingüístic adquirit, el grau de reflexió i les estratègies desenvolupades pels estudiants.

Toma de conciencia sobre el conocimiento y uso de los marcadores discursivos
- La repetición y poca variedad en el discurso. - Preferencia en el uso de un marcador. - Los matices de significado entre ellos. - El uso en relación con el contexto y el cotexto. - Su relación con los contenidos del escrito. - El aprendizaje que han hecho en los estudios previos.
Observación y reflexión sistemática sobre los marcadores discursivos
- Contribuyen a la coherencia de un texto. - Se deben utilizar de acuerdo a un registro. - Deben respetar la normativa. - Tienen funciones equivalentes o no en distintas lenguas. - La viabilidad en las propuestas alternativas de algunos marcadores. - Estructuran el discurso.
Estrategias discursivas y cognitivas que hacen posible un alto grado de reflexión
- Partir del conocimiento previo del compañero. - Construir explicaciones y argumentos basados en sus interpretaciones y comunicarlos a los compañeros. - Establecer conexiones entre distintos procedimientos lingüísticos. - Plantear problemas y preguntas que van más allá de la pauta de revisión. - Comparar entre lenguas.

Figura 5. Coneixement activat o construït en la interacció en Obis (2014: 152, figura 2)

Segons l'autora, aquest procés esdevé progressivament més abstracte a través d'eines de mediació com la pauta de revisió, la mateixa interacció o la intervenció docent.

En conjunt, el treball d'Obis (2014) pretén mostrar l'efecte de la interacció en la revisió de l'ús de MD en textos escrits d'universitaris. Les millores que observa són de reformulació, addició i supressió de MD. L'anàlisi complementària dels textos inicials i finals i de les transcripcions permet identificar els motius subjacents per a la modificació (com ara, per evitar repeticions, per coherència, per generalització), així com identificar els diferents graus de coneixement i reflexió adquirits pels estudiants.

Passem ara resumir la seua tesi doctoral (Obis, 2018), que analitza la influència de la reflexió metalingüística i metadiscursiva en el procés d'ensenyament i aprenentatge dels marcadors discursius en català com a L1 en estudiants universitaris. Amb aquest objectiu proposa una seqüència didàctica que té com a centre l'escriptura d'un informe de recerca, en què integra activitats

reflexives i de construcció compartida de coneixement mitjançant la mediació i la interacció.

Obis parteix de la denominada teoria sociocultural, una teoria de tall psicopedagògic que “es caracteritza per deixar enrere les concepcions didàctiques tradicionals i suposa el traspàs del control del procés d’aprenentatge del docent a l’alumne” (Obis, 2018: 1).

L’objectiu de la investigació, per tant, no ha estat la conformació d’una definició sistemàtica i ideal del concepte de MD seguint la descripció que se n’ha fet des de diverses teories i professionals de la llengua o a partir dels usos recollits en corpus de modalitats diferents, sinó justament estudiar les reflexions sobre aquest concepte que es generen des d’un altre angle: els aprenents universitaris. La finalitat de l’estudi ha estat posar de manifest els coneixements sobre els MD que expressen els alumnes i l’observació de com es construeixen gradualment i de manera col·lectiva nous significats entorn d’aquest concepte discursiu en el marc d’una seqüència didàctica. (Obis, 2018: 279)

La seqüència didàctica se centra en un gènere acadèmic, l’informe de recerca, a partir del qual es proposa analitzar la pràctica reflexiva sobre els MD que duen a terme els estudiants. L’activitat consisteix en una pràctica col·laborativa d’escriptura i revisió, en què els alumnes es plantegen qüestions relatives a la normativa gramatical. Cada grup té un problema normatiu diferent que ha de resoldre en diferents fases mitjançant la recerca, la interacció entre iguals i la reescriptura dels textos.

Encara que no facilita la llista final de MD amb què treballen els alumnes per a identificar quin és el concepte de MD, remet a la llista de marcadors textuais de Cassany (1993: 229-231), que inclou elements molt diversos agrupats en dues funcions textuais orientades a objectius generals: per estructurar el text (introduir el tema del text, marcar l’ordre, continuar, resumir, etc.), per estructurar les idees (indicar causa, condició, finalitat, oposició, etc.).²⁰

20 Obis (2018: 114) explica que aquesta classificació es modifica per tal d’introduir-hi les categories de ‘reformular’ i ‘especificar’, de manera que alguns dels marcadors de la classificació de Cassany es redistribueixen i s’incorporen connectors provinents de la classificació de Cuenca

• Indicar temps
abans, al mateix temps, després, suara, simultàniament, més tard, anteriorment, en el mateix moment, més endavant, poc abans, llavors, a continuació, tot seguit
• Indicar espai
a dalt i a baix, a la dreta / esquerra, al centre / costats, més amunt i més avall, al mig / centre, endins i enfora, davant i darrera, a prop i lluny, a l'interior i a l'exterior, sobre i sota, de cara i d'esquena

Els resultats mostren que els estudiants presenten un coneixement ampli dels MD, tot i que el coneixement passiu és major que l'actiu –que és el que es vincula amb l'ús. Dels 175 MD de la taula de què parteix Obis, els estudiants declaren usar al voltant de 30 MD, un ús limitat que, segons l'autora, es trobaria a la base de la repetició de les mateixes unitats. L'autora conclou que el coneixement actiu dels marcadors està vinculat a l'estil –com a expressió de la subjectivitat–, la senzillesa, l'ús habitual en els textos que manegen o la predilecció per un de concret. Les raons que s'addueixen per a desconèixer certs MD o per a tenir-ne un coneixement només passiu són el grau de formalitat (molt formal, culte o elevat), el caràcter arcaic o el desús en relació als gèneres o registres que solen dominar.

Els MD amb major incidència són els que expressen relacions lògiques: causa (*ja que, perquè*), conseqüència (*per tant*), oposició (*però*) i concessió (*tot i que*), seguit de categories relacionades amb l'organització del text o l'exemplificació ('encetar un tema nou', 'marcar ordre', 'distingir', 'continuar sobre el mateix punt' i 'donar detalls'), que s'usen adequadament. En sentit contrari, hi ha categories amb una incidència baixa ('indicar condició', 'indicar finalitat', 'posar èmfasi', 'especificar' o 'resumir'). En aquest últim cas, l'absència es deu al fet que aquestes relacions discursives no apareixen en els textos, malgrat que són pròpies de discursos acadèmics, cosa que s'explicaria per la relativa manca de control de la situació comunicativa a l'hora de treballar la estructura informativa.

(2002, 2006), tot i que no es mostra la classificació final de marcadors. Comentem ulteriorment la classificació de Cassany (§ 3.1.2).

Atenent a l'absència de certs tipus de relacions discursives, Obis suggereix ampliar el focus en l'ensenyament dels MD, amb una instrucció explícita sobre el procés d'escriptura, amb més informació sobre l'ús i les funcions dels MD, cosa que “[...] permetria mostrar els matisos de significat entre els MD, contrastar-los amb altres mecanismes i associar-los a les seqüències textuais i als gèneres en què es puguin emprar més recurrentment [...]” (Obis, 2018: 273).

Explica que, mitjançant la seqüència, els estudiants han anat adquirint consciència del coneixement i de l'ús dels MD. El procés els ha permès d'expressar les raons per les quals usen o no certs MD (el registre, la difusió i la freqüència d'us, l'anacronisme), perquè n'usen uns més que altres (l'estil, la simplicitat, el gènere, el desús) o perquè en fan servir recurrentment una forma (predilecció). La presa de consciència s'estén a les diferències entre MD de la mateixa categoria, al motiu pel qual no fan servir alguns MD –com és l'absència en el discurs de les funcions que expressen– o a la repetició de determinades formes. Obis apunta que passen d'un ús espontani i instintiu dels MD, propi de la L1, a un ús reflexiu i conscient, que palesa l'anàlisi de les interaccions entre els estudiants.

Segons l'autora, l'anàlisi de les interaccions mostra que els estudiants recorren a propietats formals i funcionals (entonació, composició, significat, funció) per a identificar i delimitar els MD, atès que molts estudiants fan servir amb més facilitat criteris gramaticals i textuais, que no semàntics o pragmàtics. També s'observa que reflexionen sobre la relació i les possibles restriccions que imposen el gènere discursiu, les seqüències textuais, l'estructura, el contingut i el registre en la tria de MD. A l'hora de construir i negociar el coneixement sobre els MD en la interacció, Obis observa l'ús de la terminologia pròpia de la lingüística sistemicofuncional, que influeix en postulats teòrics relatius a la coherència i la cohesió. Al costat d'això, remarca que alguns estudiants se'n distancien i poden generar conjuntament coneixement semàntic i pragmàtic. Només un quants alumnes van més enllà i, gràcies a la interacció, transformen nous significats a l'entorn de la noció dels MD i transgredeixen coneixement socialment acceptats, com en el cas dels marcadors lèxics i altres expressions més complexes discursivament parlant.

Tal com remarca l'autora, aquesta mena de metodologia fa emergir la reflexió tant sobre el concepte mateix com sobre el procés d'aprenentatge que desenvolupa l'estudiant i, per tant, “[...] contribueix a ampliar el coneixement dels docents sobre el procés d'aprenentatge que duen a terme els alumnes i els duu a explotar noves vies d'instrucció que puguin estimular-ne la reflexió i fer-los avançar en l'estudi d'aquests conceptes, tant en llengua primera com en llengües addicionals.” (Obis, 2018: 280)

En síntesi, Obis (2018) no se centra pròpiament en l'ús dels marcadors per part d'estudiants, sinó en el paper de la reflexió metalingüística i metadiscursiva, i l'autoregulació, en l'ensenyament i aprenentatge en el marc d'una L1 i en un context universitari.

Per acabar, revisem un breu article de Cuenca (2023), publicat en català en la revista *Articles* i adaptat al castellà en la revista *Textos*, que inclou una reflexió sobre el concepte de cohesió i com s'ensenyà. Ens interessa en aquest cas és la revisió dels principals problemes de l'aplicació a l'aula del concepte de connexió, així com els apunts sobre tipus d'activitats que poden ajudar a superar-los.

Cuenca parteix de la idea que la cohesió dona compte de les marques que reflecteixen fenòmens d'adequació o de coherència (interpretatius), que no necessàriament presenten marques formals, la qual cosa explica que es comprengui un fragment de text sense connectors i que fins i tot pugui estar ben format.

El significat global del text deriva de la interpretació de les relacions entre les parts; els connectors, sobretot els que són opcionals, expliciten una relació existent en el nivell del significat, pròpiament no la creen. L'eliminació d'un connector en una oració composta pot donar lloc a juxtaposició o demanar ajustos morfosintàctics. D'altra banda, l'eliminació d'un connector que encapçala una oració (nivell textual) no afecta la sintaxi, però pot crear ambigüïtat o dificultar el processament de la informació. (Cuenca, 2023: 9)

La majoria de fenòmens que inclou la cohesió poden tenir un abast oracional o textual. Justament, per a l'autora, un dels errors més bàsics en l'ensenyament és relacionar la cohesió amb fenòmens textuais i la sintaxi, amb els fenòmens

intraoracionals, de la qual cosa es deriva l'inadequat tractament que rep sovint la connexió.

Identifica els problemes següents en l'ensenyament dels connectors:

1. Confusió de categoria i funció
2. Utilització incorrecta de les llistes de connectors
3. Utilització excessiva o errònia dels connectors
4. Confusió entre cohesió i connexió

Segons Cuenca, el concepte de connector textual pot resultar equívoc. Hi ha els connectors que només poden tenir un ús oracional, que són la major part de conjuncions (*encara que, sinó, ja que*, etc.) i els que poden tenir un ús oracional i textual, sobretot els connectors parentètics. Això implica un primer nivell de confusió categoria-funció:

[...] parlar de connectors textuais sol ser inexacte si s'interpreta com una categoria. Que un connector siga oracional o textual té a veure amb el context en què s'usa i només indirectament amb la categoria [...]. (Cuenca, 2023: 11)

L'autora remarca que, precisament, cal definir bé el concepte de connector, atès que la connexió es defineix per la presència d'un connector i cal no confondre funció amb categoria.

En el cas de la connexió (mecanisme), els principals connectors (funció) són les conjuncions (categoria 1), que es defineixen per introduir oracions compostes que fan el text més cohesionat i integrat sintàcticament, i els connectors parentètics (categoria 2), mots o locucions fixades, amb un significat lexicogramatical proper al d'algunes conjuncions, però que, per si sols, no poden coordinar o subordinar. (Cuenca, 2023: 10)

Així, el concepte de connector remet a una funció, no a una categoria gramatical. La funció de connector la fan fonamentalment conjuncions (en el nivell oracional) i connectors parentètics (en el nivell textual, però també oracionalment). A pesar de la diversitat formal de la categoria dels connectors parentètics, tenen un comportament bastant homogeni (opcionals sintàcticament, caràcter apositiu, tenen mobilitat, poden combinar-se amb conjuncions o altres

connectors, etc.), però fins fa poc la gramàtica els ignorava o els considerava adverbis, “[...] cosa que dificultava entendre què és la connexió i la reduïa, en la pràctica, a l’oració composta” (Cuenca, 2023: 10).

L’autora adverteix també del perill que suposa la generalització de llistes de connectors, que han de ser un instrument de suport, però que no poden substituir la comprensió del concepte. De fet, per a Cuenca són una crossa que ajuda a fixar el concepte, de la qual es pot prescindir quan s’ha interioritzat. Les llistes poden acabar fent que es perceben com a equivalents tots els membres de la categoria i, doncs, amagar el fet que hi ha molts elements polisèmics i polifuncionals (*no obstant això* vs. *no obstant* + nom).

Cuenca apunta que, tot i que la introducció de la gramàtica del text a les aules ha contribuït a una millor comprensió de la cohesió i la connexió, també ha derivat en la idea que la cohesió depèn de la connexió, cosa que es manifesta amb un excés de connectors i, de vegades, amb tries o usos inadequats que afecten la comprensió del text, que milloraria eliminant-los. En paraules de Cuenca (2023: 12): “Un connector mal posat retarda el processament de la informació, com a mínim”.

L’última confusió sobre la qual adverteix Cuenca és l’equiparació de la cohesió amb la connexió, deguda a la simplificació que tot element parentètic que encapçala una oració és un connector. Això explica per què se solen considerar connectors o marcadors del discurs marques endofòriques (*per això*) o modalitzadores (*per sort*), que tenen funció cohesiva però no pròpiament connectiva. Com a resultat, esdevé molt difícil definir què és un connector i el concepte de connexió queda desdibuixat.

Com a darrer apartat, Cuenca (2023: 13) apunta algunes activitats per a treballar la connexió. Les incloem a continuació:

- ✓ Buscar exemples de conjuncions i connectors en un text. Diferenciar els casos en què fan de connector textual i oracional.
- ✓ Transformar un text fent que l’estil siga més cohesionat o més segmentat.
- ✓ Transformar un esquema en un text usant tècniques d’estil cohesionat que incloguen la composició oracional.
- ✓ Unir oracions amb connectors (conjuncions o connectors parentètics).
- ✓ Fer frases amb connectors que apareixen en la llista de connectors.

- ✓ Emplenar buits amb connectors a partir d'un text en què s'han eliminat els connectors. Com a variant, es poden deixar en blanc casos en què no hi anava cap connector i observar els efectes d'un abús dels connectors.
- ✓ Identificar el significat que manifesten els connectors parentètics d'un text.
- ✓ Substituir connectors parentètics per connectors sinònims.
- ✓ Substituir connectors parentètics per connectors amb significat diferent i veure com afecta aquest canvi la coherència.
- ✓ Corregir un text amb connectors no adequats (que no s'ajusten a la relació de significat entre les parts o que són calcs del castellà).

Veiem que, entre les activitats, predominen les que situen els connectors en el context en què s'insereix, que poden ser de cerca, d'identificació, de transformació o de substitució (per sinònims o per connectors amb un valor diferent). En la majoria de les activitats, es persegueix la presa de consciència dels aprenents sobre els efectes que produeix el connector en la interpretació dels textos.

En resum, la contribució d'aquest breu article de Cuenca (2023) és oferir una síntesi de problemes de la didàctica dels connectors (alguns dels quals hem observat empíricament en els treballs d'anàlisi de corpus) i identificar l'arrel del problema: les confusions més habituals entre els conceptes de cohesió i connexió i altres conceptes relacionats (connector, connector textual).

2.3.2. Problemes i propostes per a l'ensenyament dels connectors

Com hem vist, la recerca sobre l'adquisició dels connectors com a LA, principalment en anglès, i, en menor mesura, com a L1, en català evidencia que l'ús d'aquest marcats de cohesió suposa un entrebanc per als aprenents adults. La bibliografia ha permès identificar diversos problemes en aquest àmbit i fer algunes propostes per a incorporar-les al procés d'ensenyament dels connectors. En aquest apartat, revisem treballs que se centren en aquest segon aspecte (problemes i propostes). En general, podem identificar dos tipus de problemes: els derivats de la naturalesa dels connectors (significat procedimental, polifuncionalitat, característiques d'ús, transferència des de la L1) i els relacionats amb l'ensenyament (ambigüitat terminològica i conceptual, marc normatiu i pràctiques d'ensenyament). Una vegada revisats aquests problemes

agrupats en els dos blocs esmentats, apuntarem solucions que recull la bibliografia.

Moltes de les dificultats que impliquen els connectors tenen a veure amb les característiques formals, funcionals i pragmàtiques pròpies d'aquestes formes, segons que remarquen diversos autors com La Rocca (2017).

Entre las causas de las dificultades que comporta el aprendizaje de un correcto uso de los MD en lenguas segundas y extranjeras, según las más recientes publicaciones sobre el tema [...], figuran sus propiedades semánticas, su polifuncionalidad pragmática, la dificultad de adscribirlos a una determinada clase gramatical, la no correspondencia entre MD de lenguas diferentes, la naturaleza pragmática de su contribución al significado proposicional, sus funciones poco transparentes y la no obligatoriedad de su contexto de ocurrencia. (La Rocca, 2017: 200)

Justament, aquests trets fan que els marcadors discursius siguin difícils de descriure, explicar i practicar en un context d'aula, això és, en contextos no naturals (Furkó, 2020: 125). Zufferey i Degand (2024: cap. 9) destaquen el seguit de competències, habilitats discursives i d'estratègies d'aprenentatge que cal desenvolupar per a fer servir adequadament els connectors en una LA.

Connectives are notoriously difficult to master for second language learners, because they require an array of complex competences. Learners must know how to use them appropriately in various genres and registers, have a fine-grained understanding of the meaning differences between connectives used to convey similar discourse relations, and also automatize this knowledge so that it is activated during discourse processing (implicit knowledge), and not only when they consciously elicit usage rules (explicit knowledge). (Zufferey i Degand, 2024: 187)

La característica dels connectors més destacada en la bibliografia és el significat procedimental. Montolío (1998) afirma que el fet que «[...] las partículas discursivas no puedan caracterizarse en términos conceptuales permite entender por qué es tan difícil para un hablante no nativo manejar con soltura los conectores y, en general, los marcadores discursivos en una lengua extranjera» (1998: 114). En el mateix sentit s'expressen Loureda et al. (2021: 618), quan contraposen el significat conceptual (la informació lèxica sobre el contingut proposicional dels enunciats) i el significat procedimental (la informació sobre

com processar l'esmentat significat conceptual i sobre com restringir les inferències en els contextos en què apareixen).

En primer lugar, solo las unidades con significado conceptual contienen una *entrada enciclopédica* [...], por lo que los hablantes consiguen parafrasear el concepto y pueden atribuirle una representación mental [...]. Las expresiones lingüísticas de significado procedimental incorporan en la comunicación instrucciones sobre cómo dichas representaciones mentales deben combinarse y procesarse para generar efectos contextuales. (Loureda et al., 2021: 618)

Així, la producció i el processament de connectors o marcadors discursius, com indiquen Ivanova i Bello (2019: 68), impliquen processos d'alt nivell, com tots els aspectes pragmàtics, que no suposen l'assimilació d'unitats concretes, sinó que impliquen un desenvolupament de caràcter general. Això implica que el significat procedimental remet a un aprenentatge no explícit, basat en inferències, a diferència del significat de les peces lèxiques, cosa que incrementa la dificultat en l'aprenentatge.

[...] the meaning of connectives is difficult to learn explicitly, and must be inferred based on their usage. In this respect, learning the meaning of a connective is more akin to learning a grammatical rule than a lexical item. The implicit characteristic of such learning leaves more room for incorrect interpretations, at least compared to explicitly learning concepts related to lexical items. (Zufferey et al., 2022: 71)

Cal tenir en compte, a més, que els connectors enllacen oracions complexes o unitats textuais majors, que poden implicar un alt cost cognitiu de processament. Fins i tot quan tenen un ús textual, hi ha casos en què enllacen segments que es troben molt distanciat en el text, cosa que implica una alta demanda de memòria.

Un segon problema inherent a la naturalesa dels connectors i els marcadors en general és la polifuncionalitat. Fuentes i Brenes (2023: 32) assenyalen que la polifuncionalitat i la multidimensionalitat impedeixen associar connectors i operadors biunívocament amb una única funció, la qual cosa els converteix en formes difícils de sistematitzar.

[...] no podemos describir las unidades con un solo vector, con un solo rasgo. [...] La función del marcador es multidimensional, aunque con una jerarquización en cuanto a su relevancia: hay funciones que son relevantes, principales, y otras que son secundarias, aparecen como efecto contextual, o están en segundo plano.

En la mateixa línia, Zufferey i Degand (2024: 203) destaquen la dificultat que implica haver de fer correspondències forma-funció complexes, com a resultat de la polifuncionalitat.

[...] in most cases, no one-to-one mapping can be made between connectives and relations. In fact, many connectives can convey several discourse relations depending on context. Thus, mastering all these connectives involves the ability to form complex form-function mappings, which has been shown to be problematic, at least for non-native speakers. (Zufferey et al., 2022: 71)

A la dificultat de processar i adquirir els significats procedimentals i a la polifuncionalitat i polisèmia, cal afegir uns altres trets inherents a la naturalesa dels connectors, que Zufferey i Degand (2024: 202-204) concreten en els punts següents:

1. El repertori de connectors en les llengües indoeuropees és molt ampli, mentre que els aprenents tendeixen a limitar-se a formes ben conegudes, la qual cosa potser limita el ventall de connectors que utilitzen espontàniament.
2. Molts connectors pertanyen a un registre alt vinculat amb l'escrit, enfront de l'estil informal dels aprenents en comparació dels parlants nadius. En relació amb això, molts connectors s'utilitzen expressament en un registre determinant, però diverses recerques mostren que els aprenents fan servir connectors en un registre inadequat, sobretot, connectors informals amb un to oral). Justament, l'adequació al registre és un dels aspectes que no se sol resoldre, malgrat l'augment de la competència de l'aprenent.
3. L'ús de bona part dels connectors impliquen gran cost de processament, mentre que sovint els aprenents presenten limitacions de planificació i estructuració en l'escriptura.

4. Quant a les relacions discursives, els aprenents no discerneixen quan es pot deixar una relació implícita o quan cal marcar-la explícitament per garantir la coherència d'un text. Aprendre quan no utilitzar els connectors és tan important com aprendre quan fer-ho. D'altra banda, en alguns estudis es palesa que els aprenents no detecten la manca de coherència en algunes relacions implícites.
5. A més d'entendre'n les funcions, els aprenents han d'integrar-ne les característiques sintàctiques i ortotipogràfiques, cosa que no sempre fan bé mentre que s'observa que poden tenir dificultats i no respectar la configuració sintàctica.

En el cas de LA, específicament, també s'identifiquen problemes relacionats amb una possible transferència negativa de la L1 o amb factors personals, com la qualitat de l'escriptura de l'aprenent. Per a Nogueira da Silva (2020: 392), la transferència negativa sembla complicar l'aprenentatge de connectors en llengües pròximes, atès que produeix situacions problemàtiques com l'ús «[...] de MD cuya similitud formal es muy evidente entre ambas lenguas y cuyos valores semántico-pragmáticos, no obstante, a penas coinciden; o, por otro lado, MD que poseen las mismas funciones pragmáticas, pero formas diferentes o semejantes en lenguas próximas».

Per a Rodríguez Muñoz i Ruiz Domínguez (2016), la transferència positiva d'alguns tipus de marcadors entre llengües que presenten formes similars explica que s'utilitzen des dels primers nivells d'aprenentatge. En les recerques d'altres autors, però, les dades no mostren que la influència de la L1 tinga un paper tan rellevant (Borreguero i De Marco, 2021: 147), sinó que es considera un factor més condicionat per dos elements: la competència i el tipus de tasca (Bardovi-Harlig i Comajoan-Colomé, 2020: 1153).²¹

In the aggregate, the studies show that L1 influence does not override lexical aspect, but rather, it is subtle and is mediated by two factors, proficiency and task. True low-level learners show greater L1 influence than more advanced learners.

21 En aquest cas, Bardovi-Harlig i Comajoan-Colomé (2020) indaguen sobre la transferència en l'adquisició del temps i l'aspecte verbals, però és aplicable a la transferència de la L1 de qualsevol aspecte.

En aquest sentit, Borreguero (2009) estudia l'aprenentatge de connectors en italià per part d'aprenents adults parlants d'espanyol com a L1. El fet que es tracte de llengües pròximes permet que des de nivells inicials facen servir un bon nombre de connectors d'un nivell superior, tot i que aquest progrés s'estronca en arribar a nivells competencials més alts en què l'evolució en l'aprenentatge de connectors sembla detenir-se. Potser els aprenents de nivells més baixos fan servir la transferència com una estratègia més d'aprenentatge, però fins i tot el valor positiu que se sol atorgar a la transferència entre llengües pot no donar els resultats desitjats.

Es habitual otorgar un peso excesivo a los conocimientos del alumnado sobre contenidos lingüísticos y metalingüísticos en la L1 que facilitarán la comprensión de aspectos similares en la L2, confiando en que de algún modo tendrá lugar la denominada transferencia interlingüística (Forbes, 2020), aunque, como bien indican Forbes y Fisher (2020), dicha transferencia puede ser limitada y las estrategias utilizadas en la L1 no siempre resultan efectivas en la L2. (Martín i Faya-Cerqueiro, 2022: 1-2)

Tot i que no hi ha unanimitat sobre la influència de la L1 en l'aprenentatge de connectors, autors com La Rocca (2017) proposen el recurs a la transferència positiva. En concret, es refereix a una transferència entre el cabal de coneixement de què pot disposar un aprenent de la L1 i les LA, de la competència estratègica en l'ús dels MD, les relacions i funcions discursives o actes pragmaticodiscursius, que faciliten la creació de models mentals que connecten els marcadors del discurs de L1 i LA. S'evitaria, així, una connexió directa que podria comportar possibles errors en l'assignació d'una correspondència biunívoca, per a la qual cosa l'autora proposa:

[...] recurrir a métodos de presentación y a tareas, actividades e instrumentos que permitan el reconocimiento de las funciones discursivas realizadas por los MD presentados, de las relaciones discursivas que marcan y de los actos pragmático-discursivos en que intervienen relaciones discursivas, funciones discursivas y actos pragmático-discursivos. (La Rocca, 2017: 301)

Una segona gran línia d'identificació de problemes és la que té a veure amb l'ensenyament dels connectors, com ja hem vist en el repàs dels estudis de corpus i en les propostes en català. Dins de l'ensenyament dels connectors,

s'esgrimeixen problemes relacionats amb els manuals: manca de material adequat per a docents (Corral Esteve, 2020), tipologia dels exercicis (Landone, 2021: 185), i també problemes amb els documents normatius, com el *Marc Comú Europeu de Referència per a les llengües* i el *Companion Volume* (vegeu § 5.1).

Segons Fuentes i Brenes (2023), la primera problemàtica amb què ensopega l'ensenyament dels marcadors del discurs en el cas de l'espanyol com a llengua estrangera és la proliferació i l'ambigüitat terminològica (*partícules, conjuncions, marcadors discursius, connectors*, etc.).²²

Esta diversidad terminológica se justifica porque el ámbito de estas unidades es el discurso, y algunos autores quieren resaltar sus características gramaticales o insertarlas dentro de la tradición gramatical, sin tener en cuenta su distinto comportamiento sintáctico y pragmático para clasificarlos. (Fuentes i Brenes, 2023: 15)

Per a les autores, seguint Torre Torre (2017), la confusió derivaria dels dos documents marc per a l'ensenyament i avaluació de l'espanyol com a llengua estrangera: el Marc Comú Europeu de Referència (MCERL, en la siglació en espanyol) i el Plan Curricular del Instituto Cervantes (PCIC). En els dos casos s'etiqueten conjuntament categories conjuncions i (altres) connectors, de manera que s'equiparen formes amb trets formals i discursius diferents. En el cas del pla de l'Instituto Cervantes, la classificació no permet copsar la polifuncionalitat de les formes. Per a Fuentes i Brenes, aquestes imprecisions necessàriament es transferiran a l'ensenyament i aprenentatge dels marcadors del discurs.

Si tenemos en cuenta que estos dos documentos, MCERL i PCIC, son la base para el diseño de materiales didácticos i curriculares de ELE, no es extraño que estas mismas imprecisiones y confusiones se reproduzcan en manuales y unidades didácticas, obstaculizándose así, que los discentes adquieran los conocimientos necesarios para poder emplear de forma adecuada estas unidades macroestructurales y de contenido procedimental,

22 Entre els termes que referencien les autores, trobem: *partículas modales* (Martín Zorraquino i Portolés, 1999), *adverbios de enunciación* (González, 2000), *conjunciones* (Porroche, 1998), *partículas* (Santos Río, 2003; Briz et al. 2008); *marcadors pragmàtics o marcadors discursius* (Fraser, 2009). La mateixa Fuentes Rodríguez va modificant-ne la designació: *enlaces extraoracionales* (Fuentes Rodríguez, 1987), *relacionantes supraoracionales* (Fuentes Rodríguez, 1996), *conectores i operadores* (Fuentes Rodríguez, 2009).

fundamentales en la estructuración de los textos, en la comunicación de la subjetividad del emisor y en la vinculación emisor-receptor. (Fuentes i Brenes, 2023: 30-31)

Torre Torre (2017) remarca, a més, la falta de coherència en la seqüenciació de l'ensenyament, per tal com els continguts relacionats amb l'ús dels marcadors discursius apareixen disseminats en apartats diferents. Igualment, incideix en el tractament desigual respecte: respecte als marcadors de la llengua escrita, molt millor descrits, que no els marcadors conversacionals, en què molts dels marcadors discursius no s'identifiquen com a tals; quant als diferents nivells, per tal com s'incideix molt més en nivells avançats que no inicials.

També de Santiago Guervós (2019: 3) posa en qüestió la barreja terminològica i de nivells d'anàlisi (sintaxi oracional i textual), sense cap justificació, sobretot, perquè no se n'obté cap rendiment didàctic.²³

Todo esto provoca que en los manuales de LE/L2 en los que aparecen este tipo de partículas nos encontremos cierto desorden teórico y, lo que es peor, cierto desorden didáctico, porque no debemos olvidar que el objetivo que persigue el profesor de español es que el aprendiz emplee esos elementos lingüísticos con corrección, en la posición y el registro adecuados, seleccionando el modo preciso, si es necesario, eligiendo un estilo más o menos formal, un tipo textual, un género determinado, un contexto oral o escrito, etc.

La majoria d'autors de les obres referenciades en l'apartat 2.2 apunten com a font dels problemes el tractament dels connectors en els llibres de text.²⁴ El punt que més es destaca, com hem vist, és de les llistes de connectors. Crewe (1990), que és el punt de referència de molts treballs posteriors, atribueix certs tipus

²³ A diferència d'altres autors de l'àmbit hispànic (Fuentes, 2009; Briz et al., 2008), de Santiago Guervós (2019: 5) inclou les conjuncions dins dels connectors.

²⁴ Corral Esteve (2010), La Rocca (2011, 2017) i Nogueira (2012) duen a terme una revisió del tractament dels connectors i marcadors discursius en els manuals d'ELE i hi detecten mancances diverses (poca presència, poques propostes de reflexió, manca de contextualització respecte a l'ús o al gènere en què s'insereixen, principalment). En el cas del català, Arráez Vidal i Comajoan-Colomé (2022) tracen una panoràmica de la recerca sobre els manuals per a adults, centrat en el cas de català com a llengua addicional (CLA), tot i que no s'hi tracta l'ensenyament dels connectors o dels marcadors discursius.

d'errors, com la confusió de valor dels connectors, al tractament que reben en els llibres de text, en què no s'ofereix una reflexió sobre estratègies per a la composició de texts, sinó llistes de connectors classificats per funció. En molts casos, mostren com a equivalents connectors que no ho són i, fins i tot, es presenten com a alternatives que suposadament afavoreixen la variació estilística en els textos (Tapper, 2005). La presentació dels connectors en forma de llistes sense context impedeix observar les diferències de significat (Tankó, 2004; Hamed, 2014) i emascarar el fet que hi ha connectors polisèmics i polifuncionals. A més, les llistes produeixen l'efecte que es tracta d'unitats intercanviables (Granger i Tyson, 1996; Tankó, 2004; Tapper, 2005; Tazegül, 2015). De fet, molts autors atribueixen l'excés de connectors en els textos de parlants no nadius a l'efecte d'un ensenyament basat en llistes.

Aquest biaix es tradueix en una tipologia d'exercicis mecànics de connectors d'emplenar buits, en què les opcions tenen un valor semàntic i discursiu totalment diferent o en què no s'informa dels diferents valors d'un mateix connector, cosa que per a Crewe esdevé una altra font de confusió per als aprenents. Segons l'autor, aquests exercicis acaben convertint-se en activitats de substitució lèxica, desvinculada de la noció de cohesió textual.

Una altre efecte negatiu que s'atribueix als manuals té a veure amb la "quantitat adequada" de connectors, ja que es potencia la sobreutilització (*the more, the better*), en un tipus d'ús que fa complicada la lectura i que sembla respondre a la voluntat d'aconseguir una lògica superficial en textos mancats d'una lògica profunda.

In relying so much on connectives, the writer seems to be trying to impose surface logicity on a piece of writing where no deep logicity exists. The directional pull of the connective may thus be at variance with the logical push of the argument: cohesion and coherence may be tugging in different directions. The mere presence of logical connectives will not make a text logical. (Crewe, 1990: 320)

Justament, per a Crewe, aquesta mena d'ús acaba produint una sobreutilització de connector que, a més, evidencia pobresa en l'escriptura.

Tenint en compte els problemes identificats en la bibliografia prèvia, Zufferey i Degand (2024: 204) identifiquen diverses actuacions que caldria evitar en l'ensenyament dels connectors com ara les següents:

- a) Ensenyar els connectors per la funció, amb una llista diferent per a cadascuna, sense relacionar-los ni indicar les diferències entre uns i altres.
- b) Ensenyar llistes (enganyoses) de connectors per a expressar (de manera senzilla) una relació discursiva amb exercicis d'elecció múltiple que reforcen la idea que els connectors són equivalents en qualsevol context. A més, solen situar-los en posició inicial.
- c) Centrar l'ensenyament gramatical dels connectors a partir d'oracions aïllades, en comptes de fer-ho en contextos més amplis.
- d) No ensenyar altres mecanismes de cohesió alternatius, cosa que condueix a un ús excessiu d'una gamma limitada de connectors.

Vistos els problemes, finalment, cal apuntar algunes de les solucions que es proposen en la bibliografia. Comencem per les llistes i per la distinció dels significats. Crewe (1990) proposa tres tipus d'estratègies didàctiques per a l'ensenyament dels connectors: *reductionist*, *expansionist* i *deductionist*. L'estratègia reduccionista proposa treballar amb un conjunt reduït de connectors, dels quals els estudiants acabaran diferenciant els diferents valors semàntics o discursius a través de la pràctica. En l'opinió de l'autor, els connectors que no es treballen d'aquesta manera s'acabaran adquirint igualment mitjançant la lectura. A més, didàcticament, les llistes breus presenten l'avantatge que les diferències entre els connectors es copsen millor, com en la taula 26.

Taula 26. Proposta de llista reduïda de connectors en Crewe (1990: 322, taula 1)

Additive	<i>Simple</i> and; also	<i>Complex</i> in addition	<i>Expository</i> that is	<i>Comparison: Similar</i> similarly
			<i>Exemplificatory</i> for example	<i>Dissimilar</i> on the other hand
Adversative	<i>Simple</i> but	<i>Contrastive: Avowal</i> 0	<i>Correction</i> rather	<i>Dismissal</i> 0
	<i>Emphatic</i> however	<i>External</i> but, however		
Causal	<i>Simple</i> therefore	<i>Reversed causal</i> because	<i>Conditional</i> then	<i>Respective</i> with reference to (this)
	<i>Consequence</i> as a result			
Temporal	<i>Sequential</i> : most words acceptable, e.g. then, next, after that, finally, first(ly), second(ly), last, etc.			

L'estratègia expansionista (parafrasejar connectors) se centra a expressar el significat d'un connector amb una expressió lèxica equivalent. Així, Crewe proposa diferenciar entre marcadors implícits (*implicit markers*), els connectors, i marcadors explícits (*explicit markers*), la paràfrasi del significat del connector, com s'il·lustra en la taula 27.

Taula 27. Marcadors explícits i implícits en Crewe (1990: 323, taula 2)

Explicit markers	replacing	Implicit markers
On account of this situation Because of these events As a consequence of this One result of this step was ...	}	Therefore, thus
In spite of this A different view is ... In opposition to this	}	However, on the other hand
That this is untrue is shown by ... This is denied by ...	}	On the contrary
That is supported by ... Another consideration is ...	}	Further, in addition
Another (more) important point is ... A decisive factor in this was ...	}	Furthermore, moreover
Whichever way it is ... Whatever the reason is ...	}	Anyhow, anyway
It has to be admitted that ... We may state that ...	}	Actually, in fact

Es tracta, doncs, que els estudiants es fixen en l'estructura lògica dels arguments i la puguin explicitar. Crewe té en compte que tant aquesta estratègia com l'anterior es mantenen encara en el nivell lèxic, mentre que el desenvolupament lògic de les idees es dona per descomptat. Per això, proposa una tercera estratègia, la 'de deducció', que s'orienta a fer explícits els lligams entre les diferents parts del text en la fase d'esborrany d'un text, com es mostra en la figura 6.

—Does your next section add another similar point to the argument?
If so, is it of the same importance or of greater importance?
Same? Use 'also', 'in addition', or 'besides'.
Greater? Use 'moreover', or 'furthermore'.

—Does your next section add an opposing point to the argument?
If so, are both points valid or does the second one cancel out the first?
Both valid? Use 'but', 'however', 'nevertheless', or 'on the other hand'.
The second cancels out the first? Use 'on the contrary'.

Figura 6. Esquema de l'estratègia de deducció en Crewe (1990: 323)

Pel que fa a la polifuncionalitat i al significat procedimental, una proposta interessant és la de Fuentes i Brenes (2023), referida a l'espanyol com a llengua estrangera (ELE). Per a atribuir adientment la funció als marcadors, les autores incideixen en una identificació adequada de la unitat. En aquest sentit, diferencien connectors i operadors, unitats de contingut procedimental l'àmbit de les quals és el discurs, de caràcter parentètic, que poden combinar-se amb conjuncions, però amb un abast i funcions discursives diferents, com mostra la taula 28.²⁵

Taula 28. Categorització funcional de connectors i operadors (Fuentes i Brenes, 2023: 16, taula 1)

Categoría	Nivel	Función discursiva
Conector	Cohesión textual	Conexión entre unidades superiores (enunciados, párrafos), oraciones y segmentos menores.
Operador	Nivel interpersonal	Argumentativo (<i>al menos</i>) Enunciativo (<i>sinceramente</i>) Modal (<i>afortunadamente</i>) Informativo (<i>precisamente</i>)

²⁵ Es tracta d'una adaptació de Fuentes Rodríguez (2016: 82).

Els connectors no exerceixen cap funció en l'oració, relacionen paràgrafs, oracions o segments menors, i fixen l'arquitectura de l'oració (*además, sin embargo*). Els operadors no necessiten un segment previ, funcionen dins de l'enunciat i l'abast és el contingut de l'oració en què marquen la subjectivitat del parlant (*sorprendentemente*) o l'activitat enunciativa (*sinceramente*), o bé per a orientar la interpretació del receptor (*precisamente*) o per a persuadir-lo (*al menos*). Les autores incideixen en el fet que tots dos s'han d'explicar tenint en compte una perspectiva contextual i que els estudiants han de ser conscients de les semblances i les diferències, així com de les divergències respecte a altres unitats d'enllaç, com les conjuncions. Suggerixen començar en els nivells inicials amb activitats d'identificació i distinció de connectors i operadors, a partir dels trets formals i sintàctics (caràcter parentètic, mobilitat, no funcionen com a complements verbals), cosa que contribuiria a evitar les confusions categorials.

En el nivell intermedi, Fuentes i Brenes (2023) proposen treballar quin contingut procedimental aporten al discurs a partir de la classificació del diccionari de Fuentes (2009), del qual reproduïm una entrada a continuació.

A CONTINUACIÓN.

Conector temporal

1. Marca sucesión temporal inmediata. Se utiliza como organizador discursivo catafórico: anuncia una enumeración:

El cerebro, como hemos analizado antes, percibe en primer lugar el sonido de los vocablos, y a continuación los descodifica; Y después averigua si el concepto identificado se halla o no en el diccionario mental. (A. Grijelmo: La seducción de las palabras, Madrid, Taurus, 2000) Resulta reconfortante comprobar algunos avances en la lexicografía española, como los que a continuación vamos a analizar (Clac, 9, 2-2003).

2. Relaciona enunciados o párrafos. Aparece aislado, entre pausas, formando un grupo entonativo independiente:

Para que dure más tiempo, rellena de color todo el labio con el perfilador. Los labios más finos tomarán mayor tamaño. A continuación, aplica el color deseado (Vida y Salud, 31-3-2004).

ORIGEN

Sintagma con preposición no completamente gramaticalizado.

COMBINATORIA

Puede combinarse con conjunciones coordinantes, frecuentemente y.

TIPOS DE TEXTO

t-tex.|| cul.|| or_es||

Figura 7. El conector *a continuación* en Fuentes Rodríguez (2009: 17)

Així, proposen partir d'una definició basada en la instrucció bàsica que proporciona el connector, això és, el significat procedimental, exemplificada amb mostres reals de llengua, a partir de la qual es faciliten els connectors per freqüència amb matisacions de sentit, com es mostra a continuació (Fuentes i Brenes, 2023: 35).

ADITIVOS

Instrucción básica: el segundo segmento añade una información al primero. Ambas se consideran al mismo nivel y orientan en la misma conclusión.

La grasa de la dieta proporciona al niño ácidos grasos esenciales, energía y es el vehículo para las vitaminas liposolubles (ADEK). Además es el macronutriente que permite aumentar la densidad energética sin aumentar la viscosidad [...] (Sociedad Argentina de Pediatría. Comité de Nutrición Argentina: Guía de alimentación para niños sanos de 0 a 2 años. Argentina: Sociedad Argentina de Pediatría, 2001)

Los conectores más frecuentes son: *además, asimismo, al mismo tiempo, de igual forma (manera, modo)* [...]. *Aparte* introduce dos hechos no relacionados.

Algunos introducen una orientación de fuerza argumentativa. Así indican información no esperada, situada en la posición de la escala: *encima, incluso, por si fuera poco, para colmo*.

Unos marcadores introducen una digresión, es decir, una información marginal, que el hablante presenta como algo no planificado: *por cierto, a propósito, a todo esto*. También pueden usar para intercalar informaciones comprometidas.

Les autors remarquen que aquest enfocament es distancia de les llistes perquè inclou indicacions d'ús, com ara: instruccions bàsiques sobre els diferents valors en la majoria de casos, els connectors associats a cadascun –que, en alguns casos, acaben convertits en llistes reduïdes de connectors–, un exemple que en contextualitza l'ús –gairebé tots fragments literaris–, les formes més freqüents, referències al registre o matisacions.

En aquest nivell intermedi proposen activitats com les següents, que reproduïm de Fuentes i Brenes (2023: 42):

- En el siguiente tuit hay una forma destacada. ¿Puede decir si es conector u operador?
¿Por qué?
- Dialogue con el compañero que está sentado a su derecha. Graben 5 minutos de conversación con el móvil. [sic] Oíganla e indiquen qué conectores u operadores han usado. Si no han sido 3 de cada tipo, repita el diálogo.

Per als nivells avançats, les autores incorporarien la distinció de registres – un dels problemes detectats en els estudis d’interllengua (Granger i Tyson, 1996; Leedham i Cai, 2013; Zhang, 2014; Don i Srinivass, 2017) i una de les subcategories establertes per Obis (2014) com a causa de la reformulació de connectors– i de la modalitat escrita o oral –ús problemàtic que també s’identifica en la interllengua d’aprenents (Granger i Tyson, 1996)–, amb una activitat com la que segueix:

-Determine cuáles de estos elementos son conectores u operadores y construya enunciados aceptables con ellos. Determine, además, cuáles son específicos del diálogo y cuáles no: entonces, por otra parte, hombre, qué va, ni de coña, lamentablemente, ojalá, en *consecuencia*.

En aquesta mateixa línia, Domínguez (2020) fa una proposta didàctica sobre l’ús de connectors i operadors freqüents en textos argumentatius breus. Identifica com a problemes principals en l’ensenyament de connectors i operadors la distinció d’aquests elements entre si i respecte a formes amb significat lèxic, determinar les funcions i el significat que tenen i les diferències entre formes amb significats pròxims. A partir d’aquesta identificació, proposa activitats específiques. En tots els casos, treballa amb mostres de llengua reals (del CORPES XXI de la RAE o de mitjans de comunicació) i presenta una seqüenciació estratègica dels continguts.

Sobre la distinció entre marcadors del discurs (amb significat procedimental) i formes amb significat lèxic, Domínguez planteja discernir quan una forma és marcadore del discurs de quan conserva el significat lèxic (2020: 187), a partir de parells mínims com els següents:

R. Sí. El sur produce una novela policial específica. *Para empezar*, tiene un alto contenido social y político.

Esas primeras millas hasta Cabo Finisterre son determinantes *para empezar* a cabalgar hacia los mares del sur

Un altre tema central és la classificació dels marcadors del discurs segons la funció que fan. Domínguez (2020: 187-188) parteix de la classificació de Portolés (1998), que diferencia organitzadors, reformuladors, marcadors conversacionals, connectors i operadors, i proposa descriure els connectors i operadors a partir d'exemples reals. En l'activitat corresponent a aquest aspecte, Domínguez proposa d'identificar els marcadors del discurs i classificar-los, segons la funció, en un fragment de text d'un periodístic.

El océano Antártico es el hogar de criaturas asombrosas como pingüinos, ballenas, orcas, focas y muchas otras especies. Y, como ya sabrán, como consecuencia del calentamiento global se está derritiendo el Polo Sur, su hogar. No obstante, no es el cambio climático el único enemigo al que se enfrentan: las industrias pesqueras van ahora a la caza del krill, lo que causa un gran daño a los pingüinos, porque ese krill es su alimento, y por culpa de las industrias pesqueras es cada vez más escaso. Es decir, además de destruir su hogar, estamos acabando con su sustento. ¿Cuál es la solución a este problema? Fácil, crear un santuario antártico. ¿Cómo? Por ejemplo, Greenpeace está recogiendo firmas para proteger el océano Antártico, ¿y si les ayudamos a conseguirlo?

Sandra Piqueras Mateos, elpais.com, 06/02/2018

Considera igualment important identificar el significat de cada marcador i diferenciar els sentits de marcadors pròxims. Domínguez (2020) proposa activitats pràctiques de comparació de l'efecte discursiu del connector, per a diferenciar matisos en marcadors del mateix tipus, com veiem a continuació.

Los conectores *pero* y *aunque* introducen contraargumentos que pueden tener más o menos peso en la conclusión final. En los casos siguientes, ¿qué argumento vence la oposición? O, dicho de otro modo, ¿en qué casos finalmente sales? Para ayudarte, prueba con la continuación *En fin, me quedo en casa*: ¿en qué casos puedes continuar con ese enunciado?

- a. Aunque llueve, tengo que salir.
- b. Tengo que salir, pero llueve.
- c. Tengo que salir, aunque llueve.
- d. Aunque llueva, tengo que salir.

El resto de conectores contraargumentativos introducen el argumento de mayor fuerza argumentativa, el que pesa en la conclusión final. De ellos, usaremos *ahora bien* cuando, además de mayor fuerza argumentativa, aportamos un matiz expresivo de llamada de atención [...]:

- (8) No debía de quererte y, *sin embargo*, te quiero
(Autor: Quintero, León y Quiroga, copla popular)
Conclusión: te quiero
- (9) Operaron exitosamente a Neymar *pero* estalló una guerra entre sus médicos
(Autor: Infobae, 03/ 03/ 2018)
Conclusión: el éxito no fue total
- (10) Entra en el running sin complejo alguno, ponte como objetivo la maratón y, verás lo que eres capaz de hacer. *Ahora bien*, hazlo con cabeza
(Autor: Monght, Foro Men's Health, 19/12/2012)
Conclusión: *¡ojo!*, sé prudente

Com es pot observar, la identificació del valor dels marcadors es duu a terme, en primera instància, a partir de la pràctica reflexiva guiada. Seguidament, mitjançant exemples reals, contextualitza els matisos que diferencien els marcadors de contraposició que tracta.

Per a tancar la seqüència, Domínguez proposa una sèrie de preguntes per a la reflexió (com ara “¿Te han resultado útiles las herramientas de fuerza argumentativa y de escala para distinguir marcadores aparentemente sinónimos?”) i propostes de pràctica lliure, com les següents.

- a. ¿Qué marcadores del discurso conoces en otras lenguas? Intenta clasificar los que conozcas en los grupos de la sección 17.4 de este capítulo.
- b. Elige un tema que se esté debatiendo en tu entorno (social, político, educativo, etc.) e intenta crear una escala con los argumentos de más y menos peso para la conclusión final.

En definitiva, la proposta de Domínguez és un exemple de com tractar a l'aula el valor procedimental de connectors i operadors, un dels aspectes més dificultosos en l'aprenentatge d'aquestes formes. Proporciona un ventall variat i ric de tipus d'activitats de caràcter inductiu centrades en la reflexió metacognitiva, que poden ajudar notablement els aprenents a entendre aquesta mena de significat.

Finalment, remetrem al treball de La Rocca (2017), que fa una proposta d'ensenyament de marcadors a partir de diccionaris específics. En el seu cas, proposa un inventari propi de marcadors discursius que integra les descripcions, les indicacions o restriccions d'ús de cada forma de les obres de referència en què es basa. L'inventari proposat per La Rocca (2017) esdevé un document complex de més de 20 pàgines, centrat en la informació de cada forma oferta per

les diferents obres de referència. Es destaca, així, la perspectiva metacognitiva i la reflexió metadiscursiva. L'autora és partidària de combinar una presentació explícita i una d'implícita en seqüències que inclouen fase de contacte, fase de sensibilització, fase de manipulació, fase de pràctica controlada i fase de pràctica lliure.

Tant la proposta de Fuentes i Brenes (2023) com la de La Rocca (2017) anirien en la línia de les demandes de Zhang (2014) sobre el fet de disposar d'un diccionari específic de connectors com a instrument bàsic en el procés d'aprenentatge. Cal notar que no en totes les llengües –com és ara, el català– es disposa d'una eina d'aquesta mena, encara menys, de diccionaris basats en corpus com el COBUILD que fa servir Zhang o el *Diccionario de partículas discursivas del español* (Briz et al. 2008).

En resum, els principals problemes en l'aprenentatge dels connectors o dels marcadors del discurs derivarien de causes diferents. N'hi ha que tenen a veure amb les característiques d'aquests elements: la dificultat d'aprendre i ensenyar elements que tenen un significat procedimental (que no pot ser explícit, sinó basat en inferències), la polifuncionalitat i la polisèmia que els caracteritza (que fa que no hi haja una correspondència biunívoca forma-funció ni entre connectors interlingüísticament). A més, hi ha problemes relacionats amb l'ús: la dificultat de saber quan usar-los i quan no, i restriccions d'ús (registre, adequació a l'escriptura o l'oralitat, posició, puntuació, etc.). En el cas de les LA, cal tenir en compte, a més, la possible transferència negativa de la L1. Quant a l'ensenyament dels connectors, s'apunta als llibres de text com a origen de molts problemes, pel recurs a les llistes de connectors que no permeten diferenciar-ne el valor, els exemples descontextualitzats (oracions aïllades) i els exercicis mecànics. A banda de la detecció dels problemes, se suggereixen actuacions, enfocaments i practiques que milloren el procés d'aprenentatge.

2.4. Síntesi de resultats

El nostre repàs d'estudis sobre l'ensenyament i aprenentatge dels connectors, selectiu i, doncs, incomplet, ens ha permès constatar observacions comunes o molt generalitzades, que podem classificar en tres grups: a) problemes en l'ús dels connectors, b) causes dels problemes i c) solucions proposades.

a) Problemes en l'ús de connectors

Quant als problemes identificats en la bibliografia prèvia sobre estudis d'interllengua ha identificat com a problema principal l'ús *excessiu* dels connectors en general o d'alguns en particular per part dels parlants no nadius (comparats amb els parlants nadius). En alguns treballs, l'ús excessiu es relaciona amb el gènere discursiu (Tazegül, 2015). En altres casos, s'assenyala una freqüència, com a mínim, irregular, en funció del tipus o les formes (Don i Srinivass, 2017). Autors com Bolton et al. (2002) apunten que aquesta sobreutilització no es dona només en estudiants no nadius, sinó que es tractaria d'un tret propi de l'escriptura dels estudiants, atès que també es detecta en els estudiants nadius. Per a Cuenca (2023), un enfocament no adequat a les aules ha derivat en la identificació de cohesió i connexió, cosa que produeix un ús excessiu de connectors, a més, d'usos indeguts que afecten la comprensió dels textos.

Secundàriament, hi ha treballs que identifiquen una *infrautilització* d'alguns connectors (Granger i Tyson, 1996; Bolton et al., 2002; Leedham i Cai, 2013; Zhang, 2014). Tan sols en un treball s'apunta a una infrautilització general en el corpus de parlants no nadius en comparació del corpus de parlants nadius (Carrió-Pastor, 2013). Segons l'autora, s'explicaria per estratègies discursives diferents en funció de si es tracta de la L1 o la L2 (L1 analítica / L2 sintètica). L'altre problema comú que identifiquen la major part dels estudis és la utilització per part dels aprenents d'un *repertori reduït* de connectors. Per exemple, Tankó descriu la combinació d'ús excessiu i repertori reduït, en què els estudiants fan servir repetidament formes conegudes (*pet connectors*).

However, the types of adverbial connectors identified show that the majority of the texts that have the largest number of adverbial connectors have a low type count, which shows frequent repetition.

Instead of using a set of different adverbial connectors, some Hungarian students used a few “pet” adverbial connectors repeatedly. (Tankó, 2004: 168)

Els estudiants desenvolupen la tendència a repetir formes ‘preferides’ en qualsevol context, cosa que contrasta amb la baixa freqüència d’expressions menys fixades amb un significat més transparent.

[...] some writers develop an affection for a particular type of adverbial connector and use it disturbingly frequently even in short texts. There is a low frequency of phrasal equivalents of adverbial connectors in spite of the fact that these equivalents are often more transparent lexical items and easier to use. (Tankó, 2004: 177-178)

Aquesta és també una de les constatacions d’Obis (2014, 2018), referint-se al català,. El repertori reduït de marcadors en estudiants universitaris és degut al fet que no s’expressen determinats tipus de relació discursiva. Aquest problema se suma al de la repetició, que s’associa amb l’estil, la freqüència d’aparició en els textos que lligem i la predilecció per certes formes.

Els treballs també identifiquen usos indeguts dels connectors que corresponen a errors de valor i de coherència (Granger i Tyson, 1996; Hamed, 2014; Don i Srinivass, 2017), com per exemple, usar el connector additiu *moreover* per a reformular, particions no adequades d’oració o paràgrafs (Hamed, 2014), errors de registre (per exemple, ús en textos escrits de connectors informals o propis de la parla oral com *so*, *anyway*) i errors de forma (com *for instances*, *in my conclusion* o *as the conclusion*) (Zhang, 2014; Don i Srinivass, 2017).

Finalment, en aprenents de LA s’observa un ús fixat, poc flexible dels connectors. Els aprenents tendeixen a usar-los en posició inicial fixa i només amb un dels valors que tenen (Granger i Tyson, 1996; Don i Srinivass, 2017) o de manera diferent a com ho fan els nadius o descriuen els diccionaris (Zhang, 2014).

b) Causes d'un ús no adequat dels connectors

Quant a les causes dels problemes detectats, com hem dit, n'hi ha que tenen a veure amb la naturalesa dels connectors i els que deriven de la manera com s'ensenyen i, en el cas de LA, d'una manera més secundària o puntual, la transferència des de la L1 o diferències d'estil.

Molts autors destaquen la dificultat d'ensenyar i aprendre l'ús dels connectors (i dels marcadors del discurs en general), pel seu significat procedimental, cosa que implica un alt cost de processament (Montolí, 1998; Ivanova i Bello, 2019; Loureda et al. 2021; Zufferey et al., 2022; Zufferey i Degand, 2024), pel fet que són polifuncionals (Domínguez, 2020; Cuenca, 2023; Fuentes i Brenes 2023; Zufferey i Degand, 2024) i perquè tenen restriccions d'ús no sempre fàcilment determinables (Zhang, 2014; Fuentes i Brenes 2023; Zufferey i Degand, 2024), sobretot per a parlants no nadius.

La majoria d'autors critiquen els *mètodes d'ensenyament* i, en concret, el recurs a les llistes de connectors com a llistes enganyoses que fan pensar que els connectors que apareixen sota un mateix epígraf són intercanviables (Granger i Tyson, 1996; Tankó, 2004; Leedham i Cai, 2013; Hamed, 2014; Tazegül, 2015; Cuenca, 2023; Fuentes i Brenes, 2023; Zufferey i Degand, 2024). Les llistes presenten el problema que els connectors apareixen descontextualitzats i, doncs, no poden observar-se diferències rellevants d'ús, estil o registre (Granger i Tyson, 1996; Hamed, 2014; Fuentes i Brenes 2023). També s'apunta als resultats poc satisfactoris que produeixen els exercicis mecànics dels manuals (Crewe, 1990; Tankó, 2004; Tazegül, 2015; Landone, 2021), que avesen a patrons repetits (com ara, la posició inicial fixa) i que potencien la impressió que els connectors són equivalents en contextos diferents. La manca d'una descripció detallada del valor i ús dels connectors en els diccionaris és, per a alguns autors (Granger i Tyson, 1996; Zhang, 2014), una de les mancances que incideix en els usos no adequats dels connectors per parts dels estudiants. A més, entre les possibles causes de l'ús excessiu, s'addueix que l'enfocament didàctic potencia l'ús de connectors (Tankó, 2004, Leedham i Cai, 2013). També es critica la confusió terminològica i conceptual (de Santiago Guervós, 2019; Cuenca, 2023; Fuentes i Brenes, 2023),

sovint induïda pels documents normatius (Torre Torre, 2017; Fuentes i Brenes, 2023).

Pel que fa a LA, hi ha qui considera que *la transferència de la L1* està darrere de l'ús excessiu d'alguns connectors (Granger i Tyson, 1996; Tankó, 2004; Tapper, 2005; Leedham i Cai, 2013; Tazegül, 2015; Nogueira da Silva, 2020). És el cas, entre altres, del connector *for example* en estudiants suecs per influència de la forma sueca (*till exempel*), segons Tapper (2005), o del connector *indeed* en estudiants francòfons com a efecte de la transferència del francès *en effet*, segons Granger i Tyson (1996). Així mateix, també s'associen usos indeguts per transferència de la L1, com en el cas del connector *on the contrary*, per la confusió amb el connector francès *au contraire* (Granger i Tyson, 1996), o l'ús excessiu del contrastiu *on the other hand* (Leedham i Cai 2013, Tazegül 2015). No obstant això, hi ha qui qüestiona la força de la transferència des de L1 (Bardovi-Harlig i Comajoan-Colomé, 2020; Borreguero i De Marco, 2021; Martín i Faya-Cerqueiro, 2022) o en redueix el paper com a factor principal dels errors dels aprenents (Rodríguez García, 2020; Cremades, 2021). També trobem contribucions que, en sentit contrari o complementari, apunten al paper de la transferència positiva, sobretot entre llengües pròximes (Rodríguez Muñoz i Ruiz Domínguez, 2016; La Rocca, 2017).

En altres treballs, es vincula un ús excessiu de certs connectors amb *diferències d'estil* (Tapper, 2005; Carrió-Pastor, 2013; Leedham i Cai, 2013). Leedham i Cai (2013), en concret, consideren que l'ús excessiu de connectors en universitaris xinesos és un intent de dotar d'un estil més acadèmic els textos i d'una major coherència, almenys superficialment.

Aquests autors vinculen també els usos excessius amb la *manca d'expertesa*. Per a Leedham i Cai (2013), els connectors funcionen com a agafadors, com una illa de seguretat, en l'escriptura dels estudiants poc experts. Aquestes peces familiars (*lexical teddy bears*, en la denominació de Hasselgren, 1994) van abandonant-se a mesura que els estudiants adquireixen més recursos discursius. En la mateixa línia, en alguns estudis es detecta un nombre limitat d'estratègies, que produeixen un ús adequat de connectors sempre que s'hi ajusten i usos problemàtics quan fan servir formes o estructures menys conegudes (Don i Srinivass, 2017).

c) Solucions proposades

En general, la majoria d'autors reclamen un canvi d'enfocament a l'hora d'abordar l'ensenyament dels connectors. Dins d'aquest canvi global, el treball amb *textos reals complets* és una de les propostes més sovintejades en aquestes anàlisis, en què es puga observar l'ús, el comportament, els matisos de significat (Granger i Tyson, 1996; Hamed, 2014; Zhang, 2014; Don i Srinivass, 2017; Domínguez, 2020). En relació amb això, s'insisteix en la importància de treballar els connectors en contextos amplis i no en oracions aïllades (Zufferey i Degand, 2024). Igualment, s'apunta que la base de l'ensenyament hauria de centrar a *treballar en relació amb la coherència* i a mostrar quan és important fer servir els connectors i en quins casos, no (Granger i Tyson, 1996; Tankó, 2004; Zhang, 2014; Don i Srinivass, 2017; Cuenca, 2023; Zufferey i Degand, 2024). Alguns dels autors situen aquesta nova perspectiva en una mena d'ensenyament que es base, primer de tot, a ensenyar a desenvolupar les idees en l'escrit i posant la coherència al centre de l'acció didàctica (Granger i Tyson, 1996; Zhang, 2014; Don i Srinivass, 2017; Domínguez, 2020; Cuenca, 2023; Fuentes i Brenes, 2023). Igualment, en l'àmbit hispànic, es proposa *aclarir conceptes i termes*, especialment en els documents normatius (Torre Torre 2017; Fuentes i Brenes, 2023) i no confondre connexió i cohesió (Cuenca, 2023) a partir d'una extensió indeguda del concepte de connector, que incloga operadors i, fins i tot, complements circumstancials de diversa mena pel fet que apareixen en posició inicial d'oració i tenen caràcter parentètic.

Passant de l'enfocament a les activitats, es proposen activitats de recerca i de reflexió metalingüística com a base de l'autoregulació de l'aprenent o per a millorar la comprensió en profunditat del valor o la funció dels connectors (Crewe, 1990; Tankó, 2004; Zhang, 2014; Obis 2014, 2018; Domínguez, 2020), així com tasques de lectura en profunditat (Hamed, 2014).²⁶ La necessitat de *materials adequats*, que mostren la complexitat dels connectors (Leedham i Cai, 2013), amb una descripció acurada, com ara en recursos tan bàsics com els

26 Carrió-Pastor (2023) proposa activitats lectores per a l'adquisició dels marcadors discursius d'atenuació en anglès.

diccionaris de connectors, contribueixen a millorar el procés d'ensenyament i aprenentatge dels connectors. En aquest sentit, es proposa treballar individualment els connectors en context, per detectar la polisèmia, i també a partir de diccionaris (Zhang, 2014; La Rocca, 2017; Domínguez, 2020; Fuentes i Brenes, 2023).

En conclusió, la bibliografia prèvia identifica com a problemes per a l'adquisició i l'ensenyament dels connectors diferències de freqüència (ús excessiu dels connectors, en general o d'alguns en particular, i infrautilització d'algun connector), repertori reduït de formes i usos indeguts (significats diferents) o problemàtics (pel registre, l'estil de gènere o la forma triada). S'identifica com a causa d'aquests problemes la naturalesa dels connectors com a elements de significat procedimental i inherentment polifuncionals i polisèmics, d'una banda, i els mètodes d'ensenyament, basats en llistes i en exemples inventats i descontextualitzats, d'altra banda. En el cas de LA, s'apunta també a la transferència de la L1, en el cas d'alguns connectors concrets, i a diferències en l'estil i a la manca d'expertesa, problema que alguns estenen a molts nadius no experts. Quant a les solucions proposades, es considera cabdal un canvi d'enfocament a partir de la coherència, que aprofundisca en com progressen les idees i que cerque una coherència pregona. Es proposa de treballar a partir de textos reals complets, que permeti aprofundir en la comprensió de l'ús individual de cada connector –i de les diferències subtils de significat– i s'assenyala la necessitat de disposar de recursos adequats (materials didàctics, diccionaris) per a fer-ho.

Capítol 3. Marc teòric i metodologia

En aquest apartat, presentem el marc teòric i la metodologia que hem seguit per a l'obtenció dels corpus i l'anàlisi de les dades. Obrim el capítol amb l'exposició del marc teòric en què hem basat el treball (§ 3.1), fonamentat en les diverses aportacions de Cuenca al voltant dels connectors i la connexió (2002, 2006, 2013, 2017, entre altres), que ens permet partir d'una categorització dels connectors i establir la classificació dels significats que expressen en el nivell textual. Il·lustrem la categorització i la classificació amb dades i exemples dels nostres corpus. A continuació, descrivim les diferents vies per les quals hem obtingut els corpus d'universitaris i el d'estudiants d'EOI, així com el corpus model, que forma part de la seqüència amb què vam generar el corpus d'estudiants (§ 3.2). Expliquem també com hem fet servir l'eina d'anàlisi textual i gestor de corpus (Sketch Engine), que ens ha permès de compilar i anotar els corpus per a l'anàlisi posterior (§ 3.3). Dediquem el darrer apartat a explicar la proposta d' anotació (§ 3.4), basada en 4 grups de variables (formals, funcionals, d'ús i d'identificació), mitjançant la qual hem creat el nostre sistema d' anotació *ad-hoc* que exemplifiquem amb l'etiquetatge d'un text del corpus d'EOI i presentem esquematitzat en l'annex 3.1.

3.1. Marc teòric

Com a marc teòric de la tesi, partim de les aportacions de Cuenca no només pel fet que es refereixen al català, sinó perquè tenen un abast global en l'estudi dels connectors i els marcadors discursius, i altres elements relacionats, tant des del punt de vista teòric, com descriptiu i aplicat a diverses àrees.

Pel 2006 Cuenca ja apuntava que, a tenor del nombre de publicacions sobre els connectors internacionalment, es feia molt difícil d'elaborar un estat de la qüestió breu. En el cas del català, la tasca és més abastable però també extensa en nombre de contribucions, si bé la quantitat d'autors que s'hi ha dedicat no és molt gran. El recent capítol del *Manual of Discourse Markers in Romance Languages* de da Cunha (2024) traça una panoràmica sobre els estudis dels

marcadors discursius en català, en què es pot observar com s'han anat desenvolupat les diferents línies d'interès. Entre les contribucions, com apunta la mateixa da Cunha (2024: 541), cal destacar necessàriament les diverses aportacions de Cuenca sobre el tema, entre les quals podem destacar, pel seu caràcter panoràmic, els capítols de 2002 (§ 31. 2) i 2013, i el llibre *La connexió i els connectors* de 2006.

Com repassa da Cunha (2024), des del 1989, amb un treball sobre l'adversativitat en el nivell textual, fins ara, les aportacions de l'autora abracen un ventall de perspectives ben ampli: la categorització i classes de connectors (2002, 2006, 2013, 2017), l'evolució dels connectors (Cuenca, 1992, 2022a), la concurrència de connectors (Cuenca i Marín, 2009; Cuenca i Crible, 2019; Cuenca, 2024), els connectors de reformulació (Cuenca, 2003; Cuenca i Bach, 2007), els connectors de contrast (Cuenca, Postolea, Visconti, 2019; Cuenca, 2020; Cuenca, 2022a), en contrast amb altres llengües (Cuenca i Marín, 2001; Cuenca i Torres, 2008, Estellés i Cuenca, 2017; Cuenca, 2022b), com l'anglès (Cuenca, 2008a, 2022b), l'espanyol i l'anglès (Cuenca, 2003; Cuenca i Bach, 2007) o l'italià (Cuenca i Visconti, 2017). També ha analitzat els connectors en textos acadèmics (Cuenca, 2003), en textos especialitzats (Cuenca i Bach, 2007; Cuenca i Marín, 2015) o en el discurs polític (Mestre i Cuenca, 2016; Cuenca 2023b). Remetem al capítol de da Cunha per a una revisió d'aquests treballs i d'altres de referits al català. Per la nostra part, hi afegim publicacions relacionades amb l'ensenyament o de caire més didàctic (1996, 1998, 2008b: cap. IV; 2023a).²⁷

Moltes d'aquestes aportacions de Cuenca pretenen superar els problemes que s'observen en la delimitació del concepte de connector, que deriven de la gran quantitat de conceptes i classificacions generats per les diverses perspectives adoptades, com acabem de veure en el capítol 2. Sovint se centren a donar compte de l'heterogeneïtat formal de les formes que fan de connector i de la dificultat a l'hora de distingir categoria i funció, malgrat el fet que els connectors

27 Hi hem inclòs alguna referència addicional a les que apareixen en da Cunha (2024).

presenten un comportament bastant homogeni si s'adopta una perspectiva diferent de la tradicional.

Com a base de la nostra recerca i de l'anàlisi que inclou aquest treball, primerament, resumirem les idees principals relatives a les diferents concepcions i classificacions dels connectors i/o marcadors discursius. A continuació, esbossarem el concepte de connexió textual de què parteix l'autora (Cuenca, 2006: cap. 5) i descriurem quines categories poden fer de connectors textuais i les relacions entre aquestes (Cuenca, 2002: § 31.2.2, 2006, 2013, 2017). Acabarem l'apartat exposant la classificació semàntica de l'autora (Cuenca, 2002: § 31.2.3; 2006: § 5.3), que s'ha inclòs en les gramàtiques de l'IEC, juntament amb el concepte de *connector parentètic* (GIEC, 2016: cap. 25; GEIEC, 2018: cap. 21; GBU, 2019: cap. 25), i que adoptem per a la identificació i la classificació dels connectors textuais dels corpus analitzats.

Respecte a la delimitació del concepte de connector, Cuenca (2006: 29-30) agrupa en dues les perspectives amb què s'aborden els connectors, la gramatical i la discursiva. La primera (Halliday i Hasan, 1976; Van Dijk, 1977) planteja com a problema principal que es parteix del concepte de conjunció, el qual s'intenta aplicar a la connexió extraoracional o textual –quan són poques les conjuncions que actuen en aquest nivell i no queda clar que són altres formes les que prototípicament fan aquesta funció.

En la perspectiva discursiva, Cuenca distingeix tres grans línies: la relacionada amb la conversa que parteix de Schifffrin (1987), la teoria de l'argumentació de Ducrot (1983) i la de la rellevància de Sperber i Wilson (1986). En el primer cas, l'autora fa veure que el fet de centrar-se en la conversa obliga a incloure-hi mecanismes gramaticalment molt diversos, de manera que indirectament ha contribuït a generar confusió en aquest camp. En la teoria de l'argumentació i la de la rellevància hi ha aspectes que s'interrelacionen, com la mateixa concepció de connector i les orientacions o efectes contextuais que produeixen. En totes dues es produeixen tres efectes discursius amb un clar paral·lelisme: en la teoria de l'argumentació es parla de tres tipus d'orientacions fonamentals (concessiva, consecutiva i conclusiva) i, en la de la rellevància, de

tres efectes contextuais (reforçar una assumpció prèvia, eliminar o contradir una assumpció i combinar informació per a produir efectes nous).

Al marge de les concomitàncies entre perspectives –que, segons Cuenca, augmenten la confusió conceptual–, en totes es defuig o es tracta de passada l’adscripció categorial dels connectors i, amb això, es desatén una peça clau en la delimitació d’aquests. Com assenyala Cuenca (2006: 32), la interrelació no sempre clara entre les perspectives augmenta la confusió conceptual i terminològica, com mostra la diversitat de denominacions (*connectiu*, *enllaç extraoracional*, *marcador discursiu*, *marcador argumentatiu*, *operador argumentatiu*, etc.), fins als 70 termes que identifica Pons (1998) o el 27 de Brinton (1996).

Els problemes de fons són múltiples: el terme i el concepte està mediatitzat per la perspectiva adoptada, que, alhora, està condicionada pel corpus en què es basa i en els elements que s’hi decideix incloure o excloure; un mateix connector pot rebre diferents etiquetes; en diferents perspectives es denomina de maneres diferents el mateix concepte; no hi ha acord sobre el conjunt d’unitats incloses en un mateix terme (Cuenca, 2006: 38).

D’altra banda, formalment, els elements que se solen incloure en la classe dels connectors són categorialment heterogenis: conjuncions (*però*), sintagmes preposicionals (*al capdavant*), estructures amb formes verbals (*siga com siga*), adverbis (*finalment*) o interjeccions (*vejam*). Per això, la majoria d’autors defineixen el concepte de connector no categorialment, sinó com a classe funcional o pragmàtica (Cuenca, 2006: 42). L’autora remarca la importància de tenir en compte que la majoria dels connectors deriven de processos de gramaticalització i que, en alguns casos, quan la forma gramaticalitzada encara manté una relació clara amb la forma d’origen, es tendeix a classificar la forma connectiva resultant amb la categoria d’origen i no a partir de la funció que ha desenvolupat (Cuenca, 2006: 44). En aquest punt, segons l’autora, l’error és establir una relació biunívoca entre forma i funció, quan el procés de gramaticalització ha dissociat funcions i significats en dues formes que encara estan relacionades. Altres autors, en canvi, eludeixen la qüestió categorial i fan

servir les etiquetes amb un abast funcional o discursiu, cosa que augmenta la dificultat a l'hora de delimitar el concepte de connector i diferenciar-lo d'altres elements que fan funcions semblants. En línia amb això, s'observa una diversitat de classificacions de connectors (o del terme utilitzat per a designar-los), com veurem en parlar d'aquest tema (§ 3.1.2).

La connexió és una relació típicament ternària (A connector B), en què es distingeixen dos tipus segons els elements units: la connexió oracional i la connexió textual. Cuenca descriu la primera com “[...] la relació cohesiva que s'estableix entre dos constituents oracionals (clàusules, sintagmes i parts de sintagma) i un connector, que manifesta la relació sintàctica i semàntica que hi ha entre els constituents” (Cuenca, 2006: 19) i indica que és una relació que, normalment, marca una conjunció.²⁸

La connexió textual es produeix quan s'enllacen oracions o grups d'oracions, en què no es crea cap relació sintàctica estructural, a diferència de la connexió oracional. En paraules de Cuenca,

La connexió textual es produeix per la presència d'un connector, el qual manifesta una relació semàntica i pragmàtica d'addició, disjunció, contrast o conseqüència (o variants sobre aquests significats bàsics) entre dues oracions o unitats superiors (conjunts d'oracions o paràgrafs). Per tant, des d'un punt de vista semàntic, la funció que té el connector és explicitar la relació de significat que hi ha entre unitats textuais per tal de facilitar la interpretació del text. (Cuenca, 2006: 143)

Així doncs, l'ús dels connectors textuais contribueixen a la construcció del discurs en dos sentits complementaris: des de la producció del text, posen de manifest la coherència del text en indicar la relació de sentit entre els segments que enllacen; des de la interpretació del text, l'explicitació d'aquesta relació semàntica ajuda a interpretar el text (Cuenca, 2006: 144). Com veurem tot seguit,

28 Tot i això, en referència a les oracions juxtaposades, l'autora remarca que la presència o absència d'un connector és una possibilitat formal de les oracions compostes i no determina un tipus diferenciat sintàcticament ni s'associa a un tipus concret de compostes, com les coordinades, encara que siga el més freqüent (Cuenca, 2006: 21).

les categories gramaticals que poden fer de connectors textuais són algunes conjuncions, els connectors parentètics i els connectors pragmàtics.

3.1.1. Les categories connectives: identificació i delimitació

El concepte de connexió està lligat indefectiblement al de connector. La connexió se sol manifestar gramaticalment, però també es pot marcar lèxicament, amb estructures progressivament menys fixades (Cuenca, 2006: 86; 2017). Segons Cuenca (2006, 2013), els elements que poden fer de connectors textuais són algunes conjuncions, els connectors parentètics i els connectors pragmàtics. L'autora els caracteritza a partir de la teoria del prototip amb què estableix les semblances i les diferències entre les categories.

Per a Cuenca (2006: 46), la conjunció és el connector per excel·lència dins de l'oració.

Es defineix com una paraula o peça lèxica invariable que típicament introdueix una clàusula: connecta en el nivell oracional, on sempre manifesta una relació estructural tradicionalment identificada com la coordinació o la subordinació. [...] Si introdueixen clàusules, sintagmes o parts de sintagma, el resultat és una oració composta [...]; si introdueixen oracions independents o conjunts d'oracions, obtenim una connexió textual [...].

Les conjuncions són morfològicament invariables; lèxicament, constitueixen una sèrie tancada; tenen un significat gramatical o lexicogramatical vinculat al valor connectiu. Es classifiquen per la relació estructural que manifesten: conjuncions de coordinació, que marquen una relació d'equivalència entre els elements units, com les conjuncions copulatives (*i*) i les disjuntives (*o*); de subordinació, que manifesten una relació de dependència entre la clàusula que introdueixen i la resta de l'oració (*que*); d'interordinació, que indiquen una relació d'interdependència entre clàusules o sintagmes, com les conjuncions adversatives (*però*) i les tradicionalment denominades adverbials no circumstancials: concessives (*encara que*), condicionals (*si*), finals (*a fi que*), causals (*perquè*), consecutives (*de manera que*), i locucions i correlacions comparatives (*igual que*) (Cuenca, 2006: 48).

Com indica Cuenca (2013: 194), les conjuncions són més freqüents i variades en la connexió oracional que els connectors parentètics. Només algunes (principalment *i* i *però*) poden actuar en el nivell textual; en el límit entre la connexió textual i l'oracional, també podem trobar les conjuncions *o* i *perquè*. En el nivell textual, les conjuncions indiquen una relació semanticopragmàtica, no estructural, per la qual cosa les conjuncions de subordinació no actuen en el nivell de connexió textual. En els corpus que hem analitzat, hem identificat usos de connector textual de les conjuncions *i* (1) i *però* (2).

- (1) Deleuze deia que es pensa contra l'estupidesa del propi temps. *I* sabia, com sabem tots, que l'estupidesa no és un mal menor, sinó que és el principal aliment de la crueltat, de la maldat i de la injustícia. (Marina Garcés, "Universalitat oblicua")
- (2) En primer lloc, en té molt vocabulari negatiu i despectiu al llarg de la seua extensió; a les línies 4 i 5 del primer paràgraf trobem paraules com "malson", "nàusea" o "indignació". Al segon paràgraf tampoc no hi deixen d'haver-hi, com a la línia 9 "cadàvers" i a la 13 "desgràcia".

Però, a banda d'aquest vocabulari, trobem la modalització textual mitjançant diversos tipus de dixi que estan molt explicitats al text. [...] (CU-P1-2)

En (1), la conjunció *i* encapçala una oració amb un valor de continuïtat, en què el contingut enllaçat –la consciència per part de Deleuze i de tothom dels efectes de l'estupidesa– continua el mateix concepte d'estupidesa de l'oració prèvia. En (2), la conjunció adversativa *però* introdueix un paràgraf en què es contrasta un tipus de mecanisme de modalització (dixi) amb el que es descriu en el contingut previ (lèxic).

Hi ha altres conjuncions que trobem introduint una oració independent. En el cas de *així que* hem considerat que es tracta d'un autèntic connector textual. En canvi, els casos de les conjuncions *o* i *perquè* són més dubtosos, ja que responen a motius expressius o a puntuacions particulars. Hem considerat, per tant, que es tracta de variants de l'oració composta i, tot i que els tenim en compte en l'anàlisi, no els comptem en les taules de freqüències.

Els principals connectors textuais són els connectors parentètics, que Cuenca (2006: 61) defineix com "[...] paraules o locucions invariables que indiquen enllaç connectiu i es caracteritzen pels trets sintàctics següents: caràcter

parentètic des del punt de vista entonatiu i sintàctic, possibilitat de concurrència amb conjuncions, mobilitat posicional i capacitat generalitzada d'unir en el nivell oracional i en el textual". Presenten formes variades, com reflecteix la classificació formal dels connectors parentètics de Cuenca (2002 i 2006: 61-62; taula 1) i la versió que inclou la GEIEC (2018: 21.3, quadre 21.6) (taula 1).

Taula 1. Classificació formal dels connectors parentètics dels corpus

Classe	Forma	Connector
Adverbi	en -ment	<i>altrament, efectivament, finalment, paral·lelament, (més) concretament, específicament, primerament, certament</i>
	altres	<i>així, així mateix, aleshores, ara bé, llavors, tanmateix</i>
Sintagma preposicional	amb a	<i>a més (a més), al cap i a la fi, al contrari, a tall d'exemple</i>
	amb amb	<i>amb tot</i>
	amb de	<i>d'entrada, de la mateixa manera, d'una banda, d'(una) altra banda, de tota manera</i>
	amb en	<i>en altres paraules, en canvi, en concret, en conclusió, en definitiva, en efecte, en realitat, en resum, en tot cas; en primer lloc, en segon (lloc), en tercer lloc</i>
	amb per	<i>per acabar, per cert, per concloure, per descomptat, per exemple, per tant, per un (altre) costat, per una/altra banda; per últim</i>
	amb malgrat	<i>malgrat això, malgrat tot</i>
Estructura verbal fixada	amb verb en forma finita	<i>això és / açò és, és a dir</i>
	amb participi	<i>ben mirat, comptat i debatut, de fet, fet i fet, no obstant això</i>
Altres	—	<i>així doncs, així i tot, això sí, ben al contrari, doncs, doncs bé, però (CP), tot i això, tot plegat</i>

La diversitat formal dels connectors parentètics deriva del fet que són el resultat d'un procés de gramaticalització d'altres tipus d'estructures que s'han fixat estructuralment, sense possibilitat d'afegir o modificar cap dels elements, i ha adquirit un significat de tipus connectiu (additiu, disjuntiu, contrastius i consecutiu). Justament, segons Cuenca (2006: 53), l'heterogeneïtat formal està darrere de les vacil·lacions a l'hora de definir o de classificar els connectors parentètics, malgrat que presenten un comportament sintàctic i discursiu força homogeni.

El prototip de connector parentètic es caracteritza pel caràcter apositiu, per la possible combinació amb conjuncions, per una posició variable i per funcionar com a connector textual i oracional. Aquests trets, però, no s'han de concebre com a condicions necessàries i suficients de categorització: hi ha alguns pocs casos en què el connector no té un caràcter parentètic (alguns usos de *doncs*, que, de fet, corresponen a usos conjuntius); en altres casos, no es combinen amb conjuncions ni tenen mobilitat (*és a dir*); n'hi ha que només tenen un ús textual (*ara bé*) (Cuenca, 2006: 198-199). Per a l'autora, aquests casos no posen en crisi la categoria de connector que proposa, sinó que mostren els límits difusos cap a altres categories.

Igualment, segons Cuenca (2006: 200), les característiques –per separat o un petit grup d'aquests– tampoc defineixen una forma com a connector. Les conjuncions i els connectors s'assemblen en la funció i en la possibilitat que es poden combinar amb conjuncions, però es diferencien pel caràcter parentètic, la mobilitat posicional i, de manera general, per l'ús textual. Els trets que distancien els connectors parentètics de les conjuncions, els aproximen a adverbis i sintagmes preposicionals parentètics, però, a diferència d'aquests, indiquen connexió i no tenen cap funció sintàctica en l'oració. També s'assemblen a constituents amb díctics textuais, malgrat que els connectors parentètics no tenen una funció de represa i estan fixats estructuralment. Aquests dos últims casos apunten al procés de gramaticalització que dona origen als connectors parentètics, procedents de sintagmes amb contingut lèxic ple o amb díctics, que veuen afeblit el significat literal i, alhora, reforçat el significat pragmàtic, juntament amb un procés de reanàlisi sintàctica.

Semblants als connectors parentètics són el que Cuenca denomina *connectors pragmàtics*. Solen ser interjeccions (gramaticalitzades) (*mira/miri, escolta/escolti, a veure*) o estructures que mostren un procés de gramaticalització sovint parcial i, a diferència dels connectors parentètics, tenen un valor prototípicament modalitzador al qual se suma un valor estructural de caràcter connectiu. Cuenca (2013: 196) els defineix així:

[...] syntactically peripheral (they tend to occur in initial or pre-field position) and prosodically detached items that typically preface an utterance and combine frame and modal meaning. They are mainly used in oral texts, bracketing units of talk such as interventions, turns or units within turns and also indicating interactional meanings (e.g., agreement, disagreement, topic change or reformulation).

Aquest grup presenta punts de contacte i punts diferenciats amb els connectors parentètics.

Està constituït, fonamentalment, per interjeccions que poden indicar connexió textual en certs contextos, sobretot conversacionals, i sempre tenen un valor modalitzador més o menys marcat. Es pot dir que fan una funció connectiva en la mesura que encapçalen o acaben enunciats, i sobretot torns de parla, i contribueixen a l'organització del discurs. Si inicien enunciat, són més properes als connectors, lògicament. S'hi assemblen pel caràcter parentètic, però se'n diferencien pel fet que el valor modalitzador és força prominent. (Cuenca, 2006: 167)

En els corpus que hem analitzat, només hem identificat un cas de connector pragmàtic, *mira* en la combinació *doncs, mira*. Es tracta de textos escrits, no dialògics, cosa que explica que no hi haja (més) connectors pragmàtics.

Per a completar la visió dels conceptes que serveixen de base per a la nostra recerca, cal fer esment del concepte de connexió lèxica com a complementari del de connexió gramatical, que Cuenca esmenta en el llibre de 2006 (2006: 200-201) i desenvolupa sobretot en l'article de 2017. Cuenca (2017: 110) defineix els connectors lèxics com “[...] estructures no (totalment) fixades que fan una funció equivalent a un connector gramatical (generalment, un connector parentètic) i admetrien la substitució per aquesta mena d'element. Aquestes

unitats presenten efectes col·locacionals però no constitueixen peces lèxiques unitàries ni lexicalitzades”.²⁹ Es tracta d’estructures que no són connectives però que fan una funció equivalent als connectors gramaticals, i que permeten incorporar l’emissor i/o el receptor en el procés, de manera que l’operació té una major força discursiva (Cuenca, 2017: 115).³⁰ Són sintagmes com *per dir-ho més clarament* (paral·lel a *és a dir*) o *com a conclusió* (paral·lel a *en conclusió*).

La diferència entre els complexos gramaticalitzats, com els connectors parentètics, i els no gramaticalitzats, com els connectors lèxics, és de grau, ja que en els primers s’ha produït l’afebliment lèxic dels segons, amb l’emergència del valor pragmàtic i la reanàlisi sintàctica (Cuenca, 2006: 200), mentre que els connectors lèxics mantenen un significat composicional i, doncs, transparent (Cuenca, 2017: 100). Solen tenir un ús textual i una funció fonamentalment lligada a l’organització discursiva (Cuenca, 2017: 100). Així, la connexió pot manifestar-se gramaticalment, mitjançant conjuncions i connectors parentètics, o lèxicament, amb estructures progressivament menys fixades.³¹

Per a la nostra recerca, no hem analitzat exhaustivament els marcadors lèxics, tot i que els hem tingut en compte sobretot en casos de sobremarcatge (vegeu § 4.1.4). N’hi ha tres casos límit, però, que hem inclòs en l’anàlisi: *per acabar*, *per concloure* (3) i *en altres paraules* (4).

29 Marín i Ribera (2018) analitzen la funció metadiscursiva d’estructures amb un nom encapsulador en un corpus de debat parlamentari en català, anglès i espanyol. A partir de l’anàlisi, estableixen 5 classes en les 3 llengües: organitzadors textuais, adjunts oracionals, connectors lèxics, locucions modals i patrons copulatius.

30 Justament, el fet que facen una funció equivalent als connectors parentètics, però amb una estructura no del tot fixada suposa un problema a l’hora de l’ anotació pragmàtica de corpus, com palesen Prasad et al. (2008; *apud* Cuenca, 2017: 101). El sistema d’ anotació de relacions lèxiques/retòriques que duen a terme, el Penn Discourse Treebank (en endavant, PDTB), inclou l’etiqueta *Altlex* (lexicalitzacions alternatives) per a casos en què es pot inferir una relació discursiva entre oracions adjacents, en què no hi ha un connector que l’expliciti, tot i que no admet la introducció d’un connector perquè la relació connectiva s’expressa mitjançant elements lèxics. Entre els tres tipus de lexicalitzacions alternatives es poden identificar formes connectives fixades (*actually*), unitats considerades connectives pel model d’ anotació PBTB fixades (*to begin with*) i unitats no connectives i no fixades lèxicament (*that would follow*).

31 López Ferrero (2012) analitza en un corpus els patrons gramaticals dels denominats semitermes, una sèrie de noms freqüents en espanyol en textos d’especialitat (*problema*, *resultado*, *motivo*, *razón* i *consecuencia*), que designen conceptes en el discurs i, alhora, funcionen com un mena de connectors lèxics que s’utilitzen per a introduir informació i per a estructurar-a.

- (3) *Per concloure*, la progressió temàtica als dos primers paràgrafs i al cinquè és constant (es parla dels trens, de la seua milloria i empitjorament i de la seua necessitat), mentres que al tercer i al quart la progressió és derivada perquè s’hi introdueixen dos conceptes que són conseqüència de l’empitjorament del servici ferroviari. (CU-P3-2)
- (4) Tal com ocorria anteriorment, aquest paràgraf s’inicia amb una dixi temporal (“fa un parell de mesos”, l. 32). El salt en el temps permet reivindicar a l’autora la preocupació actual (“ara”, l. 33). *En altres paraules*, insistir en el to que s’empra quan es corregeix, assumpte que coincideix amb les línies inicials de la columna. (CU-P3-9)

En (3), el connector lèxic *per concloure*, equivalent a connectors parentètics conclusius com *en conclusió*, introdueix la conclusió general del text, en què l’estudiant se centra a destacar un aspecte del text comentat. Considerem que no és una estructura totalment gramaticalitzada perquè el verb podria tenir un complement (*per concloure el text, l’exposició, aquest punt*, entre altres) i, doncs, no ha assolit la fixació total que caracteritza un connector gramatical. En (4), l’estudiant fa servir el connector lèxic *en altres paraules* amb un valor d’explicació més que no de reformulació, en què equivaldria a altres connectors de reformulació (*és a dir, això és*). Igual com abans, considerem que l’estructura no està del tot gramaticalitzada (*dit en altres paraules, dit en paraules més clares...*). Vist que en els corpus d’estudiants es fan servir sempre amb els trets formals i funcionals d’un connector parentètic, els hem considerat un cas límit entre la connexió lèxica i la connexió gramatical motiu pel qual els hem anotat com a connector parentètic (CP).

Com a síntesi de la proposta categorial de Cuenca, incloem la figura 1, en què podem observar les relacions entre aquestes categories, el tipus de connexió (oracional i textual) i el valor que manifesten (proposicional, proposicional i procedimental, i procedimental i modalitzador).

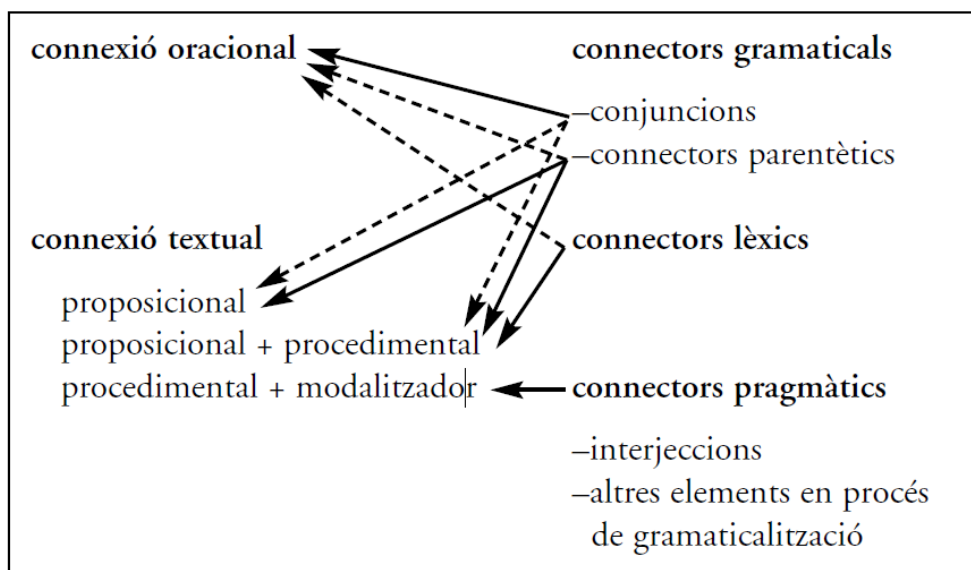

Figura 1. Relació entre els tipus de connexió i de connectors (Cuenca, 2006: 206, figura 2)

Cuenca (2013) actualitza i completa aquesta proposta relacionant i diferenciant les tres categories connectives amb els marcadors modals. L'autora proposa un continu que marca els límits difusos entre el marcatge prototípicament modal i el marcatge prototípicament connectiu (figura 2) i que contribueix a conceptualitzar l'espai en què se situen les diferents categories.

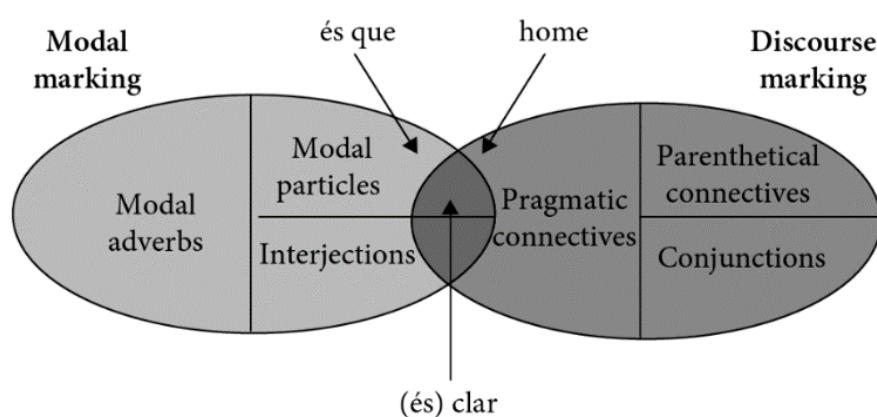

Figura 2. Espai del marcatge modal i discursiu (Cuenca, 2013: 208, figura 1)

Els marcadors del discurs i els marcadors modals es diferencien per la funció i l'abast: mentre que els marcadors del discurs enllacen dos segments, els marcadors modals projecten l'abast sobre l'oració que introdueixen, de la qual modifiquen el valor il·locutiu (Cuenca, 2013: 192). Les conjuncions, com a connectors típicament oracionals, són excloses per molts autors, que restringeixen el concepte de marcador del discurs als usos textuals (Cuenca, 2013: 192).

En l'espai intermedi entre l'extrem modal i el connectiu, Cuenca (2013: 196) situa els connectors pragmàtics, marcadors perifèrics que típicament introdueixen una expressió i combinen els valors estructural i modal. Són característics de textos orals i poden combinar-se amb altres connectors. Igualment com els connectors pragmàtics, les partícules modals i alguna extensió de les interjeccions ocupen la intersecció entre el marcatge modal i el marcatge discursiu, amb límits difusos entre les categories (Cuenca, 2013: 106):

- a) Els trets prototípics, com són la invariabilitat, el caràcter parentètic, la posició inicial o el significat modal, no són necessaris ni suficients per a determinar que una partícula siga marcador modal o marcador discursiu.
- b) Una mateixa forma pot presentar comportaments morfosintàctics diferents: com a partícula o forma gramaticalitzada i com a forma originària de la qual deriven les anteriors, que poden desenvolupar usos relacionats amb diferents categories.
- c) Una mateixa partícula pot assolir funcions pragmàtiques diverses en funció del context (posició, unitats que enllaça, entonació).

A l'altre costat, els adverbis modals són adjunts oracionals que indiquen, en un sentit ampli, manera o modalitat. Igual com les conjuncions, i a diferència dels connectors parentètics, exerceixen una funció dins de l'oració. Les interjeccions vehiculen valors modals i interaccionals (expressiu, conatiu, fàtic, metalingüístic i representatiu, segons les funcions de Jakobson). Tenen un significat molt esquemàtic i summament dependent del context.

L'autora detalla les característiques de les categories de la figura anterior (adverbis modals, partícules modals, interjeccions, connectors pragmàtics, connectors parentètics i conjuncions) en la taula 2, que també reproduïm de Cuenca (2013: 209).

Taula 2. Classes de paraules en el marcatge modal-discursiu (Cuenca, 2013)

Word class	Function	Position	Combined (+conjunction)	Type of marker	Basic type of meaning
<i>Conjunction</i>	Linking word	Left-periphery of the following content unit	No	Connective (two position operator)	Propositional
<i>Parenthetical connective</i>	Appositional adjunct	Variable (typically left periphery or following a conjunction)	Yes	Connective (two position operator)	Propositional (addition, disjunction, contrast, consequence) and Structural
<i>Pragmatic connective</i>	Appositional adjunct	Left periphery	Yes	Connective/ Modal	Structural and Modal
<i>Interjection</i>	Sentence/ utterance equivalent	Isolated or juxtaposed	No	Modal (one position operator)	Modal
<i>Modal particle</i>	Verb modifier	Internal (modifier)	No	Modal (one position operator)	Modal
<i>Modal adverb</i>	Verb complement or adjunct	Internal (complementor adjunct position)	No	Modal (one position operator)	Modal

Així, els marcatges modal i discursiu són funcions que duen a terme mots o expressions invariables, que, en alguns casos, són clarament modals o connectives i, en altres, són casos ambigus o intermedis. Es poden trobar problemes d'adscripció categorial en contextos ambigus en què no es puga distingir clarament la forma gramaticalitzada i la forma lèxica homòloga. No tots els processos de gramaticalització deriven en una partícula, molts marcadors modals i marcadors discursius són polifuncionals: *home/dona* pot ser interjecció o, com a connector pragmàtic, ajuntar valors modals i estructurals; *(és) clar* funciona com una interjecció i, com a marcador, té un valor modal i un caràcter parentètic, com els connectors, per la qual cosa se situaria entre les partícules modals i els connectors pragmàtics.

3.1.2. Tipus de connexió textual: classificació semanticopragmàtica

Com exposàvem en el capítol 2, una de les diferències metodològiques entre els diferents treballs que hi hem referenciat és, justament, la classificació dels connectors, que depèn de quin concepte de connector es parteix, com reflecteixen les diverses denominacions utilitzades (*connectors*, *connectives* o *adverbials connectors* en Quirk et al. (1985); *linking adverbials* per a Biber et al. (1999); *conjunctions* en Halliday i Hasan (1976) o, en el cas de Halliday i Matthiessen (2014), *conjunctive adjuncts*). En el cens de les unitats que integren s'inclouen conjuncions (*although*), preposicions (a *such as*), adverbis (*of course*), interjeccions (*okay*) i estructures compostes (*to begin with*). En aquest sentit, l'heterogeneïtat s'incrementa perquè en alguns dels estudis modifiquen la classificació de què parteixen i n'eliminen formes (Granger i Tyson, 1996) o la combinen amb altres classificacions (Tapper, 2005) o hi introdueixen criteris propis (Leedham i Cai, 2013). En alguns casos, la classificació de l'estudi no parteix d'una llista prèvia, sinó que s'obté a partir de l'anàlisi del corpus amb què es treballa (Bolton et al., 2002), la qual cosa implica que, per a cada corpus, se n'extraurà una de diferent.

En el capítol 2 hem revisat algunes de les classificacions més utilitzades en l'àmbit anglosaxó, com són les de Quirk et al. (1985) i les de Halliday (Halliday i Hasan, 1976; Halliday i Matthiessen, 2014). Cuenca (2006: 39) parteix de les propostes de Castellà (1991, 1992) i Portolés (1998), de l'àmbit del català i del castellà, respectivament. Castellà distingeix 4 conceptes: connectors (conjuncions i elements que indiquen relacions lògiques, com *per tant* o *en canvi*), connectors metatextuals o metadiscursius (elements que enllacen paràgrafs i de referència intratextual, com *primer*, *com hem dit abans*, entre altres); organitzadors textuais (mitjans convencionals de l'escrit com pot ser la numeració d'apartats, els guions o punts, etc.); marcadors discursius (elements que delimiten unitats de parla, com les formes en anglès *and*, *or*, *but*, *so*).³²

32 D'altra banda, Castellà (2004) analitza la complexitat lingüística en tres corpus corresponents a tres gèneres discursius (conversa informal, classe magistral i prosa acadèmica) en tres aspectes: trets lexicogramaticals, trets sintàctics i trets cohesius.

Portolés (1998) classifica els marcadors discursius en 5 tipus, a partir del significat de processament que presenten: estructuradors de la informació, entre els quals diferencia entre comentadors (*pues bien*), ordenadors (*por una parte*) i digressors (*por cierto*); connectors, que classifica en additius (*además*), consecutius (*por tanto*) i contrargumentatius (*en cambio*); reformuladors, que classifica en explicatius (*o sea*), rectificatius (*mejor dicho*), de distanciament (*en cualquier caso*) i recapitulatius (*en conclusión*); operadors, amb tres tipus: de reforçament argumentatiu (*en realitat*), de concreció (*por ejemplo*) i de formulació (*bueno*); marcadors de contacte, que manifesten la relació entre els participants en la conversa i els enunciatius (*hombre/mujer, mira, oye*).

Per a Cuenca (2006: 42), aquestes classificacions presenten problemes de dos tipus: falta d'una delimitació clara entre conceptes, que fa que sovint coste determinar si estem en un grup o un altre; no es tracta de classificacions categorials –per la manca de descripció categorial clara dels elements que fan de connector/marcador–, sinó per la funció discursiva. Per tant, una de les qüestions que s'han de resoldre és determinar si, en referir-nos als connectors, es diferencia la categoria (connector) de la funció (la connexió) (Cuenca, 2006: 44-45).

El mateix s'esdevé amb la classificació que ofereix Cassany (1993: 128-131), que és encara més àmplia i heterogènia.³³ Parteix d'un concepte molt més general que el de connector (fins i tot que el de marcador del discurs), el de *marcadors textuais*, definits com a elements que “assenyalen els accidents de la prosa l'estructura, les connexions entre frases, la funció d'un fragment, etc.” (1993: 128). Val a dir que el mateix autor assenyala que és una “macedònia” procedent de propostes prèvies i que és “forçosament orientativa, funcional i incompleta” (1993: 128). Hi inclou elements connectius (en el nivell oracional i en el nivell textual) i no connectius (preposicions, sintagmes preposicionals en funció de circumstancial, estructures lèxiques de molt diversa mena, etc.). Cassany (1993: 128-131) fa una primera distinció general entre connectors que

33 Es tracta d'una classificació amb una gran difusió. La podem trobar en el lloc web 'Centre de redacció' (Universitat Pompeu Fabra), en línia en: <https://parles.upf.edu/llocs/cr/catacd/visorcct.htm>

serveixen per a estructurar el text i per a estructurar les idees. En cada tipus, es desplega una sèrie de funcions que tenen a veure, respectivament, amb la cohesió textual ('Encetar un tema', 'Marcar ordre', etc.) o amb les relacions de coherència ('Indicar causa', 'Indicar conseqüència', etc.). Els connectors per a estructurar el text afecten un fragment relativament extens del text (paràgraf, apartat, grup d'oracions) i serveixen per a marcar ordre i relacions significatives entre oracions, per la qual cosa contribueixen a la cohesió textual (taula 3).

Taula 3. Marcadors textuais que estructuraven el text (Cassany, 1993: 129-130)

Introduir el tema del text	<i>l'objectiu principal de, ens proposem exposar, aquest escrit tracta de, ens adrecem a vostè per</i>
Encetar un tema nou	<i>respecte a, pel que fa a, un altre punt és, quant a, sobre, el punt següent tracta de, en relació a</i>
Marcar ordre	<i>d'entrada, d'antuvi, per començar en primer lloc, primer en segon lloc, segon en tercer lloc, tercer en darrer lloc, en últim terme, finalment, al final, per acabar</i>
Distingir	<i>d'una banda, per un costat, de l'altra, per l'altre, d'altra banda, per una altra part, al contrari, en canvi</i>
Continuar sobre el mateix punt	<i>a més a més, endemés, a més, després, així mateix, tanmateix, tot seguit, d'altra banda, per altra part</i>
Posar èmfasi	<i>és a dir, en altres paraules, dit d'una altra manera, tal com s'ha dit, val la pena dir, cal insistir, el més important, la idea central és, convé destacar, s'ha de tenir en compte, o sia, això és, en efecte</i>
Donar detalls	<i>per exemple, p. ex., cf., en particular, en el cas de, a saber, com a mostra, com és ara, així</i>
Resumir	<i>en resum, resumint, recapitulant, breument, en pocs mots, globalment, recollint el més important, en conjunt</i>
Acabar	<i>en conclusió, per concloure, per acabar, finalment, així doncs, en definitiva</i>
Indicar temps	<i>abans, suara, anteriorment, poc abans, al mateix temps, simultàniament, en el mateix moment, llavors, després, més tard, més endavant, a continuació, tot seguit</i>
Indicar espai	<i>a dalt i a baix, més amunt i més avall, davant i darrera, sobre i sota, a la dreta / esquerra, al mig / centre, a prop i lluny, de cara i d'esquena, al centre / costats, endins i enfora, a l'interior i a l'exterior</i>

Els connectors que estructuraven les idees afecten fragments més breus, connecten les idees en l'interior de l'oració (taula 4).

Taula 4. Marcadors textuais que relacionen idees (Cassany, 1993: 130-131)

Indicar causa	<i>perquè (+ v. ind.), vist que, a causa de / que, a raó de, ja que, puix que, gràcies a / que, per culpa de, car, com que, a força de, atès que, considerant que, a còpia de</i>
Indicar conseqüència	<i>en conseqüència, a conseqüència de, per consegüent, per tant, així és que, cosa que, de manera que, per aquest fet, per això, doncs,</i>
Indicar condició	<i>a condició de / que, en cas de / que, amb que, si, només de / que, posat de / que</i>
Indicar finalitat	<i>perquè (+ s. subj.), per tal de / que, a fi de / que, la finalitat del qual, amb l'objectiu de / que</i>
Indicar oposició	<i>en canvi, ans (al contrari), no obstant, ara bé, en contra, amb tot, al contrari, nogensmenys, tanmateix</i>

Tot i que ofereix una gamma variada i heterogènia de formes, presenta una barreja d'elements i de criteris que considerem que no s'ajustarien a la nostra recerca, ni per a la identificació de formes en l'anotació dels corpus (d'estudiants i model). D'entrada, observem que engloba fórmules complexes d'encapçalament (com *l'objectiu principal de...; el més important...; aquest escrit tracta de...; cal insistir*), preposicions (*sobre*) o adverbis (*globalment*), al costat de conjuncions (*perquè*) i connectors parentètics (*en definitiva*). Així mateix, les funcions 'Indicar temps' i 'Indicar espai' integren sintagmes adverbials que fan una funció dins de l'oració, a diferència dels connectors. També s'inclouen amb la mateixa funció ('Distingir idees'), connectors amb valors que no tenen relació entre si, com connectors opositius (*al contrari, en canvi*) i connectors distributius (*d'altra banda*).³⁴

Per a la nostra recerca, partirem de la proposta de Cuenca. Per a una classificació funcional (semanticopràgmàtica) dels connectors en general i dels textuais, en particular, cal diferenciar el domini, el significat general i el significat específic. Respecte als dominis que poden manifestar els connectors, Cuenca (2006, 2013; Cuenca i Crible, 2019) en distingeix tres tipus:

34 Una altra classificació aplicada al català és la de González (2001, 2004, 2005), que parteix dels dominis proposats per Redeker (1990) i l'aplica a narracions orals en català i en anglès. Tant el gènere com el caràcter oral del seu corpus són molt diferents de les dades del nostre corpus, per la qual cosa, només l'esmentem.

- a) quan es connecten continguts proposicionals (nivell ideacional) i es manifesten relacions lògiques (addició, disjunció, contrast, etc.), cosa que típicament solen expressar algunes conjuncions i els connectors parentètics;
- b) quan es dona un valor estructural (nivell procedimental), que proporciona instruccions per a la interpretació de l'estructura discursiva (inici de torn, acabament, canvi de tòpic, reformulació, entre altres), que poden dur a terme algunes conjuncions, connectors parentètics i connectors pragmàtics –com ara, algunes interjeccions “[...]” que indiquen valors discursius totalment o parcialment connectius, sobretot quan tenen un valor metalingüístic i encapçalen una resposta a una pregunta o asseveració prèvia” (Cuenca, 2006: 147);
- c) quan s'expressen significats modals (nivell interpersonal), típics de la conversa, que són inherentment interpersonals, que manifesten el coneixement, l'actitud o la postura del parlant respecte al que diu, i solen correspondre's amb connectors pragmàtics i, sobretot, marcadors modals.³⁵

Respecte als significats que manifesten els connectors textuais, Cuenca (2002, 2006) proposa una classificació semàntica a partir de quatre tipus bàsics (addició, disjunció, contrast i conseqüència) que poden expressar valors específics. A diferència d'altres classificacions, Cuenca (2002, 2006) parteix d'un punt de vista *minimista* i intenta agrupar els significats en quatre relacions bàsiques. Aquest punt de vista *minimista*:

Se situa en el cantó contrari d'una perspectiva *maximalista* que intenta consignar tots aquells significats i matisos que es desprenen dels connectors i que donen com a resultat llistes molt llargues i poc unificades que no contribueixen ni a delimitar millor categoria i funció, ni a, efectes pràctics, a millorar l'escriptura dels aprenents. (Cuenca, 2006: 138)

Els significats generals permeten concrecions de caràcter proposicional o procedimental: les primeres afecten la relació lògica entre continguts i les

³⁵ En la nostra recerca no apareixen casos de connectors textuais del domini modal o interpersonal (llevat d'una ocurrència del connector pragmàtic *mira*), ja que els corpus es basen en textos escrits expositius i argumentatius i no s'hi inclouen ni textos orals ni dialògics.

segones, més abundants, remetent a significats relacionats amb l'estructura discursiva (Cuenca, 2006: 154). La proposta de classificació (Cuenca, 2006: 181-182, taula 3) es mostra en la taula 5.

Taula 5. Significats generals i específics manifestats pels principals connectors textuais

Significat general	Significats específics	Exemples
Addició	Continuïtat	<i>i, a continuació, a més; doncs, doncs bé, així, llavors/aleshores; bé (sentit continuatiu); després (no temporal)</i>
	Intensificació	<i>(i), encara (més), més encara, a més (a més)</i>
	Distribució	<i>d'una banda/costat, d'(una) altra banda/d'un altre costat, per una banda/un costat, per altra banda; al seu torn; per començar, d'entrada, d'antuvi, en primer lloc, en segon lloc, etc.; per últim, finalment, per fi, per acabar</i>
	Digressió	<i>per cert, a propòsit</i>
	Generalització	<i>en general, generalment</i>
	Especificació	<i>en concret, en particular, especialment, en especial;; específicament, de fet, fet i fet</i>
	Ampliació	<i>en efecte, efectivament, certament, per descomptat</i>
Disjunció	Equiparació	<i>de manera semblant, de la mateixa manera/forma, igualment, així mateix, paral·lelament</i>
	Reformulació	<i>això és, o sigui/siga/sia, és a dir, més ben dit, vull dir, vaja, ras i curt, més aviat</i>
	Exemplificació	<i>o, per exemple, a tall d'exemple, així (per exemple), posem per cas, per posar un exemple</i>
Contrast	Resum	<i>en resum, en síntesi, en suma, comptat i debatut, ras i curt, total, resumint</i>
	Oposició	<i>però, tanmateix, en canvi, ara (bé), bé; això sí; altrament; si no, en cas contrari</i>
	Concessió	<i>no obstant això, (amb) tot i amb això, tot i així, tot i això, tot amb tot, malgrat tot, de tota manera/de totes maneres, en tot cas, en qualsevol cas, sigui com sigui/siga com siga, però [connector parentètic], per això (per 'xò), al capdavant, comptat i debatut/fet i debatut, total</i>
	Restricció	<i>si més no, almenys</i>
	Refutació	<i>(ans) al contrari, ben al contrari, per contra, en sentit contrari</i>
Conseqüència	Contraposició	<i>en realitat, de fet, fet i fet; en principi; ben mirat, si bé es mira</i>
	Conseqüència	<i>(així) doncs, llavors/aleshores, per tant, així, per consegüent, consegüentment, en/com a conseqüència</i>
	Conclusió	<i>en fi, en conclusió, en definitiva, per concloure; al capdavant, al cap i a la fi; a fi de comptes; total, (per) tot plegat</i>

Cal notar que en el nivell textual el significat general i l'específic apareixen solidàriament:

[...] fet i fet, en el nivell textual és difícil que la relació lògica no vagi acompanyada d'algun matís procedimental més o menys precís i, paral·lelament, cada matís procedimental es fonamenta en una relació proposicional. (Cuenca, 2002: 3189).

Com apunta Cuenca (2002: 3189), cal tenir en compte que, a pesar de la classificació establerta, molt sovint no hi ha una significació diferenciada, sinó una gradació que marca el pas progressiu d'un valor envers un altre. Semblantment, un mateix connector pot manifestar diferents significats, en funció del context discursiu en què s'insereix. Aquest és el cas de *de fet*, que pot indicar ampliació, especificació o contraposició, segons el context.³⁶

A continuació, definim cada significat i l'exemplifiquem amb exemples dels nostres corpus, quan n'hi ha. Cal notar que per a identificar els connectors en el text, no hem partit d'una llista tancada prèvia. A partir del concepte de connector de Cuenca, que no es basa en trets suficients i necessaris, hem analitzat cada text i hi hem detectat aquelles formes que els experts i els estudiants utilitzen per enllaçar oracions o paràgrafs, independentment del fet que es troben entre les formes convencionalitzades com a connectors en la bibliografia consultada. D'aquesta manera, hem pogut identificar formes no connectives com *contràriament*, *darrerament*, *a banda o d'aquesta manera*, que es fan servir com a connectors, pels trets formals i funcionals que els atorguen els estudiants. En la mateixa línia, aquesta metodologia ens ha permès d'observar que els autors i autores no sempre marquen les relacions discursives i com, en alguns casos, aquestes s'assenyalen mitjançant mecanismes lèxics (*per mostra*, *per posar-ne alguns exemples*). Posteriorment, per a valorar la varietat o el repertori de connectors que s'han fet servir en els corpus, hem pres com a punt de referència els llistats de connectors parentètics oferts per la GEIEC (quadres 21.7, 21.8, 21.9 i 21.10).

36 En Cuenca (2006), *de fet* apareix com a marcadors d'especificador i de contraposició, però també pot indicar ampliació, com es recull en la GEIEC (2018: cap. 25), versió actualitzada i revisada de la classificació de Cuenca (2002; 2006), que tindrem com a referència principal per als connectors parentètics.

Els connectors additius que expressen continuïtat (*a continuació; a més; doncs; doncs bé; així; llavors/aleshores*), indiquen suma d'informació en el text concebut com un continu d'espai i temps (Cuenca, 2002: 3190), com en (5).

- (5) Podem identificar també una clara al·lusió intertextual quan es descriu la reacció de l'home (amb un canvi de ritme digne de Messi, l. 4). També és destacable els elements modalitzadors trobats com ara el lèxic valoratiu per tal d'emfatitzar l'acció (la maniobra s'executa amb la perfecció polida, l.1; l'ancestral maniobra, l.2). *A més*, és important parlar de l'ús de verbs en present que ens marquen l'actualitat de la temàtica desenvolupada (s'executa, l.1; falla, l.4; fa, l.5). (CU-P1-14)

En l'exemple, el connector *a més* prossegueix l'enumeració d'aspectes discursius que apareixen en el text comentat. La idea d'addició i continuïtat es reforça amb el paral·lelisme amb l'adverbi focal *també* en les dues oracions prèvies.

El connector additiu bàsic és la conjunció *i*, tot i que és molt poc freqüent trobar-ne un valor additiu pur de caràcter proposicional en els textos (Cuenca, 2002; 2006). Generalment, indicia continuïtat.

- (6) Es feien flexions de gènere, com es fa encara als països eslaus. Així, la filla de Ferrer era la senyoreta Ferrera, per exemple. També es masculinitzaven els noms de ciutats. *I* de Tarragona, Barcelona i Girona derivaren Tarragó, Barceló i Giró. Mitjançant els cognoms, es coneixen els orígens. (Llúcia Ramis, "Origen desconegut").

En (6) la conjunció *i* indica continuïtat en el raonament. Entre els casos en què la conjunció *i* s'usa com a connector textual s'observen altres neutralitzacions de valors. En (7), la segona oració es marca com a més rellevant argumentativament i, alhora, adquireix un matís concessiu, equivalent a *malgrat això, malgrat tot, no obstant això*, etc.

- (7) La pel·lícula existeix, sens dubte, gràcies a ells, però també el paviment que xafem, la tele on veiem els films, i, en definitiva, tot el que ens envolta i ens fa la vida més agradable existeix gràcies a individus que tenien un nom. *I* ningú no ens ho refrega per la cara. (Manuel Baixauli, "Anònims")

Un altre significat additiu és la intensificació (*encara més / més encara, a més a més*), que implica que el segon terme es marca com a més important argumentativament (Cuenca, 2002: 3190) (8).

- (8) Tant en la guerra com a la pandèmia, erupció volcànica, etc., no s'ha mantingut una, com tu dirías, tribu global unida. *És més*, per a cada solució sempre hi havia algú que trobava un problema. (CEOI-T1-9)

En (8), l'estudiant d'EOI introdueix un argument que afegeix un argument que marca com a més destacat: malgrat les emergències sanitàries o ambientals, la humanitat no sols no s'ha mantingut unida, sinó que s'han entrebancat les possibles solucions als problemes. En aquest cas, però, la forma que tria l'estudiant (*és més*) és una forma de connector que no reconeix la bibliografia en català, per la qual cosa s'ha etiquetat com un error de normativa.

El significat procedimental de distribució expressa suma d'idees que s'organitzen en el text com un espai o un temps que pot fragmentar-se (Cuenca, 2002: 3191). L'indiquen connectors parentètics com *d'una banda/costat, d'altra banda/d'un altre costat, per una banda/un costat, per altra banda, d'entrada, d'antuvi, per començar, en primer lloc, en segon lloc, etc., finalment, per fi, per acabar o al seu torn*.

- (9) L'autora fa ús d'aquests arguments d'analogia *d'una banda* per a comparar el fet que si no es lluita pel nostre gènere, algú l'assignarà per nosaltres, tal com passa a la política, ja que si no lluites per les causes que et preocupen, seran altres els qui decidiran per tu. *D'altra banda*, també proposa la comparació entre l'assignació de sexe que fa la legislació espanyola amb l'adjudicació del gènere. (CU-P1-1)

En (9), mitjançant la correlació de connectors *d'una banda* i *d'altra banda*, l'universitari distribueix en dues oracions els diferents arguments d'analogia que fa servir l'autora en el text comentat. La primera forma (*d'una banda*) apareix sense la puntuació associada el caràcter parentètic d'aquesta mena de connectors.

La nova informació introduïda per un connector additiu pot presentar-se de diverses maneres respecte al contingut anterior: com a generalització dels conceptes previs (*en general, generalment*), com a especificació del tema tractat (*en concret; especialment; en especial; en particular; específicament; fet i fet*) (10) o com a ampliació del contingut (*en efecte; efectivament; certament; per descomptat; de fet*) (11), com a digressió (*per cert, a propòsit*) (12), com a equiparació (*de manera semblant; de la mateixa manera/forma; igualment; així mateix; paral·lelament*) (13) (Cuenca, 2002: 3191).³⁷

- (10) Cal destacar que és un tema d'abast global, ja que tracta d'un tema actual i de gran importància i preocupació per l'actualitat. *Específicament*, se centra en la lluita de les persones trans i no-conformes amb el gènere. (CU-P1-18)
- (11) D'aquesta manera, a continuació se'ns presenta una explicació de per què els romans dotaven els més poderosos de privilegis, perquè així, podien explotar les terres i la població sense que els governants es queixaren. *De fet*, aquesta explicació queda marcada per lèxic negatiu com el verb *esclavitzar* (l. 4) que dona compte de la inconformitat de l'autora davant aquests fets. (CU-P3-1)
- (12) Jo m'estime més no creure'm tot el que diuen les xarxes socials i ser capaç de contrarrestar diferents opinions. Encara he de reconèixer que és molt més còmode quedar-te tranquil·let dins la teua república independent d'instagram.

Per cert, el meu dimarts, una meravella de dia. (CEOI-T1-4)]
- (13) Si passem a analitzar formalment el text, destaquem la gran quantitat de marques d'íctiques en les quals l'autora deixa constància de la seua presència mitjançant pronoms (*jo*, 1.27; *em*, 1.31) i morfemes verbals en primera persona (*estic*, 1.27; *em pregunto*, 1.31). *De la mateixa manera*, situa la seua argumentació en el present més absolut amb l'ús de verbs en present (*és*, 1.9; *pertanyen*, 1.17; *augmenten*, 1.20) i situa de forma clara alguns fets que esdevenen en un passat pròxim i que justifiquen el paper i motiu d'escriptura de l'article (*divendres passat*, 1.1; *aquest cap de setmana*, 1.25). (CU-P3-14)

37 No hem identificat cap connector de generalització en cap dels tres corpus.

L'oració encapçalada pel connector *específicament* en (10) concreta de quin tema actual tracta l'article comentat: la lluita de les persones trans i no conformes amb el gènere. En (11), l'estudiant amplia el focus de l'oració prèvia, en què s'indica la visió negativa de l'autora enfront de les pràctiques de l'Imperi romà, en indicar com la manifesta lingüísticament. Com veiem en (12), la informació introduïda per *per cert* se separa de l'anterior i introdueix un tema nou –en aquest cas, el comiat del text. En l'últim exemple (13), l'estudiant iguala els procediments utilitzats per l'autora per a deixar constància de la presència en el text i del temps present en què transcorren els esdeveniments.

En alguns contextos, hi ha connectors que poden resultar ambigus o polifuncionals, com passa amb el connector *de fet*, entre l'ampliació i l'especificació, com veiem en (14).

- (14) Pla Nualart empra al llarg del text una seqüència dominant argumentativa ja que té la voluntat de convèncer els lectors del que defensa a la seua tesi: els mitjans de comunicació han de treballar perquè el missatge no es veja interferit per la correcció política. *De fet*, mitjançant exemples purament lingüístics demostra com, de vegades, la correcció política afecta el llenguatge de tal manera que pot crear malentesos i equívocs. (CU-P3-4)

En el corpus d'estudiants, sol passar que el significat procedimental no està ben definit, perquè hi ha problemes de coherència. En (14), es pot interpretar que o bé el connector expressa ampliació de contingut i, doncs, seria commutable per altres formes amb aquest valor com *en efecte*, o bé manifesta especificació i es podria substituir per *en concret*.

Els connectors parentètics amb valor disjuntiu expressen relacions lògiques concebudes com a formulacions alternatives. El connector disjuntiu fonamental és la conjunció *o*, en el límit entre la connexió textual i l'oracional. Té un ús força reduït en el nivell textual, en què sol aparèixer per motius expressius (Cuenca, 2006: 159), com ja hem apuntat abans. De fet, tan sols hem identificat un cas en els 3 corpus, en què la conjunció *o* introdueix l'oració i es tracta de casos que podem atribuir a una puntuació estilística (15).

- (15) Aquesta revelació teòrica té profundes conseqüències pràctiques. Per exemple, ens fa palès que no podem desmuntar el sexisme essent racistes. Ni lluitar contra el racisme essent masclistes. *O* que no podem esperar combatre eficaçment cap d'aquestes opressions des de posicions classistes, només per posar-ne alguns exemples. (Núria Almiron, “Entendre la interseccionalitat”)

Com assenyala Cuenca (2002: 3194), en aquest nivell els valors disjuntius són procedimentals: reformulació (parafràstica i no parafràstica), exemplificació i resum.

La reformulació s'entén com una operació d'equivalència per la qual es diu amb paraules diferents alguna cosa dita prèviament (Cuenca, 2001: 47). En un altre lloc, l'autora especifica les raons subjacents a aquest procés de reelaboració lingüística.

Reformulation is a discourse function by which the speaker re-elaborates an idea in order to be more specific and 'facilitate the hearer's understanding of the original' (Blakemore, 1993: 107), or in order to extend the information previously given. (Cuenca, 2003: 1071)

La reformulació parafràstica suposa expressar un contingut totalment o parcialment idèntic o equivalent amb una forma lingüística diferent, per la qual cosa, ens trobem davant d'un valor de disjunció metalingüístic (Cuenca, 2002: 3194). Els connectors que duen a terme aquest funció són formes com *és a dir* (16), *o sigui/siga/sia* i *això és* (Cuenca, 2002: 3194).

- (16) D'altra banda, les marques temporals també es troben al llarg de tot el text mitjançant les proformes temporals i els morfemes temporals dels verbs, la majoria d'ells en present d'indicatiu. *És a dir*, les marques díctiques temporals que tenim responen al temps present perquè el problema que ens pertoca en aquest article és present i actual. (CU-P1-10)

En l'exemple anterior, l'universitari reformula el significat de les marques temporals de present en indicar la raó per la qual apareixen en el text.

D'altra, la reformulació no parafràstica expressa d'una altra manera allò que s'ha dit fent-ne una correcció, “és a dir, s'hi afegeix un valor argumentatiu que marca la segona versió com a més correcta que la primera i, per tant, es presenten l'una i l'altra en una relació de contrast” (Cuenca, 2002: 3195). Dins d'aquest grup de connectors trobem *més ben dit*, *millor dit*, *vull dir*, *(o) millor*, *(o) encara millor*, *(o) si voleu*, *més aviat*, etc. (Cuenca, 2002: 3195), dels quals no hem identificat cap cas en els corpus.

L'exemplificació és una manifestació de la disjunció en el domini estructural, per la qual s'ofereixen dues expressions alternatives per a un mateix concepte, una de més general i una altra de més concreta, inclosa en la primera. Amb l'exemplificació es reexpressa una idea indirectament, per mitjà d'un exemple, una mostra o una concreció (Cuenca, 2001: 48). Això és, es tracta d'una definició per extensió, en oposició a la reformulació, com remarca Cuenca (2001: 50):

Així, l'exemplificació constitueix un mecanisme de definició per extensió, en contraposició a la reformulació, que generalment contribueix a elaborar un concepte per intensió. Com a conseqüència, en la primera no hi ha correspondència referencial total entre A i A' (A' és un subconjunt de A); en canvi, en la segona aquesta correspondència és possible ($A = A'$), tot i que no és necessària.

Entre els connectors disjuntius trobem *per exemple* (17), *a tall d'exemple*, *posem per cas*, *així (per exemple)*.

- (17) Tants carrers amb noms d'individus, tantes avingudes, tants edificis, tantes empreses i tantes marques de productes. El meu cotxe, *per exemple*, és un cognom. (Manuel Baixauli, “Anònims”)

En l'exemple, Baixauli ofereix una mostra de l'afany per fer servir els noms d'individus a tot arreu recurrent al nom del seu cotxe.

El resum és un valor metalingüístic disjuntiu que es relaciona amb l'addició i la conclusió.

El resum és un valor metalingüístic que participa del valor disjuntiu (resumir és dir quelcom ja dit de manera més breu i sintètica) i del valor additiu, ja que en l'evolució del text sovint en marca la fi, la conclusió. En

aquest sentit, també es relaciona amb el valor consecutiu de conclusió. (Cuenca, 2006: 162).

Entre els connectors que expressen aquest valor, trobem *en resum* (18), *en síntesi*, *en suma*, *comptat i debatut*, *ras i curt*, *total* (Cuenca, 2006: 162).

- (18) Seguidament, totes aquestes peces es reprenen cap al final del text fent ús de la cohesió lèxica per repetició o reiteració tot afegint-n'hi una de nova (rema): «terme» (l. 33).

En resum, el text sencer s'articula en tot un tema constant compost per dues variables contraposades que es manifesten a l'inici i es reprenen cap al final: claredat informativa i correcció política. (CU-P3-4)

En aquest cas, l'universitari introdueix l'últim paràgraf del comentari de text amb una síntesi dels trets discursius, entre els quals descriu com es desenvolupa el tema constant al llarg del text.

Els connectors contrastius constitueixen una de les classes de connectors més riques dins de les llengües romàniques i suposen una de relacions bàsiques dels marcadors del discurs (Cuenca, Postolea i Visconti, 2019: 3-4), ja que són marcats de l'argumentació (per tal d'orientar conclusions, refutar la proposició prèvia, etc.).³⁸ Juntament amb els additius, són els més utilitzats discursivament (Cuenca, 1989: 93).

Quant al valor semanticopragmàtic dels connectors contrastius, Cuenca (2002: 3196-3197) en diferencia els d'oposició, els de concessió, els restrictius, els refutatius i els contrapositius, que indiquen diferents graus i tipus de relació negativa entre les oracions connectades. Els opositius marquen un contrast que pot ser més neutre (la conjunció *però* i els parentètics *en canvi* i *tanmateix*) o

38 Sobre els connectors contrastius en català i en altres llengües romàniques, vegeu Cuenca, Postolea i Visconti (2019). Per a conèixer la influència de la norma escrita en el canvi d'ús dels connectors contrastius en català, vegeu Cuenca (2022a). Així mateix, per a conèixer els processos de gramaticalització implicats en l'evolució dels connectors contrastius en català, vegeu Martínez Martínez (2018, 2020).

més fort (*això sí, ara (bé)*), pròxim a la refutació, o pot ser de caràcter condicional (*altrament, si no, en cas contrari*).

- (19) Utilitza la tercera persona del plural per referir-se a aquest grup *aglutina* (1.6), *mantenen* (1.8), *porten* (1.8) durant tot el text. *En canvi* quan es refereix al seu barri utilitza la tercera del singular per a que ens fixem que sols parla d'aquest barri i de cap altre (és 1.6). (CU-P3-5)

En (19), l'estudiant oposa la persona verbal utilitzada per l'autor per a referir-se al seu barri a la que fa servir per a referir-se a l'altre grup.

Els concessius introdueixen el segment discursiu que s'interpreta com a superació de l'obstacle referit en el primer element (Cuenca, 2002: 3197). Es tracta de formes com *així i tot* (o *tot i així*), *amb tot*, *tot i això*, (*amb*) *tot i amb això* (o *tot i amb això*), *malgrat tot*, *malgrat això*, *a pesar de tot*, *no obstant això* (o *això no obstant, no obstant*), *tot amb tot*, *de tota manera* (o *de totes maneres*), *en tot cas*, *però* (parentètic).

- (20) En primer lloc, cal destacar que utilitza tant la primera persona del singular com la del plural, açò ho fa l'autora per diversos motius. La primera del singular la utilitza a l'exemplificació del primer paràgraf *soc, em...* per a fer de narradora dels fets que escriu. *Així i tot*, podem trobar altres exemples diferents; com *refuso* l. 22 o a la línia 44 *resisteixo*, aquests els fa servir per a implicar la seua opinió personal sense incloure ningú, encara que el lector es pot veure reflectit en ella. (CU-P1-11)

En (20), l'universitari exposa que malgrat que l'autora fa servir la primera persona del singular per a narrar els fets que descriu, també la utilitza per a expressar l'opinió personal.

Amb els restrictius (*si més no, almenys*), el segon element es presenta com a parcialment oposat al primer (Cuenca, 2002: 3197). No hem identificat cap forma d'aquest tipus en els corpus.

Els connectors refutatius (*al contrari, ans/ben al contrari*) (21) expressen una contradicció entre els dos elements connectats, mentre que els contrapositius (22) suposen una substitució del primer element pel segon (Cuenca, 2002: 3199).

- (21) Molts animals aprenen. Els mamífers, quasi tots. Genèticament, reben moltes pautes de conducta instintiva, però un determinant nombre de destreses necessàries per sobreviure provenen de l'aprenentatge. Els

humans no som una excepció. *Ben al contrari*, venim al món sabent fer una ínfima part del que ens cal i per això ens passem tota la infantesa aprenent. (Ramon Folch, “Aprendre”)

- (22) Però tranquil! Que no està tan perdut! *En realitat* estem encara a temps per poder a prendre conjuntament d’aquesta situació, les noves tecnologies i el món virtual pot servir perquè qualsevol persona puga ensenyar coses profitoses (sí, fins i tot tu pots ensenyar alguna cosa bona.) (CEOI-T1-2)

En (21), l’autor refusa el contingut anterior per a indicar que els humans no som una excepció com a animals susceptibles d’aprendre. En (22), l’oració introduïda per *en realitat* suposa un contrapunt d’optimisme a l’expressió que conté l’oració prèvia (*tot està perdut*).

Els connectors consecutius expressen conseqüència lògica o discursiva (conclusió). Els pròpiament consecutius (*per tant, doncs, així (doncs), aleshores, llavors, en conseqüència, consegüentment, per consegüent, com a conseqüència*) indiquen l’efecte d’una causa expressada en el segment anterior (23).

- (23) El tercer paràgraf està en la seua majoria construït per arguments d’autoritat com (*El TEDH reconeix 3.26*) o (*El Tribunal suprem 3.29*). L’autora *per tant*, basa la seua argumentació en dues institucions reconegudes, per tal de recolzar la seua tesi. (CU-P1-1)

En (23), l’universitari exposa que l’autora del text fonamenta una part de l’argumentari en dues institucions reconegudes (TEDH i TS), ja que les fa servir com a arguments d’autoritat.

Els connectors amb valor procedimental de conclusió (*al capdavant, al cap i a la fi, al cap i a l’últim, comptat i debatut, en conclusió, en definitiva, en fi, total, fet i fet*) permeten introduir la fi d’un raonament o un text. Expressen un valor intermedi “entre el valor de conseqüència discursiva, el significat additiu –i dins d’aquest el distributiu– i el significat disjuntiu de resum” (Cuenca, 2002: 3199), com en (24).

- (24) [...] el que permet que l'exposició avanci és la presència d'informacions - com és el cas de Níobe, Michel de Montaigne o la situació actual en què ens trobem- que complementen el tema *la tristesa*.

Comptat i debatut, els autors ens involucren com a lectors en el text mitjançant els diferents recursos que hem anat explicant. (CU-P3-6)

En (24), s'introdueix el paràgraf final, que constitueix la conclusió textual, en què es destaca la capacitat d'interpel·lar els lectors amb l'ajuda dels recursos discursius que s'han comentat prèviament.

En síntesi, Cuenca ens ofereix una caracterització completa, que considera aspectes categorials i funcionals d'una manera coherent que mira de descriure els límits –difusos– de les categories connectives des d'una perspectiva cognitiva, basada en els trets formals i en la funció, així com en les relacions entre aquestes. És, doncs, una aportació cabdal tant pel fet d'establir una definició dels connectors parentètics com a categoria, com pel fet de partir d'un concepte de connexió integrador, en què les categories que hi actuen no es defineixen per condicions suficients i necessàries, sinó que, fins i tot, de vegades, presenten punts d'intersecció. En consonància amb això, es decanta per una classificació dels connectors *minimista*, per tipus semàntic, que evita llistes excessivament llargues i que resulta més operativa per a la didàctica dels connectors. Alhora, ofereix una llista molt àmplia de connectors textuais, que ens serveix per a la identificació de les formes i la comparació amb els marcadors de connexió textual usats pels estudiants. En definitiva, l'obra de Cuenca ofereix un marc conceptual especialment idoni per a una recerca en corpus d'estudiants, en què poden haver-hi confusions entre funció i categoria o usos idiosincràtics que no encaixarien en caracteritzacions basades en condicions necessàries i suficients.

3.2. Obtenció dels corpus

La recerca es basa en dos corpus d'estudiants: corpus de textos d'estudiants de Filologia Catalana (corpus d'universitaris) i en un corpus d'estudiants d'Escola Oficial d'Idiomes (corpus d'estudiants d'EOI). Aquest segon s'ha obtingut a partir d'una seqüència didàctica que inclou un corpus de referència constituït per articles d'opinió (corpus model).

El corpus d'universitaris conté dues pràctiques escrites per 16 estudiants universitaris de l'assignatura Comentari lingüísticodiscursiu de textos en llengua catalana del grau de Filologia catalana de la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la Universitat de València, pertanyents al curs 2019-20. En aquesta assignatura de quart curs, els estudiants duen a terme tres pràctiques de comentari de textos, que lliuren en línia a través de la plataforma de la Universitat. Cal notar que en aquell període no hi havia docència presencial, sinó que tota la docència era a distància per l'emergència sanitària causada per la COVID-19. El professor Josep Ribera i Condomina, professor del Departament de Filologia Catalana de la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la Universitat de València, va impartir l'assignatura en aquell curs i ens va facilitar tot el material de les 3 pràctiques: els textos dels alumnes amb les retroaccions correctives docents (incorporades en el mateix document de l'universitari, mitjançant el control de canvis i comentaris), les indicacions per a cada tasca amb les graelles d'avaluació i l'annex amb els comentaris resolts. De les tres pràctiques avaluables del curs, hem seleccionat per a l'anotació i l'anàlisi la primera i la tercera, en què hem tingut en compte les estratègies de retroalimentació del docent. Tot plegat permet analitzar no només l'ús dels connectors textuais, sinó també si hi ha evolució.

Prèviament a la tasca, que es basa en les explicacions de classe i en el llibre *Gramàtica del text* de Maria Josep Cuenca (Cuenca 2008a), el docent va facilitar un annex amb models de comentaris de text resolts que inclouen: el text comentat, un esquema previ del comentari i el comentari final.

La primera pràctica consistia a fer un comentari de text d'un article d'opinió ("Nostre el gènere, nostra la llei" de Judith Juanhuix). S'oferia un model de comentari lliurat prèviament i es demanava de relacionar tots els aspectes d'anàlisi de la graella (adequació, coherència i cohesió) en un "text expositiu adequat, coherent i cohesionat". La instrucció general era aquesta:

Instrucció general: Redacteu un **comentari del contingut del text adjunt** en què n'expliqueu les característiques generals (àmbit d'ús, gènere, tipologia i seqüències), l'estructura textual argumentativa (tema, tesi, tipus d'arguments) i la contribució de la dixi personal i temporal. (0,5 punts). Heu de presentar dues tasques:

- a) La planificació del comentari.
- b) El comentari redactat a partir de la planificació que en feu.

En l'annex 3.1, al final del capítol, hi incloem, a més, les indicacions de la pràctica en versió completa i la graella de valoració que va fer servir el professor.

Per a la tercera pràctica, els estudiants triaven l'article d'opinió per a dur a terme el comentari de text, a partir d'una instrucció general semblant a la pràctica anterior. En l'annex 3.2, hi incloem les indicacions concretes i la graella de valoració que va fer servir el professor.

Instrucció general: Redacteu un **comentari del contingut del text seleccionat** en què n'expliqueu les característiques generals (àmbit d'ús, gènere, tipologia i seqüències) i l'**estructura textual argumentativa** (tema, tesi, tipus d'arguments), tot relacionant-la amb els mecanismes cohesius vinculats a l'adequació (**dixi, modalització i polifonia**) i la **progressió temàtica**. Heu de presentar dues tasques:

- a) La planificació del comentari: no es corregiran els treballs que es presenten sense la planificació prèvia.
- b) El comentari redactat a partir de la planificació que en feu.

Per a la compilació i l'anotació del corpus d'universitaris, hem fet servir el programari i gestor de corpus Sketch Engine, que permet crear un sistema d'anotació propi, tal com explicarem en aquest mateix apartat, i ens permet d'extraure totes les dades quantitatives dels corpus. El programa computa el nombre de *tokens* –formes ortogràfiques en el text (Rojo, 2023)–, el nombre de paraules –això és, les formes separades per espai– i el nombre d'oracions –els segments entre punt i punt. Cal incidir en el fet que el gestor de corpus extrau

tots els càlculs i percentatges de les ocurrences identificades a partir del nombre de *tokens*.

Quant al que es considera paraules, el programa identifica i computa les formes separades per espais, independentment de la categoria, com mostrem en la figura 3.³⁹ Per tant, identifica “paraules” gràfiques.

WORD
The
Cook
Islands
were
n't
named
after
a
cook

Figura 3. Exemples de paraules en Sketch Engine

D'altra part, el programari etiqueta automàticament les formes identificades dins dels lemes de què disposa el seu lexicó, que es correspondrien a les entrades de diccionari, cosa que permet tractar diferents formes com una mateixa paraula. Així, quan se genera una llista de paraules amb l'atribut *lema* les formes verbals *go*, *goes*, *going*, *gone* i *went* apareixeran com un sol element (*go*). En les cerques per concordances, però, que són les que hem fet servir en la nostra recerca, s'identifiquen i computen individualment les formes exactes que hem buscat.

En la figura 4 i la figura 5, es mostren les dades quantitatives de les dues pràctiques que proporciona l'esmentada eina.

Tokens	25.367
Palabras	20.538
Oraciones	626

Figura 4. Dades del subcorpus de la primera pràctica dels universitaris

39 Podeu trobar tota la informació en: <https://www.sketchengine.eu/blog/words-tags-lemmas-lemposes-lowercase/>

Tokens	31.782
Palabras	24.932
Oraciones	743

Figura 5. Dades del subcorpus de la tercera pràctica dels universitaris

El corpus d'estudiants d'EOI inclou dues produccions escrites que es van obtenir en el marc d'una seqüència didàctica que vam preparar específicament per al treball dels connectors textuais. Amb la col·laboració del professor Vicent Garcia Peris, la seqüència es va aplicar a un grup de 10 estudiants del primer curs del nivell Avançat C2 de l'Escola Oficial d'Idiomes de València-Quatre Carreres durant el curs 2022-23.

A continuació, es detallen les fases en què es va desenvolupar la seqüència per a l'obtenció del corpus d'estudiants d'EOI:

- I. Fase individual de lectura comprensiva i interpretativa d'un corpus de textos argumentatius ('Un món en interrelació: jo, els altres i el medi'), que és, ahora, el corpus model, com explicarem més endavant.
- II. Fase d'interacció oral a l'aula en petit grup per a la construcció conjunta de coneixement per a l'escriptura.
- III. Escripura individual a classe d'una tasca d'interacció (1 hora, sense possibilitat de consultar cap font de consulta lingüística), basada en el contingut dels articles, en què els estudiants desconeixien que la finalitat d'obtenir un text és l'anàlisi dels connectors (text 1).
- IV. Compilació i etiquetatge del corpus amb el sistema d'anotació que proposem (§ 3.4), les dades del qual apareixen en la figura 6:

Tokens	4424
Palabras	3917
Oraciones	211

Figura 6. Dades del subcorpus del primer text dels estudiants d'EOI

- V. Sessió presencial de retroalimentació centrada en l'anàlisi de l'ús dels connectors dels textos dels estudiants a partir de l'anotació anterior, amb instrucció explícita sobre connexió i connectors, en què es va fer servir el corpus model per a l'explicació i l'exemplificació.
- VI. Escriptura individual a classe d'un text de creació en les mateixes condicions que el text anterior, amb què vam compilar el segon subcorpus dels estudiants d'EOI (text 2), les dades del qual es mostren en la figura 7.

Tokens	5130
Palabras	4565
Oraciones	223

Figura 7. Dades del subcorpus del segon text dels estudiants d'EOI

Així, el contingut, les idees o els arguments del corpus model van ser la base per a l'escriptura de dos textos (un d'interacció i un de creació). A l'aula, vam facilitar la primera tasca d'expressió escrita (T1, d'interacció) i vam explicar que constava de dues parts: la posada en comú de la planificació (30 min.) i l'escriptura del text (60 min.). De primer, vam dur a terme una activitat grupal de planificació de la producció escrita, en què els estudiants van posar en comú quins arguments dels articles es podrien fer servir per a respondre els ítems de l'enunciat de la tasca escrita. A continuació, van passar a l'escriptura individual del text. En aquest primer escrit, els estudiants desconeixien que l'objectiu dels textos era analitzar l'ús dels connectors, sinó que pensaven que s'hi valoraven les habilitats argumentatives.⁴⁰

Quinze dies més tard vam dur a terme una sessió didàctica en què vam revisar aspectes essencials de la connexió i els connectors, prenent com a base l'ús dels connectors en el corpus model –tant per a exemplificar com per a oferir models d'ús–, així com l'anotació de les ocurrencies dels connectors d'aquest corpus. Vam facilitar una guia de les diverses notacions (annex 3.4) i vam retornar als

⁴⁰ Per a l'anàlisi dels textos, es va sol·licitar l'autorització escrita corresponent als estudiants.

estudiants els textos d'interacció amb els connectors etiquetats amb el sistema d'anotació que proposem. Per grups, esbrinaven quin ús dels connectors presentaven els textos (tipus, varietat, casos inadequats, problemes de cohesió). En el cas dels usos conflictius (per exemple, una repetició excessiva de connectors) o els usos indeguts (com ara, errors a l'hora d'interpretar el valor del connector), comprovaven mitjançant l'anotació el tipus d'error concret. A partir de la reflexió conjunta, la consulta al corpus model i la guia dels docents –el seu professor habitual (Vicent Garcia Peris) i la professora investigadora–, hi van cercar possibles alternatives, per la qual cosa l'anotació es va convertir en un instrument de retroacció correctiva indirecta.

Aproximadament, quinze dies després els estudiants van escriure el segon text (de creació) com a part de l'avaluació oficial del curs. Amb aquestes produccions vam compilar el subcorpus corresponent, que, com en el primer cas, vam etiquetar i vam analitzar per a comparar-lo amb el subcorpus de la primera producció i comprovar si hi havia hagut evolució en l'ús dels connectors textuais, a partir de la sessió didàctica i de l'exposició a l'ús dels connectors en el corpus model.

A continuació, incloem els enunciats i les instruccions de les dues tasques d'expressió escrita que van fer els estudiants d'EOI (T1: tasca d'interacció escrita; T2: tasca d'expressió escrita de creació).

I. Tasca d'interacció escrita

Acabes de llegir en Instagram la publicació següent d'una amigat teua i t'has decidit a comentar-la. En el comentari hauràs de tractar dels punts següents:

- Repensar les relacions?
- Redefinir la identitat pròpia en un entorn complex?
- Aprendre en societat: la tribu global
- Món virtual: un refugi?

Recorda que en algun d'aquests ítems hauràs d'incloure necessàriament ironia o humor. (Extensió: 300 paraules)

No negareu que el millor any de la trilogia és 2022, eh? Perquè després de diverses crisis econòmiques, una pandèmia, una erupció volcànica... ¿esclata una guerra? Ni en els vostres millors somnis distòpics! De veres que els éssers humans som incapaços de mantindre una relació pacífica igualitària entre nosaltres? Tant importa que siga **JO** qui tinga raó? Tant importen els noms, les tribus, els pobles? És aquesta la lliçó que deixarem a les noves generacions?

Doncs, mireu, en aquest context, jo m'estime més quedar-me tranquil·let a la meua república independent d'Instagram, sa i estalvi, en paus amb mi mateix i amb el món. I el vostre dimecres com va?

II. Tasca d'expressió escrita de creació

Per un instant, el món es va aturar i, amb això, vam poder observar una dràstica reducció de la contaminació, la puixança del món vegetal, el retorn dels animals als seus espais naturals... I, al costat d'això, també hi havia la retrobada amb un sector primari essencial i un clam per posar les persones i les cures al centre.

Quan enguany s'han celebrat de nou les Falles com abans de l'esclat de la pandèmia (soroll, contaminació, consum desaforat...), t'ha sobtat tant la repetició d'aquests esquemes contraproductius a tots els nivells, que has decidit tornar a escriure una entrada sobre el tema en un blog que ja consideraves abandonat. En aquesta hauràs d'incloure els punts següents:

- Hàbits irrenunciables?
- Nous models de relació amb el medi?
- Sostenibilitat, decreixement i guanys socials?
- Les tradicions, en qüestió?

Com hem dit, les tasques que han permés compilar el corpus d'estudiants d'EOI inclouen un conjunt de textos d'opinió ('Un món en interrelació'), que constitueix el corpus model i el material de treball de la seqüència didàctica. El

corpus model està integrat per 12 articles o columnes d'opinió, que han sigut seleccionats atenent als criteris següents:

1. Han de constituir una mostra d'ús expert de no ficció de la llengua actual, per la qual cosa vam establir un termini de temps aproximat de 15 anys (2010-2022). Considerem un ús expert de la llengua aquell que es dona en situacions d'alta complexitat en els àmbits personal, públic, acadèmic i professional, per la qual cosa el cens de les veus expertes que componen aquest corpus està integrat per persones que comuniquen i difonen la seua activitat en qualsevol d'aquests àmbits (literatura, periodisme, ciències del medi ambient, ciències de dades, filosofia, etc.), sense cap mena de restricció i amb un grau alt de qualitat.
2. Ha de tractar-se de textos argumentatius.
3. Han de ser representatius de la diversitat lingüística del català, per la qual cosa hem triat autors i autores que representen els diferents blocs dialectals, i han d'estar equilibrats des de la perspectiva de gènere.
4. Han de trobar-se preferentment en línia i en obert. Partim de la idea que els textos que conformen el corpus d'escriptura experta constitueixen l'input al qual exposem el nostre alumnat amb finalitats diverses o s'exposen ells mateixos, per la qual cosa han d'estar accessibles tant per a docents com per a estudiants. En alguns casos, però, la política d'articles en obert ha anat canviant en les diverses publicacions a les quals hem recorregut i pot ser que en el moment de la recollida inicial estigueren en obert i, posteriorment, pot ser que només foren accessibles mitjançant subscripció al mitjà.

A partir d'aquests criteris, la selecció dels textos es va fer tenint en compte l'aprofitament didàctic que se'n podia traure (temàtica, recursos per a l'argumentació, qualitat de l'escriptura). En cap cas es van triar per la freqüència o la tipologia de connectors que hi apareixen. Quant als temes, vam seleccionar articles relacionats amb un d'aquests temes: construcció de la identitat (jo), (re)definició de l'alteritat (els altres) i (re)pensar el medi (natural, digital).

Els títols i els autors o autores dels 12 textos que componen el corpus model o d'experts s'indiquen a continuació:

Corpus 'Un món en interrelació: jo, els altres i el medi'
Almiron, Núria (07/05/2021). "Entendre la interseccionalitat" (entrada de blog), "Opinió", <i>Focus UPF</i>, Universitat Pompeu Fabra, en línia en: https://www.upf.edu/web/focus/opinio/-/asset_publisher/lk4diAT4aI2f/content/id/245412218/maximized#.Ya5DILrOH4E Baixauli, Manuel (14/12/2016). "Anònims", "Cartes de més a prop", <i>El País</i>, en línia en: https://cat.elpais.com/cat/2016/12/14/actualidad/1481738945_833966.html Carrera, Judit (04/01/2015). "L'antropocè, nova era", <i>Ara Balears</i>, en línia en: https://www.arabalears.cat/misc/emergencia-global_129_3612701.html Escrivà, Andreu (10/02/2022). "Falles folles fetes foc (i fum tòxic)", <i>Mètode</i>, 122, Volum 1, en línia en: https://metode.cat/revistes-metode/seccions/diccionaris-futurs/falles-folles-fetes-foc-i-fum-toxic.html Folch, Ramon (09/05/2020). "Aprendre", <i>Mètode</i>, Volum 2(105), en línia en: https://metode.cat/revistes-metode/seccions/sociofolcologia/aprendre.html Garcés, Marina (18/10/2015). "Universalitat obliqua", <i>Ara</i>, en línia en: https://diumenge.ara.cat/diumenge/universalitat-obliqua_129_3046586.html Garcia, Gemma (08/09/2010). "Creixent cap al sostre del món", <i>Directa</i>, pàg. 12, en línia en: https://directa.cat/app/uploads/2019/05/directa195_baixa.pdf Guardiola, Ingrid (27/04/2020). "Hipercomunicació i incertesa", "#37 Gestió de la incertesa", <i>El món de demà</i>, en línia en: https://elmondedema.cat/hipercomunicacio-i-incertesa/ Moliner, Empar (31/05/2021). "Ha mort William Shakespeare", <i>The New Barcelona Post</i>, en línia en: https://www.thenewbarcelonapost.com/ca/ha-mort-william-shakespeare/ Muñoz, Gustau (02/11/2021). "Un món col·lapsat", <i>Eldiario.es</i>, en línia en: https://www.eldiario.es/comunitat-valenciana/opinion/mon-col-lapsat_129_8451634.html Pujol, Adrià (26/10/2015). "Castanyada o Halloween?", <i>Núvol</i>, en línia en: https://www.nuvol.com/critica/castanyada-o-halloween/ Ramis, Lluïcia (07/08/2017). "Origen desconegut", <i>El Temps</i>, en línia en: https://www.eltemps.cat/opinio/1915/origen-desconegut

Les dades del corpus model es mostren en la figura 8.

Tokens	9887
Palabras	8560
Oraciones	424

Figura 8. Dades del corpus model

La taula 6 sintetitza les dades dels corpus anotats i analitzats en aquesta tesi.

Taula 6. Dades dels tres corpus

Corpus	Paraules ("tokens")	Lemes ("Words")	Oracions
Universitaris	57.149	45.470	1.369
P1	25.367	20.538	626
P3	31.782	24.932	743
Estudiants EOI	9.554	8.482	434
T1	4.424	3.917	211
T2	5.130	4.565	223
Corpus model	9.887	8.560	424
Total	76.590	62.512	2.227

Observem que el corpus d'universitaris és molt més gran que el d'estudiants d'EOI i el corpus model. En principi, la seqüència didàctica i el corpus model eren molt més amplis, però ens vam decantar per simplificar-la, atès que necessitàvem que s'ajustaren a la programació d'aula dels docents que vam col·laborar a aplicar la seqüència i a la recollida de mostres. En aquest cas, vam optar per la tipologia textual amb què pensàvem que es podien obtenir resultats més interessants en l'ús dels connectors (diferents valors, major varietat de connectors, etc.), motiu pel qual el corpus model final és el de textos predominantment argumentatius.

D'altra banda, el corpus d'estudiants d'EOI també era més gran, ja que contenia les dues produccions dels corpus obtingudes en els grups de primer del nivell C2 de les EOI de València-Saïdia (1 grup) i de l'EOI de Quart de Poblet

del curs 2021/22 (3 grups), així com les mostres d'un grup d'aquest mateix nivell de l'EOI de Quart de Poblet durant el curs 2022/23. Una vegada compilats els dos subcorpus de cada grup, vam observar que no estaven equilibrats, ja que no tots els estudiants havien redactat els dos textos o no havien assistit a la sessió didàctica. Per tant, vist que no podíem dur a terme la comparació, no els hem pogut incloure en els corpus d'estudiants d'EOI. En tot cas, quantitativament, el corpus d'estudiants d'EOI i el d'experts són molt semblants i, doncs, comparables.

En els apartats següents, expliquem com funciona l'eina d'anàlisi Sketch Engine i descrivim i il·lustrem el sistema d' anotació que hem creat i aplicat als corpus analitzats.

3.3. Programari d'anàlisi textual i cerca en corpus

Per a la compilació i l'anotació dels corpus, hem utilitzat el programari d'anàlisi textual i gestor de corpus Sketch Engine (Kilgariff et al., 2004; Kilgariff et al., 2014).⁴¹ En el moment de començar la recerca, el programari formava part del projecte europeu European Lexicographic Infrastructure (ELEXIS), al qual es podia accedir mitjançant l'accés institucional de la Universitat de València, motiu pel qual vam començar a utilitzar-lo.⁴²

El programa ens proporciona les dades de cada corpus (figura 9) i una sèrie de funcionalitats essencials per a la nostra recerca (figura 10).

41 El lloc web del programari és: <https://www.sketchengine.eu/>. El projecte d'investigació finançat per la Unió europea va estar vigent durant el període 2018-2022, any a partir del qual hem continuat treballant amb el programa amb una subscripció personal de pagament.

42 Es pot accedir al projecte en: <https://elex.is/>

Figura 9. Informació del corpus d'universitaris (P3) en Sketch Engine

Figura 10. Funcionalitats del programari Sketch Engine

Com que les formes que cerquem en els corpus són majoritàriament connectors parentètics, producte d'un procés de gramaticalització, primerament hem hagut de desambiguar aquells casos en què les formes podien conservar encara un valor literal adverbial o havien adquirit un valor procedimental connectiu (*finalment*, *seguidament*, *a continuació*, entre altres), com expliquem en l'apartat 3.4.1. Cal notar que hem considerat connector tots els elements que formalment i funcionalment s'han utilitzat com a connectors textuais, independentment que foren formes convencionalitzades registrades en la bibliografia o no. Aquest plantejament ha fet que combinàrem la cerca en el gestor de corpus i la cerca manual sobre els corpus.

Entre les funcionalitats de Sketch Engine, convé destacar l'eina 'Concordança', que és el recurs fonamental per a esbrinar què conté el corpus amb què es treballa (Kilgariff et al., 2014; del Olmo i Arias, 2021), que possibilita diversos tipus de cerca (figura 11). Per la nostra part, hem combinat la cerca 'simple' amb la cerca per 'frase' o la cerca 'CQL', en funció de l'objectiu de l'anàlisi.

Figura 11. Tipus de cerca en Sketch Engine

En la figura 12, podem veure una cerca 'simple' del connector contrastiu *tanmateix* en el subcorpus d'universitaris corresponent a la pràctica 3, en què se cerca, sense cap especificació, una forma en el corpus.

Figura 12. Cerca simple per concordança del connector *tanmateix* en el corpus d'universitaris

Utilitzem la cerca ‘frase’ (figura 13) quan volem esbrinar quantes ocurrences totals, amb ús oracional o ús textual, hi ha d’un connector compost per més d’una forma (figura 14).

Figura 13. Cerca ‘frase’ en el corpus d’estudiants d’EOI

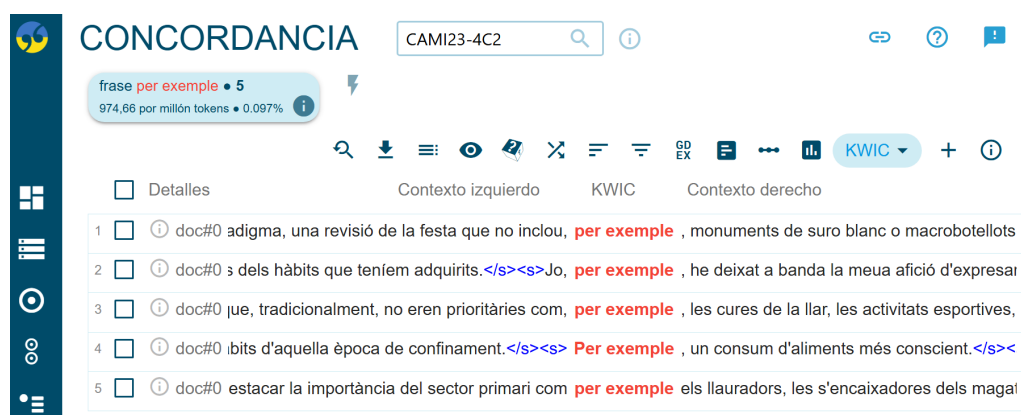
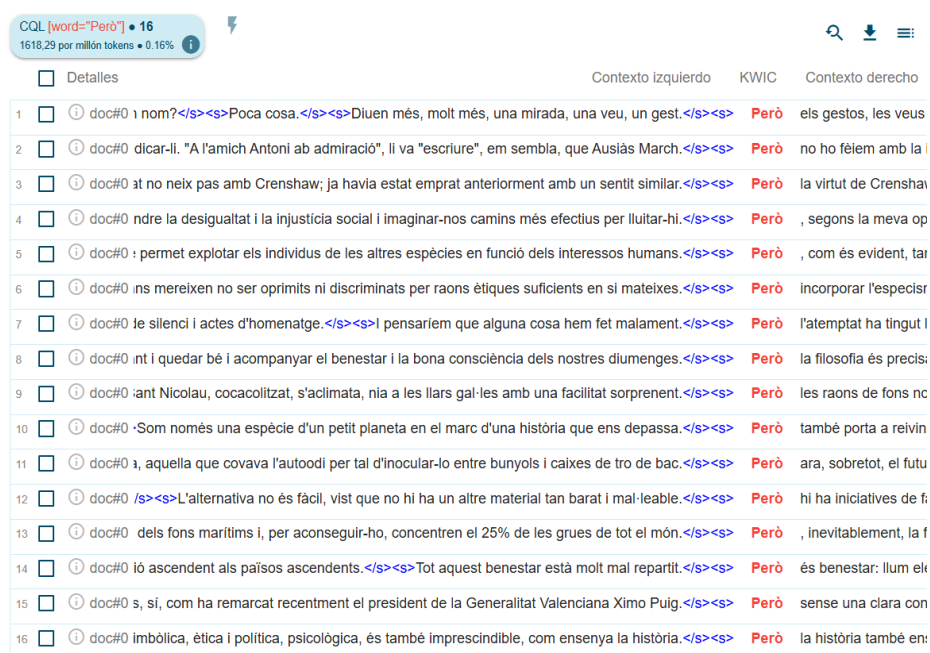

Figura 14. Ocurrences del connector *per exemple* en el corpus d’estudiants d’EOI

En aquest cas, observem que en el subcorpus compost pel segon text escrit pels estudiants d’EOI (a partir d’ara, T2) hi ha 3 casos del connector *per exemple* amb un ús oracional i 2, amb un ús textual (1 en posició medial i 1 en posició inicial).

Quan convé restringir-ne els resultats, tenim la possibilitat de fer una cerca avançada de tipus ‘CQL’. Per a esbrinar les ocurrencies de la conjunció *però* com a connector textual, inserim el comandament [word=“Però”] per tal que ens retorne només els resultats en què la conjunció introdueix l’oració connectada i, doncs, va en majúscules. D’ací, n’obtenim 16 resultats, com mostra la figura 15.

The screenshot shows the CQL search interface with the query [word="Però"] and 16 results. The results are displayed in a table with columns for document ID, text snippet, and the word 'Però' in red. The table is numbered 1 to 16.

	Detalles	Contexto izquierdo	KWIC	Contexto derecho
1	☐ ⓘ doc#0 1 nom?</s><s>Poca cosa.</s><s>Diuen més, molt més, una mirada, una veu, un gest.</s><s>		Però	els gestos, les veus
2	☐ ⓘ doc#0 dicar-li. "A l'amich Antoni ab admiració", li va "escriure", em sembla, que Ausiàs March.</s><s>		Però	no ho fèiem amb la i
3	☐ ⓘ doc#0 at no neix pas amb Crenshaw; ja havia estat emprat anteriorment amb un sentit similar.</s><s>		Però	la virtut de Crenshaw
4	☐ ⓘ doc#0 ndre la desigualtat i la injustícia social i imaginar-nos camins més efectius per lluitar-hi.</s><s>		Però	, segons la meua op
5	☐ ⓘ doc#0 : permet explotar els individus de les altres espècies en funció dels interessos humans.</s><s>		Però	, com és evident, tai
6	☐ ⓘ doc#0 ins mereixen no ser oprimits ni discriminats per raons ètiques suficients en si mateixes.</s><s>		Però	incorporar l'especisr
7	☐ ⓘ doc#0 le silenci i actes d'homenatge.</s><s>I pensariem que alguna cosa hem fet malament.</s><s>		Però	l'atemptat ha tingut l
8	☐ ⓘ doc#0 int i quedar bé i acompanyar el benestar i la bona consciència dels nostres diumenges.</s><s>		Però	la filosofia és precis
9	☐ ⓘ doc#0 ant Nicolau, cocacolitizat, s'aclimata, nia a les llars gal·les amb una facilitat sorprenent.</s><s>		Però	les raons de fons nc
10	☐ ⓘ doc#0 ·Som només una espècie d'un petit planeta en el marc d'una història que ens depassa.</s><s>		Però	també porta a reivin
11	☐ ⓘ doc#0 a, aquella que covava l'autoodi per tal d'inocular-lo entre bunyols i caixes de tro de bac.</s><s>		Però	ara, sobretot, el futu
12	☐ ⓘ doc#0 /s><s>L'alternativa no és fàcil, vist que no hi ha un altre material tan barat i mal·leable.</s><s>		Però	hi ha iniciatives de fi
13	☐ ⓘ doc#0 dels fons marítims i, per aconseguir-ho, concentren el 25% de les grues de tot el món.</s><s>		Però	, inevitablement, la f
14	☐ ⓘ doc#0 ió ascendent als països ascendent.</s><s>Tot aquest benestar està molt mal repartit.</s><s>		Però	és benestar: llum el
15	☐ ⓘ doc#0 s, sí, com ha remarcat recentment el president de la Generalitat Valenciana Ximo Puig.</s><s>		Però	sense una clara con
16	☐ ⓘ doc#0 imbóllica, ètica i política, psicològica, és també imprescindible, com ensenya la història.</s><s>		Però	la història també en

Figura 15. Resultats de la cerca ‘CQL’ de la conjunció *però* com a connector textual en el corpus model

Com que el programari etiqueta morfosintàcticament de manera automàtica els mots del corpus, una altra via per a esbrinar la classe de paraules que componen el corpus és consultar la ‘Llista de paraules’. En el nostre cas, atés que les categories que considerem que fan de connectors textuais són els connectors parentètics, que no apareixen etiquetats com a tals, i algunes conjuncions, tan sols ens seria vàlida per a tenir una imatge de conjunt de quins altres elements de cohesió es fan servir en els corpus. En la figura 16, es mostra la llista de conjuncions etiquetades i la freqüència en el subcorpus d’universitaris corresponent a la primera pràctica (P1).

Figura 16. Conjuncions etiquetades en el corpus d'universitaris

Una vegada feta la cerca que ens interesse, entre la informació quantitativa que ens proporciona (figura 17), podem observar les ocurrencies i el pes del connector dins del corpus, una dada rellevant si volem comparar el pes dels connectors en corpus de dimensions diferents, així com la distribució que presenta al llarg del corpus, per a saber si es tracta d'una forma que han utilitzat tots els autors i autores o es correspon a un ús idiosincràtic.

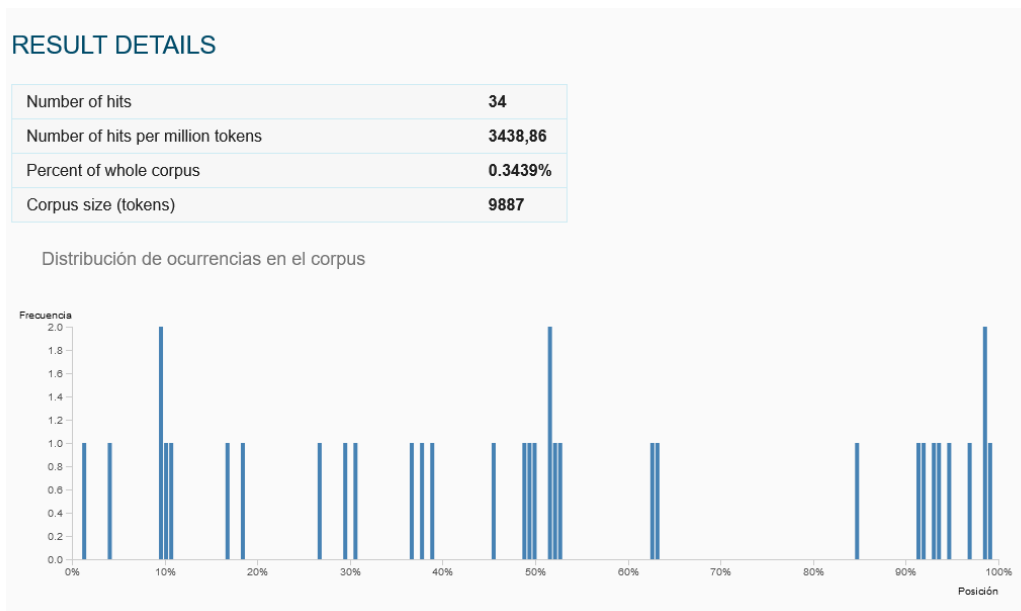

Figura 17. Ocurrencies, percentatge i distribució de la conjunció *i* com a connector textual en el corpus model

En aquest cas, la conjunció *i* es distribueix de manera relativament estable al llarg de tot el corpus, llevat d'un parell de buits prou significatius, en què hi ha indicis que aquests autors o autores no han fet servir la conjunció *i* amb aquesta funció.

Per tal d'analitzar el cotext i el context discursiu de cada cas, premem sobre l'element marcat per a obtenir tant l'oració en què s'insereix el connector, com un segment més ampli (figura 18). En cas que es vulga ampliar aquest per davant o per darrere, es clica sobre els punts suspensius en el sentit que es desitge.

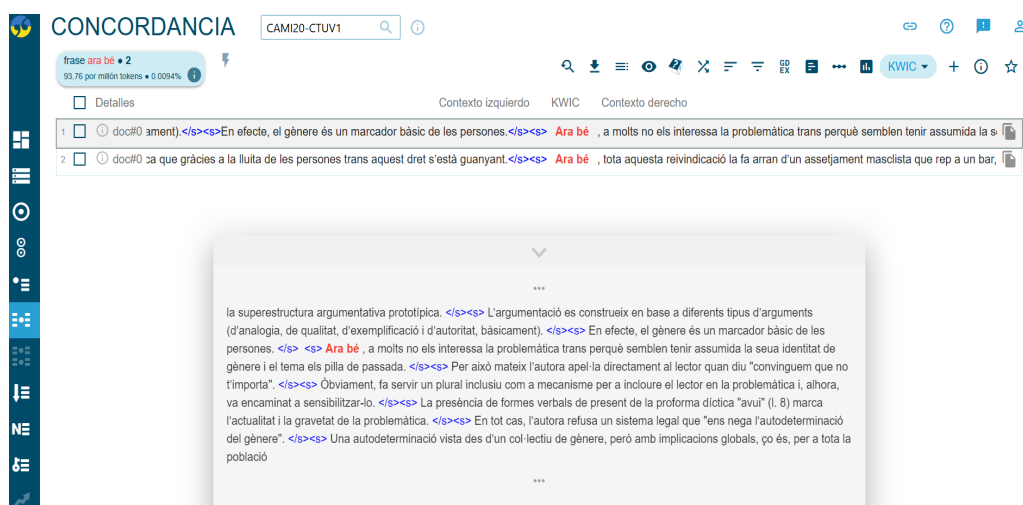

Figura 18. Cotext i context d'una ocurrència del connector *ara bé* en el corpus d'estudiants d'EOI

El programari també possibilita l'anotació de corpus (figura 19). En l'apartat següent (3.4) expliquem el sistema d'anotació per als connectors textuais que proposem, que hem inserit manualment en el programa per a cada ocurrència.

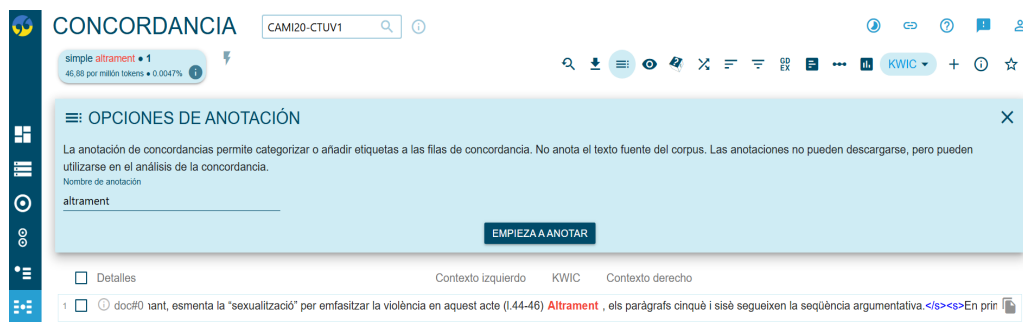

Figura 19. Opcions d'anotació en Sketch Engine

Les etiquetes s’apliquen a partir d’una cerca i no anoten el text original, sinó que es guarden a banda com a anotacions, de manera que sempre es pot consultar el text del corpus sense alteracions i es poden consultar els connectors anotats en tot el corpus (figura 20) o les etiquetes assignades a cada connector (figura 21).

GESTOR DE ANOTACIONES

CEMI21

🔍

🔔

🔗

🔍

📄

👤

Filtra anotaciones

🔍

BÚSQUEDA DE CONCORDANCIAS

DESCARGA

Anotación	Número de etiquetas	Frecuencia	Estado	Modificado ↓	Editor	
	1	34	NEW	2022-05-01 10:54:16	LMEF	⋮ ⌕ 🗑
A-mes_CT_CEMI21	1	2	NEW	2022-12-06 17:50:32	LMEF	⋮ 🗑
Aixi_0_Cons	1	1	NEW	2024-06-23 10:33:44	LMEF	⋮ 🗑
Ben-al-contrari_0_CEMI21	0	1	NEW	2022-07-01 12:44:31	LMEF	⋮ ⌕ 🗑
Ben-mirat_0_CEMI21	0	1	NEW	2024-07-02 13:17:30	LMEF	⋮ ⌕ 🗑
De-fet_CT_CEMI21	0	4	NEW	2024-12-31 15:13:20	LMEF	⋮ ⌕ 🗑
En-concret_CT_CEMI21	1	2	NEW	2022-07-15 11:32:04	LMEF	⋮ ⌕ 🗑
En-definitiva_CT_CEMI21	1	2	NEW	2022-07-01 12:49:11	LMEF	⋮ ⌕ 🗑
En-realitat_0_CEMI21	0	1	NEW	2024-07-03 16:59:55	LMEF	⋮ 🗑

Figura 20. Exemple d’anotacions del corpus model

a-mes

a-mes_CP

a-mes_CP_0_P;-_C0_DE-AdCont_ConAdAbus_CohMill_CAMI20-CTUV3-17

a-mes_CP_0_P-_C0_DE-AdCont_ConAdAbus_CohMill_CAMI20-CTUV3-11

a-mes_CP_0_P-_C0_DE-AdCont_ConAd_CohMill_CAMI20-CTUV3-13

a-mes_CP_0_P;-_C0_DE-AdCont_ConAd_CohAd_CAMI20-CTUV3-7

a-mes_CP_Int_P;-_C0_DE-AdCont_ConAdAbus_CohAd_CAMI20-CTUV3-8

a-mes_CP_Int_P;-_C0_DE-AdCont_ConAdAbus_CohMill_CAMI20-CTUV3-17

+

ANOTA "a-mes"

🔍

Figura 21. Anotacions associades al connector *a més* en el corpus d’universitaris

Una vegada etiquetades les ocurrencies de cada connector, passem a l'anàlisi a partir dels trets definits en l'anotació. En aquest punt, també pot ser útil comprovar si detectem algun ús idiosincràtic (figura 22) o en quina mesura una forma es fa servir amb el valor original adverbial o amb valor connectiu (figura 23).

Figura 22. Etiquetes agrupades de la conjunció *i* com a connector textual en el corpus d'estudiants d'EOI

Figura 23. Anotació de la forma *d'aquesta manera* en el corpus d'universitaris

En la figura 22, es constata un ús idiosincràtic d'un estudiant d'EOI (4 etiquetes) de fer servir la conjunció *i* com a connector textual. En la figura 23, s'indica que l'ús de la forma *d'aquesta manera* amb un valor adverbial adequat és superior (6 casos) a la forma no convencionalitzada com a connector, l'ús de la qual està associat a dos universitaris que la utilitzen en 2 casos, respectivament.

En síntesi, el gestor de corpus i eina d'anàlisi textual Sketch Engine ens proporciona els instruments de cerca necessaris per a dur a terme l'anàlisi quantitativa i qualitativa de les formes que es fan servir com a connectors textuais en els corpus. Ens ha permès dur a terme múltiples cerques exhaustives, obtenir dades respecte a la incidència o la distribució dels connectors, així com descobrir-hi patrons associats a usuaris concrets o a l'escriptura experta o no experta. Malgrat els avantatges del processament automàtic, cal destacar la laboriositat que ha suposat, en el nostre cas, una anotació manual de totes i cadascuna de les ocurrències. Només d'aquesta manera es podia obtenir una imatge real i ajustada dels diversos tipus d'ús en cada corpus.

3.4. Sistema d'anotació dels corpus

A l'hora d'anotar un corpus, es poden emprendre dues vies: seguir les guies dels sistemes de marcatge estàndard o crear expressament un sistema específic d'etiquetatge. La primera opció afavoreix la comprensió i la transparència del procés, així com el guiatge per a investigacions futures. La segona opció resulta especialment adient per a adaptar-se a objectius específics, diferents d'altres recerques.

Entre els sistemes més utilitzats per a l'anotació de textos, podem esmentar diversos projectes com l'Expert Advisory Group on Language Engineering Standards (més conegut per les sigles EAGLES),⁴³ Text Encoding Initiative (TEI),⁴⁴ Rethorical Structure Theory Annotation (RST Annotation) (Mann i Thompson, 1988),⁴⁵ Penn Discourse Treebank (PDTB) (Prasad et al., 2008),⁴⁶

43 La informació del projecte de la Comissió europea EAGLES es troba disponible en: <http://www.ilc.cnr.it/EAGLES/home.html>. L'última actualització de les guies és de l'any 2000. Es pot consultar una actualització de les guies en Ide i Priest-Dorman (2000). (data de consulta: 01/06/2024).

44 El lloc web del consorci TEI es pot trobar en l'adreça següent: <https://tei-c.org/>. L'última versió de la guia per a l'anotació (P5, versió 4.7.0.) és del 16/11/23, en línia en: <https://guidelines.tei-c.de/en/Guidelines.pdf> (data de consulta: 01/06/2024).

45 Es pot consultar el lloc web del projecte RST en: <https://www.sfu.ca/rst/>. Així mateix, es poden consultar les últimes guies per a l'anotació en Stede et al. (2019) (data de consulta: 01/06/2024).

46 La informació relativa a aquest projecte d'anotació discursiva manual es pot trobar en: <https://catalog.ldc.upenn.edu/LDC2019T05>, ja que la pàgina web del projecte ha estat

Cognitive Approach to Cognitive Relations (CCR) (Sanders et al., 1992), entre d'altres. Es tracta de sistemes d' anotació de relacions semanticopragnàtiques o retòriques.

Per la nostra part, ens hem decantat per un sistema d' anotació específic per a la recerca que ens ocupa, perquè, a més dels aspectes semanticopragnàtics, que són centrals, ens ocupem d'altres aspectes de caràcter formal i discursiu i també d'aspectes relacionats amb l' ensenyament-aprenentatge. Basant-nos en el nostre marc teòric, en els problemes d'ús identificats en la bibliografia i els derivats d'una primera anàlisi del nostre corpus, hem creat un sistema d'etiquetes motivades que indiquen, en un simple colp d'ull, els trets que presenten els connectors textuais en el context discursiu en què apareixen, per tal de facilitar-ne la recerca i l'anàlisi, la identificació o l'ús en el procés d' ensenyament/aprenentatge de la llengua.

El sistema de marcatge dels connectors conté 12 variables agrupades en trets formals (5), trets funcionals (2), trets d'ús (3) i dades d'identificació del corpus en què apareix i autoria (2), com es mostra en la taula 7.

Taula 7. Variables definides en l' anotació

	Variables formals
1.	Connector textual
2.	Categoria
3.	Posició
4.	Puntuació
5.	Concurrència
	Variables funcionals
6.	Domini
7.	Significat semanticopragnàtic General Específic
	Variables d'ús
8.	Adequació del connector textual
9.	Tipus d'error en l'ús dels connectors
10.	Cohesió global del text
	Identificació
11.	Corpus
12.	Autor/a

eliminada (<https://www.seas.upenn.edu/~pdtb/>). Per a consultar-ne l'última versió, vegeu Webber et al. (2019), (data de consulta: 01/06/2024).

Il·lustrem a continuació l'aplicació del sistema de notació partint d'un exemple concret (25), que apareix amb l'anotació de Sketch Engine en les figures 24 i 25. En l'apartat 3.4.5, analitzem un text complet i, com a annex, oferim totes les variables amb les etiquetes possibles (annex 3.3).

(25) Però, no penseu que va ser una forma de fer-los conscients que tampoc ells són imprescindibles? Per favor, la direcció correcta és l'autogestió i el xicotet comerç, sino la desigualtat social cada vegada serà major.

Finalment, tornant al tema en qüestió, les Falles. Degut que són una festivitat tradicional molt important a València, no propose la seua abolició, però sí ser conscients com a persones i com a societat la necessitat de reduir la grandaria i el no posar cap límit. (CEOI-T2-2)

Finalment_CP_0_P-,_C0_DE-AdDist_ConAd_CohMill_CAMI22-4C2-2

Figura 24. Etiqueta del connector *finalment* en el corpus d’estudiants d’EOI.

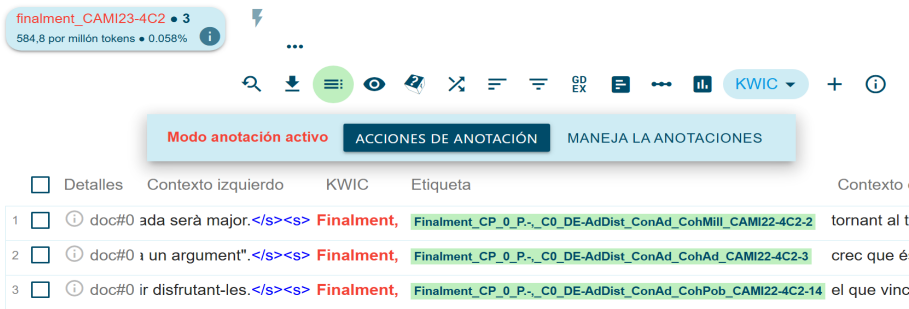

Figura 25. Ocurrences del connector *finalment* en el corpus d’estudiants d’EOI

L'anotació explicita els trets formals, funcionals, d'ús i d'identificació de l'ocurrència del connector textual *finalment* es detalla en la taula 8.

Taula 8. Variables definides en l'anotació: exemple de *finalment*

	Variables	Exemple d'etiqueta	Correspondència
	Variables formals		
1.	Connector textual	Finalment_	<i>finalment</i>
2.	Categoria	_CP_	Connector parentètic
3.	Posició	_0_	Posició inicial
4.	Puntuació	_P.-,_	Precedit de punt i seguit de coma
5.	Concurrència	_C0_	No hi ha concurrència amb connectors o altres marques cohesives rellevants

	Variables funcionals		
6.	Domini	_DE-	Domini estructural
7.	Significat General Específic	-Ad_ -Dist	Valor additiu Valor específic de distribució
	Variables d'ús		
8.	Adequació del connector textual	_ConAd_	Ús adequat del connector
9.	Tipus d'error en l'ús del connector	--	--
10.	Cohesió del text	_CohMill_	Mecanismes de cohesió del text millorables
	Identificació		
11.	Corpus	_C* (CEOI-T2)	Corpus d'estudiants d'EOI (CEOI), corresponent al text 2 (T2)
12.	Autor/a	-2	Codi identificació aprenent 2

Reprement a l'exemple anterior (*Finalment*, tornant al tema en qüestió, les Falles), observem que el connector parentètic (CP) *finalment* encapçala l'oració (_0_), se situa entre punt i coma (_P.-,_) i no es troba en concurrència amb altres connectors o formes cohesives rellevants (_C0_). Presenta un valor d'addició i distribució en el domini estructural (_DE-AdDist_). L'ús en el context és adequat (_ConAd_), tot i que considerem que els mecanismes de cohesió són millorables (_CohMill_). Aquest aspecte de l'anotació té en compte els mecanismes en conjunt de tot el text, per la qual cosa sovint en els exemples més breus, en què no es mostra la globalitat de la producció escrita, pot no percebre's en la raó. Per acabar, el text apareix en el corpus d'estudiants d'EOI –en concret, en el subcorpus creat a partir del T2– i l'autor és l'alumne codificat com a 2 (CEOI-T2-2).

A continuació, detallem el contingut de cada etiqueta agrupada per tipus: variables formals, funcionals, d'ús i d'identificació. Cal notar que els trets d'ús s'anoten únicament en els corpus d'estudiants i d'estudiants universitaris, i no en el corpus model, que no presenta problemes.

3.4.1. Variables formals

A l'hora d'anotar els connectors textuais en els corpus, tenim en compte 5 variables formals: (V1) el connector o forma equivalent que s'hi ha fet servir; (V2) la categoria; (V3) la posició en què apareix; (V4) la puntuació o absència de puntuació amb què s'associa en el context; (V5) la combinació o concurrència amb conjuncions, altres connectors, elements fòrics o certes expressions modalitzadores.

V1. Connector textual

El primer element de la etiqueta indica la forma identificada que s'ha fet servir com a connector textual, com s'il·lustra en les etiquetes que apareixen en (26).

- (26) L'escenari que pots trobar pels carrers de la ciutat s'apropa més a l'actual Ucraïna que al d'una ciutat que acaba de ser Capital Mundial del Disseny. *A més*, [A-més_CP_0_P.-,_C0_DE-AdCont_ConAd_CohAd_CEOI-T2-1] les prediccions diuen que seran les Falles més massives de la història. *I* [I_Cj_0_P0_C0_DE-AdCont_ConAd_CohAd_CEOI-T2-1] ho diuen com si es tractara d'un gran hite. A mi, *en canvi*, [En-canvi_CP_Int_P,-_C0_DI-ContOp_ConAd_CohAd_CEOI-T2-1] em resulta un precís indicador dels complexos que tenim com a poble. (CEOI-T2-1)

En aquest fragment, veiem 3 formes identificades com a connectors textuais: una conjunció (*i*) i dos connectors parentètics (*a més* i *en canvi*), com es consigna en el primer element de l'anotació. En els 3 casos enllacen oracions, en 2 encapçalen l'oració connectada i en 1 cas apareix en posició medial.

En altres casos, els universitaris o els estudiants d'EOI fan servir com a connectors textuais formes que no ho són, com es mostra en (27).

- (27) A més a més, l'emissor apel·la a la sentència del 2017 del TEDH i a la 685 del 2019 del Tribunal Suprem (arguments d'autoritat, l. 26 i 29 respectivament) per posar de manifest que els drets de les dones transsexuals estan reconeguts no només per l'Estat espanyol, sinó que per una de les màximes instàncies del dret europeu.

Darrerament, [Darrerament_SAdv/CP_0_P.-, C0_DE-AdDist_ErForma_CohAd_CU-P1-4] com s'ha indicat adés, l'últim paràgraf torna a reprendre l'anècdota que inicia l'article.

En (27), es fa servir l'adverbi *darrerament* com a connector distributiu que indica seqüència, en comptes de *en últim lloc* o *finalment*. En aquests casos, tot i que no es tracta de connectors textuais, els universitaris o els estudiants d'EOI els han fet servir com si ho foren, motiu pel qual s'anoten com a connectors. Els possibles errors derivats d'aquesta mena d'ús es marquen en l'anotació de les variables d'ús (vegeu § 1.3.3).

V2. Categoria

Les categories de les formes que s'han fet servir com a connectors textuais identificades en els corpus són fonamentalment conjunció (Cj) i connector parentètic (CP). En un cas, s'ha identificat també una ocurrència de connector pragmàtic (*mira*, CPrag) en concurrència amb una conjunció. Així mateix, s'han anotat categories híbrides en què les formes identificades comparteixen trets de més d'una categoria (SAdv/CP o SPrep/CP). Les etiquetes relatives a la categorització gramatical en l'anotació en mostren en la taula 9.

Taula 9. Variable 2 (formal): categoria

V2. Categoria	Etiqueta	Exemple
Conjunció	_Cj_	<i>i</i>
Connector parentètic	_CP_	<i>ben mirat</i>
Connector pragmàtic	_CPrag_	<i>mira</i>
Categoria híbrida amb valor adverbial i connectiu	_SAdv/CP_	<i>finalment</i>
Categoria híbrida d'un sintagma preposicional amb valor connectiu	_SPrep/CP_	<i>d'altra manera</i>

Les conjuncions *i* i *però* funcionen com a connectors textuais quan enllacen oracions o paràgrafs, com en (28) i (29).

(28) Com més retrocedeixes en les preguntes, més comprensible i alhora extraordinari sembla tot. *I* [I_Cj_0_P0_C0_DE-AdCont_TA_CEMI21-AO-JO-Ra] aquelles incògnites sense resposta formen part de l'aventura. A *Els cognoms del Maresme. Primera meitat del segle XVI*, Adrià Canals i Morè en consigna 651, un cop fet un buidatge dels caps de casa de cada població. Els analitza tots, però n'hi ha quatre d'origen desconegut. Són Ardans, Co, Pexodral i Vereu. D'on surten? Com s'han format? Qui els té? (Lucia Ramis, "Origen desconegut").

(29) El temps i la història s'haurien aturat. Parlaríem de la fi de la civilització europea i de la crisi dels valors democràtics. Ompliríem els diaris de narracions i d'històries de les víctimes. Faríem minuts de silenci i actes d'homenatge. I pensariem que alguna cosa hem fet malament.

Però [Pero_Cj_0_P0_C0_DI-ContOp_TA_CEMI21-AO-AL-MGar] l'atemptat ha tingut lloc just a l'altra banda de la frontera del nostre món. Els ha tocat a ells, els turcs, els altres, aquells que no reconeixem com a nosaltres, aquells que no ens posen en crisi perquè no són europeus, com els sirians o els palestins, o els magribins... Ja no diguem els que són encara una mica més foscos. I dels negres ni en parlem, que encara que corrin pels túnels del metro de Barcelona són les ombres d'un món que no és el nostre. El nostre. (Marina Garcés, "Universalitat obliqua")

En (28), l'oració enllaçada per la conjunció *i* completa el contingut previ, que tracta de la recerca dels cognoms en el passat –com més retrocedeixes en les preguntes–, per a apuntar que no disposar de totes les respostes és part del procés. En aquest cas, la idea de continuïtat es referma amb el paral·lelisme entre els mots *preguntes* i *incògnites*. En (29), la conjunció *però* encapçala un paràgraf en què es contraposa l'impacte d'un atemptat a casa nostra o a l'altra banda de la frontera del nostre món. En alguns pocs casos, trobem altres conjuncions, com *o*, *perquè* o *així que*.

Com hem vist (§ 3.1), la categoria dels connectors parentètics correspon a un conjunt heterogeni d'estructures lingüístiques invariables (formalment, sintagmes adverbials, sintagmes preposicionals i d'altres estructures complexes fixades en graus diferents), que presenten una funció connectiva similar a les conjuncions, per mitjà de la qual expliciten la relació semanticopragmàtica entre oracions o grups d'oracions tot sols o combinats amb una conjunció (sobretot *i*,

o i però). En podem veure dues mostres en (30) i (31), en què es marca una relació contrastiva i una de consecutiva, respectivament.

- (30) Els coneixements per viure i sobreviure s'adquirien respirant. Vull dir que provenien de l'entorn i s'absorbien osmòticament. *Ben mirat*, [Ben-mirat_CP_0_P.-, _C0_DE-ContCont_TA_CEMI21-AO-AL-Fol] no ha deixat mai de ser així. (R. Folch, "Aprendre").
- (31) Les xarxes augmenten l'experiència de incertesa, de fet, viuen d'ella, aquesta és el resultat dels condicionaments operants que estructuraven la interfície. La situació és molt semblant a la d'una emboscada voluntària, a la d'un auto-meta-confinament. La incertesa esdevé, *llavors*, [Llavors_CP_Int_P.-, _C0_DI-ConsCons_TA_CEMI21-AO-MED-Guar] un nou naturalisme. (I. Guardiola, "Hipercomunicació i incertesa").

En (30), es contraposa la idea que antigament s'aprenia per l'ambient al fet que ben bé no ha deixat de fer-se així mai. En (31), s'expressa la conseqüència de tot el contingut anterior, que suposa la naturalització de la incertesa provinent de les xarxes perquè les mateixes usuàries ens hi endinsem voluntàriament.

Convé remarcar que, en alguns casos, no és evident si un sintagma preposicional o adverbial és connector parentètic o no. Arran de la incidència de casos, especialment en el corpus d'universitaris, considerem que il·lustrar aquest fenomen contribueix a donar una visió més completa del procés d'anotació en corpus de no experts.

Els connectors parentètics, com a elements gramaticalitzats, poden presentar un grau major o menor d'ambigüitat entre dues funcions: la d'origen (en funció circumstantial o d'adjunt oracional) i la gramaticalitzada (com a connector). Aquest fenomen, que respon al tret de divergència segons els principis de la gramaticalització que proposa Hopper (1991), fa que, a l'hora d'anotar els connectors textuais del corpus, de primer haja calgut desambiguar certes ocurrències que o bé tenen un valor procedimental connectiu, o bé es podia interpretar que conserven el valor literal adverbial. El fenomen es dona encara més en textos d'estudiants, en què se substitueixen certs connectors

gramaticalitzats per sintagmes que, usats correctament, serien adjunts oracionals o complements circumstancials.

Comparem el cas de (32) en què *finalment* té funció connectiva, que s'anota com a (CP), i el de (33), en què *a continuació* manté el valor literal en el context i reflecteix la funció d'origen del sintagma.

- (32) Per un altre costat, la defensa i homenatge a la música i les arts és représ sobretot per hiperonímia a partir dels nombrosos arguments d'exemplificació que permeten establir la relació entre les diverses obres detallades anteriorment i el món de la música.

Finalment, [finalment_CP_0_P.-,C0_DE-AdDist_ConAd_CohAd_CohAd_CU-P3-16] cal esmentar que la modalització i la dèixi personal estan al servei absolut de la tesi. (CU-P3-16)

- (33) A partir d'aquest moment narra que els romans cada vegada que conquerien un nou territori el primer que feien era pactar amb els governants, és a dir, els donaven: "Pa i circ".

A continuació, es trenca la seqüència narrativa mitjançant una referència directa per part de l'autora als romans: *ben xafat, romans* (l. 3) que constitueix un mecanisme polifònic a partir del qual es qualifica irònicament la política que exercien els romans. (CU-P3-1)

En el primer exemple, hem analitzat *finalment* com a CP perquè no està situant la posició del contingut que introdueix en el text, sinó que és un connector que serveix per a distribuir l'esmentat contingut. En el segon, en canvi, el sintagma *a continuació* situa en l'espai-temps del text l'element comentat, per la qual cosa presenta un valor adverbial i no connectiu. Aquests darrers casos es filtren i, per tant, no s'anoten, encara que puguin tenir una forma coincident amb un CP.

Hi ha altres casos intermedis entre SP o SAdv i CP més difícils de desambiguar, que presenten un problema per a l'anotació del corpus. En aquests casos, hem establert etiquetes mixtes (SAdv/CP – SPrep/CP), que donen compte del fet que hi ha un element que contribueix a estructurar el text, tot i conservar el valor adverbial o de sintagma preposicional (34).

- (34) Al tercer paràgraf, trobem dos tipus d'arguments a l'igual que al paràgraf anterior. *Primerament*, [Primerament_SAAdv/CP_0_P.-, _C0_DE-AdDist_ConAd_CohMill_CohMill_CU-P1-7] apareix un argument de quantitat introduït amb la fórmula “com tantes persones” per donar suport a la tesi; l'emissor com tantes altres persones refusa el sistema que nega l'autodeterminació de gènere; una de les grans problemàtiques del col·lectiu trans. *A continuació*, [A-continuacio_SPrep/CP_0_P.-, _C0_DE-AdCont_ConAd_CohMill_CohMill_CU-P1-7] apareixen una sèrie d'arguments d'autoritat relacionats amb el TEDH, el Tribunal Suprem i la Declaració dels drets humans. (CU-P1-7)

En (34), les formes *primerament* i *a continuació* indiquen la situació en el text com a espai-temps dels continguts expressats pels elements comentats (un argument de quantitat i una sèrie d'argument d'autoritat) però també estructuren el text, per la qual cosa hem cregut més adequat remetre a etiquetes mixtes. Els principals casos ambigus identificats corresponen a usos de *finalment*, *seguidament*, *en primer lloc*, *en segon lloc* i *d'aquesta manera*.

Per a veure més clara la diferència, podem comparar aquests usos intermedis amb usos clarament connectius de formes semblants (35).

- (35) Altre aspecte molt destacat en el text és la modalització, la qual trobem al llarg de tot el text. No sorprèn gaire l'ús d'aquest recurs, ja que és propi i necessari per a construir un discurs argumentatiu. *En primer lloc*, [en-primer-lloc_CP_0_P.-, _C0_DE-AdDist_ConAd_CohMill_CU-P3-6] és ben clara la presència de modalització valorativa que indica una avaluació positiva o negativa per part dels autors com, per exemple, en *maleïts problemes* (1.7), *profunda depressió* (1.5), *sentir-se abatut* (30), *enterboleixen* (1.25), *perdre* (1.26) o *reivindiquem* que es troba en el títol. *En segon lloc*, [en-segon-lloc_CP_0_P.-, _C0_DE-AdDist_ConAd_CohMill_CU-P3-6] la modalitat actitudinal, i més concretament l'epistèmica, s'observa en construccions com *és lícit plorar i sentir-se abatut* (1.30), *amagar-la no és la resposta* (1.26), en què els autors expressen la certesa que tenen envers el tema. *Finalment*, [finalment_CP_0_P.-, _C0_DE-AdDist_ConAd_CohMill_CU-P3-6] si ens fixem en la progressió temàtica, cal assenyalar que predomina la progressió de tema constant, ja que en el títol s'assenyala el sintagma nominal *la tristesa* i és aquest tòpic el que es manté com a eix central durant tot el text. (CU-P3-6)

En (35), els connectors *en primer lloc*, *en segon lloc* i *finalment* permeten d'organitzar les idees del comentari de l'universitari, ja que introdueixen un

aspecte diferent amb cadascun: la modalització valorativa, la modalitat actitudinal i la progressió temàtica. En aquest cas, no hi ha referència a la situació o seqüència en el text de les idees expressades, sinó que es marca una seqüència d'idees en els aspectes de gramàtica textual que es comenten.

Un altre cas problemàtic des del punt de vista de l'anotació de la categoria té a veure amb l'ús de formes no connectives utilitzades com a connectors textuais, com en (36).

- (36) D'aquesta manera, Judith Juanhuix dona suport a la seua afirmació a través del pes que tenen les institucions legals, per tant, a través de l'argument d'autoritat.

A banda, [A-banda_SP/CP_0_P.-, C0_DE-AdDist_ErForma_CohMill_CU-P1-10] trobem al llarg de tot el text l'apel·lació directa al receptor mitjançant les marques d'íctiques personals com són els morfemes verbals i els pronoms personals de segona persona del singular [...]. (CU-P1-10)

En l'exemple anterior, trobem la forma *a banda* que enllaça paràgrafs, malgrat que no siga connector, amb una puntuació parentètica, amb un valor de distribució de la informació, equivalent a *d'altra banda*. En aquest cas, hem optat per una notació doble que indica la categoria de la forma i el fet que l'estudiant l'usa com a connector parentètic (SPrep/CP). A més, s'anota en les variables d'ús el fet que es tracta d'una forma no convencionalitzada (error de forma, ErForma) (§ 1.3.3).

Finalment, hem trobat un únic cas de connector pragmàtic (*mira*) que apareix en concurrència amb la conjunció *doncs* (37).

- (37) El món virtual ens ha convertit en uns covards de llibre. Ja ningú vol parlar a la cara, dialogar, comunicar-se en persona, ara tot s'hi val en el seu refugi virtual. *Doncs, mira,* [Doncs-mira_Cj/CPrag_0_P.-, -, Ccom_DE-AdCont_ConAdPob_CohMill_CEOI-T1-9] el meu dimarts mal, però n'estic segura que milloraria si tots dos sortíssim d'aquesta república digital i ens prenguéssim un cafè.

En aquest cas, es tracta d'una combinació més pròpia del discurs oral, tot i que sembla respondre al caràcter interactiu de la tasca, en què es respon a una publicació en una xarxa social.⁴⁷

En resum, hem classificat els connectors textuais categorialment en conjuncions, connectors parentètics (més 1 cas de connector pragmàtic). El procés d'anotació s'ha vist dificultat per a la identificació de certes formes (sintagmes preposicionals o adverbials) que resulten ambigües a l'hora de determinar si presenten un valor connectiu o un valor adverbial literal, cosa que ens ha dut a aplicar proves de desambiguació o a usar etiquetes dobles. En bona mesura, el problema s'explica per la naturalesa dels connectors parentètics, com a producte d'un procés de gramaticalització. A més, observem que els estudiants atorguen un valor connectiu a sintagmes preposicionals o adverbials que no formen part de les formes convencionalitzades per la bibliografia (*seguidament* per a *continuació*; *d'aquesta manera* per *per tant*).

V3. Posició

La mobilitat és una de les característiques dels connectors parentètics, per la qual cosa la posició és un dels trets formals que cal analitzar. Les etiquetes que indiquen la posició del connector textual es mostren en la taula 10.

Taula 10. Variable 3 (formal): posició

V3. Posició	Etiqueta
Posició inicial	_0_
Posició intermèdia	_Int_
Posició final	_Fin_

47 La tasca d'interacció escrita es correspon amb una resposta a una publicació en una xarxa social. El fragment de l'enunciat al qual respon és: "Doncs, mireu, en aquest context, jo m'estime més quedar-me tranquil·let a la meua república independent d'Instagram, sa i estalvi, en paus amb mi mateix i amb el món. I el vostre dimarts com va?" Com s'observa, l'aprenent reproduïx exactament la combinació de connectors que es fa servir per a interpel·lar els possibles interlocutors de la xarxa social.

S'anota (_0_) en cas que el connector textual aparega en posició inicial d'oració o enunciat (38), (_Int_) si apareix en posició intermèdia (39) o (_Fin_) si apareix en posició final (40).

- (38) Nostre el gènere, nostra la llei és una columna d'opinió on l'autora reflexiona sobre el gènere al voltant del problema que suposa per a certes persones que no s'identifiquen amb el sexe o el gènere que naixen. *Específicament* [Específicament_CP_0_P0_C0_DE-AdEsp_ErPunt_CohMill_CU-P1-5] es centra en la problemàtica que pateix un cert grup social que son les persones transexuals. (CU-P1-5)
- (39) Abans, coneixíem el nostre fruïter el qual ens recomanava el millor lluç del moment. Ara, *en canvi*, [En-canvi_CP_Int_P,-_C0_DI-ContOp_ConAd_CohMill_CEOI-T1-2] comprem tot a distància i, malauradament, ho fem en companyies contraposades el nostre benestar, ja que eliminem el comerç de barri, el qual fa digne el nostre entorn. (CEOI-T1-2)
- (40) Després, els nobles l'acompanyarien del topònim de les seves possessions territorials, i les classes inferiors n'imitarien la fórmula amb genèrics, com Vall o Puig, viles, masies o països de procedència. Es feien flexions de gènere, com es fa encara als països eslaus. Així, la filla de Ferrer era la senyoreta Ferrera, *per exemple*. [Per-exemple_CP_Fin_P,-_C0_DE-DisEx_TA_CEMI21-AO-JO-Ra]. (CEMI21-AO-JO-Ra)

En algun cas, es considera posició final quan apareix al final del període, tot i que no siga final d'oració, com en (41).

- (41) Voldria signar aquest escrit amb un eixut Anònim, i no amb el nom que arrossegue des del dia que vaig nàixer. Això seria absurd, *però* [Però_CP_Fin_P,-_C0_DI-ContConc_CEMI21-AO-JO-Bai]: d'anònims, ho som tots, en realitat. Tots. El nom és una màscara. (Manuel Baixauli, "Anònims")

En aquest cas, el concessiu *però* apareix entre coma i dos punts, els quals donen pas a una oració que constitueix una explicació –gairebé una paràfrasi– de l'anterior, amb la qual manté el paral·lelisme de situar en posició final el connector parentètic (*en realitat*).

V4. Puntuació

El caràcter parentètic dels connectors sol marcar-se amb una puntuació apositiva, amb signes de puntuació precedents i subsegüents. Per a l'anotació, com que el nostre objectiu és obtenir una anotació tan motivada i transparent com siga possible, hi reproduïm els signes de puntuació amb què apareix associat el connector, com il·lustra la taula 11.

Taula 11. Variable 4 (formal): puntuació

V4. Puntuació	Etiqueta
CT sense puntuació associada	_P0_
CT precedit de punt i seguit de coma	_P,-,_
CT precedit de punt i coma i seguit de coma	_P;-,_
CT entre dues comes	_P,-,_
CT precedit de coma i seguit de punt	_P,-._
CT precedit de coma i seguit de dos punts	_P,-:_

La notació (P0), que indica que el connector no té cap signe de puntuació associat, és pròpia de les conjuncions quan fan de connectors textuais (42).

- (42) L'emissor real és l'escriptor Joan Fuster i el lector real som nosaltres. *Però* [Però_Cj_0_P0_C0_DI-ContOp_ConAd_CohAd_CU-P3-17] el receptor model és un ciutadà catalanòfon de l'Estat espanyol amb un bon nivell cultural. (CU-P3-17)

En alguns casos, la coma que segueix la conjunció està vinculada a altres elements en l'oració i, per tant, l'anotació relativa a la puntuació continua sent (P0).

- (43) *I*, [I_Cj_0_P0_C0_DE-AdCont_ConAd_CohAd_CEOI-T2-1] amigues, fins ací arriba esta nova entrada. Podria dir-vos moltes més coses sobre les Falles, però tinc uns xurros esperant-me! (CEOI-T2-1)
- (44) Amb la guerra d'Ucraïna es de veres que la societat s'ha volcat, i això està molt bé. *Però*, [Pero_Cj_0_P0_C0_DI-ContOp_ConAd_CohMill_CEOI-T1-6] què diu això de nosaltres com a societat? Arriba gent a les nostres

platges constantment fugint d'altres conflictes. Gent amb un altre color de pell. (CEOI-T1-6)

En els exemples anteriors, la coma posterior a la conjunció s'associa al vocatiu que hi ha a continuació (43) o a una pregunta, com la interrogació retòrica en (44).

S'anoten amb l'etiqueta (P.-,) els connectors textuais que apareixen en posició inicial (45).

- (45) Aquesta seqüència narrativa es repetirà en la primera oració del quart paràgraf i en l'últim paràgraf del text, de manera que s'exposen els fets de la narració amb què enceta el text de manera cronològica. *Tanmateix*, [Tanmateix_CP_0 **P.-,** C0_DI-ContConc_ConAd_CohAd_CU-P1-8] el temps de la narració es fa en present i no en passat, ja que es destaca la atemporalitat del fet, s'intenta acostar el fet al lector, a mena de present històric. (CU-P1-8)

En (45), el connector *tanmateix*, precedit de punt i seguit de coma, encapçala l'oració que expressa oposició respecte al segment anterior.

Puntualment, trobem que el connector apareix precedit de punt i coma i seguit de coma (P;-). En aquest cas, considerem que es troba en posició inicial d'oració (46) i, doncs, que es tracta d'una variant de la puntuació prototípica inicial que acabem de veure (P.-).

- (46) Amb un registre estàndard, formal i directe, la intenció comunicativa del text és la de convèncer els lectors amb la tesi que va apareixent al llarg del text: cal ser conscients de l'origen i el procés de producció dels articles d'importació i donar suport a totes aquelles mesures que eviten l'explotació laboral, sobretot la infantil; *a més*, [A-mes_CP_0 **P;-**, C0_DE-AdCont_ConAd_CohAd_CU-P3-7] cal començar pel propi acte individual i no afavorir el comerç d'aquests tipus de productes. (CU-P3-7)

L'etiqueta (P,-) marca que el connector apareix precedit i seguit de coma, una puntuació associada als connectors parentètics que apareixen en posició medial, com en (47) o en (48).

(47) Portem dos anys de distopia que, teòricament, ens ha fet reflexionar i canviar molts dels hàbits que teníem adquirits. Jo, *per exemple*, [Per-exemple_CP_Int_P,-_C0_DE-DisEx_ConAd_CohMill_CEOI-T2-3] he deixat a banda la meua afició d'expressar les meves inquietuts i emocions. (CEOI-T2-3)

(48) Seguidament, trobem la segona part del text, corresponent al segon i tercer paràgraf, en què Juanhuix presenta la qüestió de la importància de decidir i definir el gènere propi de cadascú i exposa la situació jurídica actual de l'Estat espanyol. S'estableix un diàleg, *doncs*, [Doncs_CP_Int_P,-_C0_DI-ConsCons_ConAd_CohAd_CU-P1-8] entre l'autora i el lector del text amb l'ús del nosaltres inclusiu, que trobem reflectit en la primera persona del plural del present d'indicatiu *convinguem* (l.14) per a encetar el tema de l'autodeterminació del gènere. (CU-P1-8)

En el primer cas, el connector d'exemplificació apareix situat en una posició medial, darrere del subjecte, entre comes. En (48), el connector *doncs* presenta un valor consecutiu associat, justament, a la posició medial, que determina que haja d'anar precedit i seguit de comes.

El connector també sol aparèixer precedit i seguit de comes quan es troba en concurrència amb conjuncions o amb altres connectors, com en (49).

(49) S'haurà de baixar el nivell de testosterona global i reconduir aquest comboi per la carretera del bé comú. I, *a més*, [A-mes_CP_Int_P,-_Ccom_AdCont_ConAd_CohAd_CEOI-T1-1] en aquest comboi haurem d'incloure no només a l'ésser humà, sinó a tot ésser viu d'aquest planeta. (CEOI-T1-1)

Els casos en què el connector apareix en posició final, precedit de coma i seguit de punt, s'anota (P,-), com en (50).

(50) Ben al contrari, venim al món sabent fer una ínfima part del que ens cal i per això ens passem tota la infantesa aprenent. Tota la vida, *de fet* [De-fet_CP_Fin_P,-_C0_DE-ContCont_TA_CEMI21-AO-AL-Fol]. (R. Folch, "Aprendre")

Com indicàvem adés, hem identificat un cas en què el connector apareix precedit de coma i seguit de dos punts (P,-:), com veiem en (41), que reproduïm parcialment en (51).

- (51) Això seria absurd, *però* [Però_CP_Fin_P,-,C0_DI-ContConc_CEMI21-AO-JO-Bai]: d'anònims, ho som tots, en realitat. Tots. El nom és una màscara. (Manuel Baixauli, "Anònims")

Considerem que es tracta d'una variant de la posició prototípica de la posició final (P,-), que ha modificat l'autor per a aconseguir un determinat efecte discursiu, en el qual cal notar que en les dues oracions connectades el connector se situa en posició final.

V5. Combinació

Un dels trets estructurals dels connectors és la possible concurrència amb altres connectors, sobretot conjuncions. Parlem de combinació, seqüència o concurrència de connectors (C*) quan dos o més connectors tenen un abast total o parcial sobre una unitat discursiva i la relacionen amb la unitat anterior.

La relació d'etiquetes usades per a anotar la combinació de connectors o formes es mostra en la taula 12.

Taula 12. Variable 5 (formal): concurrència

Concurrència	Etiqueta
No hi ha concurrència de connectors	_C0_
Concurrència de connectors	_Ccom_
Correlació amb marcadors lèxics, endofòrics o modals Variant amb sobremarcatge	_C+_ _*C+_

L'etiqueta (C0) indica que el connector no apareix en concurrència amb cap altre connector ni altres formes de cohesió relacionades amb la connexió, com en (52).

(52) Hem sacseja veure un individu més que decideix aïllar-se i allunyar-se sota l'ombra dels qui anuncien realitats paral·leles i utòpiques. Les denúncies virtuals són igual d'inefectives que les paraules sense acció.

No obstant, [No-obstant_CP_0_P.-, **C0**_ContConc_ConAd_CohMill_CEOI-T1-11] amic meu, amb l'esperança de preveure un canvi en els teus quefers personals i deixar eixa moda del no-res, et desitge un bon any 2023!!! (CEOI-T1-11)

Per a donar compte de la concurrència amb un altre connector, havíem partit inicialment de les notacions (Cjux), (Cadd) i (Ccom), segons la classificació en tres tipus (juxtaposició, addició i composició) de Cuenca i Marín (2009: 900). Atesa la poca rendibilitat de les concurrències de connectors en el corpus, hem aplicat la versió simplificada de classificació que proposen Cuenca i Crible (2019), que distingeix entre: *a*) juxtaposició; *b*) combinació, en què es diferencia entre l'addició i la composició. Cal notar que, en el procés d'anotació, només hem trobat 9 casos de combinació (Ccom) –cosa que s'explica perquè la juxtaposició és més típica del nivell oracional i la composició és típica de l'oralitat.

(53) Els polítics haurien d'admetre la diversitat de la societat a l'hora d'erradicar la violència masclista perquè no es contemple únicament en la parella heterosexual. *I, a més,* [I-a-mes_Cj/CP_0_P.-, -, **Ccom**_DE-AdCont/AdCont_ConAdPob_CohMill_ CU-P1-12] aquesta necessitat no pot fomentar l'odi cap a les persones trans. (CU-P1-12)

En (53), concorre la conjunció *i* i el connector continuatiu *a més*, que tenen el mateix abast en la unitat discursiva següent i, alhora, en mantenen els significats separats.

Hem identificat un altre cas de combinació en què concorren la conjunció *doncs* amb l'únic cas de connector pragmàtic identificat en els corpus (*mira*) (54).

- (54) El món virtual ens ha convertit en uns covards de llibre. Ja ningú vol parlar a la cara, dialogar, comunicar-se en persona, ara tot s’hi val en el seu refugi virtual. *Doncs, mira,* [Doncs-mira_Cj/Cprag_0_P.-,-, *Ccom*_DE-AdCont_ConAdPob_CohMill_CEOI-T1-9] el meu dimarts mal, però n’estic segura que milloraria si tots dos sortíssim d’aquesta república digital i ens prenguéssim un cafè. (CEOI-T1-9)

En aquest cas, la conjunció *doncs* i el connector pragmàtic *mira* tenen el mateix abast, (l’oració següent), però mantenen funcions diferenciades: *doncs* indica continuïtat i *mira* marca inici de resposta i contacte amb l’interlocutor.

D’altra banda, l’etiqueta (C+) indica que el connector textual apareix en correlació amb expressions lèxiques, marcadors endofòrics o modals. Es tracta de casos com (55).

- (55) Així doncs, trobem al final del sisé paràgraf una seqüència predictiva que està reforçada per l’ús de díctics temporals de temps futur, com ara *garantirà* (1.65) i *serà* (1.66), en què Juanhuix esmenta que si no s’incorpora aquesta visió no funcionarà cap llei contra el masclisme.

Finalment, [Finalment_CP/SAdv_P0_*C+_DE-AdDist_ConAd_CohAd_CU-P1-8] i **a mode de conclusió**, trobem una seqüència narrativa que serveix de tancament, no només del text, sinó també de l’anècdota que havia encetat a l’inici [...]. (CU-P1-8)

En l’exemple anterior, es combina el connector distributiu *finalment* amb el sintagma preposicional *a mode de conclusió*; s’anota com a concurrència i es considera, alhora, un sobremarcatge (*C+) perquè concorren en la mateixa oració el connector (*finalment*), l’esmentat sintagma i el nom *tancament*, cosa que produeix un cert grau de redundància.

Parlem de marcadors endofòrics per a referir-nos a aquelles estructures complexes que o bé inclouen un demostratiu amb un ús díctic textual (*per això, dit això, a banda d’això*) o bé un demostratiu seguit d’un mot encapsulador (*en aquest sentit, en aquesta línia, per aquest motiu*) i que articulen el discurs en el nivell textual (Cuenca, 2017: 108-109). Segons l’autora, encara que solen ocupar el mateix lloc que els connectors textuais i fan una funció paral·lela, no són connectors. Es troben en la frontera entre la referència i la connexió: tant el pronom com el nom encapsulador duen a terme una represa pronominal o fòrica

que els allunya categorialment dels connectors. En els corpus, tan sols hem trobat un cas de concurrència de marcador endofòric amb connector textual (56).

- (56) Seguidament, al quart paràgraf, després d’haver exposat aquests fets i arguments– vist tot això: díctic textual (1.24)– amb una interrogació retòrica pretén captivar el lector perquè es qüestione l’efectivitat de la gestió centralitzada. **I**, [I_Cj_0_P0_C+_DE-AdCont_ConAdAbus_CohMill_CU-P3-12] **per això**, es val d’una seqüència descriptiva que podem avalar per l’ús dels verb copulatiu és (1.24), i adjectius qualificatius i valoratius: legítim (1.24) per donar l’opció al lector de plantejar-se aquesta gestió. (CU-P3-12)

En aquest cas, la conjunció copulativa es combina amb el marcador endofòric *per això*, que, per cert, presenta un valor ambigu entre la causa i la finalitat.

Amb la mateixa notació (C+), s’etiqueten els casos en què els connectors concorren amb expressions modalitzadores, que manifesten la posició de l’emissor. Tal com apunta Cuenca (2023), per mitjà d’un marcador epistèmic, s’avalua el coneixement que es té d’un contingut proposicional (certesa, incertesa, probabilitat, possibilitat). L’epistemicitat remet, doncs, al grau de coneixement (*potser, indubtablement...*) i es relaciona amb valors subjectius pròxims com són l’evidencialitat (*òbviament, sembla...*) o la modalitat actitudinal (*crec, pense...*). Els marcants actitudinals, com ara els predicats d’opinió, poden estendre el significat envers la certesa o la inferència. Tan sols n’hem trobat 3 casos de concurrència entre connectors i expressions modalitzadores en el corpus model, com es mostra en (57).

- (57) Així es crea la categoria despectiva d’animal, que permet explotar els individus de les altres espècies en funció dels interessos humans. *Però, com és evident*, [Pero_Cj_0_P0_C+_DI-ContOp_TA_CEMI21-B-AL-AI] també permet deshumanitzar, és a dir, inferioritzar alguns individus humans en situar-los en aquesta condició devaluada. (Núria Almiron, “Entendre la interseccionalitat”)

En l'exemple anterior, la conjunció adversativa concorre amb una expressió modalitzadora evidencial (*com és evident*), que emfatitza el contingut de l'oració connectada.

Un cas de concurrència, no consecutiva, especialment rellevant és el d'un connector textual i un (o més) elements lèxics que expressen el mateix significat discursiu (58).

(58) *Finalment*, *l'últim paràgraf* funciona com a *conclusió* i *tanca* el text amb una reflexió predictiva que dibuixa la tesi de l'autor. (CU-P3-10)

En (58), podem observar la concurrència d'un connector de distribució que expressa seqüència (*finalment*), amb un sintagma (*l'últim paràgraf*) que també indica el contingut final del text. I encara hi ha dos elements que expressen la cloenda del text: el sintagma *com a conclusió* i la forma de verb *tanca*. Es tracta d'un cas clar del que denominem sobremarcatge (*C+).

Com ja hem avançat, la notació de les possibles concurrències amb conjuncions o connectors, marcadors endofòrics o expressions modalitzadores no ha sigut gaire productiva, atès que n'hem trobat pocs casos (12 en total). En canvi, l'anotació de la concurrència d'un connector amb mecanismes fòrics que expressen la mateixa relació i generen un context amb una relació sobremarcada ha permès d'observar un fenomen molt preeminent en el corpus d'universitaris que no s'havia recollit en la recerca prèvia sobre interllengua d'estudiants, el sobremarcatge (§ 4.1.4).

3.4.2. Variables funcionals

La funció de la connexió textual és explicitar la relació semanticopragmàtica entre els elements units. A diferència de l'oracional, no integra estructures ni crea cap tipus de relació sintàctica estructural, ja que ací les relacions dels elements units pertanyen al nivell discursiu (Cuenca, 2006: 143). Funcionalment, podem analitzar la connexió textual considerant tres nivells

d'especificitat: domini, significat semanticopragmàtic general i significat específic. A efectes d'anotació, hem establert dues etiquetes: la del domini (V6) i una de combinada que indica el valor semanticopragmàtic general i l'específic que manifesta (V7).

V6. Domini

Partim de la identificació de 3 dominis: ideacional o proposicional, estructural o procedimental i interpersonal o modal. Les etiquetes relatives al domini es mostren en la taula 13.

Taula 13. Variable 6 (funcional): domini

Domini	Etiqueta
Domini ideacional	_DI-
Domini estructural	_DE-
Domini interpersonal	DInt-

S'anota amb l'etiqueta (DI-) quan el connector actua en el domini ideacional o proposicional, això és, quan incideix en el contingut de les idees. S'etiqueten com a (DE-) els casos en què el connector actua en el nivell estructural, procedimental o seqüencial, és a dir, quan no actua en l'àmbit del contingut sinó en l'organització d'aquest o en la manera en què s'ha d'interpretar. El domini interpersonal (DInt-), propi de l'oralitat i el diàleg, no es troba representat en el corpus, més que en la forma *mira*, que apareix combinada i presenta una funció més aviat estructural.⁴⁸

Per la nostra part, partint de la base que els connectors poden presentar més d'un valor, hem analitzat cada ocurrència de connector textual tenint en compte el context discursiu concret en què s'insereix, a partir del qual hem anotat el

48 Com apunten Cuenca i Crible (2019: 173), els significats modals són inherentment interpersonals, per la qual cosa manifesten el coneixement, l'actitud o la postura del parlant respecte al que es diu o respecte a l'oient. Solen manifestar-se per mitjà de connectors pragmàtics i poden combinar-se amb altres tipus de connectors relacionats amb l'organització del discurs (presa del torn de parla, canvi de tema, recuperació de tema, etc.). Són típics de la conversa.

valor que hi manifesta o aquell que predomina. Passem a definir amb més detall i a il·lustrar els dominis amb exemples del corpus.

a) Domini ideacional: _DI-

El domini ideacional o proposicional té a veure amb el nivell del contingut, de les idees. El connector textual funciona en el nivell ideacional quan explicita relacions semanticopragmàtiques lògiques com la suma, l'alternativa, l'oposició, la concessió o la conseqüència) entre els segments que enllaça (Cuenca i Crible, 2019: 173).⁴⁹

- (59) Al segon paràgraf destaquem la primera personal del plural global, que funciona com a estratègia argumentativa per augmentar la complexitat del lector model «convinguem» (l. 14). *Tot i això*, [Tot-i-això_CP_0_P.-, _C0_**DI**-ContConc_ConAd_CohMill_CU-P1-17] també en aquest mateix segon paràgraf, trobem l'apel·lació directa al receptor, amb l'ús del pronom de 2a persona del singular «t'importa» (l. 14), «et mous» (l. 21), «t'ha lligat» (l. 21). (CU-P1-17)

En l'exemple anterior, el connector *tot i això* expressa la relació semàntica concessiva que hi ha entre els segments, que marquem com a **DI**-ContConc.

b) Domini estructural: _DE-

Els connectors que actuen en el nivell estructural incideixen en l'organització del discurs o en les instruccions per a interpretar el contingut i no tant en el significat dels segments units. Indiquen valors procedimentals com ara l'inici de tema, continuïtat, canvi de tema o reformulació (Cuenca i Crible, 2019: 173), com veiem en en (60).

49 En aquest cas, hem optat per la terminologia *ideacional* (DI-) enfront de *proposicional* a l'hora de construir l'etiqueta per no incórrer en possibles confusions entre les sigles que es podrien obtenir tant de 'domini proposicional' (DP-) com de 'domini procedimental' (DP-).

(60) D'altra banda, les marques temporals també es troben al llarg de tot el text mitjançant les proformes temporals i els morfemes temporals dels verbs, la majoria d'ells en present d'indicatiu. *És a dir*, [Es-a-dir_CP_0_P.-, _C0_DE-DisRef_ConAd_CohMill_CU-P1-10] les marques díctiques temporals que tenim responen al temps present perquè el problema que ens pertoca en aquest article és present i actual. (CU-P1-10)

En aquest cas, el connector *és a dir* reformula el contingut de l'oració anterior per tal d'introduir no tant una paràfrasi del contingut previ –la presència de marques de present d'indicatiu en el passatge–, com per inserir-ne la interpretació de l'estudiant –el problema que ens afecta és *present i actual*.

7. Significat semanticopragmàtic

Com hem explicat en l'apartat 3.1.2, partim del punt de vista *minimista* que proposa Cuenca (2006: 138), en virtut del qual els significats semanticopragmàtics que poden expressar els connectors textuais són manifestació o variants de quatre valors bàsics: l'addició (suma de continguts), la disjunció (continguts alternatius o formulacions alternatives d'un mateix contingut), el contrast (continguts contraposats) i conseqüència (continguts en relació causa-efecte). A cada significat general, hi corresponen diversos significats específics, que es mostren en la taula 14, amb l'etiqueta d'anotació corresponent, que és composta: la primera part indica el significat general i la segona, l'específic.

Taula 14. Significats manifestats pels connectors textuais

Significat general	Significats específics	Etiqueta
Addició (Ad)	Continuïtat Intensificació Distribució Digressió Generalització Especificació Ampliació Equiparació	AdCont AdInt AdDist AdDisg AdGen AdEsp AdAmp AdEq
Disjunció (Dis)	Reformulació Exemplificació Resum	DisRef DisEx DisRes
Contrast (Cont)	Oposició Concessió Restricció Refutació Contraposició	ContOp ContConc ContRest ContRef ContCont
Conseqüència (Cons)	Conseqüència Conclusió	ConsCons ConsConc

En (61), veiem un exemple d'anotació de connector d'addició que expressa continuïtat (AdCont), valor propi del domini estructural (DE).

- (61) Crec que, durant aquest temps, hem adquirit consciència i hem canviat les nostres costums per a ser un poc més sostenibles. *Així mateix*, [Així-mateix_CP_0_P.-, _C0_DE-AdCont_ConAd_CohAd_CEOI-T2-3] hem après a valorar tasques que, tradicionalment, no eren prioritàries com, per exemple, les cures de la llar, les activitats esportives, les musicals, etc. (CEOI-T2-3)

En l'exemple anterior, el connector *així mateix* permet continuar la línia de pensament iniciada en el segment previ, de manera que a la presa de consciència mediambiental s'hi afegeix la valoració actual de tasques que no es consideraven prioritàries.

Els connectors disjuntius permeten introduir formulacions o continguts alternatius, com s'observa en la reformulació (DisRef) en (62).

- (62) D'altra banda, les marques temporals també es troben al llarg de tot el text mitjançant les proformes temporals i els morfemes temporals dels verbs, la majoria d'ells en present d'indicatiu. *És a dir*, [es-a-dir_CP_0_P.-, _C0 **DE-DisRef**_ConAd_ CohMill_CU-P1-10] les marques díctiques temporals que tenim responen al temps present perquè el problema que ens pertoca en aquest article és present i actual. (CU-P1-10)

En aquest cas, es reformula el contingut anterior –el temps verbal predominant és el present–, no ben bé amb una paràfrasi, sinó manifestant la funció que duu a terme en el text –la correlació amb l'actualitat del tema.

El contrast de continguts pot expressar-se en forma d'oposició, concessió, restricció, refutació o contraposició (63).

- (63) Cal destacar que la seqüència narrativa és la predominant, ja que és la més abundant del text (des del segon paràgraf fins al cinqué). *No obstant això*, [no-obstant-aixo_CP_0_P.-, _C0 **DI-ContConc**_ConAd_ CohAd_CU-P3-11] la seqüència argumentativa és igual d'important que la predominant, ja que sense aquesta seqüència no tindríem l'opinió de l'autor i només obtindríem una mera narració biogràfica de Julio Anguita. (CU-P3-11)

En (63) el connector concessiu *no obstant això* (ContConc) permet introduir el contrast parcial entre la rellevància de les seqüències textuais, en virtut del qual s'exposa que, a pesar que la seqüència narrativa siga predominant, la importància que adquireix l'argumentativa en la columna d'opinió és cabdal.

L'expressió de la conseqüència pot concretar-se en la conseqüència lògica (ConsCons) (64) o en la conseqüència discursiva o conclusió (ConsConc).

- (64) Cal destacar que la seqüència narrativa és la predominant, ja que és la més abundant del text (des del segon paràgraf fins al cinqué). No obstant això, la seqüència argumentativa és igual d'important que la predominant, ja que sense aquesta seqüència no tindríem l'opinió de l'autor i només obtindríem una mera narració biogràfica de Julio Anguita. *Per tant*, [per-tant-_CP_0_P.-, _C0 **DI-ConsCons**_ConAd_ CohMill_CU-P3-11] les dues seqüències són complementàries i necessàries a l'hora de la construcció textual. (CU-P3-11)

En l'exemple anterior, s'exposa la contribució, amb una incidència diferent, de cada seqüència textual; com a conseqüència d'aquesta consideració, totes dues es complementen en el text.

3.4.3. Variables d'ús i cohesió global del text

Per a anotar com es fan servir els connectors en els corpus de no experts, prenem en consideració variables d'ús que hem concretat en 3: variable relativa a l'adequació del connector en context (V8), variable relativa al tipus d'error quan el connector no és adequat (V9) i variable relativa a la cohesió global del text (V10).

V8. Adequació del connector

En l'etiquetatge de l'ús dels connectors, es consideren 4 notacions: ús adequat, ús amb problemes de coherència, ús abusiu de connector i ús amb problemes formals de connexió. La taula 15 mostra les etiquetes corresponents a l'ús.

Taula 15. Variable 8 (ús): adequació del connector

V8. Adequació del connector	Etiqueta
Ús adequat del connector	ConAd
Ús adequat (Ad) o no, en un context amb problemes de coherència Ús del connector que genera problemes de coherència	_ConAdInc_ ConInc
Ús adequat (Ad) o no, en què palesa una connexió pobre	_ConAdPob_ ConPob
Ús adequat (Ad) o no, en què s'abusa dels connectors (repetició, sobrer)	_ConAdAbus_ ConAbus

Així, agrupem els casos no adequats a partir de la naturalesa del problema: problemes de coherència relacionats amb el significat del connector (s'assigna un valor diferent al propi) o del context (incongruències, redundància) i problemes formals de connexió (com poden ser l'ús connectors propis de l'oralitat o poca varietat de connectors o). Tot i que els agrupem amb els problemes de coherència, podem considerar que els casos d'ús abusiu dels

connectors es trobarien a mitjan camí dels dos grups anteriors: d'una banda, en alguns casos, generen redundància i, d'altra, en altres casos palesen que no es disposa d'una gamma variada de connectors.

Seguidament, es detalla i exemplifica el contingut de cada notació relativa a l'adequació dels connectors. Considerem que se'n fa un ús adequat (ConAd) quan el connector expressa el significat específic propi, explicita adientment el valor de la relació entre els continguts, la forma del connector es troba entre les consignades per la bibliografia i entre els segments que s'enllacen no hi ha problemes de coherència, com en (65).

- (65) A continuació, es trenca la seqüència narrativa mitjançant una referència directa per part de l'autora als romans: *ben xafat, romans* (l. 3) que constitueix un mecanisme polifònic a partir del qual es qualifica irònicament la política que exercien els romans. *De fet*, [De-fet_CP_0_P.-, _C0_DE-AdEsp_**ConAd**_CohMill_CU-P3-1] aquesta frase feta, constitueix un recurs modalitzador que dona compte de l'opinió negativa que l'autora vol fer explícita a les línies següents. (CU-P3-1)

En l'exemple, s'exposa la funció d'un mecanisme polifònic –*ben xafat, romans*– mitjançant el qual l'autora insereix una pinzellada irònica en el text, recurs discursiu que permet introduir-ne l'opinió negativa, tal com s'especifica en l'oració connectada per *de fet*. En aquest cas, les variables relacionades amb l'ús del connector són adequades, independentment del fet que poden observar-se aspectes a millorar (com la coma que separa el subjecte del verb) i que es marquen segons la variable 10, que comentarem més endavant (CohMill).

En relació amb els problemes de coherència que anotem, podem trobar casos en què el connector expressa adequadament la relació semanticopragmàtica, però es troba en un context amb incongruències (ConAdInc) (66) o casos en què el connector genera la incoherència (ConInc) (67).

- (66) Ara, en canvi, comprem tot a distància i, malauradament, ho fem en companyies contraposades el nostre benestar, ja que eliminem el comerç de barri, el qual fa digne el nostre entorn. *Llavors*, [Llavors_CP_0_P.-, _C0_DI-ConsConc_**ConAdInc**_CohMill_CEOI-T1-2] tampoc hem de demanar-nos a Rússia per a veure la nostra decadència. (CEOI-T1-2)

(67) Per remarcar aquest argument fa ús d'un argument d'autoritat mitjançant el qual cita a la reina Maria Antonieta per dir que com deia la reina: «no convé» (l. 7) que la població es quede sense alimentació. *Però al cap i a la fi*, [pero_al-cap-i-a-la-fi_Cj/CP_0_P--, _Ccom_DI-ContOp/ConsConc_ErPunt/Abus/ **ConInc**_CohMill_CU-P3-1] cal fer denotar que es tractar d'una estratègia irònica més, la qual cosa es fa present en el moment en què l'autora explicita que la reina va acabar fatal. (CU-P3-1)

En (66), no s'entén la relació entre la modificació dels hàbits de consum i la referència a Rússia en l'oració connectada. En (67), al marge de com s'expressen les idees en el fragment (*denotar*), no hi ha relació d'oposició (*però*) entre els segments, ni l'oració connectada no suposa una conclusió (*al cap i a la fi*) del contingut previ.

Hi ha pobresa de connexió (ConAdPob/ConPob) quan la tria o l'ús del connector textual no palesa la destresa o els recursos discursius propis del nivell que cursa, com en (68).

(68) Aquest text té elements modalitzadors clars. *En primer lloc*, [en-primer-lloc_CP_0_P-, _C0_DE-AdDist_**ConAdPob**_CohPob_CU-P3-2] en té molt vocabulari negatiu i despectiu al llarg de la seua extensió; a les línies 4 i 5 del primer paràgraf trobem paraules com “malson”, “náusea” o “indignació”. Al segon paràgraf tampoc no hi deixen d'haver-hi, com a la línia 9 “cadàvers” i a la 13 “desgràcia”.

En (68), el fragment presenta problemes de coherència i de cohesió. Entre aquests, s'introdueix la descripció dels elements modalitzadors amb el distributiu *en primer lloc*, sense que s'hi continue la seqüència (*en segon lloc*, *en tercer*), en una oració en què no és clara la referència del pronom feble *en*. L'oració posterior s'introdueix amb la referència al lloc del text en què continua donant-se el lèxic valoratiu negatiu de l'oració prèvia (*Al segon paràgraf*), que no suposa una seqüenciació del contingut, en què també hi ha problemes de coherència per la manca de domini dels pronoms febles. Siga com siga, tot sembla indicar que no es disposa dels recursos discursius necessaris per a expressar l'esmentada concessió.

També es marquen com a pobresa de connexió usos propis del discurs oral, com passa en (69).

- (69) En general, podem concloure en que aquest confinament a resultat beneficiós.

Aleshores, [Aleshores_CP_0_P.-, _C0_DI-ConsCons_ConAdPob_CohMill_CEOI-T2-16] ha sigut gran el meu desconcert al saber que aquest any es tornen a celebrar les Falles. (CEOI-T2-16)

En l'exemple, no hi ha una relació de continuïtat o de conseqüència entre els dos continguts enllaçats per *aleshores*, sinó que considerem que es tracta d'un reflex de discurs oralitzat, d'una falca que es fa servir en la conversa col·loquial per prendre el torn de paraula.

Igualment, anotem com a pobresa de connexió els casos en què el connector textual introdueix un enunciat que no és una oració completa i que es podria haver resolt com a connexió oracional, com en (70).

- (70) En una nota a peu de pàgina, a partir de la interjecció anterior (oi?, l. 69), Vallès afirma conèixer l'ús temporal del verb *portar* recollit a l'IEC, que entén com a incorrecte en eixe tipus d'expressions. L'enunciat de la nota comença amb "sí, és cert [...]" (l. 80). *És a dir*, [Es-a-dir_CP_0_P.-, _C0_DI-DisRef_ConAdAbus/Pob_CU-P3-9] mitjançant una marca modalitzadora actitudinal. (CU-P3-9)

En (70), el connector de reformulació *és a dir* encapçala una oració sense verb principal, que podria haver-se construït com una subordinada de l'oració anterior (L'enunciat de la nota comença amb "sí, és cert [...]" (l. 80), *és a dir*, mitjançant una marca modalitzadora actitudinal).

Quan el segon segment no és una oració completa, cal determinar si hi ha una elisió recuperable o si es tracta d'una puntuació expressiva. Sovint hem tingut dificultats per discernir si es tracta d'un cas de connexió pobra, perquè s'hi ha fet un ús textual del connector quan hauria de ser oracional, o bé d'una puntuació estilística expressiva que dona lloc a una oració amb elements elidits recuperables pel cotext, com en (71).

(71) Per acabar, només afegirem l'ús que Juanhuix fa dels díctics, que si bé els trobem en singular allà on remet a l'experiència pròpia, passen a la forma plural de la primera persona en la cloenda del text: “el gènere és nostre, nostra és la llei” (p. 70). Amb aquesta dixi, fem comte que la intenció de l'autora és incloure les dones trans dins el conjunt de la societat. *És a dir*, [Es-a-dir_*CP_0_P.-,_C0_DE-DisRef_**ConAd**_ CohMill_CU-P1-9] dins la seua pluralitat. (CU-P1-9)

En (71), l'oració connectada per *és a dir* introdueix un sintagma preposicional, que no constitueix ben bé una paràfrasi del contingut anterior –la necessitat d'incloure les dones trans en el conjunt de la societat–, sinó una mena de conclusió d'un aspecte –la diversitat inherent a qualsevol societat. En aquest cas, com que hi ha la possibilitat que s'haja separat de l'oració prèvia com a producte d'una puntuació expressiva que tracta d'emfatitzar-ne el contingut, en què s'ha optat per elidir la resta dels components de l'oració, hem anotat l'ús com a adequat (ConAd).

En altres casos, no podem parlar d'elisió d'elements, com en (72), que anotem com a pobresa de connexió.

(72) En aquest sentit, Pujol fa al·lusió indirectament a Ana Carbajosa i Marc Bassets, d'*El País*, per establir dues analogies. *D'una banda*, [Duna-banda_CP_0_P.-,_C0_DE-AdDist_**ConAdPob**_ CohMill_CU-P3-12] França, amb un sentit despectiu: *exclusivament des de la presidència* (l.34), *escassetat* (l.35). D'altra, Alemanya és considerada positivament per l'autor –*difereix substancialment* (l.29), *no decideix ni executa unilateralment* (l.31), *pertinents* (l.32)– atès que el govern central no incideix en les mesures preventives sobre la covid-19. (CU-P3-12)

En l'exemple, la correlació de distributius *d'una banda* i *d'altra* té un ús textual en tots dos casos. L'oració connectada per *d'una banda* tampoc no conté verb principal, com en (71), però en aquest cas no podríem parlar d'elisió, perquè en el context previ no hi ha cap forma verbal que pogués encaixar-hi i s'hi haguera obviat.

Ens referim a ús abusiu de connector (ConAdAbus) quan s'utilitza repetitivament en un text o fragment, sense que responga a una estratègia discursiva o d'estil, com en (73) i en (74).

(73) *A més*, [A-mes_CP_0_P.-, _C0_DE-AdCont_**ConAdAbus**_CohMill_CU-P1-7] pel que fa a la dixi temporal tots els verbs apareixen en present i, *a més*, trobem el díctic “avui”. (CU-P1-7)

(74) *D'altra banda*, [Daltra-banda_CP_0_P.-, _C0_DE-AdDist_**ConAdAbus**_CohMill_CU-P1-1] la presència de formes verbals de present com (soc 1.3) o la proforma dística (avui 1.3), donen mostra de l'actualitat del tema.

D'altra banda, [Daltra-banda_CP_0_P.-, _C0_DE-AdDist_**ConAdAbus**_CohMill_CU-P1-1] al segon paràgraf l'autora fa ús de dos arguments d'analogia (*com la política* 2.14) i (*com ho fa la legislació espanyola* 2.15). (CU-P1-1)

En tots dos casos, considerem que la repetició de connector no respon ni a l'estil de qui escriu ni a un ús estratègic, sinó que tot ens indueix a pensar que es deu a una manca de recursos discursius i de revisió.

Hem anotat també com a ús abusiu els casos en què el connector és prescindible (75) o quan la relació entre els continguts ja està expressada amb elements fòrics i la inserció del connector genera un sobremarcatge de la relació semàntica o pragmàtica entre els segments, com en (76).⁵⁰

(75) Continuant amb el tret argumentatiu, veiem que la dixi personal principalment, li permet assolir el seu objectiu de convèncer als lectors de la necessitat de llibertat de gènere. *Així doncs*, [Així-doncs_CP_0_P.-, _C0_DI-ConsCons_ErValor/**Abus**_CohMill_CU-P1-18] ja des del primer paràgraf apareix la primera persona del singular amb pronoms personal “em” (1.6) o amb morfemes verbal com és el cas de “refuso” (1.22) al paràgraf tercer o “resisteixo” (1.44) al paràgraf quart, entre d'altres. (CU-P1-18)

(76) *En primer lloc*, [En-primer-lloc_SAdv/CP_0_P.-, *_C+_DE-AdDist_**ConAdAbus**_CohMill_CU-P3-18] Kathir *enceta* el text *a tall d'introducció* amb una seqüència narrativa (1.3-6) a partir de la qual introdueix un argument d'autoritat en què l'autora mitjançant les paraules del President de

Turquia ens explica quines seran les conseqüències socioeconòmiques i polítiques de la Covid-19. (CU-P3-18)

En (75), el connector consecutiu *així doncs* és sobrer perquè no explicita una relació de conseqüència entre les oracions, ni és necessari per a la introducció del contingut nou, atès que l'oració podria haver començat per “Ja des del primer paràgraf [...]”. En (76), s'indica per mitjà de tres formes (un connector i dos elements fòrics) que es tracta del començament del text (*en primer lloc, encetar, a tall d'introducció*), per la qual cosa considerem que està sobremarcada la distribució de la informació i, doncs, constitueix un ús abusiu.

V9. Tipus d'error en l'ús dels connectors

Quan l'ús del connector no és adequat (V8), es despleguen 4 etiquetes per a anotar la tipologia dels errors: error d'assignació de valor, error de forma, error normatiu i error de puntuació. En la taula 16, es mostren les etiquetes corresponents, que s'expliquen a continuació.

Taula 16. Variable 9 (ús): tipologia d'errors en l'ús dels connectors

Errors	Etiqueta
Error d'assignació de valor	_ErValor_
Error de forma	_ErForma_
Error normatiu	_ErNorm_
Error de puntuació	_ErPunt_

Hem anotat error de valor (ErValor) quan hi ha hagut una interpretació no adequada del significat del connector, com en (77) o (78).

(77) S'hi afegeix un argument de quantitat per referir-se a les estadístiques sobre la violència respecte als col·lectius esmentats. D'una manera més fulminant, esmenta la “sexualització” per emfasitzar la violència en aquest acte (l.44-46)

Altrament, [Altrament_CP_0_P.-,C0_DI-ContOp_ErValor_CohMill_CU-P1-12] els paràgrafs cinquè i sisè segueixen la seqüència argumentativa. (CU-P1-12)

(78) També, trobem l'adverbi "ara" (l.18) que mostra el moment de l'enunciació. Aquestes marques mostren la simultaneïtat envers l'acte comunicatiu i, concretament, mostren la presència del present del tema del qual es parla.

Ara bé, [Ara-be_CP_0_P.-,DI-ContOp_ErValor_CohMill_CU-P3-18] l'autora exposa el seu punt de vista sobre les conseqüències socioeconòmiques de la Covid-19 mitjançant mecanismes modalitzadors. (CU-P3-18)

En (77), s'assigna un valor de distribució al connector condicional-opositiu *altrament*. En (78), no hi ha una relació de contrast entre els segments, per la qual cosa entenem que en el context l'estudiant hi ha assignat un valor diferent del genuí.

En un principi, vam establir dues notacions diferents: error d'assignació de valor (quan hi ha una interpretació inadequada del significat) i error de connector (en cas que no se seleccioni adequadament el connector en un context concret). En el procés d'anotació, però, vam observar que tots dos poden considerar-se, en alguns casos, diferents perspectives d'un mateix problema. Tornem a l'ús del connector *altrament*, que reproduïm escurçat a continuació (79).

(79) *Altrament*, [Altrament_CP_0_P.-,C0_DI-ContOp_ErValor_CohMill_CU-P1-12] els paràgrafs cinquè i sisè segueixen la seqüència argumentativa. (CU-P1-12)

En aquest cas, depenent de la perspectiva, es pot interpretar que o bé l'estudiant ha assignat al connector opositiu *altrament* un valor distributiu que no posseeix (ErValor), o bé no ha seleccionat adequadament el connector (ErCon). A partir d'aquests casos, vam establir que l'error d'assignació de valor anotava els dos tipus d'errors, vist que no podem discernir en cada cas si s'assigna un valor inadequadament o es tracta d'una tria inadequada.

S'anota error de forma (ErForma) quan es fa servir com a connector una forma no convencionalitzada, com en (80), o no connectiva, com en (81).

- (80) La preocupació, la incertesa i l'avorriment, per un moment s'esborraven i apareixia l'esperança de que fora de les nostres llars i havia gent que sabia el que es feia.

Malgrat tot això, [Malgrat-tot-això_CP_0_P.-,_C0_DI-ContConc_**ErForma**_CohMill_CEOI-T2-6] l'ésser humà no apren. Tornem a donar amb la mateixa pedra una volta i dos i tres. (CEOI-T2-6)

- (81) En primer lloc, la modalitat valorativa positiva està vinculada al llarg del text amb l'elevació de la música i les arts, amb la qual cosa ens trobem molts recursos lèxics valoratius: substantius (*alegria, reconeixement, dedicació, difusió, defensa, promoció, ajudes, producció, materialització, empara...*), adjectius (*sublim, apassionada, exigent, digna, fabulosa, espiritual, divina,...*). *Contràriament*, [Contrariament_SAdv/CP_0_P.-,_C0_DI-ContOp_**ErForma**_CohAd_CEOI-P3-16] tots els elements lèxics negatius donen suport a la tesi quan critica les actuacions del Ministeri: substantius (*desinterés, incompetència, sacrificis, oblit*).

En (80), es fa servir la forma *malgrat tot això*, que encreua dos connectors concessius (*malgrat tot* i *malgrat això*) en un context en què el connector expressa adequadament la relació de contrast entre els segments. En (81), s'utilitza *contràriament* com a connector refutatiu, en comptes de qualsevol connector d'aquesta classe (*al contrari, per contra*).

D'altra banda, considerem un error normatiu totes aquelles formes que contenen errors, com l'ortogràfic del cas de *això si* (82), així com formes calcades del castellà: *és dir* (83), *és més* (84) o *per últim* (85).

- (82) *Això si*, [Aixo-si_CP_0_P.-,_C0_DI-ContOp_**ErNorm**_CohPob_CU-P3-5] aquestes persones no mantenen les distàncies entre elles però porten mascaretes que amb l'ajuda d'un lèxic valoratiu positiu però amb toc d'ironia *bicolors* (l.8) pensem que son mascaretes amb els colors de la bandera d'Espanya.

- (83) Per exemple, un consum d'aliments més conscient. *És dir*, [Es-dir_CP_0_P.-,_C0_DE-DisRef_**ErNorm**_CohPob_CEOI-T2-4] consumir el que de veritat es necessita per no tirar al fem menjar.

- (84) Tant en la guerra com a la pandèmia, erupció volcànica, etc., no s'ha mantingut una, com tu dirías, tribu global unida. *És més*, [Es-mes_CP_0_P.-,_C0_DE-AdInt_**ErNorm**_CohMill_CEOI-T1-9] per a cada solució sempre hi havia algú que trobava un problema.

(85) També, hi ha presència de modalitats oracionals no assertives com és el cas de les exclamatives “les nostres pròpies mans són altament perilloses per a nostra salut!” (l.21), entre d’altres, les quals manifesten la sorpresa o el rebuig en algunes situacions. *Per últim*, [Per-ultim_CP_0_P-.,_C0_DE-AdDist_ErNorm_CohMill_CU-P3-18] és important l’ús de la ironia “m’entren ganes de fer-me un harakiri lingüístic” (l. 25-26) o “no suportó més escoltar *Sobreviviré*, que sembla la banda sonora del nostre atordiment existencial” (l. 29-30).

Com s’observa en (82), en l’escriptura del connector contrastiu *això si* hi ha un error ortogràfic en què no s’ha accentuat l’adverbi d’afirmació (*si*). Els casos de *és dir* (83) o *és més* (84) no es corresponen amb les formes recollides en la bibliografia (*és a dir*; *encara més* o *a més a més*; *per acabar*). En el cas de *per últim*, es tracta d’una forma inclosa en algunes obres de referència però no en totes, per la qual cosa l’anotem com a error de normativa.⁵¹

Finalment, el caràcter apositiu dels connectors parentètics se sol marcar per mitjà de puntuació adient al context. Per tal d’analitzar si es marca gràficament el tret, consignem aquells casos en què no s’ha vinculat una puntuació adequada al connector, com veiem en (86) i (87).

(86) Tornen les Falles un altre any a València, però aquesta vegada sense restriccions per risc de pandèmia. Podríem dir que sense cap restricció *de fet* [De-fet_CP_Fin_P-.,_C0_DI-ContCont_ErPunt_CohMill_CEOI-T1-17].

(87) En la pandèmia hem estat dos mesos i els índexs de depresions han segut molt elevades. Quedar-se en casa no és *doncs* [Doncs_CP_Int_P0_C0_DI-ConsCons_ErPunt_CohPob_CEOI-T1-5] la solució.

En (86), *de fet* apareix en posició final sense una coma prèvia que en palese el caràcter parentètic. En (87), el connector consecutiu *doncs* ocupa una posició medial sense cap signe de puntuació precedent o subsegüent associat.

51 La forma *per últim* no apareix recollida en la GEIEC, però sí en documents normatius de l’Acadèmia Valenciana de la Llengua (*Gramàtica Normativa Valenciana*; AVL, 2006; i *Gramàtica Bàsica Valenciana*; AVL, 2016), així com en la *Gramàtica del català contemporani* (Solà et al., 2002: 3191), obra descriptiva en què es tracta de reflectir l’ús del català actual.

V10. Cohesió del text

L' anotació dels textos ens ha fet veure que calia una etiqueta global referida a la cohesió del text, perquè existeix una interacció entre l'ús dels connectors textual, com a fenomen cohesiu local, i la cohesió del text en conjunt. Per a reflectir els mecanismes de cohesió que predominen en el text, s'anoten a partir de les etiquetes que mostra la taula 17.

Taula 17. Variable 10 (ús): cohesió textual global

Variable	Etiqueta
Text amb mecanismes de cohesió adequats	_CohAd_
Text amb mecanismes de cohesió millorables	_CohMill_
Text amb pobresa de mecanismes de cohesió	_CohPob_
Text amb mecanismes de cohesió no adequats	_CohNoAd_
Text no cohesionat	_CohNo_

Considerem que un connector pertany a un text amb mecanismes de cohesió adequats quan presenta un ús adient de mecanismes sintacticosemàntics que expliciten els lligams entre les parts del text, especialment entre oracions o paràgrafs. Tot plegat implica un ús escaient de la connexió, de la cohesió lèxica, de mecanismes de referència (pronoms relatius, pronoms personals febles) i de la puntuació, com s'anota en (88).

(88) Amb un registre estàndard, formal i directe, la intenció comunicativa del text és la de convèncer els lectors. Tot per defensar la tesi que s'explicita a la conclusió: Hem d'escoltar Raimon i reivindicar els drets, la cultura, la llengua i la identitat catalanes, més encara, en el context actual d'auge de l'anticatalanisme.

En aquest sentit i amb una clara seqüència argumentativa dominant, s'argumenta la importància de la figura de Raimon en el passat, concretament en el context de la dictadura franquista, quan va popularitzar clàssics catalans com Ausiàs March o Espriu. També destaca la cançó

protesta que va elevar als escenaris el neguit de tota una societat. *Ara bé*, [Ara-be_CP_0_P.-, _C0_DI-ConsOp_ConAd_CohAd_CU-P3-13] a parer de l'autora, l'obra de Raimon roman plenament vigent en un context actual, amerat d'anticatalanisme i de retallada de llibertats. L'abundància d'elements modalitzadors, que s'analitzaran més endavant, palesa, d'una banda, l'actitud crítica de Clara-Simó davant d'una problemàtica que ve de lluny i s'allarga sine die; de l'altra, posa de relleu la importància de figures com Raimon i Fuster, exponents —ara i adés— de la reivindicació cultural, lingüística i identitària.

En el fragment, el connector concessiu *ara bé* s'anota com a inserit en un text de 'cohesió adequada' (CohAd), atès que el text presenta elements que en lliguen les idees, com poden ser: ús estratègic i adequat de la puntuació —fa ús dels dos punts per a introduir una formulació alternativa—; fa servir connectors parentètics en el nivell oracional (*més encara*, la correlació *d'una banda* i *de l'altra*) amb què emfatitza el contingut i distribueix la informació, respectivament; enllaça els paràgrafs amb un marcador endofòric (*en aquest sentit*); es manifesta la cohesió lèxica a través d'un seguit de mots (dictadura, cançó protesta, neguit de la societat, retallada de llibertats, reivindicació identitària).

Marquem com a 'cohesió millorable' (CohMill) aquells casos en què, tot i que el text presenta alguns mecanismes de cohesió ben usats (pronoms personals febles, pronoms relatius, demostratius, connectors, díctics, connectors lèxics, marcadors endofòrics, etc.), no els fa servir sempre adequadament o no en manifesta una varietat ni una quantitat pròpies del nivell —en aquest cas, primer curs del nivell C2 o estudiants de 4t del grau de Filologia Catalana—, com passa en (89).

(89) D'un temps ençà, hem canviat massa coses i, algunes de les quals, eren molt importants per a nosaltres. Ha desaparegut el sentiment de pertinença a un lloc o barri. Abans, coneixíem el nostre fruïter el qual ens recomanava el millón meló d'Alger que tenia, o la pescatera, oferint-te el millor lluç del moment. Ara, en canvi, [En-canvi_CP_Int_P.-, _C0_DI-ContOp_ConAd_CohMill_CEOI-T1-2] comprem tot a distància i, malauradament, ho fem en companyies contraposades el nostre benestar, ja que eliminem el comerç de barri, el qual fa digne el nostre entorn.

En l'exemple anterior, veiem un ús adequat de diversos mecanismes de cohesió (pronoms relatius, consecució de temps verbals, cohesió lèxica en la major part del fragment, ús adequat del connector parentètic *en canvi* en posició medial, etc.). Tot i això, hi ha algunes formes amb usos problemàtics, com ara problemes de puntuació (*algunes de les quals, eren molt importants*) o la manca del pronom feble *ho* (*compren tot a distància*).

Considerem que un text presenta pobresa de mecanismes de cohesió quan es donen usos problemàtics dels esmentats mecanismes, hi ha una gamma poc variada de mecanismes de cohesió o s'hi observen pocs mecanismes, tot i que en caldrien (90).

(90) La teua postura encara que és molt respectable és un poc impossible. Impossible de mantindre perquè els éssers humans som persones socials.

Pots estar en el teu lloc de confort **però**, és aquesta la solució? Ens quedem tots i totes a la nostra casa? No donarem problemes però tampoc ens **els** donarem a nosaltres. En la meua opinió, aquesta sí que és una situació distòpica.

Persones vivint soles sense relacionar-se unes amb les altres. Quant de temps podriem estar així sense tornar-nos bojos. En la pandèmia hem estat dos mesos i els índexs de depressions han segut molt elevades. Quedar-se en casa no és **doncs** [Doncs_CP_Int_P0_C0_DI-ConsCons_ErPunt_CohPob_CEOI-T1-5] la solució. (la negreta és nostra)

En aquest cas, observem errors de puntuació, com és la coma que segueix la conjunció *però*, l'absència del signe de tancament de la interrogació o dels signes de puntuació en l'ocurrència del connector consecutiu *doncs* en posició medial. En aquest sentit, considerem que són errors de puntuació les particions de paràgrafs no adequades, ja que tots tres paràgrafs tracten del mateix tema. Així mateix, trobem un ús problemàtic del pronom personal feble determinat *el*, en comptes del partitiu *en* (*No donarem problemes però tampoc ens en donarem a nosaltres*) o l'absència del pronom adverbial *hi* en l'oració *En la pandèmia hem estat dos mesos [...]*. Per tot plegat, considerem que, en conjunt, hi ha pobresa en els mecanismes de cohesió.

Amb l' anotació 'CohNoAd' s'indica que el text presenta mecanismes de cohesió no adequats (errors en la tria o l'ús de connectors, en l'ús de pronoms relatius o pronoms personals febles, etc.) (91).

- (91) **En aquesta seqüència** l'autora ens conta que porta 36 anys agafant el tren tots els dies laborables i que ha sigut testimoni dels canvis a millor que s'han produït en aquest temps. **A l'últim paràgraf**, també argumentatiu, afirma que li agrada viatjar en tren, que és el mitjà de transport que no discrimina, més ecològic i més segur. *I* [I_Cj_0_P0_C0_DE-AdCont_ConAdPob/Abus_CohNoAd_CU-P3-2] això ho fa utilitzant formes dítiques personals com “he vist” (l.6), “tinc” i “puc” (l.28) “demane” (l.29) i l'ús del verb pronominal “m'encanta” (l.30) on el pronom reduït és de CI. **Al primer paràgraf** també trobem el plural global “anàvem” (l.7) i “passàrem” (l.9) és una estratègia d'acostament al lector; igualment que **al segon paràgraf** “vàrem” i “teníem” (l.14 i 15) al tercer paràgraf “tenim”(l.16) “ens mirem”(a la l.16 i on inclou a tothom) i al quart paràgraf, on torna a incloure a tothom en “patim” i “interpretem” (l.26). [...]

Per concloure, [Per-concloure_CP_0_P.-, C0_DE-AdDist_ErValor_CohNoAd_CU-P3-2] la progressió temàtica **als dos primers paràgrafs** i al cinquè és constant (es parla dels trens, de la seua milloria i empitjorament i de la seua necessitat), mentres que **al tercer i al quart** la progressió és derivada perquè s'hi introdueixen dos conceptes que són conseqüència de l'empitjorament del servici ferroviari.

En aquest cas, observem que, per a la distribució de la informació, l'estudiant no fa servir cap mecanisme connectiu, sinó que estructura el contingut a partir de la localització en el text comentat, d'ací que les formes amb què estructura el text siguin sintagmes amb valor metalingüístic (*en aquesta seqüència, a l'últim paràgraf, al primer paràgraf*). Quant als dos connectors textuais que apareixen en el passatge, presenten usos problemàtics. Observem que l'ús de la conjunció *i* suposa un cas de pobresa de connexió, per tal com reflecteix un discurs oralitzat, mentre que fa servir el connector lèxic *per concloure* com un cas límit de connexió lèxica i connexió gramatical per a introduir un contingut que no constitueix cap conclusió o cloenda del text.

L'etiqueta de text no cohesionat (CohNo) es fa servir en casos en què o bé el text té una presència mínima de mecanismes de cohesió –amb un ús no adequat, generalment– o bé en manifesta absència de mecanismes (92).

(92) No sé fins a quin punt és beneficiós tenir tanta informació al nostre abast; la televisió, la publicitat, les xarxes socials ens bombardegen amb notícies, publicitat... Cada vegada ens costa més saber quina cosa és certa i quina no l'és. De vegades tanta informació ens fa dubtar del què pensem.

És important saber qui són i d'on venim per a no deixar-nos portar per tota la informació que rebem per tot arreu i que moltes vegades està manipulada.

Vivim en un entorn complex i com a éssers humans tenim que adaptar-nos als canvis, ser capaços de fer diferències en les coses que hi són correctes i les que no hi són.

Jo m'estime més no creure'm tot el que diuen les xarxes socials i ser capaç de contrarrestar diferents opinions. **Encara** he de reconèixer que és molt més còmode quedar-te tranquil·let dins la teua república independent d'instagram.

Per cert, [Per-cert_CP_0_P.-,_C0_AdDisg_ConAd_CohNo_CEOI-T1-4]
el meu dimarts, una meravella de dia.

En el fragment, s'observa una disposició gràfica en què ha separat cada aspecte en una oració independent sense cap marca que lligue les parts o que n'explícite la relació. Veiem algun error en l'ús de la conjunció concessiva (*encara que*) en el penúltim paràgraf. L'únic connector que fa servir en tot el text és el connector de digressió *per cert*, que presenta un ús adequat. En atenció a l'absència de mecanismes de cohesió globals, s'anota com a text no cohesionat.

3.4.4. Variables d'identificació

Els últims elements que conformen les etiquetes amb què hem anotat els connectors textuais es corresponen amb la identificació de l'ocurrència: en quin corpus apareix i qui és l'autor o autora del text, identificat pel nom en el corpus model i amb una xifra en el cas dels estudiants d'EOI i els universitaris. Com

que la manera d'identificar els autors i autores del corpus model és diferent dels altres dos corpus, presentem juntes les dues variables corresponents a la identificació de les ocurrències dels connectors textuais, que es detallen en la taula 18.⁵²

Taula 18. Variable 11 (identificació): corpus

V11	Corpus		
	Corpus	_CE (CEMI21-)	Corpus model
		_CEOI (CEOI-T1-)	Corpus d'estudiants d'EOI (text 1)
		_CEOI (CEOI-T2-)	Corpus d'estudiants d'EOI (text 2)
		_CU (CU-P1-)	Corpus d'universitaris (pràctica 1)
		_CU (CU-P3-)	Corpus d'universitaris (pràctica 3)

Els tres corpus s'identifiquen amb sigles diferents. En el corpus model CEMI21, el nom es descompon en tres parts: la sigla CE- es correspon a 'Corpus de veus expertes'; -MI- es correspon a 'Món en interrelació', part del títol del corpus de textos argumentatius amb què treballen els estudiants (Un món en interrelació: jo, els altres i el medi) i -21 fa referència al curs (2020/21) en què vam començar a fer-lo servir en aules de C2.1 d'escoles d'idiomes per a obtenir el corpus d'estudiants. Al llarg de la tesi, ens referirem a aquest corpus com a corpus model.

En el cas del corpus d'estudiants (CEOI), s'identifica que correspon a estudiants de l'escola oficial d'idiomes en què es va obtenir l'esmentat corpus (en concret, l'EOI València-Quatre Carreres durant el curs 2022/23), i se separa el subcorpus corresponent a la tasca 1 (CEOI-T1) del de la tasca 2 (CEOI-T2). Al llarg de la tesi ens referirem al corpus com a corpus d'estudiants d'EOI.

52 Cal notar que en l'anotació en l'eina d'anàlisi textual, les etiquetes eren més complexes, perquè, inicialment, pensàvem diferenciar més corpus. Per tant, quan hi ha captures de pantalla de l'eina d'anotació, hi ha denominacions més llargues, que inclouen l'any d'obtenció i el tipus de tasca o subcorpus. En el text, hem simplificat les etiquetes per a facilitar la lectura.

En el cas del corpus d'universitaris (CU), l'etiqueta identifica que correspon a estudiants universitaris (alumnes de l'assignatura 'Comentari lingüísticodiscursiu de textos en llengua catalana', Universitat de València, durant el curs 2019-20). Els números 1 i 3 es corresponen a cadascun dels corpus compilats amb la primera pràctica de l'assignatura (CU-P1) i la tercera i última pràctica d'aquesta (CU-P3).

L'etiqueta del corpus es complementa amb la variable 12, que es correspon amb l'autoria, que es reflecteix de manera diferent en el corpus model i en els altres dos corpus, com mostren els exemples de la taula 19.

Taula 19. Exemples variable 12 (identificació): autoria

V12	Autoria		
	Autor/a Estudiant EOI Universitari	-Al CEOI-T2-1 CU-P1-9	Almiron, Núria Codi identificació estudiant d'EOI 1 Codi identificació estudiant universitari 9

Quant a l'autoria, en el corpus model, s'identifica amb la primera síl·laba del primer cognom i, si coincideix en més d'un autor o autora (com en 'Gar', de Marina Garcés i Gemma Garcia), s'hi afeg la inicial del nom (GarM i GarG), com s'observa en la taula 20.

Taula 20. Variable 12 (identificació): autoria en el corpus model

Un món en interrelació: jo, els altres i el medi			
1.	Al: Almiron, Núria	7.	GarG: Garcia, Gemma
2.	Bai : Baixauli, Manuel	8.	Guar: Guardiola, Ingrid
3.	Car : Carrera, Judit	9.	Mol: Moliner, Empar
4.	Esc: Escrivà, Andreu	10.	Mu: Muñoz, Gustau
5.	Fol: Folch, Ramon	11.	Pu: Pujol, Adrià
6.	GarM: Garcés, Marina	12.	Ra: Ramis, Lluçia

La identificació dels autors i autores del corpus d'estudiants d'EOI es duu a terme mitjançant un número que s'afeg a l'etiqueta del corpus, com es mostra en la taula 21.

Taula 21. Variable 11 (identificació): autoria en el corpus d'estudiants d'EOI

Codis dels estudiants d'EOI		
	Text 1	Text 2
Autor/a	CEOI-T1-1	CEOI-T2-1
	CEOI-T1-2	CEOI-T2-2
	CEOI-T1-3	CEOI-T2-3
	CEOI-T1-4	CEOI-T2-4
	CEOI-T1-5	CEOI-T2-5
	CEOI-T1-6	CEOI-T2-6
	CEOI-T1-7	CEOI-T2-7
	CEOI-T1-8	CEOI-T2-8
	CEOI-T1-9	CEOI-T2-9
	CEOI-T1-10	CEOI-T2-10

La relació dels estudiants universitaris apareix en la taula 22.

Taula 22. Variable 11 (identificació): autoria en el corpus d'universitaris

Codis dels universitaris		
	Pràctica 1	Pràctica 3
Autor/a	CU-P1-1	CU-P3-1
	CU-P1-2	CU-P3-2
	CU-P1-4	CU-P3-4
	CU-P1-5	CU-P3-5
	CU-P1-6	CU-P3-6
	CU-P1-7	CU-P3-7
	CU-P1-8	CU-P3-8
	CU-P1-9	CU-P3-9
	CU-P1-10	CU-P3-10
	CU-P1-11	CU-P3-11
	CU-P1-12	CU-P3-12
	CU-P1-13	CU-P3-13
	CU-P1-14	CU-P3-14
	CU-P1-16	CU-P3-16
	CU-P1-17	CU-P3-17
	CU-P1-18	CU-P3-18

En suma, establir dos sistemes d'identificació de l'autoria de l'ocurrència, un per al corpus model i un altre per als corpus d'estudiants i d'universitaris, permet obtenir-ne informació molt rellevant en l'ús dels connectors, atès que treballem amb petits corpus *ad hoc*. En aquests casos, és cabdal poder discernir si es tracta d'un tret o un ús molt freqüent vinculat a un autor o autora –experts, estudiants d'EOI o universitaris– que es magnifica per ser un petit corpus o si es tracta d'un tret, fenomen o comportament generals a tot el corpus.

En el cas del corpus model, permet correlacionar la tria d'un connector o d'una classe concreta de connector, o un ús determinat (posició, puntuació) amb

un autor, un gènere discursiu i un eix temàtic. En el cas dels estudiants d'EOI o universitaris, vincula l'autor o autora amb l'ús, la qual cosa permet observar si es tracta d'un ús problemàtic freqüent però associat a un subjecte o subjectes concrets o, en sentit contrari, si es tracta d'un fenomen general que mostra una tendència –adequada o no– en l'ús dels connectors d'aquesta mena d'usuaris de la llengua.

3.4.5. Un exemple de text anotat

Com hem vist, l'anotació d'un text és una tasca complexa que demana revisió i presa de decisions que van més enllà del context local en què apareix el connector textual. Sovint els exemples que comentem no deixen veure tot el context necessari per a entendre algunes de les etiquetes utilitzades. Per tal de mostrar la funcionalitat del sistema d'anotació globalment, a continuació n'exemplifiquem l'ús amb un text sencer. Com expliquem en l'apartat 3.2 ('Obtenció dels corpus'), aquest corpus està conformat amb dues produccions escrites d'un grup d'alumnes del nivell avançat C2.1 de l'EOI de València-Quatre Carreres, que s'obtenen dins d'una seqüència didàctica. En aquest cas, es tracta del segon text, l'enunciat del qual reproduïm a continuació.

Per un instant, el món es va aturar i, amb això, vam poder observar una dràstica reducció de la contaminació, la puixança del món vegetal, el retorn dels animals als seus espais naturals... I, al costat d'això, també hi havia la retrobada amb un sector primari essencial i un clam per posar les persones i les cures al centre.

Quan enguany s'han celebrat de nou les Falles com abans de l'esclat de la pandèmia (soroll, contaminació, consum desaforat...), t'ha sobtat tant la repetició d'aquests esquemes contraproductius a tots els nivells, que has decidit tornar a escriure una entrada sobre el tema en un blog que ja consideraves abandonat. En aquesta hauràs d'incloure els punts següents:

- Hàbits irrenunciables?
- Nous models de relació amb el medi?
- Sostenibilitat, decreixement i guanys socials?
- Les tradicions, en qüestió?

(Extensió: 300 paraules. Temps de realització: 60 min.)

Tot seguit transcrivim una de les produccions escrites més ben articulades, que correspon al segon text del corpus d'estudiants d'EOI, tasca feta després de la sessió didàctica que treballen amb el corpus model com a referència. L'autoria del text correspon a l'estudiant marcat com a 2. Per a facilitar la lectura, eliminem de l'etiqueta d' anotació la part final, corresponent a la identificació del text, que és sempre la mateixa (CEOI-T2-2).

El text conté 371 paraules i 16 oracions, en què identifiquem 7 connectors textuais, la qual cosa implica que hi ha un connector per cada 2,28 oracions. En 4 casos enllacen paràgrafs i en 3, oracions.

	Estimats lectors i lectores, Com a persona compromesa amb el nostre món, la notícia del resorgiment de les Falles sense cap tipus de mesura a produït en la meua ànima un torbellò d'emocions contrariades. <i>De fet</i>, [De-fet_CP_0_P.-, _C0_DE-AdAmp_ConInc_CohMill] el sector primari es troba molt fràgil i necessita molta cura per part de la societat. <i>D'una banda</i>, [Duna-banda_CP_0_P.-, _C0_DE-AdDist_ConAd_CohMill] és interessant recolçar les iniciatives positives que es dugueren a terme al llarg de la pandèmia, doncs, aprofitem l'adquisició d'hàbits! Hàbits relacionats amb l'activitat física o també trobar la tranquil·litat en un o una mateixa amb "no fer res". Va augmentar la lectura de llibres per part de la societat i un interès per créixer interpersonalment. Destacar, la quantitat de persones que volien ajudar a les persones de tercera edat, telefonant o anant a les seues casses. <i>D'altra banda</i>, [Daltra-banda_CP_0_P.-, _C0_DE-AdDist_ConAd_CohMill] hem après a interactuar amb el medi més conscients, però els costums i les festivitats culturals menetgen molts diners i aporten capital a la ciutat de València, concretament amb les Falles. <i>De tota manera</i>, [De-tota-manera_CP_0_P.-, _C0_DI-ContConc_ConAd_CohMill] és possible arribar a un acord amb els amants d'aquesta festivitat i reduir la quantitat de monuments, així com el material escollit per a la fabricació d'aquests, la quantitat de mascletàs, que al llarg d'un mes l'emissió de pólvora l'atmosfera és estratosfèrica. Pot ser limitar-les a dos cops al llarg de la setmana? <i>Així doncs</i>, [Aixi-doncs_CP_0_P.-, _C0_DI-ConsCons_ConAdInc_CohMill] sí, remarcar que el covid-19 ens ha proporcionat coses positives com pot ser una disminució de CO2 molt gran al nostre planeta per part dels països desenvolupats. No puc negar que hi va haver una paralització del capital i les multinacionals començaren a tremolar un poc per les seues propietats i poder. <i>Però</i>, [Pero_Cj_0_P0_C0_DI-ContOp_ConAd_CohMill] no penseu que va ser una forma de fer-los conscients que tampoc ells són imprescindibles? Per favor, la direcció correcta és l'autogestió i el xicotet comerç, sino la desigualtat social cada vegada serà major. <i>Finalment</i>, [Finalment_CP_0_P.-, _C0_DE-AdDist_ConAd_CohMill] tornant al tema en qüestió, les Falles. Degut que són una festivitat tradicional molt important a València, no propose la seua abolició, però sí ser conscients com a persones i com a societat la necessitat de reduir la grandària i el no posar cap límit. Adeu i fins ací.

L'annotació dels connectors textuais per ordre d'aparició es recull i explica en la taula 23.

Taula 23. Anotació dels connectors en un text del corpus d'estudiants d'EOI

Connector	Línia	Anotació/Trets
<i>de fet</i>	4	De-fet CP 0 P.-, C0 DE-AdAmp ConInc CohMill Trets formals: <i>de fet</i>, connector parentètic, inicial, entre punt i coma, no combinat. Trets funcionals: domini estructural, additiu (ampliació). Trets d'ús: ús incoherent, cohesió del text millorable.
<i>d'una banda</i>	7	Duna-banda CP 0 P.-, C0 DE-AdDist ConAd CohMill Trets formals: <i>d'una banda</i>, connector parentètic, posició inicial, entre punt i de coma, no combinat. Trets funcionals: domini estructural, additiu (distribució). Trets d'ús: ús adequat, cohesió del text millorable.
<i>d'altra banda</i>	14	Daltra-banda CP 0 P.-, C0 DE-AdDist ConAd CohMill Trets formals: <i>d'altra banda</i>, connector parentètic, posició inicial, entre punt i coma, no combinat. Trets funcionals: domini estructural, additiu (distribució). Trets d'ús: ús adequat, cohesió del text millorable.
<i>de tota manera</i>	17	De-tota-manera CP 0 P.-, C0 DI-ContConc ConAd CohMill Trets formals: <i>de tota manera</i>, connector parentètic, posició inicial, precedit de punt i seguit de coma, no combinat. Trets funcionals: domini ideacional, contrastiu (concessió). Trets d'ús: ús adequat, cohesió del text millorable.
<i>així doncs</i>	22	Aixi-doncs CP 0 P.-, C0 DI-ConsCons ConAdInc CohMill Trets formals: <i>així doncs</i>, connector parentètic, posició inicial, entre punt i coma, no combinat. Trets funcionals: domini ideacional, consecutiu (conseqüència). Trets d'ús: ús adequat en context incoherent, cohesió del text millorable.
<i>però</i>	26	Pero Cj 0 P0 C0 DI-ContOp ConAd CohMill Trets formals: <i>però</i>, conjunció, posició inicial, sense signes de puntuació associats, no combinat. Trets funcionals: domini ideacional, contrastiu (oposició). Trets d'ús: ús adequat, cohesió del text millorable.
<i>finalment</i>	30	Finalment CP 0 P.-, C0 DE-AdDist ConAd CohMill Trets formals: <i>finalment</i>, connector parentètic, posició inicial, precedit de punt i seguit de coma, no combinat. Trets funcionals: domini estructural, additiu (distribució). Trets d'ús: ús adequat, cohesió del text millorable.

Quant a la categoria de les formes, trobem que en la producció escrita analitzada es fan servir 6 connectors parentètics (CP) (*de fet, d'una banda, d'altra banda, de tota manera, així doncs i finalment*) i 1 conjunció (Cj) (*però*).

Pel que fa als trets formals, en tots els casos, encapçalen l'oració, per la qual cosa s'anoten com a (0); apareixen associats a una puntuació apositiva, motiu pel qual s'etiqueten com a (P.-.). En el cas de la conjunció *però*, observem que va seguida d'una coma que no s'associa a la conjunció, sinó a la interrogació retòrica que introdueix. No s'identifica cap cas de concurrència de connectors, d'ací la notació (C0) en totes les ocurrències.

Respecte al domini, els connectors es fan servir amb una incidència lleugerament superior amb una funció estructural (DE) (*de fet, d'una banda i d'altra banda, finalment*; 57,14%) que amb una funció ideacional (DI) (*de tota manera, així doncs, però*; 42,86%). Tots els connectors amb domini estructural del text presenten un valor general additiu: amb un valor d'ampliació en el cas del connector *de fet* (l. 4); amb un valor distributiu tant la correlació *d'una banda* (l. 7) i *d'altra banda* (l. 14) com el connector *finalment* (l. 36). Pel que fa als connectors amb funció ideacional (DI), en trobem 2 amb un valor contrastiu, el concessiu *de tota manera* (l. 19) i l'opositiu *però* (l. 32), i el consecutiu *així doncs* (l. 27).

En relació a l'ús, en termes generals, presenten una utilització adequada (ConAd), llevat de dos casos en què s'anoten problemes de coherència, com veiem en les variables d'ús anotades en *així doncs* en (93).

- (93) D'altra banda, hem après a interactuar amb el medi més conscients, però els costums i les festivitats culturals menetgen molts diners i aporten capital a la ciutat de València, concretament amb les Falles. De tota manera, és possible arribar a un acord amb els amants d'aquesta festivitat i reduir la quantitat de monuments, així com el material escollit per a la fabricació d'aquests, la quantitat de mascletàs, que al llarg d'un mes l'emissió de pólvora l'atmosfera és estratosfèrica. Pot ser limitar-les a dos cops al llarg de la setmana? Pot ser limitar-les a dos cops al llarg de la setmana?

Així doncs, [Aixi-doncs_CP_0_P.-,C0_DI-ConsCons_ConAdInc_CohMill_CEOI-T2-2] sí, remarcar que el covid-19 ens ha proporcionat coses positives com pot ser una disminució de CO2 molt gran al nostre

planeta per part dels països desenvolupats. No puc negar que hi va haver una paralització del capital i les multinacionals començaren a tremolar un poc per les seues propietats i poder. (CEOI-T2-2)

En l'exemple anterior, el connector *així doncs* expressa conseqüència, però no del contingut anterior, sinó d'una part de l'enunciat de la tasca escrita en què es contextualitza l'esmentada producció.⁵³ Per aquest motiu, entenem que palesa adequadament la relació consecutiva (ConAd-), però amb problemes interpretatius (-Inc), perquè, si no es coneix el contingut de l'enunciat, no es pot interpretar que la informació nova en suposa una conseqüència. D'altra banda, es tracta d'una tasca escrita de creació, per la qual cosa la interacció que sembla establir amb el contingut de l'enunciat, podria considerar-se un aspecte negatiu en la valoració del text.

En (94) veiem una etiqueta que anota els problemes de coherència generats pel contingut nou (ConInc).

- (94) Com a persona compromesa amb el nostre món, la notícia del resorgiment de les Falles sense cap tipus de mesura a produït en la meua ànima un torbellò d'emocions contrariades. *De fet*, [De-fet_CP_0_P.-, _C0_DE-AdEsp_ **ConInc**_CohMill_CEOI-T2-2] el sector primari es troba molt fràgil i necessita molta cura per part de la societat. (CEOI-T2-2)

En aquest cas, el connector d'especificació *de fet* no concreta ni amplia la informació anterior, sinó que introdueix contingut nou que no té cap relació amb el segment previ, per la qual cosa l'anotació marca aquest problema de coherència. Encara més, el sector primari a què fa referència prové, com adés, de la contextualització de l'enunciat de la tasca (*I, al costat d'això, també hi havia la retrobada amb un sector primari essencial i un clam per posar les persones i les cures al centre*).

53 En concret, com s'ha indicat adés, el segment de l'enunciat amb què estableix la relació consecutiva és el següent: "Per un instant, el món es va aturar i, amb això, vam poder observar una dràstica reducció de la contaminació, la puixança del món vegetal, el retorn dels animals als seus espais naturals...".

Quant a la cohesió, tot els connectors textuais de la producció de l'aprenent CEOI-T2-2 inclouen la notació (CohMill), atés que considerem que els mecanismes de cohesió del text en conjunt són millorables. Presenta aspectes adequats, com és ara l'ús en general dels connectors textuais o l'ocurrència oracional del connector consecutiu *doncs*, en posició medial i la puntuació corresponent. Tot i així, hi observem alguns aspectes de la cohesió que poden millorar-se. Com veiem en la l. 9, el connector consecutiu *doncs* amb un ús oracional apareix en posició medial entre comes, a pesar que, en el lloc en què s'ha situat, no està enllaçant idees consecutives (*D'una banda, és interessant recolçar les iniciatives positives que es dugueren a terme al llarg de la pandèmia, doncs, aprofitem l'adquisició d'hàbits!*). Hauria d'haver-se situat a continuació de la forma verbal *aprofitem* en una oració independent (*Aprofitem, doncs, l'adquisició d'hàbits!*). En el mateix paràgraf, en la l. 12, s'observa que ha separat el verb del complement amb una coma (*Destacar, la quantitat de persones [...]*). Encara més, vist que parlem de millorar els mecanismes de cohesió, l'oració es relaciona amb l'últim concepte esmentat en l'oració prèvia (*créixer interpersonalment*), per la qual cosa podia haver dotat al text d'un estil més cohesionat havent-les lligat (*Va augmentar la lectura de llibres per part de la societat i un interès per créixer interpersonalment. En aquest sentit, voldria destacar la quantitat de persones que volien ajudar les persones de la tercera edat, telefonant o anant a les cases*).

Amb l'anotació d'un text sencer, hem volgut il·lustrar d'una manera més clara com interactuen les variables d'anotació que hem explicat en aquest apartat i sobretot mostrar que l'anotació de cada ocurrència és el resultat d'una presa de decisions complexa que no sempre depèn del comportament del connector localment, sinó que sovint s'ha de tenir en compte un context molt ampli, més enllà dels elements units, o els mecanismes de cohesió presents en el text.

3.4.6. Recapitulació i conclusions

En aquest apartat, hem descrit i exemplificat les variables utilitzades en l'anotació dels corpus i hem plantejat els principals problemes d'anotació a què ens hem enfrontat i les solucions donades. Com a síntesi de l'apartat, integrem les variables per grups (formals, funcionals, d'ús, d'identificació) amb exemples breus, quan és possible, que presentem unificades en l'annex 3.3.

Variables formals (1 a 5). Respecte a les variables formals, hem generat una anotació que explicita el connector textual identificat, la categoria, la posició, la puntuació associada i la possible combinació amb altres connectors, formes fòriques o expressions modalitzadores.

La taula 24 recull les variables formals de l'anotació corresponents a la forma identificada com a connector i la categoria amb què s'etiqueta (variables 1 i 2).

Taula 24. Variables formals de l'anotació (I): connector i categoria

V1. Connector textual	Etiqueta	Exemple
Forma	--	<i>a més</i>
V2. Categoria		
Conjunció	_Cj_	<i>i</i>
Connector parentètic	_CP_	<i>a més</i>
Connector pragmàtic	_CPrag_	<i>mira</i>
Categoria híbrida corresponent a SAdv	_SAdv/CP_	<i>finalment</i>
Categoria híbrida corresponent a SPrep	_SPrep/CP_	<i>d'altra manera</i>

La posició en què apareix el connector i la puntuació associada són les dues variables formals (variables 3 i 4) que es recullen en la taula 25. Cal notar la relació directa que mantenen, ja que l'una sol dependre de l'altra.

Taula 25. Variables formals de l' anotació (II): posició i puntuació

V3. Posició	Etiqueta	Exemple
Inicial	_0_	<i>Però</i> , si vols, podem acabar-ho amb una cafè al bar del nostre amic Pep! (CEOI-T1-2)
Intermèdia	_Int_	Aquests recursos permetran, <i>d'una banda</i> , fer una apel·lació directa al receptor [...] (CU-P3-8)
Final	_Fin_	Horabaixa i cendra metzinosa, <i>doncs</i> . (Andreu Escrivà, Folles falles fetes foc (i fum tòxic))
V4. Puntuació		
CT sense puntuació associada	_P0_	<i>I</i> sovint ens demanen que ens convertim en els guardians de les nostres festes (Adrià Pujol, “Castanyada o Halloween?”)
CT precedit de punt i seguit de coma	_P,-,_	<i>Tanmateix</i> , qualsevol lector adult pot sentir-s’hi identificat [...] (CU-P3-8)
CT precedit de punt i coma, i seguit de coma	_P;-,_	[...] ; <i>de l'altra</i> , posa de relleu la importància de figures com Raimon i Fuster [...] (CU-P3-13)
CT entre dues comes	_P,-,_	Cal dir, <i>però</i> , que el paràgraf presenta un nou mecanisme de modalització (CU-P3-13)
CT precedit de coma i seguit de punt	_P,-._	Així, la filla de Ferrer era la senyoreta Ferrera, <i>per exemple</i> . (Lucia Ramis, “Origen desconegut”)
CT precedit de coma i seguit de dos punts	_P,-: _	Això seria absurd, <i>però</i> : d’anònims, ho som tots, en realitat. (Manuel Baixauli, “Anònims”)

En la taula 26, s’il·lustren els tipus de concurrència o manca de concurrència (variable 5) entre connectors o amb marcadors endofòrics, lèxics o modals que hem identificat els corpus. En el cas de marques lèxiques redundants, s’anota amb un asterisc previ.

Taula 26. Variables formals de l' anotació (III): concurrència

V5. Concurrència	Etiqueta	Exemple
No hi ha combinació de connectors	_C0_	Hi queden, <i>però</i> , els noms [...] (Manuel Baixauli, “Anònims”)
Concurrència de connectors (combinats)	_Ccom_	<i>I, a més</i> , en aquest comboi haurem d’incloure no només a l’ésser humà, sinó a tot ésser viu d’aquest planeta. (CEOI-T1-1)
Correlació amb marcadors endofòrics, lèxics o modals	_C+_	<i>Però</i> , segons la meva opinió , ha estat un concepte limitat en el seu abast (Núria Almiron, “Entendre la interseccionalitat”)
Variant amb sobremarcatge	_*C+_	<i>Finalment</i> , l’últim paràgraf funciona com a conclusió i tanca el text amb una reflexió predictiva que dibuixa la tesi de l’autor. (CU-P3-10)

Pel que fa a les variables funcionals (variables 6 i 7), hem generat una etiqueta per al domini predominant en el context discursiu, i una altra que integra el significat general i el significat específic del connector, com es mostra en les taules 27 i 28.

Taula 27. Variables funcionals de l'anotació: domini

V6. Domini	Etiqueta	Exemples
Domini ideacional	_DI-	<i>Tanmateix</i> , també planteja els diversos problemes que comporta aquesta mesura, com la dificultat de poder canviar-lo quan la persona és adulta. (CU-P1-6)
Domini estructural	_DE-	<i>Específicament</i> es centra en la problemàtica que pateix un cert grup social que son les persones transexuals. (CU-P1-5)

Taula 28. Variables funcionals de l'anotació: significat

V7. Significat general	Significats específics	Etiqueta
a. Addició (Ad)	Continuïtat Intensificació Distribució Digressió Generalització Especificació Ampliació Equiparació	AdCont AdInt AdDist AdDisg AdGen AdEsp AdAmp AdEq
b. Disjunció (Dis)	Reformulació Exemplificació Resum	DisRef DisEx DisRes
c. Contrast (Cont)	Oposició Concessió Restricció Refutació Contraposició	ContOp ContConc ContRest ContRef ContCont
d. Conseqüència (Cons)	Conseqüència Conclusió	ConsCons ConsConc

Per a anotar l'ús dels connectors textuais, es generen les etiquetes que marquen si el comportament del connector és adequat o no (variable 8), si no és adequat, quina mena d'ús problemàtic es dona (variable 9), i la cohesió global del text (variable 10) (taula 29).

Taula 29. Etiquetes d'ús del connector i cohesió global

V8. Adequació del connector	Etiqueta
Ús adequat del connector	_ConAd_
Ús adequat (Ad) o no, en un context amb problemes de coherència	_ConAdInc_
Ús del connector que genera problemes de coherència	_ConInc_
Ús adequat (Ad) o no, en què palesa una connexió pobre	_ConAdPob_ _ConPob_
Ús adequat (Ad) o no, en què s'abusa dels connectors (repetició, sobrer)	_ConAdAbu s_ _ConAbus
V9. Errors	Etiqueta
Error d'assignació de valor	_ErValor_
Error de forma	_ErForma_
Error normatiu	_ErNorm_
Error de puntuació	_ErPunt_
V10. Cohesió global	Etiqueta
Text amb mecanismes de cohesió adequats	_CohAd_
Text amb mecanismes de cohesió millorables	_CohMill_
Text amb pobresa de cohesió	_CohPob_
Text amb mecanismes de cohesió no adequats	_CohNoAd_
Text no cohesionat	_CohNo_

Les variables 8 i 9 es combinen amb l'objectiu de determinar els problemes en l'ús dels connectors textuais integrant problemes de significat (coherència) (ConAdInc, ErValor), els problemes formals (ConAdPob, ErForma, ErNorm, ErPunt) i els problemes d'abús de connector (coherència-forma) (ConAdAbus).

La variable 10 té a veure amb la cohesió global del text, que interactua amb l'ús dels connectors textuais, de manera que de vegades resulta difícil saber si el problema correspon al connector o (també) a altres marques cohesives. En aquest cas, hem valorat si el text en conjunt presenta un ús adequat dels mecanismes de cohesió (de referència i de connexió) (CohAd) o si són millorables en varietat o quantitat (CohMill). S'anota pobresa de cohesió (CohPob) quan el text presenta un ús insuficient de mecanismes tant qualitativament (poca varietat) com quantitativament (pocs mecanismes). Un text amb mecanismes de cohesió no adequats (CohNoAd) conté errors importants en l'ús dels mecanismes de cohesió i un text no cohesionat (CohNo) manifesta una presència mínima o absència de mecanismes de cohesió necessaris per a la construcció i la interpretació adients del text.

Les últimes variables que apareixen en l' anotació són les que identifiquen el corpus i l'autoria del connector (variables 11 i 12), com veiem en la taula 30.

Taula 30. Variables dels corpus i l'autoria

	Variables d'identificació		
V11.	Corpus	_CE (CEMI21) _CEOI (CEOI-T1) _CU (CU-P1/CU-P3)	Corpus model Corpus d'estudiants d'EOI Corpus d'universitaris
V12.	Autor/a Estudiant EOI Universitari	-Al CEOI-T2-1 CU-P1-9	Almiron, Núria Codi identificació aprenent EOI 1 Codi identificació estudiant universitari 9

La funció de la identificació és detectar si la incidència o la tria de connectors, els trets formals (posició i puntuació) o determinats usos problemàtics són generals o idiosincràtics d'algun autor o autora concrets, siga una veu experta del corpus model o un estudiant. En aquest sentit, separar usos generals d'usos particulars en corpus reduïts és cabdal per a obtenir-ne una imatge tan real com siga possible de l'ús dels connectors textuais.

En conclusió, partint d'aquesta última premissa, considerem que s'han tingut en compte totes les variables que es descriuen en la bibliografia com a característiques dels connectors i les relacionades amb usos problemàtics, que són les més rellevants des del punt de vista de l'ensenyament. Com s'ha anat indicat en aquest apartat, en l' anotació no totes les variables han sigut igual de productives per a extraure'n conclusions o obtenir-ne dades, com el domini o alguna mena de concurrència, perquè no se n'han identificat casos. Tot i així, creiem que el fet de mantenir totes les notacions mostra l'afany de minuciositat que perseguia l' anotació. En aquest sentit, volem incidir que una anotació d'aquesta mena aporta la vessant qualitativa a l'eina d'anàlisi textual que, per definició, ofereix informació amb un biaix fonamentalment quantitatiu (concurrències, col·locacions, percentatges, etc.). Alhora, considerem que el fet de produir etiquetes amb un doble perfil, analític i didàctic, dota l' anotació d'una major versatilitat.

Annex 3.1. Instruccions per a la pràctica 1 del corpus d'universitaris

Instrucció general: Redacteu un **comentari del contingut del text adjunt** en què n'expliqueu les característiques generals (àmbit d'ús, gènere, tipologia i seqüències), l'estructura textual argumentativa (tema, tesi, tipus d'arguments) i la contribució de la dixi personal i temporal. (0,5 punts). Heu de presentar dues tasques:

- a) La planificació del comentari.
- b) El comentari redactat a partir de la planificació que en feu.

Preneu com a model el comentari del text 1 del tema 1 que us vaig proporcionar el dia 23 de març.

Indicacions

1. Aquesta pràctica és una activitat d'avaluació individual. Si es detecta que dos o més treballs mostren indicis de còpia, rebran la màxima qualificació negativa i els afectats hauran d'efectuar la pràctica final presencial quan les condicions ho permeten.
2. Recordeu que la mera identificació de trets lingüísticodiscursius sense relacionar-los amb el contingut textual no és un comentari de text i, doncs, rebrà la màxima puntuació negativa.
3. Tingueu en compte els continguts teòrics i aplicats del tema 1 i del tema 2 en relació amb la dixi personal i temporal, així com l'apèndix 1.
4. Preneu com a models el comentari que us vaig proporcionar de l'activitat 1 del tema 1 i el que us he proporcionat de "Immigrants asfixiats, nàusea moral", així com l'apèndix 5.
5. Tingueu en compte també els tres *posts* del blog d'innovació docent "El comentari de textos. Anàlisi, producció i problemes de redacció".

Graella de valoració

Aspectes d'adequació, coherència (estructura) i cohesió (trets lingüístics)	
Àmbit d'ús	0,25
Gènere textual	0,25
Seqüència dominant argumentativa, subjectivitat, modalització	0,25
Seqüències inserides: narrativa, descriptiva, predictiva	0,25
Tema i tesi	1
Argument de qualitat i seqüència narrativa	0,5
Arguments d'analogia	0,5
Arguments de quantitat	0,5
Arguments d'autoritat	0,5
Estratègies argumentatives d'acostament al lector: dixi personal i temporal	1
Fenòmens lingüísticodiscursius específics	
Dixi personal: 1a persona del singular (relacionat amb l'argument de qualitat)	1
Dixi personal: plural global i diversitat d'universos discursius	1
Dixi temporal	1
Planificació i producció textual	
Planificació	1
Construcció d'un discurs acadèmic expositiu adequat, coherent, cohesionat i correcte	1

Cal que relacioneu tots aquest aspectes en un text expositiu adequat, coherent i cohesionat.

Annex 3.2. Instruccions per a la pràctica 3 del corpus d'universitaris

Instrucció general: Redacteu un **comentari del contingut del text seleccionat** en què n'expliqueu les característiques generals (àmbit d'ús, gènere, tipologia i seqüències) i l'**estructura textual argumentativa** (tema, tesi, tipus d'arguments), tot relacionant-la amb els mecanismes cohesius vinculats a l'adequació (**dixi, modalització i polifonia**) i la **progressió temàtica**. Heu de presentar dues tasques:

- a) La planificació del comentari: no es corregiran els treballs que es presenten sense la planificació prèvia.
- b) El comentari redactat a partir de la planificació que en feu.

Indicacions

1. Aquesta pràctica és una activitat d'avaluació individual. Si es detecta que dos o més treballs mostren indicis de còpia, rebran la màxima qualificació negativa i els afectats hauran d'efectuar l'examen.
2. Cal que relacioneu tots els aspectes lingüísticodiscursius rellevants en un text expositiu adequat, coherent i cohesionat. El comentari ha de ser clar, precís, concís i correcte, com correspon a l'àmbit acadèmic formal.
3. El comentari de qualsevol mecanisme cohesiu característic de cada text específic s'ha de comentar i és susceptible de rebre una valoració proporcional a la rellevància que presente
4. El comentari dels fenòmens lingüísticodiscursius ha d'anar encaminat a explicar el contingut textual, l'organització de la informació, les intencions comunicatives de l'emissor i els efectes perlocutius en el receptor. Així doncs, no es valorarà la mera identificació d'elements cohesius.
5. Cadascun dels aspectes haurà d'estar raonat i exemplificat. Els exemples s'hauran de presentar de manera organitzada i sistemàtica.
6. No es corregiran els textos que presenten una construcció problemàtica que impedisca la lectura i la comprensió fluida.
7. D'acord amb els criteris del Departament de Filologia Catalana, l'acumulació de més de 5 faltes de normativa comportarà la màxima puntuació negativa.

Criteris de valoració de la producció textual

* Prengueu en consideració tots aquests aspectes a l'hora d'efectuar la revisió.

A més del contingut del treball, es tindran en compte els aspectes següents:

- S'utilitza el lèxic adequat en cada circumstància. Es fa un ús adequat del lèxic tècnic quan és necessari.
- Es tracta el tema amb l'objectivitat pròpia dels textos acadèmics.
- S'escriu correctament des del punt de vista ortogràfic i sintàctic, i s'eviten estructures sintàctiques no normatives.
- S'expliquen les idees i els conceptes rellevants i imprescindibles del tema.

- Es fa servir un discurs original: el tema es desenvolupa amb un discurs propi.
- Se segueix l'estructura típica del text que es desenvolupa. El text s'ajusta a l'àmbit acadèmic i, a més, inclou la informació adequada en cadascuna de les parts.
- Es divideix la informació en paràgrafs adequats
- Es construeixen oracions que respecten un ordre lògic i amb una extensió adequada.
- Ús de connectors adequats. S'enllacen les idees dins de l'oració i entre oracions.
- Es fa servir mecanismes de referència variats i adequats, incloent-hi la cohesió lèxica.
- S'usen correctament els signes de puntuació.
- Es presenta adequadament el treball.

Graella de valoració. Puntuació orientativa

* La puntuació assignada als diferents fenòmens lingüísticodiscursius es distribuirà en funció de la incidència que tinguen en cada text concret.

Aspectes d'adequació, coherència (estructura) i cohesió (trets lingüístics)	
Àmbit d'ús	0,125
Gènere textual	0,125
Seqüència dominant argumentativa	0,125
Seqüències inserides	0,125
Tema i tesi	1
Estructura argumentativa (tipologia dels arguments, interrelació entre mecanismes cohesius i contingut informatiu)	
Fenòmens lingüísticodiscursius relacionats amb l'adequació. Dixi, modalització i polifonia	4
Fenòmens lingüísticodiscursius relacionats amb la coherència i la cohesió. Mecanismes de referència i progressió temàtica	2,5
Planificació i producció textual	
Planificació	1
Construcció d'un discurs acadèmic expositiu adequat, coherent, cohesionat i correcte	1
	10

Annex 3.3. Variables de l' anotació

Tipus	Variable	Etiqueta	Exemple
FORMALS	V1. Connector textual	Etiqueta	Exemple
	Forma	--	<i>a més</i>
	V2. Categoria		
	Conjunció	_Cj_	<i>i</i>
	Connector parentètic	_CP_	<i>a més</i>
	Connector pragmàtic	_CPrag_	<i>mira</i>
	Categoria híbrida corresponent a SAdv	_SAdv/CP_	<i>finalment</i>
	Categoria híbrida corresponent a SPrep	_SPrep/CP_	<i>d'altra manera</i>
	V3. Posició	Etiqueta	Exemple
	Inicial	_0_	<i>Però</i> , si vols, podem acabar-ho amb una cafè al bar del nostre amic Pep! (CEOI-T1-2)
	Intermèdia	_Int_	Aquests recursos permetran, <i>d'una banda</i> , fer una apel·lació directa al receptor [...] (CU-P3-8)
	Final	_Fin_	Horabaixa i cendra metzinosa, <i>doncs</i> . (Andreu Escrivà, Folles falles fetes foc (i fum tòxic))
	V4. Puntuació		
	CT sense puntuació associada	_P0_	<i>I</i> sovint ens demanen que ens convertim en els guardians de les nostres festes (Adrià Pujol, "Castanyada o Halloween?")
	CT precedit de punt i seguit de coma	_P,-,_	<i>Tanmateix</i> , qualsevol lector adult pot sentir-s'hi identificat [...] (CU-P3-8)
	CT precedit de punt i coma, i seguit de coma	_P;-,_	[...] ; <i>de l'altra</i> , posa de relleu la importància de figures com Raimon i Fuster [...] (CU-P3-13)
	CT entre dues comes	_P,-,_	Cal dir, <i>però</i> , que el paràgraf presenta un nou mecanisme de modalització (CU-P3-13)
	CT precedit de coma i seguit de punt	_P,-._	Així, la filla de Ferrer era la senyoreta Ferrera, <i>per exemple</i> . (Llúcia Ramis, "Origen desconegut")
	CT precedit de coma i seguit de dos punts	_P,-:_	Això seria absurd, <i>però</i> : d'anònims, ho som tots, en realitat. (Manuel Baixauli, "Anònims")
	V5. Concurrencia	Etiqueta	Exemple
	No hi ha combinació de connectors	_C0_	Hi queden, <i>però</i> , els noms [...] (Manuel Baixauli, "Anònims")
	Amb connectors (combinats)	_Ccom_	<i>I, a més</i> , en aquest comboi haurem d'incloure no només a l'ésser humà, sinó a tot ésser viu d'aquest planeta. (CEOI-T1-1)
	Amb marcadors lèxics, endofòrics o modals	_C+_	<i>Però</i> , segons la meua opinió, ha estat un concepte limitat en el seu abast (Núria Almiron, "Entendre la interseccionalitat")
	Variant amb sobremarcatge	_*C+_	<i>Finalment</i> , l'últim paràgraf funciona com a <i>conclusió</i> i <i>tanca</i> el text amb una reflexió predictiva que dibuixa la tesi de l'autor. (CU-P3-10)

Tipus	Variable		
FUNCIONALS	V6. Domini	Etiqueta	Exemples
	Domini ideacional	_DI-	<i>Tanmateix</i> , també planteja els diversos problemes que comporta aquesta mesura, com la dificultat de poder canviar-lo quan la persona és adulta. (CU-P1-6)
	Domini estructural	_DE-	<i>Específicament</i> es centra en la problemàtica que pateix un cert grup social que són les persones transexuals. (CU-P1-5)
	V7. Significat general	Scat. específic	Etiqueta
	Addició (Ad)	Continuïtat Intensificació Distribució Digressió Generalització Especificació Ampliació Equiparació	AdCont AdInt AdDist AdDisg AdGen AdEsp AdAmp AdEq
	Disjunció (Dis)	Reformulació Exemplificació Resum	DisRef DisEx DisRes
	Contrast (Cont)	Oposició Concessió Restricció Refutació Contraposició	ContOp ContConc ContRest ContRef ContCont
	Conseqüència (Cons)	Conseqüència Conclusió	ConsCons ConsConc
	V8. Adequació del connector		Etiqueta
	Ús adequat del connector		_ConAd_
D' ÚS	Ús adequat (Ad) o no, en un context amb problemes de coherència		_ConAdInc_ _ConInc_
	Ús del connector que genera problemes de coherència		
	Ús adequat (Ad) o no, en què palesa una connexió pobre		_ConAdPob_ _ConPob_
	Ús adequat (Ad) o no, en què s'abusa dels connectors (repetició, sobrer)		_ConAdAbus_ _ConAbus_
	V9. Errors		Etiqueta
	Error d'assignació de valor		_ErValor_
	Error de forma		_ErForma_
	Error normatiu		_ErNorm_
	Error de puntuació		_ErPunt_
	V10. Cohesió global del text		Etiqueta
	Amb mecanismes de cohesió adequats		_CohAd_
	Amb mecanismes millorables		_CohMill_
	Amb pobresa de mecanismes		_CohPob_
	Amb mecanismes no adequats		_CohNoAd_
	Text no cohesionat		_CohNo_
IDENTIFICACIÓ	V11. Corpus		Etiqueta
	Corpus model (o d'experts)		_CE (CEMI21-)
	Corpus d'estudiants d'EOI (text 1)		_CEOI (CEOI-T1-)
	Corpus d'estudiants d'EOI (text 2)		_CEOI (CEOI-T2-)
	Corpus d'universitaris (pràctica 1)		_CU (CU-P1-)
	Corpus d'universitaris (pràctica 3)		_CU (CU-P3-)

Tipus	Variable		
	V12. Autoria		Etiqueta / Exemple
	Autor/a Estudiant d'EOI Universitari		-Al CEOI-T2-1 CU-P1-9

Annex 3.4. Guia per a l'anotació del corpus d'estudiants

Les variables de l'annex 3.3. es van integrar en una fitxa que va servir com a guia als estudiants per a interpretar l'anotació dels connectors textuais dels seus textos.

	Variables	Exemple d'etiqueta
1.	Connector textual	Per-exemple_
2.	Categoria	_CP_ / _Cj_
3.	Posició	_0_ / _Int_ / Fin
4.	Puntuació	_P0_ / P,- / P,-.
5.	Combinació	_C0_ / _Ccom_
6.	Domini o funció Significat semanticopragmàtic	_DE- / _DI- -AdCont_ / -ContOp_
7.	Ús del connector textual: a. Ús adequat. b. Ús adequat del connector, tot i que inserit en una oració amb problemes de coherència. c. Ús adequat, però inserit en un text que presenta una connexió pobre (poca variació de connectors, repetició de connectors o connectors propis de l'oralitat). d. Ús adequat o no, que o bé es troba inserit en un text que abusa dels connectors, o bé suposa un abús en el paràgraf o fragment en què apareix, o bé és innecessari. e. Ús de connector amb problemes de coherència (o bé perquè la genera o bé perquè els continguts no lliguen). f. Error en l'ús: Error d'assignació de valor Error de selecció de connector Error de forma Error normatiu Error de puntuació	_ConAd_ _ConAdInc_ _ConAdPob_ _ConAdAbus_ _ConInc_ _ErValor_ _ErCon_ _ErForma_ _ErNorm_ _ErPunt_
8.	Mecanismes de cohesió del text: a. Text amb mecanismes de cohesió adequats b. Text amb mecanismes de cohesió millorables (tot i que presenta alguns mecanismes de cohesió (pronoms personals febles, pronoms relatius, demostratius, connectors, díctics, connectors lèxics, marcadors endofòrics, etc.) utilitzats adequadament, no en manifesta una varietat ni una quantitat pròpies del nivell). c. Text amb pobresa de mecanismes de cohesió (tant qualitativament (poca varietat), com quantitativament (pocs mecanismes)). d. Text amb mecanismes de cohesió no adequats (errors en la tria o l'ús de connectors, en l'ús de pronoms relatius o pronoms personals febles, etc.) e. Text no cohesionat (presència mínima o absència de mecanismes de cohesió).	_CohAd_ _CohMill_ _CohPob_ _CohNoAd_ _CohNo_

Significats manifestats pels connectors textuais

Significat general	Significats específics	Etiqueta
a. Addició (Ad)	Continuïtat Intensificació Distribució Digressió Generalització Especificació Ampliació Equiparació	AdCont AdInt AdDist AdDisg AdGen AdEsp AdAmp AdEq
b. Disjunció (Dis)	Reformulació Exemplificació Resum	DisRef DisEx DisRes
c. Contrast (Cont)	Oposició Concessió Restricció Refutació Contraposició	ContOp ContConc ContRest ContRef ContCont
d. Conseqüència (Cons)	Conseqüència Conclusió	ConsCons ConsConc

Capítol 4. Anàlisi dels connectors textuais en el corpus d'universitaris

En aquest capítol, analitzem les ocurrències dels connectors identificats en el corpus d'estudiants universitaris de l'assignatura "Comentari lingüísticodiscursiu de textos en llengua catalana" del grau de Filologia catalana de la Universitat de València. Les analitzem per tipus semàntics (additius, disjuntius, contrastius i consecutius-conclusius), diferenciant usos adequats i usos problemàtics. Al llarg del curs, els estudiants han de dur a terme tres pràctiques en forma de comentaris de text, que lliuren a través de l'aula virtual, via per la qual també reben la retroacció correctiva del docent. En la primera i segona pràctiques, el comentari de text es fa sobre un article d'opinió seleccionat pel docent, mentre que en la tercera cada estudiant tria l'article que vol comentar. En aquest treball, analitzem la pràctica inicial (P1) i la final (P3), i tenim en compte les estratègies de retroacció correctiva del docent.

En el corpus hem identificat 400 casos de connexió textual, que es marquen amb 55 connectors textuais i amb 8 elements que s'hi fan servir com a connectors, tot i que no ho són. Com mostra la taula 1, 160 exemples s'anoten com a usos adequats (40%) i 240, com a casos problemàtics (60%).

Taula 1. Connexió textual en el corpus d'universitaris (dades globals de freqüència)

Significat general	Ocurrències			Usos adequats			Usos problemàtics		
	P1	P3	Total	P1	P3	Total	P1	P3	Total
addició	115	156	271	40	71	111	75	85	160
disjunció	5	13	18	1	2	3	4	11	15
contrast	23	35	58	11	16	27	12	19	31
conseqüència	14	39	53	3	16	19	11	23	34
Total	157	243	400	55	105	160	102	138	240

L'anàlisi quantitativa i qualitativa que presentem a continuació se centra a esbrinar la freqüència dels casos marcats com a connectors textuais en el corpus, la incidència de la connexió textual respecte a oracional, la relació entre la freqüència d'ús i l'escriptura dels universitaris. També analitzem els casos particulars remarcables o els usos problemàtics. Aquesta anàlisi permet d'observar quin ús dels connectors textuais fan els universitaris en les dues pràctiques de comentari de text, i, si n'hi ha, permet de comparar l'evolució en l'ús de la primera pràctica a la tercera pràctica. Entenem que en aquesta evolució intervé la retroacció correctiva que duu a terme el docent, per la qual cosa, si es dona, es detallen les estratègies de retroacció implicades en l'ús dels connectors. A continuació, descrivim els connectors textuais per significat general i específic, i per forma.

4.1. Els connectors textuais additius en el corpus d'universitaris

En el corpus s'han identificat 271 exemples de connexió textual que expressen suma d'idees amb els significats específics de continuïtat (la conjunció *i* i els connectors parentètics *a més*, *a més a més*, *així i així mateix*), distribució (la correlació *d'una banda i d'altra banda* (i variants), *per un altre costat*, *d'entrada*, *primerament*, *en primer/segon/tercer lloc*, *finalment*, *per acabar* i *per últim*), especificació (*concretament/més concretament*, *específicament*), ampliació (*de fet*, *en efecte/efectivament* i *certament*) i equiparació (*de la mateixa manera* i *paral·lelament*), que s'analitzen per separat en els subapartats següents. Cal fer notar que en el corpus d'universitaris no s'han identificat connectors de digressió ni de generalització. S'han usat com a connectors additius: *també*, *d'aquesta manera*, *de la mateixa manera*, *així doncs*, *tanmateix*, *a banda*, *altrament* i *darrerament*. Es tracta de formes que o bé són connectors no additius o bé no són connectors però s'han utilitzat com si ho foren.

4.1.1 Els connectors continuatius en el corpus d'universitaris

En el corpus d'universitaris, hem identificat 130 ocurrences de 10 marques (8 connectors textuais i 2 marcats no connectius) que introdueixen oracions independents i expressen continuïtat, com mostra la taula 2. Les formes que no corresponen a connectors continuatius es marquen amb el fons gris.

Taula 2. Connectors textuais continuatius en el corpus d'universitaris

Connector textual	Total (P1 + P3)	Usos adequats		Usos inadequats/problemàtics	
		P1	P3	P1	P3
<i>i</i>	13 (7 + 6)	2	0	2 (ConAdPob) 2 (ConAdAbus) 1 (ConAdPob/Abus)	4 (ConAdAbus) 1 (ConAdPob) 1 (ConAdPob/Abus)
<i>a més</i>	58 (23 + 35)	7	9	10 (ConAdAbus) 3 (ConAdPob) 1 (ConAdPob/Abus) 1 (ErValor) 1 (ErPunt)	20 (ConAdAbus) 3 (ErValor) 1 (ConAdInc) 1 (ErValor/Inc) 1 (ConPob)
<i>a més a més</i>	9 (4 + 5)	4	5	0	0
<i>així</i>	6 (0 + 6)	0	2	0	4 (ConAdAbus)
<i>així mateix</i>	6 (2 + 4)	2	3	0	1 (ErForma)
<i>així doncs</i>	13 (7 + 6)	0	0	7 (ErValor)	6 (ErValor)
<i>també</i>	9 (7 + 2)	0	0	7 (ErForma)	2 (ErForma)
<i>d'aquesta manera</i>	9 (5 + 4)	0	0	5 (ErForma)	4 (ErForma)
<i>tanmateix</i>	5 (1 + 4)	0	0	1 (ErValor)	3 (ErValor) 1 (ErValor/Punt)
<i>de la mateixa manera</i>	2 (0 + 2)	0	2	0	2 (ErValor)
Total: 1 Cj + 9 CP/altres	130 (56 + 74)	15	19	41	55

En total, s'han identificat 92 casos amb els connectors textuais additius *i*, *a més* (i la variant *a més a més*), *així* i *així mateix*, 18 exemples amb els connectors no additius *així doncs* i *tanmateix*, i 20 amb formes que no són connectives:

*també, d'aquesta manera, de la mateixa manera.*⁵⁴ Dels 130 usos identificats, 34 s'anoten com a usos adequats (26,15%) i 96 s'anoten com a inadequats o problemàtics (73,85%).

4.1.1.1. Usos de connectors textuais continuatius

Per a expressar continuïtat, en el corpus d'estudiants universitaris es fa servir, d'una banda, la conjunció *i* com a connector textual (13 casos; P1: 7, P3: 6) i, d'altra, els connectors *a més* (58; P1: 23, P3: 35), *a més a més* (9; P1: 4, P3: 5), *així* (P3: 6) i *així mateix* (6; P1: 2, P3: 4).

La conjunció *i* com a connector textual indica continuïtat, com es mostra en (1).

- (1) Argumenta que “és tan important que si no el construeixes [el gènere] i lluites algú te'l farà i assignarà per tu, com ho fa la legislació espanyola quan assigna sexe, i en el fons també gènere, a cada nadó segons l'anatomia en néixer. Si la persona no hi està d'acord quan creix i decideix, cal que un metge certifique la conveniència del canvi davant del jutge d'un Registre Civil, que el valida“(l.14-19). *I* no parlem de les persones emigrants, ja que ells per mala sort no tenen ni a opció al canvi. (CU-P1-5)

En l'exemple, l'autora de l'article incideix en la importància de construir una identitat de gènere, ja que, si no coincideixen sexe i gènere, és una instància mèdica o judicial la que ha d'autoritzar el canvi. Com hi afegeix l'estudiant, es tracta d'un canvi al qual dissortadament les persones emigrants no poden optar.

En totes dues pràctiques hi ha pocs casos de concurrència de la conjunció amb altres elements. En la P1, en trobem 4 casos: 2 amb connectors parentètics (*a més* i *finalment*); 2 amb adverbis focals d'inclusió, en un cas amb *fins i tot* (2) i en l'altre amb *també*, que es fa servir com a connector continuatiu. En la P3,

⁵⁴ Cal remarcar que en la P1 hi ha 3 ocurrències del connector *a continuació* amb el valor adverbial literal del sintagma, per la qual cosa no s'analitzen ací.

n'hi ha un únic cas, en què concorre amb un marcador endofòric que indica causa (*per això*).

- (2) En primer lloc, podem veure un argument de quantitat en parlar de “gran consens” (l.47). Després, ho matisa amb un caràcter d'obligació: “cal fer-ho i és urgent” (l.49). *I, fins i tot*, amplia aquesta necessitat (l. 51-53). (CU-P1-12)

L'ús de la conjunció *i* com a connector textual en aquestes pràctiques sovint presenta problemes (P1: 5 casos, P3: 6): hi ha casos d'ús abusiu perquè és sobrrera o reflecteix pobresa en la connexió.

- (3) A més, l'ús de possessius amb caràcter emfàtic contribueix també en la modalització, per exemple, en “la seva imatge” (l. 46) i “meves filles” (l. 74). *I* el mateix ocorre amb els quantitatius: “no tinc cap intenció” (l. 19); “tampoc tinc cap intenció (l. 20); “res” (l. 23); “ja no ve cap altre paràgraf” (l. 25); “res” (l. 64)... (CU-P3-9)

En (3), la conjunció és sobrrera: es podria dir el mateix sense la conjunció. El fet que l'oració anterior també comence per un connector continuatiu (*a més*), incideix en el caràcter prescindible d'aquest connector textual.

Entre les estratègies de retroacció correctiva del docent que impliquen la conjunció *i*, trobem un canvi de tipus de connexió, d'oracional a textual, com es pot comparar entre (4) i (5).

- (4) Mitjançant un registre estàndard que permet comprendre el text amb claredat, l'escriptora tracta un tema d'actualitat amb un to clar i directe, el text ens permet descobrir en quin estat es troba la lluita transsexual, *i* quan dic trans faig referència també als inter i la resta de possibilitats de que semblen desconegudes per a molts, quan tracten de lluitar per la seua identitat de gènere tant davant d'una societat, més ancorada en el passat que en un procés de desenvolupament, i un sistema judicial, més agressiu i arcaic del que pot semblar a primer cop d'ull. (CU-P1-14)
- (5) Mitjançant un registre estàndard que permet comprendre el text amb claredat, l'escriptora tracta un tema d'actualitat amb un to clar i directe i permet descobrir en quin estat es troba la lluita transsexual. *I* quan dic trans faig referència també als inter i la resta d'opcions que semblen desconegudes per a molts, quan els col·lectius LGTBIQ tracten de lluitar per la seua

identitat de gènere tant davant d'una societat, més ancorada en el passat que en un procés de desenvolupament, i un sistema judicial, més agressiu i arcaic del que pot semblar a primer cop d'ull. (Retroacció correctiva en CU-P1-14)

En aquest cas, el docent aprofita l'addició de contingut introduïda per la conjunció per inserir una separació forta en el paràgraf, en el qual no hi havia cap punt i seguit.

També s'usen per a indicar continuïtat els connectors *a més* (i la variant *a més a més*), *així* i *així mateix*. Com es mostra en la taula 2, el connector *a més* és el més freqüent en el corpus d'universitaris (P1: 23, P3: 35). Atenent a trets formals (puntuació i posició), l'ús del connector *a més* és bastant homogeni en totes dues pràctiques. En la P1, en 22 casos *a més* apareix encapçalant oració amb la puntuació corresponent, i només en 1 cas va sense la coma posterior. En la P3, hi ha 31 casos amb idèntica posició i puntuació; en 1 cas va precedit de punt i coma i seguit de coma; i en 4 casos precedit i seguit de coma. Per tant, quantitativament, no hi ha una diferència significativa en la incidència de *a més* amb la puntuació més freqüent en el corpus d'universitaris (sobre el total de tokens, en P1 suposen un 0,10% i en P3, 0,09%). Tampoc no són distintives les 4 ocurrències de *a més* en posició medial, precedit i seguit de coma de la P3, atès que estan directament relacionades amb les preferències lingüístiques de 2 dels estudiants (CU-P3-8 i CU-P3-17), amb 2 casos cadascun.

Quant al nivell de connexió (textual o oracional) que duu a terme el connector parentètic *a més*, en tots dos corpus predomina la connexió textual que enllaça oracions. Només hi ha 1 ocurrència, en la P3, en què encapçala paràgraf (6).

(6) Estratègicament, inicia la columna amb un argument d'exemple que podria interpretar-se com d'autoritat. Ens dona a conèixer la seva formació ("sóc llicenciada en filologia catalana (1999) i tinc el famós i ja (desaparegut títol del nivell K) (l. 6)". És a dir, es presenta i posa de manifest la trajectòria professional adquirida envers el coneixement lingüístic. Ara bé, amb el connector adversatiu "però" (l.13) confessa no ser "correctora vint-i-quatre hores al dia" (l. 13). En tot cas, l'afirmació no li impedeix mostrar-nos el seu mètode de correcció, que considera efectiu i es presenta com a part de la tesi: corregir parafrasejant (l. 60) i predicant amb l'exemple (l. 71).

A més, cal afegir un argument d'analogia, ja que, metafòricament, l'autora es compara amb metges i informàtics (l. 10), però, per establir un contrast. (CU-P3-9)

El connector *a més* funciona com a connector oracional en 5 casos en la P1 i 7 casos, en la P3. Per tant, s'especialitza en l'ús textual, introduint informació addicional, com en (7).

- (7) Aquesta vivència és emprada per l'autora com a punt de partida per tal de construir els arguments que donen suport a la tesi. De fet, en diverses ocasions l'autora remet a aquesta experiència al llarg del text. Està marcada pels verbs en present (*s'executa*, l. 5; *s'acosta*, l. 6; *falla*, l. 8; *borda*, l. 9) que assegurin l'actualitat del tema. *A més*, sabem que es tracta d'una situació que visqué l'autora pels díctics personals de primera persona: el pronom *em* (l. 6, l. 9) i la forma verbal *soc* (l. 8), les quals contribueixen a aportar veracitat i actualitat a les seues paraules i a acostar al receptor. (CU-P1-16)

En (7), s'observa un ús correcte del connector: l'estudiant agrega una raó més que confirma que el punt de partida de l'article és una experiència viscuda per l'autora.

En alguns casos, el contingut que se suma no es troba en l'oració prèvia (8).

- (8) En el tercer paràgraf, començament del que podem identificar com a l'exposició d'arguments de l'emissor, identifiquem de forma clara la postura de l'autora, escrita en primera persona (*refuso*, l.16), en la qual exposa que està en contra del sistema que no els permet dur a terme la seua construcció personal del gènere amb plena llibertat individual sense l'aprovació prèvia de metges, jutges i d'altres, teòricament, professionals. És important destacar l'ús d'un plural inclusiu que fa referència a un grup determinat de la societat: el de les persones no-conformes amb el seu gènere (*les nostres identitats*, l.22; *ho sabem i cridem*, l.30). *A més*, l'autora utilitza dos arguments d'autoritat per tal de deixar clar el dret de la determinació personal del gènere propi (reconeixement del TEDH, l.23-26; dret reconegut pel Tribunal Suprem, l. 26-28). (CU-P1-14)

En la primera oració de (8), s'exposa quin és l'argument bàsic de l'article comentat: la lluita contra un sistema que no permet la lliure construcció de la identitat de gènere d'algunes persones. En la tercera oració, connectada amb *a més*, s'hi afegeixen els mecanismes –arguments d'autoritat– que fa servir l'autora del text per a refermar la tesi inicial.

Quant a l'adequació dels usos, la majoria de casos presenten algun problema (72,41%). Estem davant d'un connector de què es tendeix a abusar. Tenint en compte el nombre d'ocurrències per estudiant, hem anotat 10 casos com a abús de connector (ConAdAbus, ConAbus) en la P1 i en la P3, 20. D'una banda, es considera un ús abusiu quan el connector s'ha fet servir reiteradament al llarg de text, com és el cas de 3 estudiants en la P1 i de 6 en la P3 (9), o quan es repeteix en la mateixa oració (10).⁵⁵

(9) L'autora empra un registre estàndard i directe. Pràcticament en tot moment condueix el lector/receptor cap a la tesi: “El gènere és nostre, nostra és la llei”. *A més*, Juanhuix insisteix en l'autodeterminació de gènere, assumpte que, al nostre parer, trasllada a tota la societat. De fet, es serveix de tota una sèrie d'arguments que van des de la qualitat o l'exemplificació, fins, per exemple, l'autoritat. Aquest darrer argument l'empra en dues ocasions, *concretament*, per assenyalar la legalitat de lliure elecció de gènere, tant segons el TEDH (“inclou el dret a l'autodeterminació de la pròpia identitat sexual”, l. 27-28) com per part del TS (“la sentència 685 del 2019 admet el dret de les persones, adultes i menors, al reconeixement del gènere sense condicionants”, l. 30-32). *A més*, sol·licita urgentment ampliar la llei contra la violència masclista, “per incloure la violència fora de l'àmbit de la parella i tractar correctament el consentiment en les relacions íntimes” (l. 47 - 48). (CU-P1-9)

(10) Trobem marques d'íctiques de primera persona del singular en els verbs i els pronoms personals emprats: “em llança”, “em boda” o “soc trans”. *A més*, pel que fa a la dixi temporal tots els verbs apareixen en present i, *a més*, trobem el díctic “avui”. (CU-P1-7)

55 Amb repetició de connector additiu al llarg del text, trobem en la P1 els casos de CU-P1-16, CU-P1-17 i CU-P1-9; i en la P3, CU-P3-5, CU-P3-6, CU-P3-8, CU-P3-9, CU-P3-11 i CU-P3-17.

D'altra banda, es considera un ús abusiu quan el connector és sobrer perquè, en realitat, no suposa addició o continuïtat d'idees, com en (11).

- (11) És un text ben personal, ja que està basat en una experiència pròpia de l'autora. *A més*, relaciona idees i conceptes. (CU-P1-17)

Com s'observa en l'exemple (11), el contingut que introdueix *a més* és irrellevant, no aporta res al contingut del text.

A banda de l'abús de connector, hi ha casos en què els estudiants tendeixen a sobremarcar l'expressió de l'addició. En el corpus, trobem 12 ocurrències anotades com a sobremarcatge (P1: 5; P3: 7). El connector *a més* sovint apareix seguit de sintagmes adverbials o indefinits que expressen suma de continguts (*afegir, també, altres*), com es veu en (12) i (13).

- (12) No obstant això, la primera persona del plural del present d'indicatiu que trobem tot seguit, *sabem* i *cridem* (l.33), és un nosaltres global, que només incorpora les persones del col·lectiu trans, tal com especifica una línia més avall, ja que són les primeres persones que reclamen aquests drets. *A més, cal afegir-hi* el díctic de present, l'adverbi *sempre* (l.33) com a reforç d'aquesta interpretació única de les sentències, és un fet atemporal que sempre serà de la mateixa manera. (CU-P1-8)
- (13) Finalment, tenim el cas del plural exclusiu de *convinguem* (l. 14), on l'autora fa una al·lusió directa al receptor que està llegint el seu article i a ella mateixa. *A més, també* destaquem la marca de segona persona del singular (*t'importa*, l. 14) amb la mateixa funció d'apel·lar directament el receptor. (CU-P1-16)

La concurrència més freqüent es dona entre *a més* i l'adverbi *també*, configuració que es dona en diversos alumnes (CU-P1-16/17/18; CU-P3-1/9/16), per la qual cosa no pot associar-se a una tria personal o a errors idiosincràtics.

Anàlisi a banda mereix *a més a més* com a continuatiu, cas que es pot considerar com a anòmal fins a un cert punt, atés el caràcter intensiu que sol tenir. En el corpus, trobem 9 casos del connector d'intensificació *a més a més*

(P1: 4; P3: 5), usat com a purament continuatiu, és a dir, com a variant formal de *a més*. De fet, en alguns casos sembla una opció per a no repetir aquest darrer, quan es troba en un context pròxim, com es mostra en (14).

- (14) *A més*, fa ús d'un verb en futur *veuran* (l. 6) per a avisar al receptor de l'explicació sobre el canvi de malnom, la qual farà a continuació. *A més a més*, en aquest paràgraf destaca l'ús de la polifonia. (CU-P3-11)

En (14), es continua l'enumeració dels trets lingüísticodiscursius presents en el paràgraf: al temps verbal i la intenció comunicativa anteriors se suma l'ús de la polifonia, la qual cosa no constitueix una intensificació del contingut previ.

A més de l'error de valor, hi ha casos en què introdueix un subtema i, doncs, no pot vehicular la idea de continuïtat, per la qual cosa també es considera sobrer (ConAbus), com s'observa en (15).

- (15) Ara passem a comentar l'estructura del text, hem de parlar de l'existència de diversos paratextos: el títol ("Nostre el gènere, nostra la llei"), el nom de l'autora del text i descripció breu de l'autora ("doctora en física per la UAB i científica del sincrotró Alba"). *A més a més*, el text es divideix en 7 paràgrafs, els quals podem dividir en quatre parts: la introducció (l.5-10) en la qual l'autora ens comenta una anècdota. (CU-P1-18)

Passem a analitzar els usos dels connectors parentètics *així* i *així mateix*. El connector continuatiu *així* només apareix en la P3, en què n'hi ha 6 ocurrències que connecten en el nivell textual, de les quals 4 s'anoten com a ús abusiu, associades al mateix estudiant (16).

- (16) Cal dir, però, que el paràgraf presenta un nou mecanisme de modalització que contribueix a marcar l'actitud de l'autora. *Així*, "comunidades autónomas" (marcat tipogràficament al text amb cursiva i cometes) apareix escrit en castellà. (CU-P3-13)

En aquest cas, l'estudiant introdueix en què consisteix el mecanisme de modalització (la tipografia i l'idioma en què apareix "comunidades autónomas") a què es refereix l'oració anterior.

Finalment, el connector continuatiu *així mateix* presenta 6 ocurrences (P1: 2; P13: 4), entre les quals trobem una única connexió de paràgrafs (17) i només un ús inadequat (18).

- (17) Pel que fa a la superestructura, el text presenta una seqüència dominant argumentativa, que pràcticament abasta tot el text. En tot cas, l'article es divideix en set paràgrafs, sent el primer el dedicat a la introducció (l. 5 – 10), en què l'autora remet a una experiència pròpia on un home va tractar d'afalagar-la amb un "hola guapa" (l. 6) com a floreta i, en adonar-se que ella era trans, va acabar dient-li "adéu guapo" (l. 9).

Així mateix, l'article s'acompanya de diferents seqüències narratives en les quals l'autora fa servir verbs en present (per exemple, "s'acosta" en l. 6 o, "borda" en l. 9), entenem, per insistir en l'actualitat vigent del text. (CU-P1-9)

- (18) Aquesta seqüència es veu fonamentada amb verbs perfectius en passat recent per explicar la gestió recent que s'ha fet al País Valencià en matèria sanitària: *s'ha erigit* (l.1), *hem pogut* (l.2), *s'ha anomenat* (l.5). *Així mateix*, ho justifiquen expressions temporals: *aquests desventurats dies* (l.1), *fa pocs dies* (l.3-4). (CU-P3-12)

En (17), l'estudiant connecta part del contingut previ –concretament, la primera oració, que indica quina és la seqüència dominant de l'article– amb el nou paràgraf, en el qual es continuen descrivint les seqüències que presenta el text. En (18), s'observa una confusió entre el connector continuatiu i l'adverbi de manera *així*. Precisament, en el corpus s'observa la tendència a confondre connectors i alguns sintagmes adverbials o preposicionals, com veurem a continuació.

4.1.1.2. Usos de formes no additives

En el corpus d'estudiants universitaris s'observen alguns problemes en l'expressió de la continuïtat: d'una banda, es fan servir com a connectors continuatius formes que no ho són, com l'adverbi focal *també* (9; P1: 7, P3: 2) i el sintagma preposicional *d'aquesta manera* (9; P1: 5, P3: 4); d'altra, trobem que

s'assigna un valor continuatiu al connector consecutiu *així doncs* (13; P1: 7, P3: 6) i al contrastiu *tanmateix* (5; P1: 1, P3: 4).

En 9 casos s'observa l'ús de l'adverbi focal d'inclusió *també* per a expressar suma de continguts, equivalent als continuatius *a més* o *així mateix*.

- (19) Pel que fa a la morfologia verbal, hi ha un clar predomini de la segona persona del singular (*construeixes*, *lluites*, l.5; *sents*, l.20) en adreçar-se al lector, així com de la primera persona del plural com a plural inclusiu i l'ús de pronoms possessius (*nostre*, l.12; *convinguem*, l.14); fets que justifiquen la presència de dixi personal. És rellevant, *també*, destacar l'adverbi temporal *avui* (l.20), el qual funciona com un díctic temporal i serveix per a subratllar la importància del tema que tractem en l'actualitat. (CU-P1-6)

Es tracta de contextos sovint ambigus, per tal com, en alguns casos, *també* es pot considerar CT. Considerem que *també* s'utilitza com a connector en el corpus quan es donen alhora dos tipus de trets: formals (posició inicial o medial, puntuació amb coma posterior o entre comes i possible concurrència amb conjunció o connector parentètic), i de significat (parafrasejable per *a més*, *així mateix* o *igualment*). Amb aquest ús en trobem 7 ocurrències en la P1 i 2 casos en el mateix text en la P3.

El fet que els estudiants situen *també* en posició inicial o medial i l'associen a una puntuació que el converteix en parentètic, així com que es puga commutar per connectors additius (continuatius, com *a més* o *així mateix*; d'equiparació com *igualment*, etc.), com en (19), ens indueix a pensar que el fan servir com a connector tot i que manté el valor anafòric.⁵⁶

En algun cas, el docent esmena aquest ús de *també*. L'estratègia de retroacció correctiva que segueix consisteix a modificar-ne la posició i situar-lo al darrere del nucli verbal, per tal que no hi haja ambigüitat en l'ús adverbial, com es veu en (20) i la versió corregida de (21).

56 En aquests casos, s'anoten les ocurrències amb l'etiqueta SAdv/CP, que indica el caràcter híbrid de l'adverbi en el context: la categoria a la qual pertany realment i la categoria funcional per la qual es fa servir.

- (20) Al final d'aquest paràgraf trobem un argument d'analogia on equipara la problemàtica a les persones migrants les quals també pateixen aquesta situació però més agreujada, degut que no es poden canviar el gènere als documents legals. *També*, trobem una marca dítica temporal “avui” a més dels verbs en temps present, que ens continuen indicant l'actualitat del tema escollit. (CU-P1-7)
- (21) Al final d'aquest paràgraf trobem un argument d'analogia on relaciona la problemàtica a les persones migrants les quals també pateixen aquesta situació però més agreujada, ja que no es poden canviar el gènere als documents legals. Trobem *també* una marca dítica temporal (“avui”, línia?) a més dels verbs en temps present, que ens continuen indicant l'actualitat del tema escollit. (Retroacció correctiva en CU-P1-7)

Per a esmenar aquest ús de *també* en casos com (22), el docent duu a terme una retroacció correctiva complexa (23).

- (22) Com podem observar, la intenció comunicativa per part de l'autora és convèncer als seus lectors o lectores de la necessitat d'acabar amb la injustícia que suposa que una persona no puga triar el seu gènere lliurement. *I també*, la importància que té reconèixer que la violència masclista no només afecta les dones amb un gènere normatiu, sinó que també pot aparèixer en els casos en què es té un gènere diferenciat al qual normativament està prescrit. *D'aquesta manera*, l'autora argumenta a partir de la seua pròpia experiència, que cap persona pot decidir en nom d'altra quin és el seu gènere, ja que, és un fet que pertany a cada individu. (CU-P1-1)
- (23) La intenció comunicativa de l'autora és convèncer els lectors de la necessitat de posar fi a la injustícia que suposa que una persona no puga triar el gènere lliurement. *A més*, cal remarcar la importància que té reconèixer que la violència masclista no només afecta les dones amb un gènere normatiu, sinó que també pot aparèixer en els casos en què es té un gènere diferenciat del que normativament està prescrit. *En aquest sentit*, l'autora argumenta a partir de la seua pròpia experiència, que cap persona pot decidir en nom d'una altra quin és el seu gènere, ja que és un fet que pertany a cada individu. (Retroacció en CU-P1-1)

La versió corregida (23) inclou una certa reformulació d'alguns fragments del paràgraf, la substitució de l'adverbi per un connector de continuïtat (*a més*), i la substitució d'un marcador endofòric (*d'aquesta manera*) per un altre (*en aquest*

sentit). Amb aquesta classe d'esmena el docent resol els dos sintagmes adverbials conflictius, com són l'ús inadequat com a connector de *també* i la possible ambigüïtat *d'aquesta manera*, en l'ús com a marcador endofòric o com a component oracional amb valor adverbial.

El sintagma adverbial *d'aquesta manera* es fa servir com a connector continuatiu (commutable per *així*) (24) en 9 casos (P1: 5; P3:4) que corresponen a dos estudiants només, per la qual cosa sembla ser un error idiosincràtic.⁵⁷

- (24) D'altra banda, el text es divideix en un títol i 7 paràgrafs, que marquen la macroestructura prototípica dels textos argumentatius. *D'aquesta manera*, l'article comença amb una introducció que coincideix amb la conclusió i presenta 5 paràgrafs que conformen l'exposició dels fets i dels arguments. (CU-P1-1)

En (24), una explicació plausible de l'error és que l'estudiant conclou que, com que *d'aquesta manera* i *així* com a expressions adverbials són sinònimes, també ho són com a connectors, sense considerar la funció connectiva d'aquest últim.

En general, els universitaris tendeixen a presentar d'una manera sistemàtica el sintagma *d'aquesta manera* en posició inicial i precedit de punt i seguit de coma, tant si el fan servir amb valor adverbial com si l'utilitzen com a connector (en 9 de 10 casos, en la P1, i en 8 de 10 casos, en la P3). L'ús connectiu inadequat es fa extensiu a la variant *de la mateixa manera* (P3: 2), que es marca com a parentètic tant en un ús adverbial (25), com en ús connectiu, equivalent a *així mateix* (26), cosa que contribueix a confondre valors.

- (25) Finalment, el plural majestàtic *vós* (l. 29) mostra l'estatus social i el respecte entre els interlocutors. *D'aquesta manera*, Jordi Savall aconsegueix dotar les seues paraules d'objectivitat aparent gràcies al to

57 Els estudiants als quals s'associa l'ús incorrecte són CU-P1-1/CU-P3-1 i CU-P1-10/CU-P3-10. En tots els casos, s'ha anotat com a error de forma (ErForma), atès que no coincideix amb cap forma convencionalitzada de connector d'aquesta mena. En 2 de les 9 ocurrències, el docent suprimeix el sintagma i en un tercer cas acoloreix les ocurrències (*output* destacat) com a eina de retroacció correctiva perquè l'estudiant s'adone de l'error i en cerque autònomament una alternativa adequada.

formal per tal de reforçar la doble tesi encarada a millorar el futur de les arts. (CU-P3-16)

- (26) Si passem a analitzar formalment el text, destaquem la gran quantitat de marques d'íctiques en les quals l'autora deixa constància de la seua presència mitjançant pronoms (*jo*, 1.27; *em*, 1.31) i morfemes verbals en primera persona (*estic*, 1.27; *em pregunto*, 1.31). *De la mateixa manera*, situa la seua argumentació en el present més absolut amb l'ús de verbs en present (*és*, 1.9; *pertanyen*, 1.17; *augmenten*, 1.20) i situa de forma clara alguns fets que esdevenen en un passat pròxim i que justifiquen el paper i motiu d'escriptura de l'article (*divendres passat*, 1.1; *aquest cap de setmana*, 1.25). (CU-P3-14)

En el corpus d'universitaris, el connector consecutiu *així doncs* s'usa per a sumar continguts com a sinònim dels continuatius *doncs bé*, *així* o *així mateix*. Això s'esdevé en els 7 casos de la P1, com s'observa en (27), i en 6 de les 8 ocurrències de la P3, en què només 2 casos tenen valor consecutiu.

- (27) Tanmateix, podem veure en aquests dos paràgrafs, tret del cas que hem comentat, una absència de d'íctics personals, ja que intenta tractar la problemàtica des d'una perspectiva més general, per això trobem l'ús de formes impersonals com *hi ha* (1.47) o *cal* (1.49), que marquen la necessitat de la reforma a nivell global i no com una opinió personal de l'autora. *Així doncs*, trobem al final del sisé paràgraf una seqüència predictiva que està reforçada per l'ús de d'íctics temporals de temps futur, com ara *garantirà* (1.65) i *serà* (1.66), en què Juanhuix esmenta que si no s'incorpora aquesta visió no funcionarà cap llei contra el masclisme. (CU-P1-8)

En aquest cas, el connector no expressa conseqüència (parafrasejable per *per tant*), sinó que afegeix contingut relacionat amb els trets lingüístics o discursius del text comentat (la introducció d'una seqüència predictiva). Ací el connector té un valor additiu que pot ser de continuïtat (equivalent a *així* o *així mateix*) o de distribució de la informació (commutable per *d'altra banda*).

A més de l'error de valor, en 3 dels 7 casos es considera que el connector és sobrer, com s'observa en (28), l'únic exemple en què *així doncs* connecta paràgrafs, en què el paràgraf podria encetar-se amb l'adjunt *com ja hem comentat..*

- (28) I finalment, una conclusió clara en l'últim paràgraf del text que torna a ser una seqüència secundària narrativa amb què s'arrodoneix el text i ajuda a tancar-lo amb la frase directa i conclusiva que també constitueix el títol, tot i que modificada: «El gènere és nostre, nostra la llei».

Així doncs, com ja hem comentat, l'autora es val de distints arguments per a defensar la necessitat d'inclusió de les dones transsexuals en la reforma legal en contra de la violència masclista. (CU-P1-10)

En el corpus d'universitaris, hi ha 5 ocurrences (P1: 1; P3: 4) de *tanmateix* usat com a additiu continuatiu, equivalent de *així mateix*. Encara que *tanmateix* pot tenir un valor continuatiu, no sembla que aquest siga el cas en el corpus, en què s'usa com a concessiu. Igual com en el cas de *així doncs*, pot ser que la semblança formal entre *tanmateix* i *així mateix* haja induït a interpretar-los amb el mateix valor, tal com es mostra en (29), en què no hi ha una relació de contrast o de concessió.

- (29) És a partir del segon paràgraf que comença la seqüència argumentativa, combinada amb l'exposició de dades que l'autora usa per a reafirmar la seua posició. Informa que és la legislació espanyola qui assigna el sexe i, també el gènere, a cada nadó. *Tanmateix*, també planteja els diversos problemes que comporta aquesta mesura, com la dificultat de poder canviar-lo quan la persona és adulta. (CU-P1-6)

En l'exemple, no pot considerar-se que els continguts que connecta *tanmateix* mantinguen una relació de contrast concessiu (equivalent a *no obstant això*): d'una banda, la legislació espanyola assigna sexe i gènere als nadons; d'altra, la problemàtica i les dificultats que comporta la mesura. El contingut nou continua apuntant els arguments de l'autora, per la qual cosa seria equivalent a *així mateix*. El fet que aparega en correlació amb l'adverbi focal *també* contribueix a reforçar la suma de contingut. De fet, el docent corregeix el connector substituint-lo pel continuatiu *així mateix*.

4.1.2. Els connectors distributius en el corpus d'universitaris

En el corpus d'universitaris, hem identificat 111 ocurrences de 14 formes que introdueixen oracions independents i expressen distribució, com es mostra en la taula 3, en la pàgina següent.

Taula 3. Connectors distributius en el corpus d'universitaris

Connector textual	Total (P1 + P3)	Usos adequats		Usos inadequats/problemàtics	
		P1	P3	P1	P3
<i>d'una banda</i> (<i>per una banda</i>)	8 (2 + 6)	1	2	1 (ErPunt)	1 (ConInc) 2 (ConAdInc) 1 (ConAdInc/ErPunt)
<i>d'altra banda</i> / <i>(d'una altra banda;</i> <i>d'altra/de</i> <i>l'altra/d'una altra)</i>	28 (13 + 15)	5	10	4 (ConAdAbus) 2 (ErPunt) 1 (ConAdInc) 1 (ErPunt/ConPob/- ConAdAbus)	3 (ConAdAbus) 1 (ConAdPob) 1 (ConAdInc)
<i>per un altre costat</i>	2 (0 + 2)	0	2	0	0
<i>d'entrada</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ConAdPob/Abus)
<i>primerament</i>	2 (2 + 0)	1	0	1 ErPunt	0
<i>en primer lloc</i>	18 (6 + 12)	2	6	4 (ConAdPob)	5 (ConAdAbus) 1 (ConAdInc/Abus)
<i>en segon lloc</i> (<i>en segon</i>)	12 (4 + 8)	3	7	1 (ConAdPob)	1 (ConAdAbus)
<i>en tercer lloc</i>	1 (1 + 0)	1	0	0	0
<i>per acabar</i>	2 (2 + 0)	2	0	0	0
<i>finalment</i>	25 (14 + 11)	2	8	6 (ConAdAbus) 3 (ConAdPob/Abus) 2 (ErPunt/Abus) 1 (ErPunt)	2 (ConAdAbus) 1 (ConAdPob)
<i>per últim</i>	7 (3 + 4)	0	0	1 (ErNorm/ErPunt/ ConAdPob) 1 (ErNorm/ConAdPob/ Abus) 1 (ErNorm/ErPunt)	2 (ErNorm/Abus) 1 (ErNorm/ErPunt/Abus) 1 (ErNorm)
<i>darrerament</i>	2 (1 + 1)	0	0	1 (ErForma)	1 (ErForma)
<i>altrament</i>	2 (1 + 1)	0	0	1 (ErValor)	1 (ErValor)
<i>a banda</i>	1 (1 + 0)	0	0	1 (ErForma)	0
Total: 14 CP/altres	111 (50 + 61)	17	35	33	26

Hi ha 111 exemples de connectors distributius, dels quals 9 casos corresponen als connectors *d'una banda* (amb la variant *per una banda*) i *d'altra banda* (i variants formals) i el sinònim *per altre costat*, i als connectors de seqüència *d'entrada*, *primerament*, *en primer lloc*, *en segon lloc* (amb la variant *en segon*), *en tercer lloc*, *finalment* i *per acabar*). A més, hi ha 4 casos que corresponen a formes que expressen distribució no adequadament: *d'una banda*, *per últim*, forma no normativa; *d'altra*, formes que no són connectors (*darrerament*, *a banda*) o que no són connectors additius (*altrament*), que apareixen amb el fons gris en la taula. Dels 111 usos identificats, 52 s'anoten com a usos adequats (46,85%) i 59, com a inadequats o problemàtics (53,15%).

4.1.2.1. Usos de formes distributives en el corpus d'universitaris

Com mostra la taula 3, els connectors més freqüents per a estructurar les idees en el text són *d'altra banda* (i variants formals) (28; P1: 13, P3: 15), així com els distributius que indiquen seqüència en el discurs *finalment* (25; P1: 14, P3: 11), *en primer lloc* (18; P1: 6, P3: 12) i *en segon lloc* (12; P1: 4, P3: 8); seguit del distributiu *d'una banda* (i *per una banda*) (8; P1: 2, P3: 6). Amb una freqüència menor, hi ha la resta de distributius.

La correlació de connectors *d'una banda* (amb la variant *per una banda*) i *d'altra banda* (i variants formals) s'utilitza per a introduir idees noves en el text, considerat un espai o un temps, en el qual es fragmenten o distribueixen els aspectes nous del tema tractat, com en (30).

- (30) Ahora, tot el primer paràgraf funciona com un argument d'acostament al receptor. *D'una banda*, l'autora fa servir la 2a p. plural per tal d'adreçar-se directament als lectors i implicar-los: "No sé si l'heu sentit o l'heu vist" (l.6). *De l'altra*, l'emoció que l'escolta del disc de Raimon ha suscitat en l'autora, pretén atreure l'interés del lector. (CU-P3-13)

En (30), l'estudiant addueix les raons per les quals el paràgraf funciona com un argument d'acostament al lector, distribuint-les en dues vessants, introduïdes per *d'una banda* i per *de l'altra*.

Quan *d'altra banda* connecta paràgrafs, sol marcar la introducció d'un tema o subtema nou sense relació amb el contingut previ, com en (31), en què de la descripció dels trets gramaticals del paràgraf anterior, passa a exposar la intenció comunicativa de l'autora comentada (Juanhuix).

- (31) *Per una banda*, trobem els trets gramaticals que configuren aquest tipus de text, com ara en l'ús del present en les formes verbals: «convinguem» (l. 14); «refuso» (l. 22); «s'està guanyant» (l. 26); «reconeix» (l. 26); «inclou» (l. 27), etc. A més, també és característica la presència del predicat nominal: «és el nostre gènere» (l. 12); «és un marcador bàsic en el recorregut vital» (l. 13); «no és ni possible» (l. 19-20); «que som trans i les que no» (l. 40); «és diferent» (l. 40-41).

D'altra banda hi ha una clara intenció, pràcticament al llarg de tot el text, per part de l'autora, d'orientar la conducta i l'opinió del receptor en relació amb la tesi, amb arguments i estratègies argumentatives. (CU-P1-17)

En alguns casos, el docent considera que, en realitat, no hi ha cap relació entre els segments, per la qual cosa suprimeix *d'altra banda*, com s'observa en (32), on incloem entre parèntesis l'alternativa proposada.

- (32) *D'aquesta manera*, l'autora argumenta a partir de la seua pròpia experiència, que cap persona pot decidir en nom d'altra quin és el seu gènere, ja que, és un fet que pertany a cada individu. (CU-P1-1)
(Retroacció docent: *En aquest sentit*)

D'altra banda, el text es divideix en un títol i 7 paràgrafs, que marquen la macroestructura prototípica dels textos argumentatius. (CU-P1-1)
(Retroacció docent: Ø)

En aquest cas, a més de la supressió del connector distributiu, trobem la substitució d'una forma endofòrica (*d'aquesta manera*) –amb un valor continuatiu espuri– per una altra (*en aquest sentit*).

Formalment (posició i puntuació), *d'una banda* (i variants) solen aparèixer encapçalant l'oració precedits de punt i seguits de coma (33), llevat d'alguns pocs casos, com (34), en què el connector *d'una banda* apareix precedit de dos punts i seguit de coma.⁵⁸

58 Els únics casos en què la correlació *d'una banda* i *d'altra banda* no apareix amb la puntuació prototípica són: 1 exemple de *d'una banda* precedit de dos punts i seguit de coma; i 3 casos de *d'altra banda* (2 sense la coma posterior, i 1 entre punt i coma i coma).

- (33) Des del punt de vista de la tipologia textual, la columna periodística constitueix el gènere fonamentalment argumentatiu, per tant la seqüència predominant al text és l'argumentativa, ja que segueix la clara estructura informativa. *Per una banda*, trobem els trets gramaticals que configuren aquest tipus de text, com ara en l'ús del present en les formes verbals: «convinguem» (l. 14); «refuso» (l. 22); «s'està guanyant» (l. 26); «reconeix» (l. 26); «inclou» (l. 27), etc. (CU-P1-17)
- (34) La macroestructura, és a dir, el format de carta, és tan sols un pretext per mostrar les dues tesis principals de l'autor: *d'una banda*, efectua un homenatge contundent a la tasca exigent de tots els artistes, sobretot dels músics, perquè són el segell identitari de la cultura d'Espanya i els encarregats de mantenir-ne viu el patrimoni cultural. *D'altra banda*, critica el greu desinterés i la falta de suport institucional del Ministeri d'Educació, Cultura i Esports (amb el ministre Wert com a responsable), necessaris per finançar i consolidar totes les disciplines de la vida cultural d'aquest país. (CU-P3-16)

Quant al tipus de connexió, també s'observen diferències entre els connectors. Hi ha una incidència lleugerament més alta en la connexió oracional en *d'una banda* (12 casos) (P1: 3; P3: 9) enfront de la textual (8) (P1: 2; P3: 6), en què connecta oracions i no paràgrafs. En canvi, el connector *d'altra banda* connecta majoritàriament en el nivell textual (28) (P1: 13; P3: 15), amb 5 casos de connexió de paràgrafs, enfront de l'oracional (P3: 3). En consonància amb això, hi ha casos en què, en la correlació, el connector *d'una banda* enllaça en el nivell oracional i *d'altra banda*, en el textual, com en (35).

- (35) Continuant amb l'exposició d'arguments, al paràgraf quart trobem, *d'una banda*, els elements propis d'una seqüència argumentativa com són ara els elements modalitzadors (*ploren les estadístiques*, l.37), marques de polifonia (*micro?*, l.31-32), una càrrega irònica (*home-masclé universal*, l.31) o marques personals (*em clava*, l.31; *m'evita*, l.34). *D'altra banda* trobem un argument d'analogia en el qual l'autora relaciona la causa comuna del patiment social de les dones cis i les dones trans: la violència física i psicològica masclista (l.35-41). (CU-P1-14)

En (35) l'estudiant distribueix el contingut relatiu als arguments en dos fragments: els elements modalitzadors del paràgraf quart amb *d'una banda* com

a connector oracional; i, en l'oració següent, connectada textualment amb *d'altra banda*, apareix l'argument d'analogia en virtut del qual es compara l'origen comú del patiment de dones cis i trans.

En el corpus s'han identificat 8 ocurrences com a connector textual de *d'una banda* (amb la variant *per una banda*) (P1: 2; P3: 6) i 28 de *d'altra banda* o les variants *d'una altra banda*, *d'altra*, *de l'altra* i *d'una altra* (P1: 13; P3: 15). A la vista de les xifres, sembla evident que no sempre es donarà la correlació entre tots dos connectors en el nivell textual. Sovint el connector *d'una banda* es correlaciona amb altres elements, com en (36).

- (36) El fet que els exemples es presenten en forma de pregunta retòrica, dona compte *d'una banda*, de l'actitud d'inconformitat per part de l'autora respecte a l'estat espanyol i els seus mecanismes d'abús de poder. Cosa que queda reforçada mitjançant la introducció de lèxic modalitzador com verbs marcats negativament: *t'humilia* (l. 11) o *apallissa* (l. 12); adverbis de quantitat seguits d'adjectius negatius: *tan cara* (l. 17) o substantius que semànticament tenen un clar significat negatiu com: *burla* (l. 11). Al cap i a la fi, la subjectivitat es fa molt present a aquest fragment de manera intencionada per denunciar totes les injustícies que provoca viure a un estat com l'espanyol. Cal destacar *també*, que l'autora al llarg del paràgraf fa ús del tu impersonalitzador mitjançant pronoms personals de segona persona: *t'humilia* (l. 11) o marques verbals de segona persona *ets* (l. 11). (CU-P3-1)

En l'exemple (36), s'observa que l'estudiant exposa els dos pols en què es mou el text: la subjectivitat i la impersonalització. Per a introduir i estructurar la primera vessant, fa servir *d'una banda* com a connector oracional, però, per a introduir la segona, fa ús de l'adverbi focal *també*, utilitzat ací com a connector d'addició, a tenor de la posició (medial).

En altres casos, la correlació es dona entre el connector *d'una banda* i sintagmes amb valor metalingüístic (*primer/segon paràgraf*) que s'usen per a estructurar el text. En (37), aquests sintagmes semblen tenir més pes per a distribuir informació que la correlació de connectors, ja que el segon aspecte tractat no s'introdueix amb *d'altra banda*, sinó amb l'esmentat sintagma (*Al segon paràgraf*).

(37) Pel que fa a les marques d'íctiques personals, convé fer diversos matisos, ja que en aquest text sembla que cada vegada es dirigeix a un col·lectiu. *D'una banda al primer paràgraf*, a una part del quart i a l'últim, la subjectivitat està ben palesa, s'identifica unívocament l'emissora. L'autora narra l'esdeveniment que li ha succeït a un bar i ho fa amb l'ús de la 1a persona en els pronoms i en els verbs: «em» (l. 6), «soc» (l. 8), «em» (l. 35), «aguanto» (l. 67), o bé amb l'ús del determinant possessiu «meu» (l. 67), però també introdueix reflexions personals en la persona: «no resisteixo» (l. 44).

Al segon paràgraf destaquem la primera personal del plural global, que funciona com a estratègia argumentativa per augmentar la complexitat del lector model «convinguem» (l. 14). (CU-P1-17)

Aquests connectors solen usar-se correctament. Justament, a la base de l'error més rellevant (la manca de coherència) en l'ús de *d'una banda*, hi ha la manca de correlació amb *d'altra banda*. Amb l'anotació de manca de coherència (ConAdInc), s'indica que, tot i que el connector pot ser adequat, es troba inserit en un context que presenta problemes de coherència, com en (38).

(38) Per últim, respecte a la progressió temàtica, cal dir que en aquest text destaca la progressió de temes derivats. *D'una banda*, perquè a partir del tòpic principal els romans i les injustícies, al paràgraf següent es deriven una sèrie de subtemes relacionats amb la justícia però actual. *Tot i això*, cal dir que al llarg del segon paràgraf, es troba un canvi de tendència, la qual, passa a ser de tema constant, més concretament aquest fet ocorre durant les preguntes retòriques, perquè l'autora focalitza únicament en un tema, en aquest cas, en l'abús de l'estat espanyol (l. 10-13). (CU-P3-1)

En aquest cas, l'estudiant pretén exposar per què el text presenta una progressió de temes derivats. La primera vessant de la nova informació s'introdueix amb *d'una banda*, però la segona es connecta amb el concessiu *tot i això*. Tot plegat genera una manca de coherència que es resoldria, entre altres coses, eliminant el connector *d'una banda* i lligant el contingut d'aquesta oració al contingut previ en una única oració.

L'ús problemàtic més freqüent del connector *d'altra banda* és l'ús abusiu (ConAdAbus), que s'anota quan s'ha fet servir repetidament en un text, com en

(39), cas en què el docent ha ressaltat en color els elements repetits per tal que l'estudiant en siga conscient.⁵⁹

(39) *D'altra banda*, la presència de formes verbals de present com (soc 1.3) o la proforma dística (avui 1.3), donen mostra de l'actualitat del tema.

D'altra banda, al segon paràgraf l'autora fa ús de dos arguments d'analogia (com la política 2.14) i (com ho fa la legislació espanyola 2.15). L'autora fa ús d'aquests arguments d'analogia d'una banda per a comparar el fet que si no es lluita pel nostre gènere, algú l'assignarà per nosaltres, tal com passa a la política, ja que si no lluites per les causes que et preocupen, seran altres els qui decidiran per tu. *D'altra banda*, també proposa la comparació entre l'assignació de sexe que fa la legislació espanyola amb l'adjudicació del gènere. (CU-P1-1)

En altres casos, l'ús abusiu es deu al sobremarcatge (*C+; P1: 3, P3: 1), quan la idea d'addició s'expressa alhora per mitjà del connector distributiu i d'un element fòric (l'adverbi focal *també*), com el que veiem en l'última ocurrència de *d'altra banda* en l'exemple anterior (39). S'anoten també com a ús abusiu les ocurrències en què el connector és sobrer, com en (40), oració que el docent reformula amb la supressió del connector.

(40) Altra característica que trobem típica d'aquest tipus de seqüència és l'utilització de la polifonia amb la intertextualitat ("*Hola guapa*" 1.6) que també marca un canvi a un registre col·loquial.

D'altra banda per construir l'estructura argumentativa, l'autora fa ús de diversos tipus d'arguments. (CU-P1-1) (Retroacció docent > Ø)

Respecte als usos conflictius, cal destacar l'evolució positiva en l'ús de *d'altra banda* de la P1 a la P3, en què passa d'un percentatge d'usos correctes d'un 38,46% a un 73,33%. De la disminució o desaparició d'errors, cal ressaltar precisament la reducció dels usos abusius: de 5 ocurrències en la P1 (0,023%) es passa a 3 en la P3 (0,009%), que, a més, són errors idiosincràtics d'un estudiant.⁶⁰

59 Cal notar que es tracta d'errors idiosincràtics, ja que en la P1 els 6 errors per abús de connector anotats pertanyen al mateix text (CU-P1-1), i els 3 errors de la P3 corresponen a CU-P3-4.

60 Tot i que no analitzem la connexió oracional, cal incidir en la introducció de *d'altra banda* com a connector oracional en la P3, amb puntuacions variades (precedit de punt i coma

Passem ara a analitzar els connectors que indiquen seqüència: *d'entrada* (P3: 1); *primerament* (P1: 2); *en primer lloc* (P1: 6; P3: 12); *en segon lloc* (i variant formal *segon*) (P1: 4; P3: 8); *en tercer lloc* (P1: 1); *finalment* (P1: 14; P3: 10) i *per acabar* (P1: 2). Atenent a trets formals (puntuació i posició), l'ús d'aquests connectors és bastant homogeni en totes dues pràctiques. Solen aparèixer en posició inicial precedits de punt i seguits de coma (41), llevat d'alguns pocs casos (42) (1 cas de *primerament* sense coma posterior i 2 casos de *finalment*).

- (41) Però a partir de la meitat del quart paràgraf, al cinqué i a l'última línia de l'últim paràgraf, ja utilitza la 1a persona del plural per a referir-se al conjunt de dones, a les dones cis i a les dones trans [...].

Finalment, pel que fa a la dixi temporal d'aquesta columna es manifesta amb marques gramaticals, com ara els adverbis de temps «avui» (l. 8 i l. 20), que significa el moment simultani a l'ara enunciatiu, o bé amb els morfemes verbals en present: «sabem» (l. 33), «cridem» (l. 33), «no resisteixo» (l. 44), «som» (l. 57), «aguanto» (l. 67). (CU-P1-17)

- (42) Però, a banda d'aquest vocabulari, trobem la modalització textual mitjançant diversos tipus de dixi que estan molt explicitats al text. *Primerament* trobem, en diverses parts de la columna la dixi personal; el plural global (tot i que també es pot interpretar com a singular de primera persona de present) com a les línies 4 i 5 on la construcció “Ens quedem curts si parlem d'indignació” designa clarament que l'autor està incloent el lector en el seu argument; o a la línia 8 amb “Parlarem tant com puguem”. (CU-P1-2)

Quant al tipus de connexió (oracional o textual), connecten predominantment en el nivell textual, amb algunes diferències respecte a si enllacen oracions o paràgrafs. Respecte a la connexió de paràgrafs, els dos connectors que presenten més casos són *en primer lloc* (6 casos de 18 ocurrències) (43) i *finalment* (12 de 25 ocurrències) (44).⁶¹

i seguit de coma o entre comes) i en 1 cas en combinació amb la conjunció *i*, la qual cosa sembla indicar que els estudiants fan servir en l'última pràctica un estil més cohesionat.

⁶¹ Els casos en què els connectors enllacen paràgrafs es distribueixen de la manera següent: el connector *d'entrada*, enllaça paràgrafs en l'única ocurrència del corpus; en el cas de *en primer lloc*, en 6 casos de 18; en el cas de *en segon lloc*, en 3 de 12; en el cas de *en tercer lloc*, en l'única ocurrència del corpus; en el cas de *per acabar*, en la meitat dels casos (1 de 2 ocurrències); i en el cas de *finalment*, també ho fa pràcticament en la meitat dels casos, 12 de 25 ocurrències.

- (43) Així doncs, el primer paràgraf constitueix la introducció, els cinc paràgrafs posteriors conformen el cos, amb l'exposició i l'argumentació dels fets barrejada, i l'últim paràgraf serveix com a conclusió.

En primer lloc, la introducció ajuda a captar l'atenció del receptor amb la presentació del tema mitjançant una seqüència narrativa de fets, que al seu torn funciona com a argument de qualitat. (CU-P1-16)

- (44) D'aquesta manera es fa palesa la tesi: cal ser conscients del que amaguen els productes que comprem, ajudar a destruir aquestes mesures d'explotació infantil començant pel propi acte individual i deixar d'afavorir al comerç d'aquests productes de dubtosa procedència i producció.

Finalment, i pel que fa a la progressió temàtica, aquest text de Carme Miquel segueix una progressió lineal, on cada rema es converteix en un nou tema. (CU-P3-7)

Cal notar que, en el corpus, aquesta mena de connectors poden tenir un valor adverbial (SAdv), un valor connectiu (CP) o un valor híbrid (SAdv/CP), entre l'adverbial i el connectiu. Es fan servir amb el valor adverbial originari del sintagma quan no estructurin el discurs de l'estudiant, sinó que indiquen l'ordre d'aparició en el text de l'aspecte comentat (parafrasejables per 'la primera/segona cosa que apareix en el text' o 'al final del text'), com en (45), cas que no s'ha tingut en compte en l'anotació ni en l'anàlisi.⁶²

- (45) Quant a la superestructura textual, el primer paràgraf serveix d'introducció del tema, on comença la seqüència argumentativa amb ús dels arguments d'autoritat (cita de Chamfort) i qualitat. Seguidament, els paràgrafs dos, tres, quatre i cinc, serveixen per a contar fets de la vida d'Anguita, és per això que la seqüència predominant és la narrativa, típic de les cròniques periodístiques. *Finalment*, a l'últim paràgraf es troba la conclusió i la tesi del text, per tant, reprén la seqüència argumentativa. (CU-P3-11)

Es fan servir com a connectors parentètics (CP) quan enllacen segments i ordenen el discurs de l'estudiant, com en (46).

- (46) *En primer lloc*, és ben clara la presència de modalització valorativa que indica una avaluació positiva o negativa per part dels autors com, per exemple, en *maleïts problemes* (1.7), *profunda depressió* (1.5), *sentir-se*

⁶² En el capítol 3 (§3.4.1), s'expliquen els casos en què ha calgut desambiguar el valor adverbial literal del valor connectiu per a l'anotació i anàlisi posteriors.

abatut (30), *enterboleixen* (1.25), *perdre* (1.26) o *reivindiquem* que es troba en el títol. *En segon lloc*, la modalitat actitudinal, i més concretament l'epistèmica, s'observa en construccions com *és lícit plorar i sentir-se abatut* (1.30), *amagar-la no és la resposta* (1.26), en què els autors expressen la certesa que tenen envers el tema.

Finalment, si ens fixem en la progressió temàtica, cal assenyalar que predomina la progressió de tema constant, ja que en el títol s'assenyala el sintagma nominal *la tristesa* i és aquest tòpic el que es manté com a eix central durant tot el text. (CU-P3-6)

Es consideren casos híbrids (SAdv/CP) quan conserven el valor adverbial, perquè indiquen l'ordre d'aparició de l'element comentat, i, alhora, serveixen per a ordenar el discurs de l'estudiant, com en (47).

- (47) Per tant, el primer paràgraf és la introducció, els quatre paràgrafs posteriors conformen el cos textual, amb exposició i argumentació dels fets, i els dos últims serveixen com a conclusió.

En primer lloc, Kathir enceta el text a tall d'introducció amb una seqüència narrativa (1.3-6) a partir de la qual introdueix un argument d'autoritat en què l'autora mitjançant les paraules del President de Turquia ens explica quines seran les conseqüències socioeconòmiques i polítiques de la Covid-19. (CU-P3-18)

Qualitativament, s'observa una evolució positiva en l'ús d'aquests connectors en la P3. En el cas de *finalment*, d'un percentatge d'usos correctes en la P1 d'un 14,28% (2 de 14 ocurrences correctes) s'arriba a un 85,71% d'usos correctes (12 de 14). Respecte a *en primer lloc*, d'un 33,33% d'usos correctes (2 de 6) passa a un 50% (6 de 12). Quant a *en segon lloc*, d'un 75% d'usos correctes (3 de 4) s'arriba a un 87,5% (7 de 8) d'usos correctes.

En el cas de *finalment*, es redueixen els tipus d'errors i desapareixen les ocurrences anotades amb més d'un error, com (48), en què es marca amb un error doble: de puntuació (per la manca de la coma posterior) i ús abusiu (perquè és sobrer).

- (48) Reivindica la igualtat de les dones cis i trans en una llei contra el masclisme que respecte l'autodeterminació del gènere; és per això que fa ús de l'argument d'analogia, per tal d'aconseguir la igualtat i l'equitat.

Finalment i seguint l'estructura del text argumentatiu trobem el paràgraf de conclusió, el qual correspon a un argument de qualitat que ressegueix l'experiència personal que l'emissor conta al primer paràgraf. (CU-P1-7)

En conjunt, en els connectors distributius que indiquen seqüència, l'ús problemàtic més freqüent en totes dues pràctiques és l'abús de connector (ConAdAbus). A més de la repetició de connector, l'ús abusiu es deu a un sobremarcatge, com el que s'observa en (47) i (48) o, a continuació, en (49), en què concorren connectors parentètics i elements fòrics per a ordenar la informació.

- (49) *En tercer lloc, l'últim paràgraf és una conclusió que tanca dos portes: per un costat, actua com a resolució i situació final de la seqüència narrativa situada en el primer paràgraf i, per un altre, és la cloenda total del text, on l'autora repeteix el títol del seu article i li dona el caràcter de circumloqui.* (CU-P1-16)

En (49), l'estudiant marca amb elements diferents (un connector parentètic, connectors lèxics i un sintagma nominal amb valor metalingüístic) la mateixa informació: com a part final, el paràgraf funciona com a conclusió i tanca el text. Es tracta d'un sobremarcatge que genera redundància. De fet, el docent reformula l'exemple anterior i en suprimeix dues de les marques (el connector parentètic (*en tercer lloc*) i el sintagma nominal (*l'últim paràgraf*)), com s'observa en la versió corregida de (50).

- (50) Ø Ø A mode de conclusió, l'últim paràgraf tanca dues portes: d'una banda, actua com a resolució i situació final de la seqüència narrativa del primer paràgraf i, de l'altra, efectua la clausura retòrica del text, repetint el títol de l'article i conferint-li una estructura circular. Per tant, trobem el mateix tipus de marques díctiques que en la seqüència narrativa inicial. (Retroacció correctiva en CU-P1-16)

Cal remarcar que la incidència del sobremarcatge en l'ús de *finalment* minva i passa d'un 64,28% (9 casos de 14) en la P1 a un 18,18% (2 de 11) en la P3. Tot i això, el resultat és relatiu atès que en la P3 s'ha reduït l'ús connectiu o híbrid de *finalment*, mentre que augmenten considerablement les ocurrències de

finalment amb un ús adverbial (P1: 1; P3: 9), en què continuen concorrent diferents elements amb un valor idèntic o semblant (*últim paràgraf, conclusió, etc.*). En canvi, amb el connector *en primer lloc* la tendència és la contrària, ja que passa d'una incidència del sobremarcatge del 16,66% (1 cas anotat de 6) en la P1 a un 50% (6 de 12) en la P3.

El següent ús conflictiu en freqüència és la pobresa de connector, com s'observa en (51).

- (51) Els textos tenen dos estructures diferents marcades. *En primer lloc*, la macroestructura que ens diu la composició del text; en aquest cas, el text comprén un títol i set paràgrafs. *En segon lloc*, la superestructura concorda amb la prototípica dels textos argumentatius. (CU-P1-11)

En (51), la pobresa de connexió prové tant de l'ús textual dels connectors distributius com de la manca de rellevància de part de la informació aportada. En aquest cas, el docent reformula el fragment, amb la supressió de tots dos connectors distributius (52).

- (52) Quant a la macroestructura, el text comprén un títol i set paràgrafs. Pel que fa a la superestructura, s'observa que se segueix la distribució prototípica dels textos argumentatius. (Retroacció correctiva docent en CU-P1-11)

4.1.2.2. *Altres formes amb valor distributiu en el corpus d'universitaris*

En el corpus, trobem *per últim* (P1: 3; P3: 4), *darrerament* (P1: 1; P3: 1), *altrament* (P1: 1; P3: 1) i *a banda* (P1: 1) entre les formes que es fan servir per a distribuir o organitzar la informació nova.

En el corpus s'anoten 7 ocurrences de *per últim* (P1: 3; P3: 4), que es fa servir com a forma equivalent a *finalment* calcant la forma del castellà. Es tracta, sobretot, d'un error idiosincràtic d'un estudiant, que el fa servir 5 vegades (P1:2; P3: 3). En aquest sentit, la retroacció docent ofereix alternatives diverses en funció del context: substitució de la forma per *finalment* (53), supressió de *per últim* (54) i substitució per *a més*, que expressa més adientment la relació additiva entre les parts (55).

- (53) Amb aquesta expressió l'autora deixa entreveure la seua opinió respecte a quines són les armes principals que l'estat utilitza perquè la gent no es queixi o es reivindicar.

Per últim, a la conclusió torna la seqüència narrativa que es complementa amb la introducció de l'article. (CU-P3-1) (Retroacció docent: *Finalment*)

- (54) Amb aquesta expressió l'autora deixa entreveure la seua opinió respecte a quines són les armes principals que l'estat utilitza perquè la gent no es queixi o es reivindicar.

Per últim, respecte a la progressió temàtica, cal dir que en aquest text destaca la progressió de temes derivats. (CU-P3-1) (Retroacció docent: Ø)

- (55) No obstant això, al llarg de les preguntes següents es reprèn la progressió de temes derivats, ja que parla sobre diversos tipus d'injustícies: parla de Florentino Pérez, del cas de la manada, dels autònoms, etc. *Per últim*, a la conclusió hi ha una represa de temes derivats perquè, a partir del tòpic del circ i el pa, s'introdueixen elements nous com la droga, la pizza i Telecinco, mitjançant els quals es fa una analogia entre aquests elements, el pa i el circ. (CU-P3-1) (Retroacció docent: *A més*)

En el corpus trobem 2 ocurrences (P1:1; P3:1) en què es fa servir l'adverbi *darrerament* com a sinònim de *finalment*. Es tracta d'un ús idiosincràtic d'un estudiant, que el docent esmena (56).

- (56) A més a més, l'emissor apel·la a la sentència del 2017 del TEDH i a la 685 del 2019 del Tribunal Suprem (arguments d'autoritat, l. 26 i 29 respectivament) per posar de manifest que els drets de les dones transsexuals estan reconeguts no només per l'Estat espanyol, sinó que per una de les màximes instàncies del dret europeu.

Darrerament, com s'ha indicat adés, l'últim paràgraf torna a reprendre l'anècdota que inicia l'article. (CU-P1-4) (Retroacció docent: *Finalment*)

Un altre error idiosincràtic és l'ús del connector condicional-contrastiu *altrament* amb un valor distributiu (57), equivalent a *d'altra banda*, del qual trobem 2 ocurrences, una en cada pràctica.

- (57) Seguint amb la polifonia, Pujol diu que *des del govern català s'ha explicat que les compres s'han intentat fer sense massa publicitat...* (l.12-15). *Altrament*, podem indicar lèxic valoratiu, *massa publicitat* (l.13), per donar compte de les compres realitzades de Catalunya amb un caràcter més objectiu i per això usa la impersonalitat: *s'han explicat* (l. 12) i *s'han intentat* (l.19). (CU-P3-12)

En (57), es marca la introducció d'un aspecte nou en el comentari, el lèxic valoratiu. En aquest cas, hi ha una confusió evident del valor de *altrament*, connector que expressa oposició (equivalent a *en cas contrari*) i no addició-distribució d'informació (com sí que ho fa *d'altra banda*).

En la P1 es fa servir en 1 cas *a banda* com a equivalent a *d'altra banda*, com s'observa en (58).

- (58) D'aquesta manera, Judith Juanhuix dona suport a la seua afirmació a través del pes que tenen les institucions legals, per tant, a través de l'argument d'autoritat.

A banda, trobem al llarg de tot el text l'apel·lació directa al receptor mitjançant les marques d'íctiques personals com són els morfemes verbals i els pronoms personals de segona persona del singular («Com a molt, convinguem que no t'importa» l. 14) i de la primera persona del plural en un plural global que engloba la col·lectivitat a la qual li afecta aquesta problemàtica [...]. (CU-P1-10)

En (58), s'afegeix informació de caire diferent –les marques d'íctiques en el text– al contingut previ –l'argument d'autoritat que fa servir l'autora–, motiu pel qual l'estudiant intenta distribuir les idees noves fent servir *a banda* com a sinònim de connectors com *d'altra banda* o *a més*.

Al marge de les formes analitzades, en totes dues pràctiques s'observa la tendència a fer servir adverbis o locucions temporals (*més endavant*, *seguidament*, *tot seguit*) (59), així com preposicions amb valor adverbial (*després*) com a marques per a estructurar el text.

- (59) *En primer lloc*, és un argument de qualitat [...]. *En segon lloc*, l'argument és d'apropament al lector [...]

Més endavant, quan l'emissor enceta els arguments a favor de la tesi que defensa en l'article, hi empra un argument d'analogia (*com amb*, l. 39) per posar en el mateix grau d'igualtat les dones racialitzades, les blanques i les cissexuals amb les dones transsexuals. [...].

Seguidament, l'autora fa una predicció fent ús de verbs en subjuntiu (respecti, l. 64; inclogui, l. 65, marques d'íctiques temporals), que marquen probabilitat, i en futur (garantirà, l. 65; serà, l. 66) [...]. A més a més, l'emissor apel·la a la sentència del 2017 del TEDH i a la 685 del 2019 del Tribunal Suprem (arguments d'autoritat, l. 26 i 29 respectivament) [...]. (CU-P1-4)

En aquest cas, hi ha dos adverbis (*endavant* i *seguidament*), que connecten paràgrafs, utilitzats per a estructurar el text, en correlació amb els distributius *en primer lloc* i *en segon lloc* del paràgraf previ. En (58), tant *més endavant* –que pot interpretar-se en sentit temporal o espacial– com *seguidament* –amb un caràcter temporal equivalent a ‘immediatament després’– es fan servir com a marca d’estructuració del text.

Es tracta d’usos que, malgrat resultar ambigus, són generalment correctes, però que poden amagar un domini pobre de la connexió i usos propis de l’oralitat informal. S’observa el mateix fenomen amb locucions temporals (*tot seguit*) (60) o amb preposicions que presenten un valor adverbial (*després*) (61).

- (60) Amb l’ús de la 2a persona, implica més directament el lector: construeixes (l.15), lluites (l.15), sents (l.20), mous (l.21), etc. Això s’accentua amb l’ús del “tothom” (l.20) que pren un caràcter més universal.

Tot seguit, apareix la tesi de manera clara (l.22-26), tal i com havíem assenyalat abans.

- (61) *En primer lloc*, podem veure un argument de quantitat en parlar de “gran consens” (l.47). *Després*, ho matisa amb un caràcter d’obligació: “cal fer-ho i és urgent” (l.49). I, fins i tot, amplia aquesta necessitat (l. 51-53). (CU-P1-12)

En (60), la locució *tot seguit*, que té un valor continuatiu equivalent a *a continuació*, connecta paràgrafs i indica la situació de la tesi en l’article comentat. En (61), *després* presenta una puntuació que el converteix en parentètic i s’utilitza per a afegir o distribuir el contingut relatiu a l’argument de quantitat que esmenta en la primera oració (*en segon lloc, a continuació*), en correlació amb un connector distributiu (*en primer lloc*).

D’altra banda, per a estructurar el text, en consonància amb el gènere discursiu del comentari de textos, els estudiants recorren a certs elements lèxics amb valor metalingüístic (*conclusió, introducció, el primer/segon paràgraf, cos*, etc.), com s’observa en (62) i (63).

- (62) Així doncs, *el primer paràgraf* constitueix la *introducció*, *els cinc paràgrafs posteriors* conformen el *cos*, amb l’exposició i l’argumentació dels fets barrejada, i *l’últim paràgraf* serveix com a *conclusió*. (CU-P1-16)

En (62), l'estudiant indica com es distribueix el contingut a partir de la situació en l'article (*el primer paràgraf, cinc paràgrafs posteriors i últim paràgraf*), juntament amb la funció que hi duen a terme (*introducció, cos i conclusió*), cosa que pot originar sobremarcatge (apartat 4.1.4), com en l'exemple (37), que tornem a reproduir a continuació (63).

(63) Pel que fa a les marques d'íctiques personals, convé fer diversos matisos, ja que en aquest text sembla que cada vegada es dirigeix a un col·lectiu. *D'una banda al primer paràgraf, a una part del quart i a l'últim*, la subjectivitat està ben palesa, s'identifica unívocament l'emissora. [...].

Al segon paràgraf destaquem la primera personal del plural global, que funciona com a estratègia argumentativa per augmentar la complexitat del lector model «convinguem» (l. 14). (CU-P1-17)

En aquest cas, per a exposar les marques d'íctiques personals de l'article, l'estudiant enceta una vessant d'introducció de contingut amb *d'una banda*, en què s'indica la localització del fenomen (primer paràgraf i part del quart i l'últim). En canvi, com déiem, no introdueix l'altra vessant de fenomen amb *d'altra banda*, sinó que connecta els paràgrafs amb el sintagma nominal amb valor metalingüístic (*Al segon paràgraf*). Aquest fenomen té a veure amb el fet que molts comentaris segueixen la linealitat del text, més que no organitzar-se per fenòmens, com seria esperable en treballs madurs com els universitaris.

4.1.3. Altres connectors additius: d'especificació, d'ampliació i d'equiparació

En el corpus d'universitaris s'han identificat 30 ocurrences de 7 connectors textuais que expressen addició en forma d'especificació (*concretament, específicament*), d'ampliació (*de fet, en efecte/efectivament*) i d'equiparació (*de la mateixa manera, paral·lelament*) (taula 4).

Taula 4. Connectors d'especificació, ampliació i equiparació en el corpus d'universitaris

Valor	Connector textual	Total (P1 + P3)	Usos adequats		Usos problemàtics	
			P1	P3	P1	P3
especificació	<i>concretament (més concretament)</i>	6 (1 + 5)	1	4	0	1 (ErPunt)
	<i>específicament</i>	6 (3 + 3)	2	2	1 (ErPunt)	1 (ErPunt)
ampliació	<i>de fet</i>	7 (2 + 5)	2	3	0	1 (ErValor) 1 (ConAdInc)
	<i>en efecte / efectivament</i>	6 (2 + 4)	2	4	0	0
	<i>certament</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
equiparació	<i>de la mateixa manera</i>	3 (1 + 2)	1	2	0	0
	<i>paral·lelament</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
Total: 7 CP		30 (9 + 21)	8	17	1	4

Com mostra la taula 4, dels usos identificats, 25 s'anoten com a usos adequats (83,33%) i 5, com a problemàtics (16,67%).

4.1.3.1. Els connectors d'especificació en el corpus d'universitaris

Els connectors additius d'especificació com *concretament* (i la variant *més concretament*) (6 casos; P1:1, P3: 5) i *específicament* (6 casos; P1: 3, P3: 3) afegeixen informació nova com a concreció o particularització del tema tractat.

- (64) L'article d'opinió «Nostre el gènere, nostra la llei» Judith Juanhuix fa palès que el problema de la transsexualitat és un problema de drets humans que afecta avui a tothom, l'autodeterminació de gènere hauria de ser un dret i no una concessió per part de l'esfera governamental. *Concretament*, reclama el lloc de les dones transsexuals en l'onada feminista actual i en la reforma en contra de la violència masclista que es demana, atès que aquesta violència la pateixen de la mateixa manera que les dones cis. (CU-P1-10)
- (65) La columna d'opinió periodística «Raimon», escrita per Isabel Clara-Simó, tracta un tema actual i d'una importància clara: la necessitat de mantenir la lluita pel redreçament cultural, lingüístic i identitari català. *Específicament*, l'autora basteix el text a partir de l'audició i recepció que ha fet de *L'últim recital*, darrer disc de Raimon. (CU-P3-13)

En (64), l'estudiant especifica quin és l'argumentari que fonamenta l'article comentat, això és, la inclusió de les dones trans en el moviment feminista i en la llei de la violència masclista. En (65), concreta la base –l'audició del disc de Raimon– sobre la qual es tracta el redreçament lingüístic i cultural català en l'article.

Aquests connectors presenten un comportament molt homogeni en totes dues pràctiques quant a posició i puntuació: encapçalen oració precedits de punt i seguits de coma, excepte 2 casos en què s'obvia la coma posterior, com en (66).

- (66) Nostre el gènere, nostra la llei és una columna d'opinió on l'autora reflexiona sobre el gènere al voltant del problema que suposa per a certes persones que no s'identifiquen amb el sexe o el gènere que naixen. *Específicament* es centra en la problemàtica que pateix un cert grup social que son les persones transexuals. (CU-P1-5)

Quant al tipus de connexió (textual o oracional), s'hi observen diferències. En l'ús de *específicament*, predomina la connexió textual (6 casos) enfront de l'oracional (1 cas). En el cas de *concretament* (i *més concretament*), hi ha una major incidència de la connexió oracional (10 ocurrences), enfront de la textual (6 casos). Cal remarcar que, en la connexió textual, aquests connectors enllacen oracions i no paràgrafs.

- (67) D'altra banda, l'argument de qualitat queda reforçat per un argument de quantitat amb dades numèriques per donar un caràcter més comprovable a la tesi que es defensa. *Específicament*, fa esment de la matèria en sanitat distribuïda al País Valencià: *més de 8 milions de mascaretes, més de 5 milions de guants, més de 120.000 granotes de protecció i més de 85.000 ulleres* (l.6-7). (CU-P3-12)
- (68) Aquest darrer argument l'empra en dues ocasions, *concretament*, per assenyalar la legalitat de lliure elecció de gènere, tant segons el TEDH ("inclou el dret a l'autodeterminació de la pròpia identitat sexual", l. 27-28) com per part del TS ("la sentència 685 del 2019 admet el dret de les persones, adults i menors, al reconeixement del gènere sense condicionants", l. 30-32). (CU-P1-9)

En general, l'ús dels connectors d'especificació és correcte. Hem apuntat dos tipus d'errors de puntuació: d'una banda, casos com (66) en què el connector no apareix amb la coma subsegüent associada al caràcter parentètic (2 exemples) i el cas de l'exemple (69).

- (69) Amb un registre estàndard, formal i directe, la intenció comunicativa del text és orientar l'opinió del lector, *específicament*, centra la seua tesi en què la COVID-19 ha canviat per complet la forma de viure, pensar i actuar de la gent. (CU-P3-18)

En aquest cas, es resol com a connexió oracional el que hauria de ser una connexió textual (o, almenys, hauria d'haver posat un punt i coma previ).

En alguns casos, la retroacció docent indica que el problema és no fer-los servir, com s'observa en la comparació de (70) i la versió corregida de (71), i de (72) i la versió corregida de (73).

- (70) I no parlem de les persones emigrants, ja que ells per mala sort no tenen ni a opció al canvi. Ø S'ajuda de les persones transsexuals, ja que gràcies a aquest grup s'ha fet més visible aquesta problemàtica del gènere. (CU-P1-5)

- (71) I no parlem de les persones emigrants, ja que ells per mala sort no tenen ni a opció al canvi. *Concretament*, el text recolza en la problemàtica de gènere que afecta les persones transsexuals, que han afavorit la visibilització de la problemàtica. (Retroacció correctiva docent en CU-P1-5)

- (72) El text de Judith Juanhuix és un article d'opinió, que pertany a l'àmbit periodístic, ja que està publicat al diari *Ara*. L'article tracta sobre la importància dels drets de les persones trans a la nostra societat, és per això que porta a la reflexió diferents aspectes d'aquesta problemàtica. Ø La seqüència dominant és argumentativa, és a dir, l'autora intenta convèncer el lector de la necessitat d'una llei que empare la llibertat individual de les persones respecte al seu gènere. (CU-P1-11)

- (73) L'article d'opinió de Judith Juanhuix "Nostre el gènere, nostra la llei", publicat al diari *Ara*, tracta sobre la importància dels drets de les persones trans a la nostra societat i reflexiona sobre diferents aspectes d'aquesta problemàtica. *Específicament*, a través d'una seqüència dominant argumentativa, l'autora intenta convèncer el lector de la necessitat d'una llei que empare la llibertat individual de les persones respecte al seu gènere. (Retroacció correctiva docent en CU-P1-11)

En tots dos casos, el docent reformula considerablement l'expressió, amb la introducció dels continguts nous mitjançant connectors d'especificació: *concretament* (71) i *específicament* (73).

4.1.3.2. Els connectors d'ampliació en el corpus d'universitaris

Els connectors additius d'ampliació *en efecte* (5 ocurrences; P1: 2; P3: 3) i *efectivament* (P3: 1) així com *certament* (P3: 1) es fan servir per a ampliar el contingut previ, com en (74), (75) i (76).

- (74) No debades, l'autora aprofita l'avinentsa i en el cinquè paràgraf fa referència a la llei contra la violència de gènere. *En efecte*, és una llei que cal ampliar per incloure la violència fora de l'àmbit de la parella. (CU-P1-13)
- (75) Comptat i debatut, els autors ens involucen com a lectors en el text mitjançant els diferents recursos que hem anat explicant. *Efectivament*, el tema tractat és de vital importància en les nostres vides, ja que la pandèmia causada per la Covid-19 ens ha fet conviure amb la tristesa d'una forma molt més visceral i real; així com també és necessari que li fem front i aprenguem a gestionar-la. (CU-P3-6)
- (76) Per tant, hi ha una profusió de marques d'íctiques personals, lèxic valoratiu, adjectius i ús de frases fetes. Per exemple: “jo estic commocionada” (l.6), “és una obra mestra” (l.7), “tan vibrant” (l.10), “em posa un nus a la gola” (l.8) i “posa la pell de gallina” (l.11). *Certament*, tot el primer paràgraf funciona com un argument de qualitat. (CU-P3-13)

En (74), s'eixampla l'abast que hauria de tenir la llei contra la violència de gènere. En (75), crida l'atenció que una ampliació del contingut es planteja en la conclusió textual. Potser ací l'estudiant assigna un valor modal al connector, pròxim a adverbis evidencials com *veritablement*, *indubtablement* o locucions com *sens dubte*. En (76), el connector d'ampliació sembla introduir un matis de reformulació conclusiva, equivalent a alguns usos de *és a dir*.

També s'usa per a expressar ampliació el connector *de fet* (7 casos; P1: 2; P3: 5) (77), que té un significat més ambigu i també pot expressar, segons el context,

el valor additiu d'especificació, com recull el quadre 21.7 de la GEIEC (2018: apartat 21.3.1).

- (77) Aquesta vivència és emprada per l'autora com a punt de partida per tal de construir els arguments que donen suport a la tesi. *De fet*, en diverses ocasions l'autora remet a aquesta experiència al llarg del text. (CU-P1-16)

En l'exemple (77), el connector introdueix informació que amplia part del contingut previ, en concret, l'abast de la vivència al llarg del text. Per a la nostra anàlisi classificarem tots els usos com d'ampliació, un valor bàsic que pot incloure els contextos en què es neutralitzen les idees d'ampliació i d'especificació.

En alguns casos, els connectors d'especificació i ampliació apareixen consecutivament en un fragment, perquè les idees noves que s'hi incorporen concreten i eixamplen, respectivament, el contingut anterior, com en (78).

- (78) La columna d'opinió «Esparverada de la moda juvenil» posa en relleu la visió que hom té de les modes dels joves actuals en relació a les anteriors. *Més concretament*, se centra en el fet que les modes actuals no són més extravagants o ridícules que les que seguien les generacions anteriors, sinó que és una qüestió d'edat, que ens fa veure les coses diferents. *En efecte*, la tesi de l'autora la trobem de manera explícita a les dos últimes línies del text: *No vol dir que la moda d'ara sigui més esbojarrada que la que tu vas seguir. Vol dir que t'has fet gran!* (1.20-21). (CU-P3-8)

Formalment, en tots els casos encapçalen oració precedits de punt i seguits de coma. Quant al tipus de connexió (textual o oracional), els connectors d'ampliació funcionen com a connectors textuais (79), en què enllacen oracions, no paràgrafs,

- (79) A més, l'autora insereix un mecanisme intertextual, polifònic i de marcat caràcter irònic. Per tant, pregonament modalitzador. *En efecte*, Clara-Simó posa en relació la història de Moisès que va baixar del Sinaí no amb els Deus Manaments, sinó amb la “sacrosanta Constitució espanyola” (1.17). (CU-P3-11)

En el cas del connector *de fet* predomina la connexió textual (8 casos), amb un parell de casos d'ús intraoracional, com en (80).

- (80) Aquesta dixi personal també va relacionada amb la dixi temporal pel fet que utilitza morfemes verbals de present com el “reconec” de la conclusió, i també morfemes verbals de futur que estan presents al llarg del text i fan que, a banda que el tema estiga d'actualitat, també el doten de predicció en l'argumentació. És a dir, que no és un tema que quedarà enrere (*de fet* anys més tard va passar la tragèdia a Lampedusa). CU-P1-2

L'ús dels connectors d'especificació *en efecte*, *efectivament* i *certament* és sempre correcte, ja que no se n'ha anotat cap ús problemàtic ni n'hi ha cap esmena docent. Dos dels 7 casos de *de fet* s'apunten com a problemàtics. En un cas, hi ha manca de coherència (ConAdInc), anotació que indica que, malgrat que pot haver-hi un ús correcte del connector, s'insereix en un context amb problemes de coherència, com en (81).

- (81) La columna d'opinió “Si m'ho permeteu”, de Tina Vallès, assenyala la forma en què es realitza la correcció lingüística. *De fet*, l'autora rebutja tota actitud irrespectuosa. (CU-P3-9)

Ací considerem que la incoherència no la introdueix el connector, sinó que prové de la manera en què s'expressa el contingut previ. En aquest cas, potser l'estudiant percep que resol el problema de base tot inserint-hi el connector.

En l'altre cas, l'estudiant assigna un valor equivocat al connector *de fet*, com en (82).

- (82) Aquesta argumentació, que gira al voltant d'obtindre una millor qualitat del servei de transport, es manifestarà en elements modalitzadors basats en l'actitud crítica que té l'autora perquè actualment és preferible donar excuses senzilles i no reparar ni invertir diners en tindre millor servei. *De fet*, Cerdà, se serveix de la polifonia per reforçar la seua tesi; ja que el fet que imite les situacions d'informació diària dels usuaris de tren fa que el lector acabe orientat a l'opinió que ella destaca: vol un servei en condicions, no disculpes. (CU-P3-2)

En (82), el contingut nou no suposa una ampliació de l'anterior, almenys si s'expressa d'aquesta manera. En aquest cas, s'hauria pogut suprimir el connector o enllaçar els continguts amb un marcador endofòric (*en aquest sentit*).

En altres casos, el docent substitueix el connector existent (*d'altra banda*) (83) per *de fet*, que manifesta més adientment la relació entre els continguts (84).

(83) A més, també és característica la presència del predicat nominal: «és el nostre gènere» (l. 12); «és un marcador bàsic en el recorregut vital» (l. 13); «no és ni possible» (l. 19-20); «que som trans i les que no» (l. 40); «és diferent» (l. 40-41).

D'altra banda, hi ha una clara intenció, pràcticament al llarg de tot el text, per part de l'autora, d'orientar la conducta i l'opinió del receptor en relació amb la tesi, amb arguments i estratègies argumentatives. (CU-P1-17)
(Retroacció docent: *De fet*)

(84) Aquesta argumentació, que gira al voltant d'obtindre una millor qualitat del servei de transport, es manifestarà en elements modalitzadors basats en l'actitud crítica que té l'autora perquè actualment és preferible donar excuses senzilles i no reparar ni invertir diners en tindre millor servei. *De fet*, Cerdà, se serveix de la polifonia per reforçar la seua tesi [...]. (CU-P3-2)

4.1.3.3. Els connectors d'equiparació en el corpus d'universitaris

Els connectors d'equiparació *de la mateixa manera* (3 casos; P1: 1; P3: 2) i *paral·lelament* (P3: 1) es fan servir per a afegir idees noves en el text situades al mateix nivell de desenvolupament del contingut anterior, com en (85) i (86).

(85) En aquesta seqüència narrativa secundària són destacables les marques d'íctiques temporals que marquen el present (la proforma temporal *avui* i els morfemes de present d'indicatiu de tots els verbs del període) i que indiquen així l'actualitat innegable del problema que està discutint-se, és a dir, la necessitat imperiosa de reformar la llei de violència masclista i d'incloure en ella les dones trans. *De la mateixa manera*, destaca la marca d'íctica personal de primera persona del singular en el verb *soc* que marca la proximitat del fet, ja que ens situa a la mateixa autora en ell i també es reconeix a través d'ella com a membre integrant del col·lectiu transsexual, cosa que valida encara més els arguments que donarà a continuació, ja que li atorga a la seua veu la condició de dona trans que ha patit en primera persona el que denuncia. (CU-P1-10)

- (86) Més enllà de les interrogatives, la modalització s'intensifica gràcies a la marca gràfica de majúscules de l'indefinit que, sens dubte, suggereix una càrrega emfàtica. *Paral·lelament*, amb la dixi personal ("em sembla", l. 56) i l'ús de plural global ("no som ningú per anar renyant el personal", l. 56-57), Vallès, tot i que no ho esmenta explícitament, contraposa el seu pensament al *savoir faire* del professor de Twitter. (CU-P3-9)

En (85), s'indiquen dos aspectes destacables situats al mateix nivell: les marques díctiques temporals i les marques díctiques personals. En (86), s'equiparen dos trets del text que actuen per separat: la modalització (interrogatives i majúscules) i l'ús de marques personals (la dixi personal i l'ús del plural global). Formalment, com en aquests casos, totes les ocurrències encapçalen oració i van precedides de punt i seguits de coma.

Quant al tipus de connexió, els connectors textuais d'equiparació són sempre textuais i connecten oracions. Només en 1 cas *de la mateixa manera* connecta paràgrafs (87).

- (87) Tot seguit, ens aporta un argument d'exemplificació, *com ara Alemanya, els Estats Units o els Països Baixos* (l.11-12) per citar dos casos concrets de la procedència de material sanitari, a més de Xina.

De la mateixa manera, apareixen referències temporals: *el dia 12 d'abril* (l.8), *inici* (l.10). [...] (CU-P3-12)

L'ús d'aquesta mena de connectors és sempre correcte, tant per l'absència d' anotació d'errors com d'esmenes docents.

4.1.4. Connectors additius i sobremarcatge

En el corpus, s'observa la tendència a fer concórrer connectors parentètics additius, sobretot els distributius, amb altres marcats amb un valor equivalent, la qual cosa sovint genera redundància o sobremarcatge. Majoritàriament, s'observa sobremarcatge per a marcar l'estructura del text, com es mostra en (88).⁶³

63 Aquesta mena de fenòmens queden reflectits en l'anotació amb l'etiqueta (C+), que indica que el connector no es combina amb conjuncions o connectors, sinó que apareix en concurrència amb un altre element (connector lèxic, expressió modalitzadora, etc.) o amb la notació (*C+), que indica que no hi ha combinació amb conjunció o connectors parentètics,

- (88) *Per últim* a la *conclusió* hi ha una represa de temes derivats perquè a partir del tòpic del circ i el pa, s'introdueixen elements nous com la droga, la pizza i Telecinco, mitjançant els quals es fa una analogia entre aquests elements, el pa i el circ. (CU-P3-1)

En l'exemple, concorren un connector (*per últim*), que indica que introdueix les últimes idees del text, i un mot (*conclusió*) que es refereix a la part final d'un text, amb la consegüent reiteració de la informació. El sobremarcatge pot implicar dos elements, com en el cas anterior, o més, com en (89).

- (89) *D'entrada, a mode d'introducció*, l'autora *enceta* el text amb una seqüència narrativa (l. 1-3) que es fa palesa per la utilització de formes verbals de passat: *deien* (l. 1), les quals serviran per marcar que es tracta d'un relat passat. (CU-P3-1)

En aquest cas, l'estudiant marca amb tres elements l'aspecte amb què l'autora comença el text: un connector parentètic que estructura el text (*d'entrada*) i un sintagma (*a mode d'introducció*), que indiquen que es tracta de la seqüència inicial, que apareix al començament i que introdueix el text, juntament amb el significat del verb (*encetar*) que també implica començar o estrenar alguna cosa.

Igualment, hi ha sobremarcatge quan el connector concorre amb un marcadore híbrid entre el valor adverbial i connectiu, com *seguidament* i *tot seguit* (90).

- (90) *Tot seguit, a l'inici del segon paràgraf*, trobem una nova seqüència narrativa (l.13-17) que ens torna a situar en el passat. (CU-P3-8)

S'observen marcatge doble també amb el marcadore fòric *d'aquesta manera*, usat com a connector.

- (91) De fet, aquesta frase feta, constitueix un recurs modalitzador que dona compte de l'opinió negativa que l'autora vol fer explícita a les línies següents. *D'aquesta manera, a continuació* se'ns presenta una explicació de per què els romans dotaven els més poderosos de privilegis, perquè així, podien explotar les terres i la població sense que els governants es queixaren. (CU-P3-1)

sinó que concorre amb elements fòrics que expressen el mateix que el connector. En aquest sentit, tenint en compte la redundància de sentit produïda per l'esmentada concurrència, s'ha considerat com un ús abusiu i anotat amb l'etiqueta corresponent (_ConAbus_). D'altra banda, en l'anàlisi de les estratègies de retroacció, també es recullen les alternatives per les quals ha optat el docent per a resoldre el sobremarcatge i la redundància que produeix.

En (91), s'observa que concorren el sintagma *d'aquesta manera*, utilitzat inadequadament com a connector continuatiu –com a substitut de *així*–, amb un altre sintagma adverbial amb un valor idèntic (*a continuació*).⁶⁴

Un altre cas de sobremarcatge és aquell que implica paraules amb caràcter metalingüístic (com *el primer/l'últim paràgraf, conclusió, tancar*), casos en què el sobremarcatge pot estendre's a tres elements, com en (92), o fins i tot a quatre, com en (93).

- (92) *En primer lloc*, Kathir *enceta* el text *a tall d'introducció* amb una seqüència narrativa (1.3-6) a partir de la qual introdueix un argument d'autoritat en què l'autora mitjançant les paraules del President de Turquia ens explica quines seran les conseqüències socioeconòmiques i polítiques de la Covid-19. (CU-P3-18)
- (93) En ells Pau Vidal ens explica com la comunicació digital, i en general la globalització, tal com és entesa ara per ara, no afavoreix en absolut les llengües minoritzades, ja que aquesta aposta per les llengües hegemòniques en clau universal. *Finalment, l'últim paràgraf* funciona com a *conclusió* i *tanca el text* amb una reflexió predictiva que dibuixa la tesi de l'autor. (CU-P3-10)

En el primer exemple, per a indicar que es tracta del començament del text, s'especifica la situació del fragment dins del text (*en primer lloc*), la funció que fa (*introducció*) i l'acció corresponent (*encetar*). En el segon cas, per a indicar que es clou el text, s'assenyala la situació per mitjà d'un connector parentètic (*finalment*) i una expressió metalingüística que indica la localització (*l'últim paràgraf*), la funció (*conclusió*) i l'acció corresponent (*tanca el text*).

Un dels aspectes que s'observa en certs casos en la concurrència és que apareixen coordinats per la conjunció copulativa *i*, com en (94).

- (94) *En primer lloc, i a mode d'introducció*, l'autor *enceta* el text amb una seqüència narrativa (l. 1-5) que constituirà l'argument de qualitat a partir del qual es construirà la resta del text. (CU-P3-5)

64 En aquest context, cal fer notar que *a continuació* no és un connector parentètic continuatiu, sinó un component oracional amb valor adverbial.

En l'exemple, es pot observar que la redundància és doble, atès que al costat del sobremarcatge produït pel connector parentètic i el sintagma preposicional amb què s'estructura el text, cal afegir la presència del verb *encetar*, que vehicula també el valor de començament en el text, com hem vist repetit en diversos comentaris de diferents estudiants, potser perquè és una estructura que apareixia en algun dels comentaris model.

A més de la funció de distribució de la informació, podem observar que la redundància s'estén a altres contextos additius, com és la suma de continguts, que es reflecteix en (95), (96) i (97).⁶⁵

- (95) *A més*, a l'expressió romana de pa i circ *afegeix* un altre element: la droga, la qual compara amb el circ, perquè també provoca que les persones estiguen alienades de la realitat i com que estan entretingudes, no es queixen dels governants. (CU-P3-1)
- (96) *A més*, en aquesta seqüència argumentativa ens trobem amb un *altre* argument d'autoritat (línies 23-26) de la mà del «SACCS» (Coalició del Sud d'Àsia contra l'esclavitud infantil), fent també el paper d'un mecanisme polifònic en inserir la veu de la Coalició. (CU-P3-7)
- (97) *A més a més*, la ironia i el sarcasme *també* es desprenen per com desplega aquestes raons, simplifica tant els motius que prenen una dimensió sarcàstica. (CU-P3-10)

En tots els exemples anteriors, hi ha un connector parentètic d'addició (*a més*, *a més a més*) que es combina o bé amb paraules que indiquen addició o suma de continguts: el verb *afegir*, l'adverbi focal *també* i l'indefinit existencial *altre*.

En conclusió, els estudiants sovint sobremarquen l'estructura del discurs, especialment en les funcions de distribució de continguts i continuïtat. Els estudiants poden acabar percebent els connectors com a peces bàsiques, conegudes, allò conegut com a *lexical teddy bears* (Hasselgren, 1994), a què s'aferren per a estructurar el text, fins i tot estudiants avançats, perquè se senten

65 El sobremarcatge en la suma de continguts es dona fins i tot quan es fan servir preposicions –amb errors normatius inclosos– com a connectors, com il·lustra l'exemple següent: *En primer lloc, seguint la classificació funcional, es veu l'ús de la modalitat epistèmica, que indica possibilitat («sí que es podria anomenar», l. 27). Ultra a això, també hi ha certes perífrasis verbals que indiquen obligatorietat (modalitat deòntica: «han de prestigiar», l. 4; «No cal insistir», l. 5).* (CU-P3-4)

segurs o perquè són formes bàsiques.⁶⁶ Pot tractar-se d'un efecte indesitjat de la manera com es duu a terme l'ensenyament/aprenentatge de connectors, que incideix profusament en la funció estructuradora, i denota també una falta de revisió. El fenomen del sobremarcatge, que no ha estat observat en la bibliografia consultada, mostra que els estudiants universitaris no perceben la redundància quan fan servir més d'un recurs (connectors parentètics, connectors lèxics, indefinits existencials, adverbis focals, etc.) per a la mateixa funció.

4.2. Els connectors textuais disjuntius en el corpus d'universitaris

Els connectors disjuntius introdueixen formulacions alternatives del contingut previ, com és el cas de la reformulació, l'exemplificació o el resum. En el corpus d'universitaris hem identificat 18 ocurrences de 5 connectors textuais disjuntius, com es mostra en la taula 5.

Taula 5. Connectors disjuntius en el corpus d'universitaris

Valor	Connector textual	Total (P1 + P3)	Usos adequats		Usos inadequats/problemàtics	
			P1	P3	P1	P3
Reformulació	<i>és a dir</i>	11 (3 + 8)	1	1	2 (ConPob)	4 (ErValor/Abus) 2 (ConAdAbus) 1 (ConAdPob/Abus)
	<i>en altres paraules</i>	2 (1 + 1)	0	0	1 (ConAdPob)	1 (ConAdPob)
	<i>això és (açò és)</i>	2 (1 + 1)	0	0	1 (ConAdPob)	1 (ConAdPob)
Exemplificació	<i>per exemple</i>	2 (0 + 2)	0	0	0	2 (ConPob)
resum	<i>en resum</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
	Total: 5 CP	18 (5 + 13)	1	2	4	11

66 Poden presentar formes diverses, poden ser mots comuns apresos en edats primerenques que són sistemàticament sobregeneralitzats pels aprenents avançats, i també poden tractar-se d'expressions o d'estructures que manifesten el pes que té la L1 en l'elecció del lèxic de les LA (Hasselgren, 1994: 238).

Corresponen a 3 connectors de reformulació (*és a dir*, *en altres paraules*, *això és*), 1 d'exemplificació (*per exemple*) i 1 de resum (*en resum*). Es tracta de la classe de connectors amb menor incidència en el corpus d'universitaris (18 casos). Dels 18 casos, 3 s'anoten com a usos adequats (16,67%) i 15, com a inadequats o problemàtics (83,33%). Cal notar que en el corpus d'universitaris no hem identificat cap connector de reformulació no parafràstica.

4.2.1 Els connectors de reformulació en el corpus d'universitaris

Per mitjà dels connectors de reformulació, s'introdueixen formes alternatives d'expressar un mateix concepte, com passa amb *és a dir* (11 ocurrences; P1: 3, P3: 8) (98), *això és* (i la variant *açò és*) (2 exemples, P1: 1; P3: 1) i *en altres paraules* (2 casos; P1: 1, P3: 2).

(98) Finalment, si ens fixem en la progressió temàtica, cal assenyalar que predomina la progressió de tema constant, ja que en el títol s'assenyala el sintagma nominal *la tristesa* i és aquest tòpic el que es manté com a eix central durant tot el text. *És a dir*, el que permet que l'exposició avanci és la presència d'informacions -com és el cas de Niobe, Michel de Montaigne o la situació actual en què ens trobem- que complementen el tema *la tristesa*. (CU-P3-6)

En (98), l'estudiant expressa amb les seues pròpies paraules què implica que la progressió temàtica de l'article siga de tema constant (la tristesa).

Els connectors de reformulació, especialment *és a dir*, presenten una incidència lleugerament major en la connexió oracional (22 casos) que en la textual (15 exemples).⁶⁷ Com a connectors textuals, en tots els casos encapçalen oració precedits de punt i seguits de coma. Solen enllaçar oracions i no paràgrafs. Cal notar que, en el corpus d'universitaris, el límit entre la reformulació en el nivell textual i en l'oracional queda desdibuixat. De fet, la majoria d'usos

⁶⁷ La relació de casos de connexió oracional i textual dels connectors de reformulació és la següent: *és a dir*, 22 casos com a connector oracional i 11 com a textual; *en altres paraules*, 2 casos de connexió textual; *això és* (i *açò és*), 2 casos com a textual i 1 com a oracional.

textuals es podrien resoldre –o s’haurien d’haver resolt– com a oracionals, com s’observa en (99) i (100).

- (99) L’enunciat de la nota comença amb “sí, és cert [...]” (l. 80). *És a dir*, mitjançant una marca modalitzadora actitudinal. (CU-P3-9)
- (100) El salt en el temps permet reivindicar a l’autora la preocupació actual (“ara”, l. 33). *En altres paraules*, insistir en el to que s’empra quan es corregeix, assumpte que coincideix amb les línies inicials de la columna. (CU-P3-9)

En certs casos, com el que inclou *això és* (101), la llargària i complexitat de les dues oracions relacionades podria justificar una connexió textual, encara que es relacionen elements menors a una oració independent.

- (101) En un primer moment, metafòricament, ens evidencia com la correcció podria equivaldre a “predicar en el desert” (l. 72), però, després insisteix en l’eficàcia del mètode i ens ofereix un exemple familiar amb discurs reportat, l’interès del qual rau en com l’estratègia permet donar autenticitat a la tesi. *Això és*, parafrasejar com a tàctica imprescindible per a realitzar una esmena, sense que ningú se senta ofès, és clar: “Sí que m’ha empès, mamà, i jo somric tot i no saber quina de les dues ha començat a fer la guitza a l’altra” (l. 77-78). (CU-P3-9)

En un cas com (102), l’anomalia prové del fet d’incloure dues reformulacions textuals consecutives.

- (102) Amb aquesta dixi, fem comte que la intenció de l’autora és incloure les dones trans dins el conjunt de la societat. *És a dir*, dins la seua pluralitat. *En altres paraules*, la dialèctica entre el jo i el nosaltres o la singularitat i la particularitat dins la pluralitat de la societat com a conjunt. (CU-P1-9)

En (102), la connexió amb *és a dir* podria haver-se resolt com a oracional. A més, l’estudiant no ha parat atenció al fet que hi ha dues reformulacions consecutives.

En altres casos, es produeixen problemes de coherència, perquè no queda clara la relació d’equivalència entre els continguts relacionats, com en (103) i (104).

- (103) L'article comença amb un paràgraf d'introducció que, junt amb el títol de l'article i la primera oració, assenyala quina és la tesi que defensa Pla Nualart: «Els mitjans de comunicació han de prestigiar la informació i no haurien de callar quan entra en conflicte amb la correcció política» (l. 4-5). Més endavant, hi ha un fet anecdòtic (seqüència narrativa, l. 7-9) que l'emissor usa a mode d'exemple en relació amb el tema (argument d'analogia) i també per fer-lo servir de marc de l'argumentació (argument de qualitat). *És a dir*, la seqüència palesa com, de la mateixa manera que el rebuig pel masculí genèric pot provocar ambigüitats en el missatge, el fet d'evitar certs mots que poden estigmatitzar també perjudica la claredat informativa. (CU-P3-4)
- (104) En tot cas, la progressió es veu afectada pels díctics temporals i les seqüències inserides amb que l'escriptora de Vilaweb ens situa en el text. L'estructura “si alguna vegada” —que apareix dosificada amb certes diferències, com per exemple, en l. 26, l. 43 i l. 58, en els paràgrafs quatre, sis i set, respectivament— no impedeix la progressió del text. *És a dir, en primer lloc*, Vallès ens presenta el caràcter únic de la correcció “puntual”; en segon, l'incompliment en la realització d'una correcció sense demanda (el cas de l'empresa de joguines) i, per últim, l'esmena de l'errada de manera íntima. (CU-P3-9)

En (103), l'estudiant no explica quin és el fet anecdòtic que l'articulista fa servir com a argument d'analogia i de qualitat, per la qual cosa l'oració connectada no pot constituir una equivalència de la idea prèvia per al lector que no ha llegit l'article comentat. En (104), el connector de reformulació apareix en concurrència amb un element que expressa seqüència (*en primer lloc*). En aquest cas, la informació connectada no suposa una equivalència o reformulació del contingut anterior (la progressió del text), sinó una descripció de l'ordre dels aspectes tractats per l'autora.

Pel que fa a la retroacció docent, en dos casos el professor elimina els connectors de reformulació (*és a dir*) (105) i (107), i modifica el passatge (106) i (108).

- (105) La seqüència dominant és argumentativa, *és a dir*, l'autora intenta convèncer el lector de la necessitat d'una llei que empare la llibertat individual de les persones respecte al seu gènere. (CU-P1-11)
- (106) *Específicament*, a través d'una seqüència dominant argumentativa, l'autora intenta convèncer el lector de la necessitat d'una llei que empare la llibertat individual de les persones respecte al seu gènere. (Retroacció correctiva docent de CU-P1-11)

- (107) La carta de Jordi Savall del 30 d'octubre de 2014 va ser escrita per tal de renunciar al Premio Nacional de Música d'aquest mateix any i està dirigida tant al ministre José Ignacio Wert com al jurat responsable del premi. La macroestructura, *és a dir*, el format de carta, és tan sols un pretext per mostrar les dues tesis principals de l'autor [...]. (CU-P3-16)
- (108) Jordi Savall va escriure el 30 d'octubre de 2014 una carta per tal de renunciar al Premio Nacional de Música d'aquest mateix any, dirigida tant al ministre José Ignacio Wert com al jurat responsable del premi. *De fet*, el format de carta (macroestructura) és tan sols un pretext per mostrar les dues tesis principals de l'autor. (Retroacció correctiva docent en CU-P3-16)

En els casos anteriors, el docent reescriu el fragment, elimina la reformulació –i amb això el reformulador–, i encapçala l'oració amb un connector textual additiu.

4.2.2. Els connectors d'exemplificació i de resum en el corpus d'universitaris

El corpus inclou 2 casos del connector textuals d'exemplificació *per exemple* (P3) i 1 de resum (*en resum*) (P3). Els connectors disjuntius d'exemplificació permeten reexpressar una idea a partir de concrecions. Els dos casos de *per exemple* encapçalen oració. En un cas va precedir de punt i seguit de coma (109), mentre que en l'altre va seguit de dos punts (110).

- (109) Això es veu amb els arguments de qualitat, ja que comparà la situació d'ara, és a dir, la COVID-19 amb altres esdeveniments d'anys anteriors. *Per exemple*, l'esdeveniment del 2001 quan van haver-hi els atacs a les torres Bessones va marcar en el benestar social. (CU-P3-18)
- (110) Per tant, hi ha una profusió de marques d'íctiques personals, lèxic valoratiu, adjectius i ús de frases fetes. *Per exemple*: “jo estic commocionada” (l.6), “és una obra mestra” (l.7), “tan vibrant” (l.10), “em posa un nus a la gola” (l.8) i “posa la pell de gallina” (l.11). (CU-P3-13)

En cap dels dos casos el contingut introduït pel connector constitueix una oració independent totalment diferent de l'anterior, sinó que reprén un component de l'oració anterior, en el qual caldria considerar que hi ha elements elidits, motiu pel qual hem considerat que es tractava d'un cas de pobresa de connexió. De fet, es podrien considerar casos de connexió oracional que s'han

convertit en textuals com a resultat d'una puntuació expressiva o una d'estilística amb què es pretén emfatitzar o aclarir el contingut, respectivament. És possible que en aquest tipus d'estructures incidisca la manca de domini de les normes de puntuació, que porta els universitaris a separar complements oracionals amb un punt, una idea que es referma si analitzem les ocurrences dels connectors de reformulació en el nivell oracional, en què s'obvia la puntuació associada al caràcter parentètic dels connectors.

En general, en el corpus els connectors d'exemplificació tenen una major incidència com a connectors oracionals (12, P1: 5; P3: 7) (111), que com a textuals (112).

- (111) En primer lloc, és ben clara la presència de modalització valorativa que indica una avaluació positiva o negativa per part dels autors com, *per exemple*, en maleïts problemes (l.7), profunda depressió (l.5), sentir-se abatut (30), enterboleixen (l.25), perdre (l.26) o reivindicuem que es troba en el títol. (CU-P3-6)

La tendència a marcar com a textuals algunes connexions oracionals també s'observa en un cas de la locució preposicional *com ara* usada com si fos un connector parentètic, convertit en connector textual a partir d'una puntuació anòmala (112).

- (112) Pel que fa a la progressió temàtica, assenyalaríem que es tracta d'una tendència constant, ja que partint del tema de la gestió en matèria de sanitat (tòpic) va afegint informacions noves. *Com ara*, l'aportació de materials amb dades, citació de casos concrets dels Països Catalans o la gestió a altres països com Alemanya i França. (CU-P3-12)

Aquest cas contrasta amb els 22 casos en què s'usa com a locució prepositiva dins de l'àmbit de l'oració (P1: 12; P3: 10) (113).

- (113) Tornant a la modalització, destaca el lèxic valoratiu, amb substantius *com ara* «mitologia» (l. 17), «fal·làcia» (l. 18), o l'expressió quantitativa «distància abismal» (l. 21). També podem observar el doble ús de les cometes tant per a marcar que s'està reproduint la paraula tal com la trobaríem en els textos *—com ara*, quan parla de «“declaracions”» per a referir-se a les declaracions de principis (l. 5) o de «“drets”» per a referir-se als drets humans (l. 6)— o per a destacar un terme *—com ara* quan en les línies 13 i 14 estableix una connexió entre «“regulació”» i «“prohibicions”». (CU-P3-17)

Finalment, en el corpus només trobem una ocurrència de connectors de resum (*en resum*, P3: 1) (114).

- (114) Seguidament, totes aquestes peces es reprenen cap al final del text fent ús de la cohesió lèxica per repetició o reiteració tot afegint-n'hi una de nova (rema): «terme» (l. 33).

En resum, el text sencer s'articula en tot un tema constant compost per dues variables contraposades que es manifesten a l'inici i es reprenen cap al final: claredat informativa i correcció política. (CU-P3-4)

El connector introdueix l'últim paràgraf del text i en presenta una síntesi que permet concloure un dels aspectes del comentari (la progressió temàtica).

Veiem, doncs, que els connectors parentètics disjuntius, a més de ser poc freqüents, es diferencien dels altres tipus perquè solen usar-se més com a connectors oracionals que com a textuais.

4.3. Els connectors textuais contrastius en el corpus d'universitaris

Els connectors contrastius permeten mostrar dos continguts com a contraris de diverses maneres: oposició, restricció, concessió, refutació o contraposició. En el corpus d'universitaris hem identificat 58 ocurrències de 12 connectors textuais contrastius i una forma no convencionalitzada, de les quals 32 inclouen connectors opositius, i 26 n'inclouen de concessius, com mostra la taula 6.

Taula 6. Connectors contrastius en el corpus d'universitaris

Valor	Connector textual	Total (P1+P3)	Usos adequats		Usos inadequats/problemàtics	
			P1	P3	P1	P3
oposició	<i>però</i> (Cj)	8 (4 + 4)	1	3	1 (ConAdPob) 1 (ErPunt) 1 (ErPunt/ErValor)	1 (ErPunt/ErValor/ ConInc)
	<i>ara bé</i>	10 (2 + 8)	1	2	1 (ErValor)	3 (ConAdAbus) 1 (ConAdInc/Abus) 1 (ErPunt) 1 (ErValor)
	<i>tanmateix</i>	7 (4 + 3)	3	2	1 (ConAdAbus)	1 (ConAdAbus)
	<i>en canvi</i>	3 (0 + 3)	0	2	0	1 (ErPunt)
	<i>això sí</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErNorm)
	<i>altrament</i>	2 (1 + 1)	0	0	1 (ErValor)	1 (ErValor)
	<i>contràriament</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErForma)
concessió	<i>però</i> (CP)	7 (3 + 4)	0	3	3 (ConAdAbus)	1 (ErValor)
	<i>en tot cas</i>	6 (2 + 4)	1	0	1 (ErValor)	4 (ConAdAbus)
	<i>no obstant això</i>	6 (1 + 5)	1	3	0	1 (ErValor) 1 (ErPunt)
	<i>tot i això</i>	4 (3 + 1)	3	1	0	0
	<i>amb tot</i>	2 (2 + 0)	0	0	2 (ErValor)	0
	<i>així i tot</i>	1 (1 + 0)	1	0	0	0
	Total: 1 Cj + 12 CP/altres	58 (23 + 35)	11	16	12	19

Hi ha 32 exemples que inclouen els connectors d'oposició *però* (Cj), *ara bé*, *tanmateix*, *en canvi*, *això sí* i *altrament*, i una forma no connectiva (*contràriament*), i 26 exemples amb els concessius *però* (CP), *en tot cas*, *no obstant això*, *tot i això*, *amb tot* i *així i tot*. Dels 58 exemples identificats, 27 s'anoten com a usos adequats (46,55%) i 31, com a inadequats o problemàtics (53,45%). Cal remarcar que en el corpus no s'han identificat d'altres tipus de connectors textuais contrastius (restrictius, refutatius o contrapositius). En el corpus, tan sols hi hem trobat ocurrències oracionals del connector parentètic restrictiu *si més no* (P1: 2) i del contrapositiu *en realitat* (P3: 2).

4.3.1. Els connectors d'oposició en el corpus d'universitaris

En el corpus, hem identificat com a connectors textuais d'oposició la conjunció *però* (8 casos; P1: 4, P3: 4) i els connectors parentètics *ara bé* (10; P1: 2, P3: 8), *tanmateix* (7; P1: 4, P3: 3), *en canvi* (P3: 3), *això sí* (P3: 1) i l'opositiu-condicional *altrament* (2; P1: 1, P3: 1).

El connector contrastiu bàsic és la conjunció *però* (115), que s'inclou en 8 casos.⁶⁸

(115) Al tercer paràgraf i a una part del quart ja veiem la inclusió del receptor i de l'emissor, però en aquest cas utilitza la 1a persona del plural per a referir-se al col·lectiu de dones trans: «sabem» (l. 33), «cridem» (l. 33), «som» (l. 40), també trobem els pronoms personals «ens» (l. 22), el determinant possessiu «nostres» (l. 25). *Però* a partir de la meitat del quart paràgraf, al cinqué i a l'última línia de l'últim paràgraf, ja utilitza la 1a persona del plural per a referir-se al conjunt de dones, a les dones cis i a les dones trans, ha unificat la lluita contra el masclisme i per tant d'aquesta en formen part totes les dones. (CU-P1-17)

En (115), es contrasta el col·lectiu al qual es refereix la primera persona del plural en dos passatges del text: primerament, a les dones trans i, a continuació, al conjunt de dones (cis i trans).

Usada com a connector textual, la conjunció *però* encapçala oració i, atès el seu caràcter no parentètic, no té associat cap signe de puntuació posterior. Quan va seguida de coma (2 casos) és per què la demana l'element posterior, com la interrogativa de (116).

(116) Les lleis són un altre instrument d'opressió en mans dels poderosos i només retallen la llibertat dels subalterns. *Però*, és que les llibertats necessiten ser retallades? (CU-P3-17)

Com hem vist en els exemples anteriors, la conjunció *però* sol connectar oracions, llevat d'un cas en què enllaça paràgrafs (117).

⁶⁸ Cal advertir que bona part de les ocurrences de *però* com a connector textual (5 de 8 casos) corresponen a un estudiant (CU-P1-17).

- (117) Al segon paràgraf tampoc no hi deixen d'haver-hi, com a la línia 9 “cadàvers” i a la 13 “desgràcia”.

Però, a banda d'aquest vocabulari, trobem la modalització textual mitjançant diversos tipus de dixi que estan molt explicitats al text. (CU-P1-2)

En alguns casos, es difumina la frontera entre la connexió oracional i la textual, com en (118) i (119), i es construeix com a textual una connexió que podria ser –o hauria de ser– oracional.

- (118) L'emissor real és l'escriptor Joan Fuster i el lector real som nosaltres. *Però* el receptor model és un ciutadà catalanòfon de l'Estat espanyol amb un bon nivell cultural. (CU-P3-17)

- (119) Al segon paràgraf destaquem la primera personal del plural global, que funciona com a estratègia argumentativa per augmentar la complexitat del lector model «convinguem» (l. 14). Tot i això, també en aquest mateix segon paràgraf, trobem l'apel·lació directa al receptor, amb l'ús del pronom de 2a persona del singular «t'importa» (l. 14), «et mous» (l. 21), «t'ha lligat» (l. 21). *Però* també els verbs «construeixes» (l. 15) i «lluïtes» (l. 15). (CU-P1-17)

En (118) l'oració introduïda per la conjunció podria haver-se construït com a subordinada de l'oració prèvia, tot i que és possible que s'hi haja aplicat una puntuació expressiva per a destacar-ne el contingut. En (119), se separa com a oració independent una subordinada de l'anterior, amb què no hi ha una relació d'oposició entre els segments.

En el corpus, la conjunció *però* només apareix en un cas en concurrència amb un connector parentètic (120).

- (120) Per remarcar aquest argument fa ús d'un argument d'autoritat mitjançant el qual cita a la reina Maria Antonieta per dir que com deia la reina: «no convé» (l. 7) que la població es quede sense alimentació. *Però al cap i a la fi*, cal fer denotar que es tracta d'una estratègia irònica més, la qual cosa es fa present en el moment en què l'autora explicita que la reina va acabar fatal. (CU-P3-1)

En aquest cas, concorre amb el conclusiu *al cap i a la fi*, en una oració que té alguns problemes de coherència, tant perquè el connector conclusiu no caldria –

només hi ha relació de contrast—, com per la manera en què s'expressa part del contingut (*denotar*).

Els connectors parentètics opositius amb més incidència en el corpus són *ara bé* (10 casos) (121) i *tanmateix* (7) (122).

(121) També destaca la cançó protesta que va elevar als escenaris el neguit de tota una societat. *Ara bé*, a parer de l'autora, l'obra de Raimon roman plenament vigent en un context actual, amarat d'anticatalanisme i de retallada de llibertats. (CU-P3-13)

(122) Aquesta seqüència narrativa es repetirà en la primera oració del quart paràgraf i en l'últim paràgraf del text, de manera que s'exposen els fets de la narració amb què enceta el text de manera cronològica. *Tanmateix*, el temps de la narració es fa en present i no en passat, ja que es destaca la atemporalitat del fet, s'intenta acostar el fet al lector, a mena de present històric. (CU-P1-8)

En (121), s'oposa la vigència actual de l'obra de Raimon a la funció social de la cançó protesta en el seu moment. En (122), es contrasta el fet que, malgrat que es tracta d'una narració, el temps verbal és present.

Amb menys pes trobem en el corpus exemples de *en canvi* (3 casos), *altrament* (2 casos) i *això sí* (1).

(123) Quan llegim la primera oració, «No feu cas de les lleis» (l. 1), el sentit de l'expressió «fer cas» resta encara obert. *En canvi*, en la segona oració «Bé: feu-ne cas, per evitar mals majors» (l. 1), l'expressió «fer cas» ha de ser interpretada com a «obeir», ja que «els mals majors» (presó o multes) només poden relacionar-se amb la desobediència. (CU-P3-17)

En (123), es contrasten les dues accepcions de l'expressió *fer cas* que fa servir Fuster (*fer cas* vs. *obeir*), amb ironia fusteriana inclosa.

Els connectors parentètics opositius solen encapçalar oració precedits de punt i seguits de coma, excepte en dos casos: 1 cas de *en canvi* sense la coma posterior i 1 de *ara bé* en què va seguit de dos punts (124).

(124) Aquesta argumentació, en allò que concerneix l'estructura externa del text, té un títol parcialment temàtic i un únic paràgraf. El tema, tal com es mostra des de l'inici de la lectura, no és la llibertat sinó les lleis. *Ara bé*: en parlar d'aquestes, parlarà també de la seua relació amb la llibertat i, concretament, de com les lleis retallen sempre llibertats. (CU-P1-17)

En el corpus d'universitaris, els connectors textuais opositiu enllacen oracions, llevat de 2 casos, en què connecten paràgrafs (125) i (126).

- (125) A continuació, en l. 58-60 l'autora exposa quin és el mètode que emprava quan corregia les seves filles a casa: "parafrasejar" (l. 60).

Ara bé, abans de detindre'ns en aquest exemple. Vallès n'adjunta un altre, en el qual presenta una noia —no sabem si imaginària—, que erra amb l'ús temporal del verb portar, concretament en "*porto* tres hores intentant parlar [...]" (l. 62), en compte de "*fa* tres hores..." (l. 65). (CU-P3-9)

- (126) La importància d'aquesta l'autodeterminació que comenta l'autora ve reforçada pels dítics en segona persona del singular, com ara el pronom personal tu (l.15) o la segona persona del singular del present d'indicatiu construeixes (l.15), remarcant la necessitat que u mateixa decidisca el seu propi gènere.

Tanmateix, no totes les primeres persones del plural que trobem en aquesta part del text corresponen al nosaltres inclusiu. (CU-P1-8)

En general, presenten un ús correcte. Cal notar que els casos de repetició de connector identificats es corresponen a usos idiosincràtics. En les figures 1 i 2, podem veure les etiquetes que anoten les ocurrences dels connectors contrastius *tanmateix* i *ara bé*, respectivament, en què es pot observar que en cada cas es corresponen a estudiants concrets.

:/s><s>	Tanmateix	tanmateix_CP_0_P-,_C0_DI-ContConc_ConAd_CohAd_CAMI20-CTUV1-8	, el te
:/s><s>	Tanmateix	tanmateix_CP_0_P-,_C0_DI-ContConc_ConAd_CohAd_CAMI20-CTUV1-8	, no t
:/s><s>	Tanmateix	tanmateix_CP_0_P-,_C0_DI-ContConc_ConAd_CohAd_CAMI20-CTUV1-8	, podi

Figura 1. Repetició del connector *tanmateix* en el corpus d'universitaris

</s><s>	Ara bé	ara-be_CP_0_P-,_C0_DI-ContOp_ConAdAbus_CohMill_CAMI20-CTUV3-9	, ar
</s><s>	Ara bé	ara-be_CP_0_P-,_C0_DI-ContOp_ConAdAbus_CohMill_CAMI20-CTUV3-9	, si
</s><s>	Ara bé	ara-be_CP_0_P-,_C0_DI-ContOp_ConAdInc/Abus_CohMill_CAMI20-CTUV3-9	, at
</s><s>	Ara bé	ara-be_CP_0_P-,_C0_DI-ContOp_ConAdAbus_CohMill_CAMI20-CTUV3-9	, si

Figura 2. Repetició del connector contrastiu *ara bé* en el corpus d'universitaris

En alguns casos s'observen alguns problemes de coherència: s'assigna un valor distint de l'opositiu als connectors *ara bé* (127) i *altrament* (128).

(127) Aquestes marques mostren la simultaneïtat envers l'acte comunicatiu i, concretament, mostren la presència del present del tema del qual es parla.

Ara bé, l'autora exposa el seu punt de vista sobre les conseqüències socioeconòmiques de la Covid-19 mitjançant mecanismes modalitzadors. (CU-P3-18)

(128) Seguint amb la polifonia, Pujol diu que *des del govern català s'ha explicat que les compres s'han intentat fer sense massa publicitat...* (l.12-15). *Altrament*, podem indicar lèxic valoratiu, *massa publicitat* (l.13), per donar compte de les compres realitzades de Catalunya amb un caràcter més objectiu i per això usa la impersonalitat: *s'han explicat* (l. 12) i *s'han intentat* (l.19). (CU-P3-12)

En (127), no hi ha una relació de contrast entre el fet que l'autora expresse el seu punt de vista sobre l'impacte socioeconòmic de la pandèmia i la presència de marques que palesen l'actualitat del tema. En aquest cas, el nou tema podria haver-se introduït amb un connector distributiu (*d'altra banda*). Les 2 ocurrències de *altrament* en el corpus, com en (128) corresponen a un error idiosincràtic d'un estudiant, que assigna un valor distributiu al connector, equivalent a *d'altra banda*.

També hem identificat una forma no connectiva amb valor refutatiu (129).

(129) En primer lloc, la modalitat valorativa positiva està vinculada al llarg del text amb l'elevació de la música i les arts, amb la qual cosa ens trobem molts recursos lèxics valoratius: substantius (*alegria, reconeixement, dedicació, difusió, defensa, promoció, ajudes, producció, materialització, empara...*), adjectius (*sublim, apassionada, exigent, digna, fabulosa, espiritual, divina,...*). *Contràriament*, tots els elements lèxics negatius donen suport a la tesi quan critica les actuacions del Ministeri: substantius (*desinterès, incompetència, sacrificis, oblit*). (CU-P3-16)

En l'exemple anterior, l'estudiant fa servir l'adverbi *contràriament* com una forma equivalent a connectors refutatius com *al contrari*. Hem etiquetat l'ocurrència com un error de forma, atès que no es tracta de cap forma convencionalitzada de connector. Aquesta mena d'errors denoten la confusió entre categories per part d'alguns universitaris.

4.3.2. Els connectors concessius en el corpus d'universitaris

Els connectors concessius expressen un tipus de contrast en què l'element que introdueixen es concep com la idea que es duu a terme superant l'entrebanc que representa el primer element. Els concessius que identifiquem en el corpus són el connector parentètic *però* (no inicial) (7; P1: 3, P3: 4), *en tot cas* (6; P1: 2, P3: 4), *no obstant això* (6; P1: 1, P3: 5), *tot i això* (4; P1: 3; P3: 1), *amb tot* (P1: 2) i *així i tot* (P1: 1).⁶⁹

- (130) Cal destacar que la seqüència narrativa és la predominant, ja que és la més abundant del text (des del segon paràgraf fins al cinqué). *No obstant això*, la seqüència argumentativa és igual d'important que la predominant, ja que sense aquesta seqüència no tindríem l'opinió de l'autor i només obtindríem una mera narració biogràfica de Julio Anguita. (CU-P3-11)
- (131) D'una banda, perquè a partir del tòpic principal els romans i les injustícies, al paràgraf següent es deriven una sèrie de subtemes relacionats amb la justícia però actual. *Tot i això*, cal dir que al llarg del segon paràgraf, es troba un canvi de tendència, la qual, passa a ser de tema constant, més concretament aquest fet ocorre durant les preguntes retòriques, perquè l'autora focalitza únicament en un tema, en aquest cas, en l'abús de l'estat espanyol (l. 10-13). (CU-P3-1)

En (130), es contrasta la progressió temàtica inicial del text, de temes derivats, amb el canvi a una progressió de tema constant posterior. En (131), s'assenyala que, malgrat que la seqüència predominant és narrativa, la seqüència argumentativa es troba al mateix nivell d'importància per a la construcció del sentit del text.

En alguns casos, la relació de contrast no s'estableix amb l'oració prèvia, sinó amb una idea introduïda més amunt (132).

- (132) L'anècdota és aprofitada per l'autora per a preguntar-se: *De qui és el nostre gènere, qui el decideix?* Els cinc paràgrafs següents en què s'organitza l'article responen a la superestructura argumentativa prototípica. L'argumentació es construeix en base a diferents tipus d'arguments (d'analogia, de qualitat, d'exemplificació i d'autoritat, bàsicament). En efecte, el gènere és un marcador bàsic de les persones. Ara bé, a molts no els interessa la problemàtica trans perquè semblen tenir

69 Cal fer notar que 5 de les 7 ocurrències del connector parentètic *però* es corresponen al mateix estudiant (CU-P3-13). Igualment, 5 de les 6 ocurrències del connector *en tot cas* pertanyen a textos de CU-P1/3-9.

assumida la seua identitat de gènere i el tema els pilla de passada. Per això mateix l'autora apel·la directament al lector quan diu "convinguem que no t'importa". Òbviament, fa servir un plural inclusiu com a mecanisme per a incloure el lector en la problemàtica i, alhora, va encaminat a sensibilitzar-lo. La presència de formes verbals de present de la proforma dística "avui" (l. 8) marca l'actualitat i la gravetat de la problemàtica. *En tot cas*, l'autora refusa un sistema legal que "ens nega l'autodeterminació del gènere". (CU-P1-13)

En (132), el rebuig envers el sistema legal que nega l'autodeterminació de gènere que manifesta l'autora contrasta amb la primera oració del paràgraf en què aquesta es pregunta *De qui és el nostre gènere, qui el decideix?*

Quant a la posició i la puntuació associada, cal diferenciar el cas del connector parentètic *però* i la resta. El connector parentètic *però* sempre va en posició medial precedit i seguit de comes (133), cosa que el diferencia de la conjunció *però*, excepte en 1 cas problemàtic en què encapçala oració (134).

(133) No debades, l'autora aprofita l'avinentesa i en el cinquè paràgraf fa referència a la llei contra la violència de gènere. En efecte, és una llei que cal ampliar per incloure la violència fora de l'àmbit de la parella. Ara, *però*, no només això: cal incloure una visió social autodeterminada del gènere que empare les persones que, tot i no tenir un gènere normatiu o documents legals d'acord amb el seu gènere, reben violència masclista. (CU-P1-13)

(134) Com una mena d'introducció, el primer paràgraf està dominat per una seqüència narrativa on l'autora comença a contar una situació viscuda en primera persona en què un home, en envair el seu espai personal, es va adonar que era una dona trans i, seguidament, va fugir. És per això hi trobem present la dixi personal manifestada a través de verbs amb morfema de primera persona del singular (*soc*, l.8). *Però*, no sorprèn que també n'hi hagen amb morfema de tercera persona del singular (*s'acosta*, l6; *veu*, l.8), ja que són característics de la seqüència narrativa i essencials per a contar uns fets. (CU-P1-6)

En (134) no sabem si estem davant d'una conjunció mal puntuada o d'un concessiu mal utilitzat. La retroacció docent (135) apunta a la segona opció: el connector *però* té un valor de concessió, que es pot parafrasejar per qualsevol connector d'aquesta mena, com *malgrat això*. El docent resitua el connector en posició medial entre comes i reformula bona part del passatge.

- (135) Com una mena d'introducció, el primer paràgraf està dominat per una seqüència narrativa en què l'autora comença a contar en present històric una situació viscuda en primera persona: en envair el seu espai personal, un home, es va adonar que era una dona trans i, seguidament, va fugir. Així doncs, hi trobem la dixi personal es manifesta a través de verbs amb morfema de primera persona del singular (soc, l.8), que marquen l'experiència personal de l'autora. No sorprèn, *però*, que també n'hi haja amb morfema de tercera persona del singular (s'acosta, l.6; veu, l.8), ja que són característics de la seqüència narrativa i essencials per a contar uns fets. (Retroacció correctiva docent en CU-P1-16)

La resta de connectors concessius identificats encapçalen oració seguits de coma, llevat d'un exemple de *en tot cas*, que apareix en posició medial precedit i seguit de comes (136).

- (136) Hi ha un ús abundant de formes morfològiques de primera persona de present d'indicatiu que reforcen la subjectivitat de l'autora: "sóc", "tinc" (l. 6); "crec" (l. 7), "sento", "veig" (l. 13); "començo" (l. 14); "vaig" (l. 32); "penso" (l. 46); "acostumo" (l. 47); "arribo" (l. 74)... Cal assenyalar, *en tot cas*, l'ús de plural global, que ens abraça com a col·lectiu, sobretot, a partir de la meitat del text. Els casos són: "tothom" (l. 39); "tots sabem que això és impossible" (l. 40); "no som ningú" (l. 56), "tots, correctors inclosos" (l. 57); "tothom ho pot fer" (l. 71)... (CU-P3-9)

Sempre funcionen com a connectors textuais i enllacen oracions, llevat de 2 casos en què el connector *no obstant això* connecta paràgrafs, com en (137).

- (137) En aquest intent d'oferir un discurs menys subjectivitzat destaquen les nominalitzacions (*crides de metges* l. 9, *missatges de suport* l. 9, *vídeos d'esponanis* l. 10, *el creixement exponencial de la comunicació* l. 12-13, etc) o l'ús del tu impersonalitzador amb què Pau Vidal s'adreça a una segona persona del singular directament, però un tu que més bé equival a un tu general que no es concreta en ningú (*no et renyarà* l. 16, *t'arrisques* l. 16, *no t'entén* l. 17).

No obstant això, en aquest període textual també hi ha algun element modalitzador més clar com és l'ús de la ironia en les raons per les quals el món digital i la universalització que comporta ens afecten negativament a les comunitats lingüístiques catalanes, raons que ens són facilitades de manera esquemàtica en tres punts molt breus i directes (a) *s'assegura que l'entenguin (Wuhan inclosa)*; b) *no se li nota tant la barretina*; c) *ho ha après de petit: als desconeguts, en la llengua de mudar*. l. 11-12). (CU-P3-10)

En (137), el connector encapçala paràgraf a partir d'una partició del text conflictiva, ja que hauria d'haver format part del paràgraf anterior en què s'exposen els mecanismes que fa servir l'autor per reduir la subjectivitat del text.

Els connectors concessius del corpus es fan servir adequadament, amb alguns matisos. Quantitativament, s'observa un abús de connector (7 casos), tot i que cal remarcar que es tracta d'usos idiosincràtics d'alguns estudiants. Al marge d'això, s'observen alguns problemes de coherència en casos en què no hi ha relació de concessió entre els continguts, com en (138) i (139).

- (138) Pel que fa a la superestructura, el text presenta una seqüència dominant argumentativa, que pràcticament abasta tot el text. *En tot cas*, l'article es divideix en set paràgrafs, sent el primer el dedicat a la introducció (l. 5 – 10), en què l'autora remet a una experiència pròpia on un home va tractar d'afalagar-la amb un “hola guapa” (l. 6) com a floreta i, en adonar-se que ella era trans, va acabar dient-li “adéu guapo” (l. 9). (CU-P3-9)
- (139) Seguidament, presenta un argument d'exemple en què escenifica una correcció, sense sol·licitud, a una empresa, concretament, per l'ús d'un castellanisme (“bueno”, l. 50), que fa, assenyala, “caure de cul a terra” (l. 50). Com adés, aquesta expressió és pròpia d'un registre col·loquial. *No obstant això*, la tesi és manté, de nou, amb una petita matisació: “convé reclamar la màxima de qualitat lingüística de la mateixa manera que reclamem altres tipus de qualitats” (l. 51-52). (CU-P3-9)

En (138), l'exposició de quina és la seqüència dominant en el text no manté una relació de contrast concessiu amb els paràgrafs en què es divideix l'article. De fet, l'oració podria haver-se construït sense connector. En (139), no hi ha relació de contrast entre els segments, sinó que l'oració connectada suposa una cloenda de les implicacions del contingut previ, en què el connector seria equivalent a *en definitiva*.

El problemes de coherència són marcats sovint pel docent, com en (140), en què se substitueix el concessiu *amb tot* pel consecutiu *així doncs*.

- (140) Justifica que gràcies a la lluita de les persones trans aquest dret s'està guanyant. Ara bé, tota aquesta reivindicació la fa arran d'un assetjament masclista que rep a un bar, però va més lluny, ja que reivindica, a més de la importància de reconèixer la igualtat entre les dones cis i trans, la urgència que hi ha de construir una llei efectiva contra les agressions masclistes, sempre que es reconeguen també les agressions LGTBIQ-

fòbiques. *Amb tot*, la intenció comunicativa predominant en aquest text és convèncer, i ho fa utilitzant un seguit d'arguments. (CU-P1-17) (Retroacció correctiva docent en CU-P1-17, *Amb tot* > *Així doncs*)

En (140) s'assigna un valor consecutiu-conclusiu al connector *amb tot*, en què s'observa l'esmena docent dels dos connectors concessius (suprimint-ne un en un cas (*ara bé*) i substituint l'altre (*amb tot*) per un connector consecutiu. És interessant de remarcar que aquesta confusió de valor (concessiu > consecutiu-conclusiu) es dona en les 2 ocurrències de *amb tot* en el corpus, corresponents a dos textos diferents.

4.4. Els connectors textuais consecutius i conclusius en el corpus d'universitaris

Els connectors consecutius introdueixen conseqüència lògica i els conclusius, conseqüència discursiva. Els conclusius es relacionen amb els consecutius i també amb els additius, perquè organitzen el text. En el corpus, se n'han identificat 35 ocurrències (taula 7).

Taula 7. Connectors consecutius-conclusius en el corpus d'universitaris

Valor	Connector textual	Total (P1 + P3)	Usos adequats		Usos problemàtics	
			P1	P3	P1	P3
conseqüència	<i>així doncs</i>	15 (7 + 8)	0	2	4 (ErValor) 3 (ErValor/Abus)	6 (ErValor)
	<i>per tant</i>	15 (4 + 11)	2	2	1 (ErPunt) 1 (ErPunt/ ConAdPob)	3 (ConAdAbus) 3 (ErValor) 1 (ErValor/Abus) 1 (ConAdInc) 1 (ConAdPob)
	<i>llavors</i>	2 (0 + 2)	0	1	0	1 (ErPunt/Abus)
	<i>aleshores</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
	<i>així</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
	<i>doncs</i>	1 (1 + 0)	0	0	1 (ErPunt)	0
Total: 6 CP		35 (12 + 23)	2	7	10	16
conclusió	<i>comptat i debatut</i>	4 (0 + 4)	0	4	0	0
	<i>al cap i a la fi</i>	4 (1 + 3)	0	1	1 (ConAdPob)	1 (ErPunt/Abus/ ConInc) 1 (ErValor)
	<i>en definitiva</i>	4 (1 + 3)	1	2	0	1 (ConAbus/Inc)
	<i>per concloure</i>	2 (0 + 2)	0	0	0	1 (ConInc) 1 (ErValor)
	<i>en conclusió</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
	<i>fet i fet</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
	<i>amb tot açò</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErForma)
	<i>definitivament</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErForma)
Total: 8 CP/altres		18 (2 + 16)	1	9	1	7

El corpus inclou 6 connectors consecutius i 6 connectors conclusius, més 2 formes no connectives. Dels 35 casos de connectors consecutius, n'anotem 9 (25,71%) com a adequats i 26, com a problemàtics (74,29%). En el corpus apareixen els connectors conclusius *comptat i debatut*, *al cap i a la fi*, *en definitiva*, *per concloure*, *en conclusió* i *fet i fet*. Hi ha, a més, dues formes no connectives (*amb tot açò* i *definitivament*), que marquem amb el fons gris. De

les 18 ocurrencies de connectors conclusius, hem marcat 10 casos com a usos adequats (55,56%) i 8 com a problemàtics (44,44%).⁷⁰

4.4.1. Els connectors consecutius en el corpus d'universitaris

Els connectors textuais consecutius més freqüents en el corpus són *així doncs* (15; P1: 7, P3: 8) i *per tant* (15; P1:4, P3:11), als quals segueixen a distància *llavors* (P3: 2), *aleshores* (P3: 1), *així* (P3: 1), *doncs* (P1: 1) i *perquè* (P1: 1).

- (141) A més, el títol fa referència a aquella cançó de Radio Futura, «Enamorado de la moda juvenil», que es llançà durant la dècada dels 1980, però ara amb una valoració més negativa de la moda juvenil actual, que contrasta amb el títol de l'original. *Així doncs*, podem intuir que el lector model és aquell que puga reconèixer el títol de la cançó i haja viscut aquella època. (CU-P3-8)
- (142) A mode d'introducció, el primer paràgraf s'enceta amb una seqüència descriptiva marcadament subjectiva i modalitzada que gira al voltant de L'últim recital, el darrer disc de Raimon. *Per tant*, hi ha una profusió de marques d'íctiques personals, lèxic valoratiu, adjectius i ús de frases fetes. (CU-P3-13)

Tots dos casos expressen una conseqüència del contingut anterior: en (141), atès que el títol de l'article es basa en una cançó dels anys 80, l'estudiant intueix que el lector model deu haver viscut l'època; en (142), en el text es donen tot un seguit de recursos lingüístics, per efecte de la subjectivitat i la modalització esmentades.

Cas a banda, i límit entre la connexió textual i l'oracional, és l'únic exemple de *perquè* com a connector textual (143).

- (143) En el quart paràgraf, reprén breument la seqüència narrativa i evidencia explícitament el doblet discriminatori que avançàvem adés: violència masclista i violència trànsfoba. *Perquè*, irònicament, el fet de ser una

⁷⁰ Per a l'anàlisi quantitativa de casos problemàtics del connector *per tant*, cal advertir que en la P3, la major part dels usos conflictius (6 de 9 casos anotats) són errors idiosincràtics que es deuen a 2 estudiants (CU-P3-11 i CU-P3-13).

persona trans i de no veure reconeguts els teus drets —ni social, ni legalment— no vol dir que quedes lliure del masclisme. (CU-P1-13)

En l'exemple, pot tractar-se o bé d'un cas de puntuació estilística, perquè es tracta d'una oració extensa i complexa, o bé d'un cas d'elisió de components de l'oració (*Ho comente perquè... L'autora insisteix perquè...*).

En aquest corpus, els connectors textuais consecutius, majoritàriament, enllacen oracions; només connecten paràgrafs en dos casos, en els quals s'assigna un valor additiu al connector *així doncs* (144).

- (144) L'abast del tema que tracta, el de les lleis, és general, tot i que pels referents i les ironies a què recorre està dirigit especialment a un lector culte de sensibilitat catalanista.

Així doncs, fixant-nos en la tipologia textual argumentativa, ens adonem que l'autor pretén rebatre unes creences clàssiques sobre les lleis que creu que el lector tindrà assumides o amb les quals almenys estarà familiaritzat. (CU-P3-17)

Els connectors parentètics consecutius solen encapçalar l'oració precedits de punt i seguits de coma, excepte uns pocs casos, en què apareixen en posició medial, com (145), amb la puntuació prototípica del caràcter parentètic del connector i (146), només amb la coma posterior.

- (145) Així mateix, la dixi temporal “ara” (l. 17), amb què inicia l'oració, introdueix una intertextualitat que té com a focus les xarxes socials, concretament, Twitter, i, més exactament, el perfil d'un usuari, un Catedràtic de Llengua i Literatura hui dia jubilat, anomenat J.M. Virgili, que sol emprar la fórmula “si em permeteu” per a esmenar qualsevol tipus d'errada, tant si afecta els seus seguidors com si no, però, sobretot, sense que ningú li ho sol·licite. Es tracta, *llavors*, d'un procediment antitètic a la tesi de Vallès. (CU-P3-9)
- (146) Les marques dítiques de primera persona del singular, com ara la primera persona del present d'indicatiu *soc* (l.8) o pronoms possessius de primera persona *em* (l.6) reforcen el sentit de l'experiència viscuda per l'autora, que s'identifica amb el *jo*, en primera persona. Veiem *doncs*, com enceta el text amb una seqüència narrativa—verbs en tercera persona *s'acosta* (l.6), *veu* (l.8)— per tal de captar l'atenció del lector i que, a més, funciona com a argument de qualitat. (CU-P1-8)

Els usos problemàtics dels connectors consecutius s'associen principalment amb aspectes de coherència, derivats de la falta de relació causa-efecte entre els elements units, una interpretació inadequada del valor del connector o una inserció innecessària d'aquest, com en (147).

- (147) Al segon paràgraf hi ha una progressió constant dels esdeveniments: [...]. Al següent paràgraf s'observa una progressió de temes derivats: [...]. Finalment, els últims paràgrafs són de progressió de temes derivats, en els quals hi ha algun element d'el·lipsi com és el cas en l'oració "continuo intentant trobar-li sentit", la qual fa referència a la Covid-19. *Per tant*, la progressió de tot el text és constant, ja que d'un hipertema deriven uns altres temes. (CU-P3-18)

En (147), s'observa que l'explicació de quin tipus de progressió temàtica presenta el text (de tema constant o de temes derivats) és incongruent, tant en el contingut previ a la inserció del connector, com en l'oració connectada (la progressió és constant perquè d'un hipertema deriven altres temes).

En alguns casos s'observa que s'assigna un significat diferent al connector, com en (148), en què *per tant* no expressa conseqüència, sinó que reformula (equivalent a *és a dir*), ja que tracta de parafrasejar el contingut anterior (*primer el botó de reset*).

- (148) A més, finalitza molt semblant al títol, és a dir, hem de prendre el botó de *Reset*. *Per tant*, començar de nou. (CU-P3-18)

En la mateixa línia, en el corpus s'observa que sovint els connectors consecutius s'interpreten com a additius, com en el cas de *així doncs* (149) o *per tant* (150), en què es fan servir com a equivalents del connector continuatiu *així*.

- (149) Continuant amb el tret argumentatiu, veiem que la dixi personal principalment, li permet assolir el seu objectiu de convèncer als lectors de la necessitat de llibertat de gènere. *Així doncs*, ja des del primer paràgraf apareix la primera persona del singular amb pronom personal "em" (l.6) o amb morfemes verbal com és el cas de "refuso" (l.22) al paràgraf tercer o "resisteixo" (l.44) al paràgraf quart, entre d'altres. (CU-P1-18)
- (150) A continuació, introdueix un altre argument d'exemple, però, per als casos particulars. S'inicia en l. 54 amb tres preguntes retòriques, que propicien la modalització del discurs. *Per tant*, llegim: "quan és una persona qui

comet l'errada, què fem? Li exigim el mateix que a una empresa? La posem públicament en evidència per UNA errada (o dues o tres)?” (l. 54-56). (CU-P3-9)

Cal notar que tant en (149) com en (150), trobem que en el context previ s'expressa continuïtat (*Continuant amb el tret argumentatiu; A continuació*), per la qual cosa potser els estudiants cerquen un sinònim i interpreten que *així doncs* i *per tant* poden ser equivalents.

En alguns casos, el docent esmena aquest ús substituint-lo per altres expressions que permeten introduir informació nova (151).

- (151) L'abast del tema que tracta, el de les lleis, és general, tot i que pels referents i les ironies a què recorre està dirigit especialment a un lector culte de sensibilitat catalanista.

Així doncs, fixant-nos en la tipologia textual argumentativa, ens adonem que l'autor pretén rebatre unes creences clàssiques sobre les lleis que creu que el lector tindrà assumides o amb les quals almenys estarà familiaritzat. (CU-P3-17) (Retroacció correctiva docent> *Pel que fa a la tipologia argumentativa*, [...])

En altres casos, el docent substitueix el connector *així doncs* per un sintagma adverbial amb què s'expressa continuïtat (152).

- (152) Tot seguit, destaca un nosaltres inclusiu *som* (l.1), en què estan inclosos l'emissor i el receptor, tot i que també podríem considerar-lo global, ja que ens situa en l'estació de l'any en què es troba el moment de l'enunciació, *en ple hivern*, per a començar el desenvolupament del text. [*Així doncs*, ja trobem l'establiment de dos tòpics diferents:] *els pantalons* (l.1) i *els mitjons* (l.2), associats tots dos a la roba i, en aquest cas, a la moda. (CU-P3-8)> (Retroacció correctiva docent: *Immediatament* s'introdueixen dos tòpics diferents: [...])

Els problemes de coherència relacionats amb la presència innecessària del connector deriven del fet que, en realitat, entre els continguts no hi ha una relació de conseqüència, sinó que la informació nova introdueix un altre aspecte, com en (153).

- (153) D'allí, el subtítol de l'obra: el protagonista intenta rivalitzar en poder amb déu, com una mena de Prometeu modern que arrabassa el foc sagrat de la vida a la divinitat. *Llavors* aquesta comparació fa referència a aquesta gent

que es creuen que per manifestar-se i saltar-se les normes del confinament son com Prometeu en contra dels Deus que en aquest cas seria el govern. (CU-P3-5)

En sentit contrari, hi ha casos en què el docent introdueix un connector consecutiu, que palesa la relació entre els segments (154), inexistent en el text de l'universitari (153).

(153) S'utilitza un argument d'autoritat en dir que és la legislació espanyola (1.15-16) qui imposa aquella decisió a tots els que nasquem a l'estat Espanyol. Aquest argument s'usa per a reforçar la posició contrària que té Judith Juanhuix i mostrar necessitat d'autodeterminació pròpia. (CU-P1-6)

(154) Per manifestar la seua opinió contrària a aquesta situació, Juanhix recorre a un argument d'autoritat: la legislació espanyola imposa el gènere a tots els que naixem a l'estat Espanyol, cosa que contravé la doctrina legal del TEDH i, doncs, del Tribunal suprem. *Així doncs*, és necessari canviar la llei per garantir l'autodeterminació de gènere. (Retroacció correctiva docent en CU-P1-6)

Com s'observa en l'exemple anterior, a més de la inserció del connector, el docent duu a terme una reformulació del passatge.

4.4.2. Els connectors conclusius en el corpus d'universitaris

Els universitaris fan servir els connectors *comptat i debatut* (4, P1: 0; P3: 4), *al cap i a la fi* (4, P1: 1; P3: 3), *en definitiva* (4, P1: 1; P3: 3), *per concloure* (2, P3: 2), *en conclusió* (1, P3: 1) i *fet i fet* (1, P3: 1) com a connectors textuais per a cloure el text.

(155) És a dir, les marques d'íctiques temporals que tenim responen al temps present perquè el problema que ens pertoca en aquest article és present i actual.

En definitiva, l'autora fa evident a través de la dixi temporal i personal que el problema és un problema actual de la societat del present i que és un problema global que pertoca a totes les dones, incloses les dones transsexuals. Evidència que fa arribar de manera directa i colpidora a través del seu relat en primera persona del singular com a dona transsexual

que ha patit i que pateix en l'actualitat la violència d'un sistema opressor com és el masclista. (CU-P1-10)

- (156) Aquesta s'introdueix a partir d'una pregunta directa Saps què vol dir això? (1.19) que Moliner respon de forma taxativa amb una oració exclamativa i ens descobreix quin és el seu punt de vista: *Vol dir que t'has fet gran!* (1.20-21).

Fet i fet, la progressió temàtica de temes derivats ajuda a enriquir el tema general del text i reforçar, juntament amb un teixit ben ric d'elements modalitzadors, polifònics i dítics, l'argumentació basada en arguments d'exemplificació i analogia, per a desmitificar la visió que hom té de les modes actuals. (CU-P3-8)

En els exemples, els connectors introdueixen la conclusió textual, que incideix sobre els motius pels quals s'han fet servir determinats mecanismes discursius en els articles comentats: la dixi temporal i personal en (155) i la combinació de recursos (progressió temàtica, modalització, argumentació) en (156).

Aquests connectors enllacen pràcticament amb la mateixa incidència oracions (7 casos) que paràgrafs (9 casos). Quan enllacen oracions, van precedits de punt i seguits de coma, llevat d'un cas (157), en què el connector *al cap i a la fi* apareix en concurrència amb la conjunció *però* sense la coma anterior, en una oració que presenta alguns problemes de coherència. En aquest cas, la relació entre els continguts és únicament de contrast, per la qual cosa el connector conclusiu és sobrer.

- (157) Per remarcar aquest argument fa ús d'un argument d'autoritat mitjançant el qual cita a la reina Maria Antonieta per dir que com deia la reina: «no convé» (l. 7) que la població es quede sense alimentació. *Però al cap i a la fi*, cal fer denotar que es tracta d'una estratègia irònica més, la qual cosa es fa present en el moment en què l'autora explicita que la reina va acabar fatal. (CU-P3-1)

Els connectors conclusius que enllacen oracions introdueixen la conclusió d'una seqüència o d'un aspecte previs, com en el cas del connector *al cap i a la*

fi –que sempre enllaça oracions i no mai paràgrafs– o de *en definitiva* –que connecta oracions en 3 de les 4 ocurrences del corpus (158).

- (158) Aquests llibres presenten estàndards de llengua amb marcades diferències, segons cada territori, que porten a la divisió i l'allunyament no sols dialectal, sinó també social. *En definitiva*, porten a la manca d'identificació entre catalans, valencians i illencs. (CU-P3-13)

Els conclusius que enllacen paràgrafs solen introduir l'últim paràgraf i la conclusió global del text, com és el cas dels connectors *fet i fet*, *comptat i debatut* (159) i *en conclusió* (160).

- (159) *Comptat i debatut*, aquesta carta és un referent principal per a la defensa de les arts i en particular de la música. L'autor posa en joc la majoria dels recursos lingüísticodiscursius que podem trobar en els textos argumentatius per tal de conduir l'opinió del lector i mostrar les seues creences i valors, ja que modalització, polifonia i dixi s'interrelacionen d'una manera que és difícil de deslligar. El mestratge de Jordi Savall no rau únicament en demostrar la seua capacitat retòrica, sinó en saber defensar la necessitat d'una educació que s'origina a partir de l'art i la humanitat al mateix temps que critica durament l'única institució responsable de menystenir i mantenir en l'oblit una part essencial de la nostra cultura: el patrimoni musical mil·lenari. (CU-P3-16)
- (160) *En conclusió*, ens trobem davant d'un text magnífic, que utilitza la ironia i la modalització com a base per reivindicar la injustícia que suposa que el poder polític utilitze mecanismes d'alienació per aconseguir el control de la població. (CU-P3-1)

Un altre connector conclusiu que sempre enllaça paràgrafs és *per concloure*, que considerem un cas límit entre la connexió lèxica i la connexió gramatical. En l'ocurrència en què introdueix el paràgraf final, en realitat, no conclou globalment el text ni una seqüència prèvia, sinó que sintetitza un dels aspectes centrals del comentari (els tipus de progressió temàtica de l'article) (161).

- (161) *Per concloure*, la progressió temàtica als dos primers paràgrafs i al cinquè és constant (es parla dels trens, de la seua milloria i empitjorament i de la seua necessitat), mentres que al tercer i al quart la progressió és derivada perquè s'hi introdueixen dos conceptes que són conseqüència de l'empitjorament del servei ferroviari. (CU-P3-2)

En aquest cas, doncs, el connector es fa servir amb un valor disjuntiu de resum (*en resum, en síntesi*), que es relaciona amb el significat consecutiu de conclusió.

En el corpus, també hem anotat com a connexió textual els usos del sintagma preposicional *amb tot açò* (162) i l'adverbi de manera *definitivament* (163) usats amb un valor conclusiu, equivalent a *tot plegat* o *en definitiva*, respectivament.

(162) A més a més, la ironia i el sarcasme també es desprenen per com desplega aquestes raons, simplifica tant els motius que prenen una dimensió sarcàstica.

Amb tot açò, tenim com a resultat un text directe i colpidor en què Pau Vidal expressa clarament la seua opinió. (CU-P3-10)

(163) A més, afegim que els veritables protagonistes de la identitat cultural són els artistes per mitjà d'una seqüència descriptiva: predicats nominals tants músics, actors, ballarins, cineastes [...] (l. 56-57). *Definitivament*, l'autor deixa ben clar que sense els músics, museus vivents de l'art musical, el nostre patrimoni musical quedaria submergit en l'oblit. (CU-P3-16)

Hem marcat aquests casos com a errors de forma, per tal com no es tracta de connectors textuais, sinó de sintagmes que s'usen com a connectors sense ser-ho, en comptes de formes convencionalitzades com a connectors.

4.5. Conclusions

Podem sintetitzar les conclusions de l'anàlisi del corpus d'universitaris com es mostra en la taula 8, que inclou la freqüència de cada tipus de connector i diferencia els usos adequats i els problemàtics.

Taula 8. Connexió textual en el corpus d'universitaris (per significats)

Valor	Significat específic	Total (P1 + P3)	Usos adequats			Usos problemàtics		
			P1	P3	Total	P1	P3	Total
addició	continuació	130 (56 + 74)	15	19	34	41	55	96
	distribució	111 (50 + 61)	17	35	52	33	26	59
	ampliació	14 (4 + 10)	4	8	12	0	2	2
	especificació	12 (4 + 8)	3	6	9	1	2	3
	equiparació	4 (1 + 3)	1	3	4	0	0	0
	Total	271 (115+156)	40	71	111	75	85	160
disjunció	reformulació	15 (5 + 10)	1	1	2	4	9	13
	exemplificació	2 (0 + 2)	0	0	0	0	2	2
	resum	1 (0 + 1)	0	1	1	0	0	0
	Total	18 (5+13)	1	2	3	4	11	15
contrast	oposició	32 (11 + 21)	5	9	14	6	12	18
	concessió	26 (12 + 14)	6	7	13	6	7	13
	Total	58 (23 + 35)	11	16	27	12	19	31
conseqüència	conseqüència lògica	35 (12 + 23)	2	7	9	10	16	26
	conclusió	18 (2 + 16)	1	9	10	1	7	8
	Total	53 (14 + 39)	3	16	19	11	23	34
Total CU		400 (157 + 243)	55	105	160	102	138	240

Sintetitzem, a continuació, les dades més rellevants a partir del tipus semàntic de connector textual per ordre de freqüència. Els connectors més freqüents són els additius, seguits, a molta distància, dels contrastius, els consecutius i els disjuntius. En el corpus d'universitaris hem identificat 271 exemples de connexió (67,75%) expressada per 27 connectors textuais additius i 7 formes que no són connectors additius però que s'usen amb aquesta funció. Solen enllaçar

oracions contigües, tot i que, en algun cas, la idea nova no se suma a l'oració prèvia, sinó a contingut aparegut anteriorment. Formalment, tenen posició inicial d'oració en la majoria de casos. Només en la P3 hi ha estudiants que comencen explorar les possibilitats de mobilitat d'aquests connectors (com *a més*) i els situen en posició medial.

El connector additiu més freqüent és *a més* (58 ocurrences del total de 400, 14,5%, i 21,40% dels 271 additius). La funció més freqüent és la continuïtat (130 contextos, 47,97% del total d'additius). També té una freqüència molt alta la distribució (111 contextos, 40,96%), cosa que és coherent amb el gènere textual en què s'insereixen, el comentari de text. De fet, es tracta de les funcions més freqüents en tot el corpus. Tanmateix, cal notar que més que marcar la distribució de la informació del comentari, basada en els propietats textuais, marquen la linealitat del text comentat. A més, els estudiants recorren a altres recursos per a distribuir el contingut en el text (*en el primer paràgraf, en el cos central del text*) o indicar continuïtat (lèxic com *afegir*, indefinits existencials com *altres* o l'adverbi focal *també*). El sobremarcatge indica que atorguen una gran rellevància a l'explicitació de l'estructuració del comentari mitjançant marques diverses (connectors parentètics i marques lèxiques amb valor metalingüístic) que, en comptes d'alternar, s'acumulen.

Dels 271 casos amb connectors textuais que els universitaris fan servir com a additius, 111 s'anoten com a usos correctes (41,96%) i 160, com a incorrectes o problemàtics (59,04%), una xifra molt elevada. Certament, hi ha casos intermedis que es podrien considerar com a no del tot incorrectes o problemàtics, però fins i tot així resulta significatiu que uns significats tan bàsics presenten tants casos problemàtics o dubtosos.

Hi ha manca de coherència en casos com en la correlació de connectors *d'una banda* i *d'altra banda*, precisament, perquè sovint deixen de percebre's com a correlació. Així, la distribució de la informació es duu a terme encreuant categories i formes variades (*d'una banda/també; d'una banda/tot i això; d'una banda, al primer paràgraf/al segon paràgraf*). També s'anoten problemes d'assignació de valor o de manca de coherència en l'ús de connectors com *de fet*. El problema deriva fonamentalment de la manca d'atenció als continguts que

es volen enllaçar, cosa que ens referma en la idea que els estudiants perceben els connectors com a peces que generen la coherència del text, al marge del significat del text, no que la manifesten. En relació amb això, gràcies a l'anàlisi de la retroacció docent, s'observa que els estudiants no identifiquen una relació bàsica com és l'addició en forma d'especificació, motiu pel qual el docent n'introdueix connectors (*de fet*) en punts en què no n'hi ha (Ø) o com a substitució d'altra mena de connectors (*d'altra banda*).

L'alternança i la copresència de connectors i altres elements de cohesió a què hem fet referència abans sovint condueix al sobremarcatge, que constitueix un dels problemes principals identificats, juntament amb l'ús abusiu. El fet de no percebre la redundància o l'excés pot estar motivat o bé per no parar atenció a la relació semàntica i/o pragmàtica entre els continguts, que és prèvia a la inserció del connector, o bé perquè el connector es percep com una peça buida de significat, tot i que d'aparició necessària atés que, com déiem, genera la coherència en el text.

Un altre problema identificat és l'ús connectiu d'algunes formes no connectives (*darrerament, altrament, contràriament*), que pot relacionar-se amb la semblança formal amb un connector (*finalment, d'altra banda, al contrari*). És possible que l'estudiant els perceba com a sinònims i cerque de no repetir connector en el text. També s'observen aquestes confusions en casos els connectors d'ampliació (*en efecte*), cosa que ens indueix a pensar que de vegades sembla que pot haver-hi una confusió subjacent amb adverbis oracionals modals evidencials (*indubtablement, veritablement*). Potser aquest error de valor –o bé de la manca de consciència del valor d'aquests connectors– es troba a la base de la utilització de connectors d'ampliació en la conclusió dels textos. Tot plegat mostra que hi ha mancances a l'hora de construir textos coherents, així com a l'hora d'identificar valors i funcions dels connectors, fins i tot d'aquells que manifesten significats bàsics com l'addició.

Els connectors textuais contrastius, amb 58 ocurrències (14,59%), són el segon grup més freqüent en el corpus d'universitaris. Hi trobem 6 connectors opositiu (*però* (conjunció), *ara bé, tanmateix, en canvi, això sí i altrament*) i 1 forma no convencionalitzada (*contràriament*), i 6 connectors concessius (*però*

(parentètic), *en tot cas*, *no obstant això*, *tot i això*, *amb tot i així i tot*). Els usos es reparteixen entre adequats (27) i no adequats (31) gairebé al 50%. Quantitativament, el principal ús problemàtic dels opositiu és l'abús de connector, sobre el qual convé destacar que, en alguns casos concrets, és idiosincràtic d'alguns estudiants. Cal recordar que els conceptes que es tracten en els articles d'opinió que es comenten, especialment en la P1, són complexos, amb moltes matisacions i subtileses. És plausible pensar, doncs, que l'estudiant pretén manifestar d'una manera ostensiva el contrast entre els diferents aspectes i que perceba que la inserció del connector és la millor opció com a guia interpretativa. Novament, s'observa que els estudiants tendeixen a 'crear' les relacions de coherència a partir de marques formals, més que a partir de relacions de coherència adequades entre el significat dels segments.

D'altra banda, l'assignació d'un valor consecutiu o conclusiu a connectors concessius (*no obstant això*, *amb tot*) sembla indicar que certes relacions pragmàtiques, potser més complexes, no s'han acabat d'assolir o que hi ha (re)interpretacions inadequades. En altres casos, és possible que haja pogut influir una certa semblança entre algunes formes (*altrament* vs. *d'altra banda*).

En termes generals, l'ús dels connectors de contrast presenta un comportament homogeni en les dues pràctiques, quant al valor (oposició o concessió), la posició i la puntuació (encapçalant oració precedit de punt i seguit de coma), i el tipus de connexió (textual que enllaça oracions). Respecte a la incidència, tot i que, en conjunt, suposen un 0,13% dels mots en totes dues pràctiques, cal notar l'increment en l'ús dels connectors opositiu (P1: 11, P3: 20) i la incorporació d'alguns connectors absents en la P1 (*en canvi*, *això sí*).

Segueixen en freqüència els connectors textuais consecutius, amb 53 ocurrences (13,25%). En el corpus d'universitaris hem identificat 6 connectors consecutius (*així doncs*, *per tant*, *llavors*, *aleshores*, *així i doncs*) i 6 de conclusius (*comptat i debatut*, *al cap i a la fi*, *en definitiva*, *per concloure*, *en conclusió* i *fet i fet*). Quant a la incidència en el corpus, l'expressió de la conseqüència lògica per mitjà de connectors textuais (35 casos) té un pes major que la conclusió discursiva (18 casos). Solen encapçalar l'oració, precedits de

punt i seguits de coma, llevat d'unes poques ocurrències de connectors consecutius (*llavors, doncs*).

Els connectors consecutius introdueixen una conseqüència lògica que es deriva del contingut anterior. Potser per aquest motiu enllacen majoritàriament oracions i no paràgrafs, i destaca l'alta incidència d'alguns connectors consecutius en el nivell de connexió oracional (*per tant* amb 19 casos, P1: 9, P3: 10, enfront de 15 usos textuais). Alguns dels problemes de coherència que s'observen en el corpus són el valor assignat al connector o als segments que pretenen enllaçar i l'abús de connectors.

D'altra banda, els connectors conclusius marquen la cloenda del text i introdueixen una conclusió, que pot ser parcial o de tot el text. En el corpus, s'observa que els connectors conclusius que enllacen oracions introdueixen la conclusió d'una seqüència o d'un aspecte previs (*al cap i a la fi, en definitiva*); en canvi, aquells que sempre enllacen paràgraf, introdueixen la conclusió global del text (*fet i fet, comptat i debatut, en conclusió*). En els casos en què no expressen en rigor conclusió, presenten un valor disjuntiu de resum (*per concloure* equivalent a *en síntesi*), que es relaciona amb el significat consecutiu de conclusió. Respecte als conclusius, s'observa l'ús de formes no connectives com a substituïts de connectors de conclusió. A la base de l'equívoc pot haver-hi la semblança formal (*definitivament* vs. *en definitiva*) o una suposada equivalència semàntica (*amb tot açò* vs. *tot plegat*). En qualsevol cas, palesen una confusió entre categories i funcions, i un afany per marcar, adequadament o no, formalment les relacions de coherència.

Finalment, dels connectors textuais disjuntius (de reformulació, d'exemplificació i de resum) només n'identifiquem 18 casos (4,5%), dels quals 13 corresponen a P3, cosa que sembla indicar una millora. Quantitativament, l'expressió de la reformulació presenta una incidència major (15 de 18,83,33%, dels quals 11 corresponen a *és a dir*). En aquest sentit, convé destacar que els universitaris tendeixen a reformular les idees en el nivell oracional (*és a dir*, 22 casos; P1: 7; P3: 15), més que textualment (*és a dir*, 11; P1: 3, P3: 8), amb un increment substancial d'aquesta mena de reexpressió en la P3. Cal notar que la reformulació també es duu a terme per altres mitjans, com la locució prepositiva

com ara (22 casos). Tot plegat indica que els universitaris tracten de fer més comprensibles o esclarir els conceptes per al lector per mitjà de la reformulació i que tendeixen a formalitzar-la en el nivell de connexió oracional o per altres mecanismes diferents dels connectors parentètics d'aquesta mena.

Observem una incidència més baixa dels connectors textuais d'exemplificació o de resum en el corpus. En el cas de l'exemplificació, com adés, es tendeix a oferir mostres o concrecions del contingut previ en el nivell oracional (*per exemple*, 12 casos; P1: 5, P3: 7) per sobre del textual (*per exemple*, P3: 2). D'altra banda, atès que el resum es relaciona amb l'addició, en el sentit que afegeix informació que marca el final del text, és plausible que els universitaris opten per fer servir connectors additius que indiquen seqüència (*finalment, per acabar, per últim*) que podrien commutar-se en algun context per connectors de resum. Igualment, el resum es relaciona amb el valor consecutiu de la conclusió, per la qual cosa és possible que tendisquen a fer servir connectors conclusius (*per concloure*) amb un valor de recapitulació que també podria dur a terme un connector disjuntiu de resum.

Quant als casos problemàtics, l'afany per oferir una forma alternativa a través de la reformulació pot ser la causa que s'inserten connectors consecutivament o de manera repetida (*és a dir, en altres paraules*), entre segments que ben bé no són equivalents o que no constitueixen realment una reformulació. A més de l'ús abusiu, s'observa una tendència a resoldre com a connexió textual construccions que corresponen a connexions oracionals, ja que el segon membre no és una oració completa, sinó un sintagma, de manera que es desdibuixa el límit entre la connexió oracional i textual. En aquest sentit, és possible que en aquestes construccions també pugui influir la manca de domini de les normes de puntuació, abans que no problemes amb l'ús de connectors.

En conclusió, el corpus d'universitaris mostra un predomini clar dels connectors additius, tot i que amb un repertori reduït que produeix una repetició de formes. L'ús dels connectors s'incrementa globalment de la P1 (155 casos) a la P3 (241). Els universitaris fan servir els connectors parentètics amb ús fonamentalment textual, amb poca representació en el nivell oracional, en què sobretot enllacen oracions, no paràgrafs. Els usos problemàtics (240, 60%)

superen els adequats (160, 40%). Cal destacar que els usos problemàtics són menors en P3 (138 de 243, 56,79 %) que en P1 (102 de 157, 64,97%), però continuen essent molt alts. Els principals problemes són: l'abús de connectors, el sobremarcatge, problemes de coherència (tant en la interpretació inadequada del valor del connector com en incongruències en el context), l'ús de formes no connectives o no existents i problemes relacionats amb una puntuació incorrecta.

Capítol 5. Anàlisi dels connectors textuais en el corpus d'estudiants d'EOI

En els apartats següents s'analitzen les formes que funcionen com a connectors textuais en el corpus d'estudiants d'Escola Oficial d'Idiomes. Amb la finalitat d'emmarcar-ne l'ús en aquest àmbit educatiu, revisem en l'apartat 5.1 quin tractament reben en els diversos documents marc que en regulen l'ensenyament (MECR i *Companion volume*, el Reial Decret 1041/2017 i el Decret 242/2019). En l'apartat 5.2, analitzem els connectors del corpus model, corpus de referència que es va utilitzar per a la seqüència didàctica que va servir per a obtenir el corpus d'estudiants d'EOI. En l'apartat 5.3, analitzem el corpus d'estudiants d'EOI. Tanquem el capítol sintetitzant els resultats del corpus d'estudiants i comparant-los amb els del corpus model. Cal tenir en compte que hem mantingut els textos tal com els van escriure els estudiants, sense esmenar-hi cap error.

5.1. L'ensenyament dels connectors en les Escoles Oficials d'Idiomes: marc normatiu

Per tal d'analitzar l'ús dels connectors textuais en les produccions d'estudiants adults de català a les EOI, esdevé necessària una revisió prèvia del tractament que reben en els documents curriculars i de referència que regulen aquests ensenyaments no universitaris. Els ensenyaments d'idiomes tenen com a objectiu capacitar l'alumnat per a l'ús adequat dels diferents idiomes, fora de les etapes ordinàries del sistema educatiu. Per a possibilitar-ho, despleguen els nivells competencials, els continguts, els criteris d'avaluació, etc. necessaris a partir de dos documents curriculars de referència: el Reial Decret 1041/2017 i el Decret 242/2019.⁷¹

71 Es poden consultar en l'apartat Currículum i legislació de la pàgina web de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, accessible en <http://eoi.gva.es/va/curriculums/legislacio>.

El Reial Decret 1041/2017 de 22 de desembre promulgat pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, pel qual queden fixades les exigències mínimes del nivell bàsic a efectes de certificació, estableix el currículum bàsic dels nivells Intermedi B1, Intermedi B2, Avançat C1 i Avançat C2 dels Ensenyaments d'idiomes de règim especial. Aquest decret estableix un marc de mínims, quant als objectius, els continguts i les competències o els criteris d'avaluació per als 6 nivells comuns per a tot l'Estat espanyol.

El Decret 242/2019 de 25 d'octubre, d'establiment dels ensenyaments i del currículum d'idiomes de règim especial a la Comunitat Valenciana, promulgat per la Generalitat Valenciana i d'abast autonòmic, configura els currículums dels diferents nivells de tots els idiomes que s'imparteixen en les escoles d'idiomes al nostre territori a partir del que estableix el Reial Decret 1041/2017.

Cal remarcar que tant l'un com l'altre concreten i activen els principis establerts en l'àmbit europeu pel *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume* (2020) (a partir d'ara, CV), que suposa la compleció del *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment* (2001) –que citem per la traducció al català *Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar* (2003)–, el qual continua vigent.

Per tant, els documents de referència en què s'emmarca l'ensenyament del català a les EOI són:

- a) el Marc Europeu Comú de Referència (MERC, 2003)⁷² i el *Companion volume* (CV, 2020)⁷³, que el desenvolupa, pretenen ser una base comuna en l'àmbit europeu per a l'elaboració de programes de llengua, materials

72 Consell d'Europa (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Estrasburg: Council of Europe Publishing. Per a la traducció al català, Ministeri d'Educació, Joventut i Esports del Govern d'Andorra, Departament de Cultura i Departament d'Ensenyament de la Generalitat Catalana i Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears (2003). *Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar*, disponible en <https://links.uv.es/3K1FrXt>.

73 Consell d'Europa (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*, Estrasburg: Council of Europe Publishing, disponible en www.coe.int/lang-cefr. De moment, no hi ha versió en català.

didàctics, proves, etc. No proporcionen, doncs, continguts específics, sinó orientacions metodològiques, de contingut, curriculars, etc., per competència i per nivells;

- b) el Reial Decret 1041/2017 (en endavant, RD2017), que fixa els mínims dels nivells B1 a C2 dels Ensenyaments d'idiomes de règim especial;⁷⁴
- c) el Decret 242/2019 (a partir d'ara, D2019) de 25 d'octubre que estableix el currículum d'idiomes de règim especial a la Comunitat Valenciana per a tots els nivells.⁷⁵

Tal com assenyala el RD2017,

El currículum bàsic dels nivells intermedi B1, intermedi B2, avançat C1 i avançat C2 incorpora aquest ric aparell descriptiu [el Marc] recollint, per a cada nivell i activitat de llengua (comprensió de textos, orals i escrits; producció i coproducció de textos, orals i escrits, i mediació), el que l'alumnat ha de ser capaç de fer en diversos àmbits i situacions (objectius), les competències i continguts –coneixements, destreses i actituds– que ha d'adquirir i desenvolupar per a això (competències i continguts) i el grau de domini amb què se'n pot sortir en cada activitat (criteris d'avaluació). (2017: 8)

Malgrat l'objectiu comú, els documents presenten diferències substancials d'abast i d'enfocament. D'una banda, com acabem d'apuntar, se circumscriuen a àmbits diferents: europeu (MECR, CV), estatal (RD2017) i autonòmic (D2019). D'altra, el MECR i el CV presenten un enfocament comunicatiu i orientat a l'acció, igual com el Reial Decret estatal (RD2017), que té una perspectiva competencial, relacionada amb la realització de tasques reals que

74 Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2017) Real Decreto 1041/2017, de 22 de diciembre, por el que se fijan las exigencias mínimas del nivel básico a efectos de certificación, se establece el currículo básico de los niveles Intermedio B1, Intermedio B2, Avanzado C1, y Avanzado C2, de las Enseñanzas de idiomas de régimen especial reguladas por la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, y se establecen las equivalencias entre las Enseñanzas de idiomas de régimen especial reguladas en diversos planes de estudios y las de este real decreto. BOE 311, de 23/12/2017. El document està disponible en: <https://www.boe.es/eli/es/rd/2017/12/22/1041/con>. Per a la versió en català: https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2017/12/23/pdfs/BOE-A-2017-15367-C.pdf

75 Conselleria d'Educació, Cultura i Esport (2019). Decret 242/2019, de 25 d'octubre, d'establiment dels ensenyaments i del currículum d'idiomes de règim especial a la Comunitat Valenciana. [2019/10415]. Es pot consultar el document en https://dogv.gva.es/datos/2019/11/07/pdf/2019_10415.pdf

s'originen en els àmbits personal, públic, educatiu o acadèmic, i ocupacional o professional dels aprenents, com s'assenyala en el RD2017,

Des de la publicació del Marc el 2001, i amb la finalitat de procurar una transparència i una coherència més grans en l'ús d'aquest, el Consell d'Europa ha desenvolupat i fomentat l'extensió de la descripció dels nivells comuns de referència, és a dir, de les activitats de llengua, de les competències requerides per a la realització de les activitats esmentades i dels indicadors del grau de qualitat amb què els usuaris de l'idioma posen en joc aquestes competències segons que les demanin les tasques que han de dur a terme al món real, en els àmbits personal, públic, educatiu o acadèmic, i ocupacional o professional. (2017: 8)

De fet, justament aquest canvi de paradigma, orientat a l'acció, és allò que presideix l'esperit del MECR i del CV, cosa que comporta un trencament substancial amb altres perspectives basades en l'assoliment lineal d'una sèrie de continguts, com remarca el mateix CV (2020: 28):

The CEFR's action-oriented approach represents a shift away from syllabuses based on a linear progression through language structures, or a pre-determined set of notions and functions, towards syllabuses based on needs analysis, oriented towards real-life tasks and constructed around purposefully selected notions and functions. This promotes a "proficiency" perspective guided by "can do" descriptors rather than a "deficiency" perspective focusing on what the learners have not yet acquired. The idea is to design curricula and courses based on real-world communicative needs, organised around real-life tasks and accompanied by "can do" descriptors that communicate aims to learners. Fundamentally, the CEFR is a tool to assist the planning of curricula, courses and examinations by working backwards from what the users/learners need to be able to do in the language.

En sentit contrari, es pot observar que, en el cas del decret autonòmic (D2019), la presentació dels continguts es duu a terme majoritàriament com un conjunt de continguts per assolir de manera lineal. Aquest enfocament es manifesta en la seqüenciació del continguts dels apartats de 'Gramàtica' (Nom, Pronom, Article, Adjectiu, Verb, Adverbi i Preposició), de 'Discurs (Adequació, Coherència i Cohesió) de 'Lèxic i semàntica' (Vocabulari, Significat, Formació de paraules i Derivació de paraules) i de 'Pronunciació i ortografia'.

Per la nostra part, ens proposem de dur a terme una revisió del tractament que reben els connectors en els documents de referència esmentats, atès que constitueixen el marc de què parteixen tots els actors implicats en la docència, l'avaluació o la creació de materials.⁷⁶ Com remarca Torre (2017: 3), que compara el MERC i Plan Curricular de l'Instituto Cervantes (PCIC), l'anàlisi es planteja amb el propòsit “[...] de averiguar qué indicaciones nos ofrecen y si realmente pueden constituir un apropiado punto de partida que nos permita llegar a los siguientes niveles de concreción curricular en la tarea de enseñar-aprender marcadores discursivos.” En la revisió, ens centrem en el nivell avançat C2, ja que és el nivell dels estudiants del corpus que analitzarem en aquest mateix capítol. En aquells casos, però, en què calga ampliar el punt de vista remetrem a com es presenten els connectors en altres nivells.

5.1.1. El tractament dels connectors en el Marc Europeu Comú de Referència

En el marc de l'ensenyament comunicatiu, es parteix del concepte de competència comunicativa, com a objectiu per desenvolupar. La competència comunicativa està composta per les competències lingüístiques, sociolingüístiques i pragmàtiques (MECR, § 5.2). Al seu torn, les competències pragmàtiques inclouen la competència funcional (amb què es duen a terme funcions comunicatives), la competència organitzativa (amb què els missatges se seqüencien segons uns esquemes interactius i transaccionals) i la competència discursiva (amb què s'organitzen, s'estructuren i s'ordenen els missatges).

L'ús de connectors es relaciona sobretot amb la competència discursiva (MECR, § 5.2.3.1), que inclou la capacitat de dirigir i estructurar el discurs per part de l'aprenent en relació a l'organització temàtica, la coherència i la cohesió o l'organització lògica. L'escala de coherència i cohesió des del nivell A1 fins al nivell C2 que proposa el MERC es mostra, en ordre descendent, en la figura 1.

⁷⁶ Així mateix, aquests també menen la praxi docent envers una determinada metodologia –especialment, el MECR i el CV–, i constitueixen la base per a la creació de materials didàctics.

COHERÈNCIA I COHESIÓ	
C2	Pot crear un text coherent i cohesionat utilitzant d'una manera completa i adequada una varietat d'estructures organitzatives i una gamma àmplia de mecanismes de cohesió.
C1	Pot produir un discurs clar, fluid i ben estructurat que demostra un ús controlat d'estructures organitzatives, connectors i mecanismes de cohesió.
B2	Pot utilitzar amb eficàcia una gran varietat de connectors per indicar clarament les relacions entre les idees. Pot utilitzar un nombre limitat de mecanismes de cohesió per enllaçar els enunciats i crear un discurs clar i coherent, encara que es pugui posar nerviós en intervencions llargues.
B1	Pot connectar una sèrie d'elements breus, simples i distints per crear una seqüència d'elements cohesionada i lineal. Pot utilitzar els connectors més freqüents per enllaçar frases senzilles a fi d'explicar una història o descriure alguna cosa sota la forma d'una llista senzilla d'elements.
A2	Pot enllaçar grups de paraules amb connectors simples com <i>i</i> , <i>però</i> i <i>perquè</i> .
A1	Pot enllaçar paraules o grups de paraules amb connectors molt elementals com ara <i>i</i> o <i>aleshores</i> .

Figura 1. Escala de coherència i cohesió en la competència discursiva
(MECR, 2003: § 5.2.3.1)

Observem que la referència als connectors és desigual. En els nivells A es remet als connectors bàsics, fonamentalment conjuncions (*i*, *però*, *perquè*) i un connector parentètic (*aleshores*). En els nivells B es refereixen específicament a connectors i elements de connexió vinculats a la cohesió. En els nivells C es parla de mecanismes de cohesió en general i, en el cas del C1, se separen connexió i mecanismes de cohesió, com si foren coses diferents (i, per tant, els connectors no foren mecanismes de cohesió). Així, en els nivells B1 i B2, hi ha una referència directa als connectors: en el nivell B1, enllaçarien una sèrie d'elements curts i senzills, en què no queda clar si es tracta de connectors oracionals o textuais; en el nivell B2, formarien part del nombre limitat dels mecanismes de cohesió amb què converteixen les frases en un discurs coherent, en què semblen referir-se a connectors textuais (cfr. Torre, 2017: 7). En el cas dels nivells C1 i C2, la menció als connectors és implícita i es vincula a l'increment de la varietat d'estructures organitzatives i el ventall –“una àmplia

sèrie”– de mecanismes de cohesió en C2. Tal com estan redactats els descriptors, la diferència competencial entre nivells sembla implicar no sols un augment del domini (“major varietat, ús adequat”), sinó un l’augment en el repertori (“una àmplia sèrie”).

Així mateix, en la presentació de les escales dels descriptors en el nivell C2 comprovem que no hi ha cap referència explícita als connectors, com tampoc no apareixen explícitament quan es formula l’escala global corresponent als perfils d’usuari (figura 2).

Usuari experimentat C2	Pot comprendre sense esforç pràcticament tot el que llegeix o escolta. Pot resumir informació procedent de diferents fonts orals o escrites, reconstruir fets i arguments, i presentar-los d’una manera coherent. Pot expressar-se espontàniament, amb fluïdesa i precisió, distingint matisos subtils de significat fins i tot en les situacions més complexes.

Figura 2. Nivell comú de referència: Escala global (usuari experimentat C2),
MECR (2003: § 3.3)

Fixem-nos que la menció explícita als connectors apareix en el nivell immediatament anterior (C1). En aquest cas es vinculen a l’organització del text i a la cohesió (figura 3).

Usuari experimentat C1	Pot comprendre una àmplia gamma de textos llargs i complexos, i en reconeix el sentit implícit. Pot expressar-se amb fluïdesa i espontaneïtat sense haver de cercar d’una manera gaire evident paraules o expressions. Pot utilitzar la llengua de manera flexible i eficaç per a propòsits socials, acadèmics i professionals. Pot produir textos clars, ben estructurats i detallats sobre temes complexos, i demostra un ús controlat d’estructures organitzatives, connectors i mecanismes de cohesió.

Figura 3. Nivell comú de referència: Escala global (usuari experimentat C1),
MECR, 2003: 44)

Potser es pot pressuposar que en el nivell C1 l'ús de connectors ha d'estar ja fixat i, doncs, l'objectiu didàctic es desplaça a operacions més globals en el nivell C2.

Entre les activitats de producció escrita (MECR, 2003: § 4.4.1.2), l'escala de producció escrita global del nivell C2 apunta a la complexitat del text i l'eficàcia comunicativa, com es veu en la figura 4.

PRODUCCIÓ ESCRITA GLOBAL

C2	Pot escriure textos complexos de manera clara i fluida, amb un estil apropiat i eficaç i una estructura lògica que ajuda el destinatari a trobar els punts importants.

Figura 4. Escala de la producció escrita global (C2) (MECR, 2003: § 4.4.1.1)

Cal notar que en el descriptor l'estructura lògica del text es concep com una guia de les inferències de l'interlocutor, un dels trets propis dels connectors. Aquesta idea es replica en la subescala d'escriptura d'assajos i informes, que inclou textos argumentatius, com els que analitzem en aquest capítol (figura 5).

ASSAJOS I INFORMES

C2	Pot produir, de manera clara i fluida, informes, articles o escrits complexos que presenten una argumentació o una apreciació crítica d'obres literàries i projectes d'investigació. Pot dotar els seus textos d'una estructura lògica, apropiada i eficaç, que ajuda el lector a trobar les idees importants.

Figura 5. Subescala de la producció escrita (assajos i informes) (C2) (MECR, 2003: § 4.4.1.1)

Tant en aquest cas com en l'anterior, el MECR remet implícitament al valor procedimental, que guia les inferències dels interlocutors, característic dels connectors. Justament, la manca d'explicitud i de sistematicitat en les referències a la connexió i els connectors fa que la proposta del MECR no sempre siga una bona guia per a docents o per a elaborar materials. S'hi observa confusió de categories (conjuncions i connectors no es diferencien ni relacionen adequadament) i no sembla distingir-se l'ús oracional del textual). Com han indicat altres autors com Fuentes i Brenes (2023) en referència a l'espanyol

com a llengua estrangera, tot plegat pot conduir a una manca de sistematització o a inconsistències en els materials didàctics o en els currículums derivats del MEQR.

5.1.2. El tractament dels connectors en el *Companion volume*

La publicació el 2020 de la versió definitiva del *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion Volume* (CV) va suposar l'ampliació i l'actualització del MEQR, les línies generals del qual continuen vigents. En el nou volum, s'amplien les conceptualitzacions i es despleguen els continguts i els descriptors de la mediació, i la competència plurilingüe i pluricultural, entre altres.

En relació amb els connectors, apareixen ara vinculats a àmbits com el processament de textos, com una de les estratègies de comprensió proposades (CV, 2020: § 3.1.2).

[...] exploiting linguistic clues: from numbers and proper nouns, through word/sign roots, prefixes and suffixes, temporal connectors and logical connectors, to skilled use of a variety of strategies.

En aquest cas, es refereixen als connectors lògics i temporals (conjuncions, fonamentalment) com a elements que poden guiar la comprensió del text. Ara bé, en l'escala per a identificar les claus i inferir (comprensió oral, signada i escrita), tan sols apareixen explícitament en el nivell B1 (connectors “numèrics”, és a dir, marques gràfiques, temporals i lògics) (figura 6), sense cap al·lusió en la resta dels nivells.

B1	Can exploit different types of connectors (numerical, temporal, logical) and the role of key paragraphs in the overall organisation in order to better understand the argumentation in a text. Can extrapolate the meaning of a section of a text by taking into account the text as a whole. Can identify the meaning of unfamiliar words/signs from the context on topics related to their field and interests. Can extrapolate the meaning of occasional unknown words/signs from the context and deduce sentence meaning, provided the topic discussed is familiar.
	Can make basic inferences or predictions about text content from headings, titles or headlines. Can watch or listen to a short narrative and predict what will happen next. Can follow a line of argumentation or the sequence of events in a story, by focusing on common logical connectors (e.g. however, because) and temporal connectors (e.g. after that, beforehand). Can deduce the probable meaning of unknown words/signs in a text by identifying their constituent parts (e.g. identifying roots, lexical elements, suffixes and prefixes).

Figura 6. Escala ‘Identificar les claus i inferir (comprensió oral, signada i escrita)’ (B1) (CV, 2020: § 3.1.2)

Tornem a veure, doncs, asimetries i manca d’explicitud. En les tasques d’expressió escrita, no es resolen les incoherències del MECR, com es veu en l’escala d’expressió escrita en general (figura 7).

	Overall written production
C2	Can produce clear, smoothly flowing, complex texts in an appropriate and effective style and a logical structure which helps the reader identify significant points.
C1	Can produce clear, well-structured texts of complex subjects, underlining the relevant salient issues, expanding and supporting points of view at some length with subsidiary points, reasons and relevant examples, and rounding off with an appropriate conclusion. Can employ the structure and conventions of a variety of genres, varying the tone, style and register according to addressee, text type and theme.
B2	Can produce clear, detailed texts on a variety of subjects related to their field of interest, synthesising and evaluating information and arguments from a number of sources.
B1	Can produce straightforward connected texts on a range of familiar subjects within their field of interest, by linking a series of shorter discrete elements into a linear sequence.
A2	Can produce a series of simple phrases and sentences linked with simple connectors like “and”, “but” and “because”.
A1	Can give information about matters of personal relevance (e.g. likes and dislikes, family, pets) using simple words/signs and basic expressions. Can produce simple isolated phrases and sentences.
Pre-A1	Can give basic personal information (e.g. name, address, nationality), perhaps with the use of a dictionary.

Figura 7. Escala ‘Overall written production’ (CV, 2020: § 3.2.1.2)

Com s’observa, continua havent-hi referències implícites en C2, C1 i B2, al·lusions directes generals en B1 (*connected texts*) i referències concretes a

simple connectors (*and, but, because*) en A2 (CV, 2020: § 3.2.1.2). Com en el MEQR, l'esquema es trasllada a la resta d'escalles que deriven d'aquesta, com la de la redacció d'assajos i informes:

[...] complexity of discourse: from linking sentences with simple connectors to smoothly flowing expositions with effective logical structure. (CV, 2020: § 3.2.1.2, 68)

En el CV, és interessant que es destake l'evolució per a assolir la complexitat discursiva pròpia dels nivells C, tot i que no hi haja cap indicació explícita del camí a seguir entre l'ús de les conjuncions bàsiques (*simple connectors*) fins a l'assoliment d'una estructura lògica i eficaç.

En la mateixa línia, trobem l'escala de coherència i cohesió de la competència pragmàtica per al nivell C2 (figura 8).

	Coherence and cohesion
C2	Can create coherent and cohesive text making full and appropriate use of a variety of organisational patterns and a wide range of cohesive devices.

Figura 8. Escala de coherència i cohesió (C2) (CV, 2020: § 5.3)

En aquest cas, malgrat que es manté l'escala, s'introdueix una especificació sobre la varietat dels mecanismes de cohesió i dels connectors per als nivells C: “[...] varying the types of cohesive devices used, with fewer “clunky” connectors (C levels)”. (CV, 2020: 140). Encara que és ben rellevant per a l'ensenyament que es marque que el que cal ampliar és la gamma de mecanismes de cohesió més que no la quantitat de connectors, considerem que la qualificació de *connectors toscos* (*clunky connectors*) és, com a mínim, inespecífica i no suposa una guia fiable per a la selecció de continguts relacionats amb els connectors per als esmentats nivells. D'altra banda, el nou terme no apareix en la redacció de l'apartat de coherència del quadre de l'avaluació escrita.

Can create coherent and cohesive texts making full and appropriate use of a variety of organisational patterns and a wide range of *connectors* and other cohesive devices. (CV, 2020: Appendix 4, 187)

En conjunt, el CV (2020) parteix d'una visió més completa dels connectors que no el MECR (2003), motiu pel qual els incorpora en les estratègies de comprensió lectora. No resol, però, les mancances del MECR (referències implícites, asimetries). En sentit contrari, incorpora indefinicions sobre l'ús (*clunky connectors*) o l'adquisició de connectors (dels *simple connectors* a un text complex discursivament), o presenta incongruències entre els descriptors i els quadres d'avaluació, la qual cosa pot traslladar-se als materials, currículums o proves basats en aquest document marc.

5.1.3. El tractament dels connectors en el Reial Decret de 2017

El Reial Decret (RD2017) estableix el currículum bàsic des del nivell intermedi B1 al nivell Avançat C2 per als Ensenyaments d'idiomes de règim especial.⁷⁷ Aquests ensenyaments tenen per objectiu capacitar l'alumne perquè no tinga cap limitació comunicativa en tots els àmbits (personal, públic, acadèmic, professional) i en qualsevol context nivell.

[...] l'alumnat ha d'adquirir les competències que li permetin utilitzar l'idioma amb una naturalitat total per participar en tot tipus de situacions, en els àmbits personal, públic, acadèmic i professional, que requereixin comprendre, produir, coproduir i processar una gamma àmplia de textos orals i escrits extensos i complexos, que versin sobre temes tant abstractes com concrets de caràcter general i especialitzat, tant fora com dins del camp d'especialització propi, en una gran varietat d'accents, registres i estils, i amb un ric repertori lèxic i estructural que inclogui expressions idiomàtiques, col·loquials, regionals i especialitzades i permeti apreciar i expressar matisos subtils de significat. (RD, 2017: 49)

77 Citem segons la versió en català del Reial Decret, disponible en https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2017/12/23/pdfs/BOE-A-2017-15367-C.pdf.

L'enfocament metodològic proposat en el RD2017 és competencial, amb objectius d'aprenentatge específics per a la comprensió de textos orals, comprensió de textos escrits, producció i coproducció de textos orals, producció i coproducció de textos escrits, i mediació.

Hi ha tres referències explícites als connectors en el RD2017, dues de les quals apareixen en els criteris d'avaluació de la producció i producció dels textos orals, en el nivell intermedi B1 (a) i en el nivell avançat C1 (b).

- a) Utilitza amb la deguda correcció i flexibilitat estructures sintàctiques d'ús freqüent segons el context comunicatiu, i empra en general adequadament els recursos de cohesió textual més comuns (entonació, repetició lèxica, el·lipsi, dixi personal, espacial i temporal, marcadors discursius i conversacionals, i connectors comuns), enllaçant una sèrie d'elements breus, concrets i senzills per crear una seqüència cohesionada i lineal. (B1) (RD, 2017: § 2.3, 15)
- b) Estructura bé i clarament el seu discurs, mostrant un ús adequat de criteris d'organització i un bon domini d'una gamma àmplia de connectors i mecanismes de cohesió propis de la llengua oral segons el gènere i tipus textual. (C1) (RD, 2017: § 2.3, 42)

L'altra menció apareix en els criteris d'avaluació de la producció i coproducció de textos escrits del nivell intermedi B1.

Mostra un control raonable d'estructures sintàctiques d'ús freqüent i utilitza mecanismes simples de cohesió (repetició lèxica, el·lipsi, dixi personal, espacial i temporal, juxtaposició i *connectors bàsics*), enllaçant una sèrie d'elements breus, concrets i senzills per crear una seqüència cohesionada i lineal. (RD, 2017: § 4.3, 20)

En general, no hi ha referència explícita als connectors, però es pot inferir ben fàcilment el paper dels connectors textuais en la competència i els continguts discursius (c) i el dels connectors oracionals (conjuncions) en la competència gramatical i continguts sintàctics (d).

- c) Cohesió textual: organització interna del text escrit. Inici, desenvolupament i conclusió de la unitat textual: mecanismes iniciadors (presa de contacte, etc.); introducció del tema; tematització; desenvolupament del discurs: desenvolupament temàtic (manteniment del tema: correferència; el·lipsi;

repetició; reformulació; èmfasi. Expansió temàtica: exemplificació; reforç; contrast; introducció de subtemes. Canvi temàtic: digressió; recuperació del tema); conclusió del discurs: resum/recapitulació, indicació de tancament textual i tancament textual. (RD, 2017: § 4.2.4.2, 61)

- d) [...] –relacions lògiques de conjunció, disjunció, oposició, contrast, concessió, comparació, condició, causa, finalitat, resultat i correlació (RD, 2017: § 4.2.5, 61)

Aquesta diferència entre relacions lògiques, incloses en la competència i continguts sintàctics, i organització del text, com a centre de la competència discursiva, condueix a separar els significats vehiculats en el nivell oracional (suposadament per les conjuncions) dels vehiculats en l'ús textual. Així, certes funcions, que també apareixen en el nivell textual, com el contrast, semblen quedar ubicades només en el nivell oracional.

En aquest sentit, considerem que el fet de separar l'expressió de les relacions lògiques de la coherència i introduir-la en els continguts sintàctics pot dificultar tant la transposició del currículum als materials didàctics com l'avaluació, precisament perquè en alguns dels criteris d'avaluació el RD2017 vincula coherència i cohesió, com en (e).

- e) Crea textos escrits coherents i cohesionats fent un ús complet i apropiat d'una varietat de criteris d'organització i d'una gran diversitat de mecanismes de cohesió. (RD, 2017: § 4.3, 62)

Igual com en els casos anteriors, en la majoria dels descriptors dels criteris d'avaluació es pot pressuposar l'actuació dels connectors, com en (f) i (g), tot i que no s'hi explicita.

- f) Escriu textos complexos amb claredat i fluïdesa, amb un estil apropiat i eficaç i una estructura lògica que ajuden el lector a trobar les idees significatives, exempts d'errors i en què transmet amb precisió matisos subtils de significat, inclosos els usos al·lusius de l'idioma. (RD, 2017: § 4.3, 62)
- g) Argumenta sobre un assumpte complex adaptant-ne l'estructura, el contingut i l'èmfasi amb la finalitat de convèncer de la validesa de la seva postura diferents tipus de destinataris. (RD, 2017: § 4.3, 62)

El RD2017 detalla molt més les competències i els continguts que no el MECR o el CV. Tanmateix, pel que fa als connectors hi predominen les al·lusions implícites. D'altra banda, incorpora una de les funcions bàsiques dels connectors, l'expressió de relacions lògiques, als continguts sintàctics, de manera que deslliga certes operacions, com el contrast, de la coherència i la cohesió. Aquestes inconsistències poden afectar sobretot a l'avaluació, atés que el RD és el marc que regula els currículums elaborats en l'àmbit autonòmic i, com a conseqüència, influir en els plantejaments didàctics dels materials.

5.1.4. El tractament dels connectors en el Decret 242/2019

El Decret 242/2019 (D2019) estableix els ensenyaments i el currículum d'idiomes de règim especial que depenen de Generalitat Valenciana. A més dels aspectes comuns a tots els idiomes, que són els que estableix el Reial Decret 1041/2017, en el decret autonòmic valencià es despleguen els continguts lingüístics de cada idioma. En aquest cas, l'enfocament s'aparta del MERC, per tal com no és competencial ni comunicatiu, sinó que els continguts s'aborden amb una perspectiva més prescriptiva que no basada en l'ús.

En els continguts de gramàtica no hi ha cap referència explícita als connectors. Els elements de cohesió que hi apareixen són les conjuncions, amb què sembla emfatitzar-se més els aspectes normatius que no l'ús o la funció (figura 9).

- Formes i usos de les conjuncions de coordinació i de subordinació. Supressió inapropiada de la conjunció *que* en alguns contextos (*Us preguem que desconnecteu els mòbils. Això sí que és de veres*). Ús inapropiat de *conforme* i *segons* com a conjuncions (**Conforme ve, no esperes res bo. Entraran *segons arriben*). Usos de la conjunció temporal *mentres/mentre*, la locució conjuntiva *mentres que / mentre que* i l'adverbi *mentrestant*. Usos i col·locacions de la conjunció *però*. Usos propis de conjuncions i locucions conjuntives (*posat que, doncs, amb que, tal com, sempre que...*). Conjuncions arcaiques o literàries (*àdhuc, car, jatsia, nogensmenys, puix, puix que...*).

Figura 9. Formes i usos de les conjuncions de coordinació i subordinació
(C2) (Decret 242/2019)

En els objectius de l'apartat del discurs, es reproduïx el contingut heretat del MEQR, d'ací l'esment a *una àmplia sèrie de connectors* (figura 10).

- Producció d'un discurs coherent, cohesionat i adequat a la situació comunicativa. Utilització de manera apropiada d'estructures organitzatives variades, una àmplia sèrie de connectors i altres mecanismes de cohesió.

Figura 10. Objectius del discurs (C2) (Decret 242/2019)

Tanmateix, en l'apartat del discurs, es tracta específicament de la connexió, com es veu en la figura 11.

- Connexió. Formes i funcions. Categories lèxiques dels connectors. Connectors oracionals, connectors textuals i marcadors discursius. Mecanismes lèxics de cohesió textual: de referència i de sentit. Progressió temàtica. Isotopies.

Figura 11. La connexió en el nivell C2 (Decret 242/2019)

Ací convé notar la barreja terminològica. Semblen classificar els connectors en oracionals, textuals i marcadors discursius, cosa que condueix a una confusió categorial greu. Encara més, s'inclouen dins de la connexió els denominats “mecanismes lèxics de referència i de sentit”; en canvi, no se sap on queden els gramaticals, com la pronominalització. La barreja de conceptes i de nivells és molt important i pot contribuir a problemes de transposició didàctica.

Hi ha casos en què, tot i no haver-hi al·lusió directa als connectors, es podria fàcilment desprendre el paper d'aquests, com en algunes de les expressions i mecanismes de “desenvolupament del discurs” (reformulació, exemplificació, contrast, conseqüència, “rebuig del tema”, digressió) (figura 12).⁷⁸

78 Sorprén el concepte de “rebuig de tema”, que no té cap mena de tradició en la lingüística teòrica o aplicada a l'ensenyament.

- Expressions i mecanismes de desenvolupament del discurs. Manteniment del tema: correferència; anàfora, catàfora i dixi (personal, espacial i textual); repetició (sinonímia, hiperonímia, hiponímia, proformes lèxiques); reformulació (paràfrasis i aclariments). Ampliació del tema: exemplificació; al·lusions, referències, cites i evocacions; definicions, reformulacions, enumeracions, seqüenciacions temporals; reforç (precisió i matisació); contrast; conseqüència. Rebuig del tema. Personalització (punt de vista). Canvi de tema: obertura o tancament d'una digressió, recuperació del tema.

Figura 12. Expressions i mecanismes de desenvolupament del discurs (C2)
(Decret 242/2019)

Veiem, novament, un problema que observem en altres casos i que comenten alguns autors (Cuenca, 2023): la confusió entre connexió i cohesió, que desdibuixa el concepte de connector i contribueix a fer d'aquesta àrea un àmbit de confusió.

En resum, en el Decret 242/2019 es presenten com a inconnexos els continguts comuns a tots els idiomes –enfocament competencial– i els continguts lingüístics del valencià, que barregen una perspectiva tradicional (categorial i normativa) amb conceptes de gramàtica del text i de competència discursiva mal entesos. Això a banda, detectem altres incoherències, com la distinció entre els connectors oracionals, textuais o marcadors discursius, que implica un confusió o bé categorial o bé terminològica, que pot traslladar-se als materials didàctics o la praxi docent.

En els apartats següents, presentarem l'anàlisi del corpus d'estudiants d'EOI. Com que l'obtenció d'aquest corpus es va fer sobre la base del corpus d'experts (corpus model), segons expliquem en detall en l'apartat 3.2, primer presentem les dades d'aquest corpus i seguidament les del corpus d'estudiants.

5.2. Anàlisi dels connectors textuais del corpus model

Com hem explicat en el capítol 3, la seqüència didàctica en què s'insereix la producció dels dos textos del corpus d'estudiants EOI es basa en la lectura i anàlisi del corpus model, el qual té una utilitat doble. D'una banda, en la sessió

didàctica que es duu a terme després de la compilació del primer corpus d'estudiants, l'anàlisi de l'ús dels connectors en el corpus model es va fer servir com a mostra d'ús de connectors i per a l'explicació de conceptes bàsics relatius a la connexió. D'altra banda, l'utilitzem com a punt de referència per a comparar un ús expert dels connectors amb l'ús que en fan els estudiants (§ 5.3 i § 5.4).

En el corpus model hem identificat 83 ocurrències de connectors textuais, que analitzem per tipus semàntic (additius, disjuntius, contrastius i consecutius-conclusius) en aquest apartat, com mostra la taula 1, en la pàgina següent.

Taula 1. Valors i freqüència de connexió textual en el corpus model

Valor	Significat específic	Total	Total tipus
addició	continuïtat	35	40 (48,78%)
	distribució	3	
	ampliació	1	
	especificació	1	
disjunció	exemplificació	6	7 (8,54%)
	reformulació	1	
contrast	oposició	19	29 (35,36%)
	concessió	5	
	contraposició	4	
	refutació	1	
conseqüència	conseqüència lògica	4	6 (7,32%)
	conclusió	2	
	Total	82	100

Com mostra la taula 1, hem trobat 40 exemples amb connectors additius (continuatius, distributius, d'especificació i d'ampliació), 7 exemples amb disjuntius (de reformulació i d'exemplificació), 29 exemples amb contrastius (d'oposició, de concessió, de contraposició i de refutació) i 6 contextos amb consecutius (de conseqüència lògica i de conclusió).

En els apartats següents, s'analitzen qualitativament i quantitativament els usos dels connectors identificats en el corpus model (freqüència, incidència de la connexió textual vs. oracional, relació entre la freqüència d'ús i l'escriptura del corpus model o casos particulars remarcables).

5.2.1. Anàlisi dels connectors additius en el corpus model

El connector additiu bàsic és la conjunció *i*, que, quan fa de connector textual, no té un valor additiu pur, sinó que indica continuïtat. Al costat de la conjunció, hi ha 6 connectors parentètics que expressen valors procedimentals, com s'il·lustra en la taula 2, en què indiquem el valor, el connector, els casos de connexió textual, els casos segons la posició (inicial, medial, final) i els casos de connexió oracional dels connectors parentètics.

Taula 2. Connectors additius en el corpus model

Valor	Connector	Connexió textual (N/posició)	Connexió oracional CP (N)
continuïtat	<i>i</i>	34, inicial	--
	<i>a més</i>	1, medial	2
distribució	<i>en primer lloc</i>	1, inicial	0
	<i>en segon lloc</i>	1, inicial	0
	<i>per últim</i>	1, inicial	0
ampliació	<i>per descomptat</i>	1, inicial	0
especificació	<i>en concret</i>	1, medial	1
Total	1 Cj + 6 CP	40 (posició: 38+2+0)	3

Dels significats additius procedimentals (continuïtat, intensificació, distribució, digressió, generalització, especificació, ampliació i equiparació), en el corpus model hem identificat 40 exemples amb connectors additius, amb un predomini clar de la connexió textual enfront de l'oracional i de la posició inicial.

A continuació, s'analitzen les ocurrencies dels esmentats connectors additius per tal d'esbrinar-ne la funció, els usos, la freqüència, etc., en el corpus model i, posteriorment, poder comparar-los amb les produccions dels aprenents.

5.2.1.1. La conjunció i com a connector textual en el corpus model

El connector additiu bàsic és la conjunció *i*, que, com a connector textual indica continuïtat.

- (1) No es pot pretendre avançar en la lluita contra l'especisme amb conductes sexistes o racistes, per exemple. *I*, anant més enllà, la teoria interseccional també ens permet entendre millor el patiment dels altres animals (que també veuen la seva opressió multiplicada per la intersecció de sexe, edat, espècie, etc.). (Núria Almiron, "Entendre la interseccionalitat")

En (1), l'oració introduïda per la conjunció copulativa continua descrivint les diverses funcions de la teoria de la interseccionalitat que ha exemplificat en l'oració prèvia. En (2), l'oració encapçalada per *i* prossegueix enumerant els conceptes clau que planteja en la interrogació anterior.

- (2) Ara que ja tenim una vigilància a temps real a través de la geolocalització, drons públics sobrevolant les zones rurals i el que s'ha popularitzat com a <<policies de balcó>>, és a dir, la vigilància ciutadana, ara que l'Estat ens demana que confiem amb ells mentre sembren la desconfiança a través de naturalitzar la vigilància massiva, quins seran els límits de la llibertat de pensament, d'expressió i de moviment? *I* el sentit de la responsabilitat? (Íngrid Guardiola, "Hipercomunicació i incertesa")

Precisament, constitueix una mostra del valor de continuació que manifesta la conjunció en (2) el fet que s'haja optat per elidir el verb en l'oració connectada, atès que és el mateix de la pregunta amb què acaba l'oració anterior.

Com reflecteix la figura 13, en el corpus hi ha 34 ocurrences de la conjunció *i* encapçalant una oració independent, cosa que representa un percentatge d'un 40,96% dels connectors textuais del corpus model.

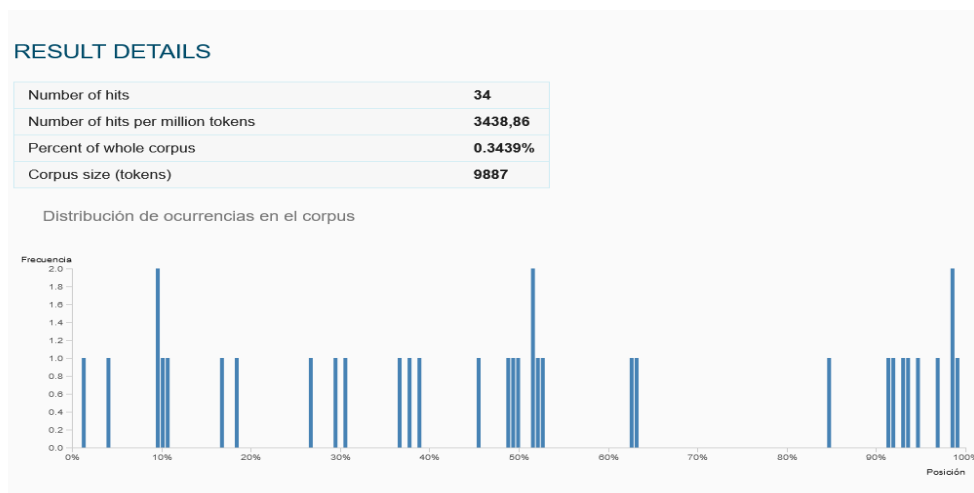

Figura 13. Distribució de la conjunció *i* encapçalant oració independent (corpus model)

Dels 34 exemples que reflecteix la figura 13, hi ha 6 resultats en què la conjunció *i* encapçala una oració a causa d'una puntuació o bé expressiva o bé estilística, com a part d'una estratègia discursiva. Amb el primer concepte es designa la mena de puntuació que s'emptra per a destacar l'element que queda convertit en independent, com es mostra en (3).

- (3) Què és, en definitiva, un nom? Una arbitrarietat que diu poc o no res sobre l'individu, producte d'una combinació de casualitats. Ja ho som cada parella, cada família, una carambola de casualitats. Ja ho són els fills i la seua composició genètica. **I** els llocs on vivim. (Manuel Baixauli, "Anònims")

D'altra banda, en (4) s'observen dues ocurrences de la conjunció *i* encapçalant oració, en el primer cas com a producte d'una puntuació estilística, que separa components d'una oració complexa o extensa per a fer més clar el contingut, i, en el segon, com a resultat d'una puntuació expressiva, per a emfatitzar el contingut.

- (4) Es tracta de recuperar l'agricultura i la ramaderia, de posar límits a la globalització. D'aconseguir una economia industrial d'alt nivell tecnològic. D'apostar de veritat per la recerca i la cultura. De recuperar el control dels sectors estratègics. **I** de fer acceptable un nou tipus de vida, més auster -menys consum de materials i d'energia- i més igualitari, sense privilegis escandalosos. **I** sense cortines de fum. (Gustau Muñoz, "Un món col·lapsat")

En (4) podem observar que l'autor fa servir de primer una puntuació estilística per a convertir en independents els diversos complements de règim verbal que s'originen en la primera oració, l'últim dels quals connecta amb la conjunció *i*. A continuació, recorre a una puntuació expressiva per a destacar el contingut de l'últim element que resta independent.

En la figura 13, es pot comprovar que les ocurrències de la conjunció *i* que introdueixen una oració es distribueixen amb una certa regularitat al llarg de tot el corpus, llevat d'alguns buits. Tot plegat indica que pot haver-hi relació entre la utilització o no de la conjunció i l'estil o la tria lingüística de qui escriu. Si analitzem la freqüència per autors, observem diferències marcades. Pujol i Muñoz són els autors que fan servir més sovint la conjunció *i* com a connector textual, 8 vegades cadascun. Els articles de Moliner i Garcés n'inclouen 4 i 3 ocurrències, respectivament. En el cas de Ramis i Escrivà, en trobem dos exemples, respectivament. Finalment, la resta d'autors –Folch, Baixauli, Almiron i Guardiola– utilitzen la conjunció amb aquesta funció 1 vegada.

Les dades semblen indicar que l'ús de la conjunció com a connector textual es relaciona directament amb l'estil, la tria lingüística o l'efecte discursiu que persegueix l'autor o l'autora, com podem observar en (5), amb una utilització reiterada de la conjunció tant en el nivell de connexió oracional com en el textual.

- (5) Les festes que comporten regals (premis) **i** que cedeixen el protagonisme a les criatures també són eines de control, són pedagògiques. El nen que cada dia fa avançar un centímetre els Reis Màgics al pessebre, **i** que té por que només li duguin carbó, no empenya, es distreu, **i** aprèn a ser un futur respectador del lloc a la cua de l'Oficina de Treball. Fora que perdem oli, perquè som sensacionalistes, el tema ha estat tan documentat, que alguns

antropòlegs ja patim quan s'acosta Nadal: ens trucaran des dels mitjans perquè tornem a explicar d'on vénen el Tió, la Llufa i les allaus a les macrodiscoteques a frec del Ninou. *I* sovint ens demanen que ens convertim en els guardians de les nostres festes, que les dotem amb el pedigrí de l'antigor. *I* no podem: Halloween guanya adeptes, perquè aconsegueix les mateixes funcions que la Castanyada i Tots Sants. Ha seduït els nostres descendents. *I* nosaltres claudiquem, perquè l'objectiu és tenir-los esbargits, que no molestin, que a la tardor i sobretot a l'hivern els aguantem a casa i ens enerven de collons. (Adrià Pujol, "Castanyada o Halloween?")

En la mateixa línia, en alguns fragments de l'article de Marina Garcés predomina un estil segmentat, per mitjà del qual l'autora intenta emfatitzar el contingut de l'oració connectada per la conjunció *i*, motiu pel qual recorre a una puntuació expressiva, com podem observar en (6).

- (6) Imaginem aquest mateix atemptat pocs quilòmetres més a prop: a Atenes, a Viena, a Berlín, a París o a Barcelona. El temps i la història s'haurien aturat. Parlaríem de la fi de la civilització europea i de la crisi dels valors democràtics. Ompliríem els diaris de narracions i d'històries de les víctimes. Faríem minuts de silenci i actes d'homenatge. *I* pensariem que alguna cosa hem fet malament. (Marina Garcés, "Universalitat obliqua")

En (7), l'ús de la conjunció *i* com a connector textual té a veure amb la intenció d'imprimir un efecte d'agilitat, amb accions que se solapen, juntament amb la ironia, l'humor i la mordacitat característiques d'Empar Moliner.

- (7) El cas és que la presentadora del Canal 26 va haver de donar la notícia en directe. "Ha mort William Shakespeare!", devia cridar algú de producció. *I* li devia dir a ella per l'orellera. "Ha mort William Shakespeare! Espera't a dir-ho, que demano un carro d'imatges". Perquè sempre és millor donar una notícia d'última hora amb imatges. *I* al cap de no res li devia fer un senyal amb el dit: "Tenim imatges!". *I* llavors, la presentadora va dir: "Anem amb una informació que ens deixa amb la boca oberta davant la magnitud d'aquest home. Parlem de la mort de William Shakespeare. Com saben, un dels escriptors més importants, per a mi el més referent de la llengua anglesa". *I* va afegir, potser perquè li estaven dient per l'orellera: "És el primer home del Regne Unit en rebre la vacuna". Es fa difícil saber què li va passar pel cap. (Empar Moliner, "Ha mort William Shakespeare").

Les ocurrencies són, doncs, fruit d'aquesta intencionalitat, perquè, de fet, es concentren en un únic paràgraf al llarg de tot l'article de Moliner, aquell en què es narra com degué esdevenir l'anècdota que relata. En definitiva, tots els casos esmentats fins ací responen a una estratègia discursiva, relacionada amb l'estil, les preferències o l'efecte discursiu que es persegueix.

5.2.1.2. Els connectors parentètics additius en el corpus model

En el corpus, hem identificat connectors additius que expressen continuïtat (*a més, doncs*), seqüència (*en primer lloc, en segon lloc, per últim*), especificació (*en concret*) i ampliació (*per descomptat*).

Dels 2 resultats del connector continuatiu *a més* trobats en el corpus, només el primer constitueix un cas de connexió textual (figura 14).

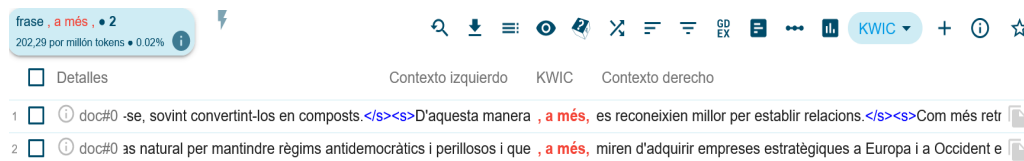

Figura 14. Ocurrencies del connector parentètic *a més* en el corpus model

Com observem en (8), el connector, en posició intermèdia, presenta aquest valor de continuïtat, mitjançant el qual, al fet de distingir-se pels cognoms modificats, se suma que era una millor manera d'identificar-se per part de les famílies burgeses.

- (8) Per la seva banda, les famílies burgeses se'ls modificaven [els cognoms] per distingir-se, sovint convertint-los en composts. D'aquesta manera, *a més*, es reconeixien millor per establir relacions. (Lucia Ramis, "Origen desconegut")

En aquest context, l'estructura clivellada del complement circumstancial permet que el connector aparega en posició intermèdia, cosa que influeix a l'hora d'interpretar-ne l'abast, que sembla focalitzar-se en el contingut que el segueix.

En el corpus, hi ha 3 resultats de connectors distributius que indiquen seqüència. Es tracta d'un fragment que inclou una sèrie distributiva que inclou *en primer lloc*, *en segon lloc* i *per últim* ("Falles folles fetes foc (i fum tòxic)" d'Andreu Escrivà) (9).

(9) Si volem que les Falles no només pervisquen al segle XXI, sinó que puguem participar de l'escriptura d'aquest futur compartit pel qual lluitem, han de ser capaces de reformular la seua relació amb la salut de la ciutadania en tres eixos fonamentals. *En primer lloc*, cal abordar de forma valenta la contaminació acústica. [...] *En segon lloc*, les Falles són una eina potentíssima per tal de repensar l'espai públic d'una ciutat. [...] *Per últim*, i tal com encetava aquest article, cal desterrar l'atzabeja com a símbol oficial de la festa i en particular de la cremà. (Andreu Escrivà, "Folles falles fetes fum (i fum tòxic)")

En (9), l'autor distribueix ordenadament els eixos que cal abordar per reinterpretar la festa de les Falles: contaminació acústica, ocupació de l'espai públic i contaminació ambiental. Cal notar que l'autor fa servir la forma *per últim*, que s'inclou en el *Diccionari Normatiu Valencià* (AVL), però que no consigna el DIEC ni la GEIEC.

El connector parentètic additiu *en concret* presenta un valor procedimental d'especificació. En la figura 15, es mostren les 2 ocurrences que apareixen en el corpus, que pertanyen al mateix article ("Entendre la interseccionalitat" de Núria Almiron), de les quals només la primera connecta en el nivell textual.

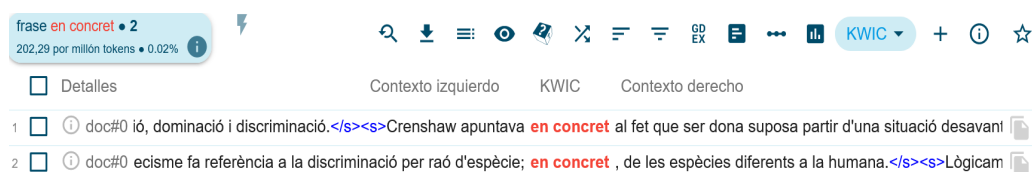

Figura 15. Ocurrences de *en concret* en el corpus model

En (10), el connector apareix en una posició intermèdia, darrere del verb, sense cap signe de puntuació associat al connector, per la qual cosa pot resultar ambigu l'abast d'aquest.

- (10) Al 1989, la feminista afro-americana i activista pels drets civils Kimberlé Williams Crenshaw va encunyar el terme interseccionalitat per referir-se a les superposicions de les categories de gènere, classe i raça en els fenòmens d'opressió, dominació i discriminació. Crenshaw apuntava *en concret* al fet que ser dona suposa partir d'una situació desavantatjosa als Estats Units; però ser dona i negra incrementa la discriminació; i ser dona, negra i amb pocs recursos, la multiplica. (Núria Almiron, "Entendre la interseccionalitat")

D'una banda, podem interpretar que el connector afecta la totalitat de l'oració, ja que detalla a quines superposicions de gènere, classe i raça es referia, motiu pel qual també es podria haver formulat amb el connector encapçalant l'oració (*En concret, Crenshaw apuntava al fet que ser dona suposa partir d'una situació desavantatjosa als Estats Units [...]*). D'altra banda, es podria considerar que l'abast del connector es projecta exclusivament sobre el complement verbal, de manera que s'interpreta com una concreció del que apunta Crenshaw sobre la intersecció de les categories anteriors. En aquest cas, el connector podria situar-se darrere del complement verbal (*Crenshaw apuntava al fet, en concret, que ser dona suposa partir d'una situació desavantatjosa als Estats Units [...]*).

Al seu torn, el connector parentètic *per descomptat* expressa un valor procedimental d'ampliació.

- (11) Però incorporar l'especisme a la teoria interseccional ens permet entendre com d'important és no perpetuar la devaluació dels animals no humans des de la resta d'àmbits de la justícia social, si aquests darrers es volen efectius. *Per descomptat*, això s'aplica també a l'inrevés. (Núria Almiron, "Entendre la interseccionalitat")

En (11), la idea d'ampliació del contingut de l'oració prèvia es veu refermada per la presència del pronom dític *això* (que remet anafòricament al contingut anterior) i de l'adverbi focal *també*.

Com veiem en la figura 16, en el corpus a més d'aquest cas en què funciona com a connector textual, hi ha un altre cas en què té un valor purament modal, no connectiu.

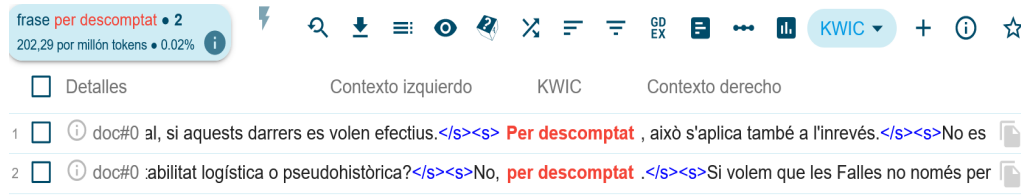

Figura 16. Ocurrences de *per descomptat* en el corpus model

Quan el sintagma *per descomptat* té posició inicial, es tracta d'un cas intermedi entre la connexió i la modalització. Quan no té posició inicial, la interpretació no sol ser connectiva. Així, en (12), amb el sintagma en posició final, la funció és adverbial.

- (12) És imprescindible engalanar-la amb el colofó del fum cancerigen com una inevitabilitat logística o pseudohistòrica? No, *per descomptat*. (Andreu Escrivà, “Folles falles fetes fum (i fum tòxic)”)

D'altra banda, en el corpus model trobem casos en què els autors i autores han optat per no marcar connectivament la relació d'addició entre idees, com en (13).

- (13) El documentalista Adam Curtis, en el seu últim documental va anomenar «hipernormalització» al món fals que governs, entitats financeres i tecnòlegs van anar creant des dels anys setanta. El terme deriva del llibre d'Alexei Yurchak *Everything was Forever, Until it was No More: The Last Soviet Generation* (2006), sobre l'últim període comunista abans del col·lapse quan tothom sabia que el sistema s'estava caient, però ningú podia imaginar una alternativa fins que aquesta mentida es va fer sistèmica. Les farmacèutiques, els mitjans de comunicació i les xarxes socials han ajudat a afincar aquest «*irrealisme* hipernormal». Amb la crisi del coronavirus i el confinament de milions de persones, la incertesa s'ha instal·lat en el cor de l'*irrealisme*. (I. Guardiola, “Hipercomunicació i incertesa”)

En (13), l'autora esbossa el concepte d'“hipernormalització”, n'explica els orígens i com ha evolucionat en els darrers temps. Per a descriure'n l'evolució, s'apunta la idea que cert tipus d'empreses empreses i corporacions han contribuït a naturalitzar un irrealisme hipernormal, una idea que s'amplia amb la penetració de la incertesa en l'esmentat irrealisme, arran de la crisi del coronavirus. En definitiva, aquest últim concepte suposa una addició d'informació (*a més, encara més o de fet*) que es duu a terme pel contingut del fragment sense la intermediació de connectors.

En síntesi, en el corpus model hi ha un predomini total de la conjunció *i* com a connector textual (34 casos de 40). La distribució de les ocurrències mostra que hi ha una correlació clara entre l'ús de la conjunció com a connector textual i determinats autors o autores, lligat a l'estil o a una estratègia discursiva. La resta de relacions additives es concreten en 6 casos corresponents a connectors parentètics de continuïtat (1), distribució (3), especificació (1) i ampliació (1), en què, en alguns casos, també trobem correlació entre l'ús i l'autor o autora. Els distributius que expressen seqüència són del mateix autor (A. Escrivà), així com els d'especificació, en què el connector *en concret* tant en l'ús textual com oracional correspon a N. Almiron.

5.2.2. Anàlisi dels connectors disjuntius en el corpus model

Els connectors parentètics amb valor disjuntiu expressen relacions lògiques concebudes com a formulacions alternatives. En el corpus, n'identifiquem un d'exemplificació i un de reformulació; a més, hi ha un cas de la conjunció *o* utilitzada per a introduir una oració, producte d'una puntuació estilística. Majoritàriament, el tipus de connexió que duen a terme els connectors disjuntius en el corpus és textual i la posició que ocupen sobretot és la inicial (taula 3).

Taula 3. Tipus de connexió i posició dels connectors disjuntius en el corpus model

Valor	Connector	Connexió textual (N/posició)	Connexió oracional (N)
exemplificació	<i>per exemple</i>	3, inicial 1, medial 2, final	0
reformulació	<i>és a dir</i>	1, inicial	3
Total	2 CP	7 (posició: 4+1+2)	3

El corpus inclou 6 exemples d'exemplificació i 1 de reformulació. No hem trobat cap connector disjuntiu que expresse resum.

L'únic connector d'exemplificació que apareix en el corpus és *per exemple*, del qual hi hem trobat 6 ocurrences. En aquestes es palesa la mobilitat típica dels connectors parentètics: en 3 casos encapçala oració (figura 17); en 2 apareix va en posició final (figura 18), i en 1 es troba en posició intermèdia (figura 19).

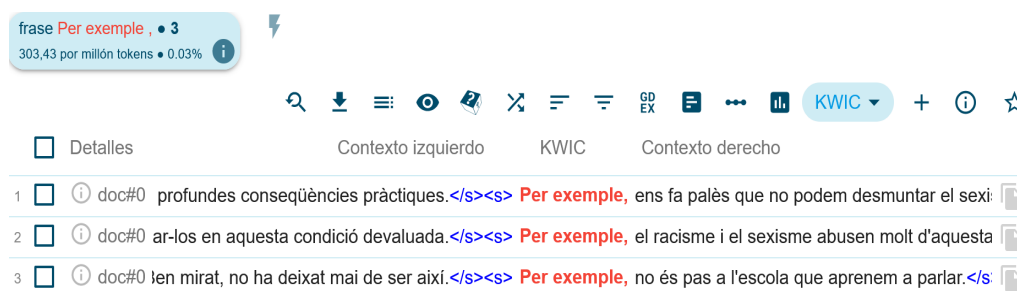

Figura 13. Ocurrences de *per exemple* en posició inicial en el corpus model

Figura 14. Ocurrences de *per exemple* en posició final en el corpus model

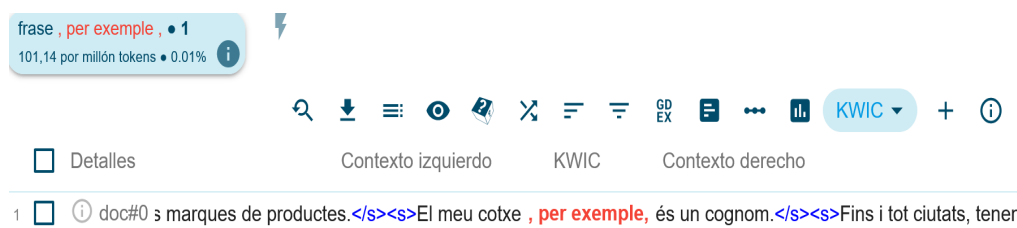

Figura 15. Ocurrencia de *per exemple* en posició intermèdia en el corpus model

En tots els casos la funció del connector és redefinir una idea per mitjà d'exemples, mostres o concrecions, com fa Núria Almiron en (14).

- (14) Els animals no humans mereixen no ser oprimits ni discriminats per raons ètiques suficients en si mateixes. Però incorporar l'especisme a la teoria interseccional ens permet entendre com d'important és no perpetuar la devaluació dels animals no humans des de la resta d'àmbits de la justícia social, si aquests darrers es volen efectius. Per descomptat, això s'aplica també a l'inrevés. No es pot pretendre avançar en la lluita contra l'especisme amb conductes sexistes o racistes, *per exemple*. (Núria Almiron, "Entendre la interseccionalitat")

De fet, Almiron és l'autora que més sovint fa servir l'expressió de l'exemplificació en el corpus, amb tres connectors parentètics i, fins i tot, un de lèxic, com veiem en (15).

- (15) Aquesta revelació teòrica té profundes conseqüències pràctiques. *Per exemple*, ens fa palès que no podem desmuntar el sexisme essent racistes. Ni lluitar contra el racisme essent masclistes. O que no podem esperar combatre eficaçment cap d'aquestes opressions des de posicions classistes, només *per posar-ne alguns exemples*. El concepte d'interseccionalitat ha estat molt útil per entendre la desigualtat i la injustícia social i imaginar-nos camins més efectius per lluitar-hi. (Núria Almiron, "Entendre la interseccionalitat")

Al llarg del text l'autora tracta de mostrar la imbricació de dos conceptes complexos com són la interseccionalitat i l'especisme, per la qual cosa ha de redefinir-los, donant-ne mostres o concretant-ne certs aspectes, per la qual cosa recorre a l'exemplificació.

Un altre valor disjuntiu és la reformulació, de la qual en el corpus model apareix un únic cas en el nivell textual (*és a dir*). En (16), es pot comprovar que l'autor, Ramon Folch, fa servir *és a dir* per a dur a terme una reformulació no parafràstica, amb un valor d'implicació o de conclusió.

- (16) Des que obre els ulls i para les orelles, l'infant escaneja constantment l'entorn, incorpora informació i construeix imaginari. *És a dir*, aprèn. (Ramon Folch, "Aprendre")

Com pot observar-se, en l'exemple no hi ha pròpiament una paràfrasi, com sembla indicar el connector, sinó que s'introdueix una conclusió de la informació prèvia.

Com s'indica en l'apartat 3.1, algunes conjuncions poden exercir com a connectors en el nivell textual, entre les quals trobem *i*, *però* i, en menor mesura, *o*, en el límit entre la connexió oracional i la textual, per la qual cosa no l'hem computada entre els casos de connexió textual. La conjunció *o* és el connector disjuntiu fonamental, tot i que presenta un ús molt reduït en el nivell textual, en què sol aparèixer per motius expressius. En el corpus model, hi ha 1 cas en què la conjunció *o* encapçala l'oració (17).

- (17) Aquesta revelació teòrica té profundes conseqüències pràctiques. Per exemple, ens fa palès que no podem desmuntar el sexisme essent racistes. Ni lluitar contra el racisme essent masclistes. **O** que no podem esperar combatre eficaçment cap d'aquestes opressions des de posicions classistes, només per posar-ne alguns exemples. (Núria Almiron, "Entendre la interseccionalitat")

En aquest cas, la conjunció *o* encapçala l'oració com a resultat d'una puntuació estilística, de la qual l'autora fa ús en diversos punts en el fragment. Primerament, separa l'element final d'una enumeració en una oració independent per una puntuació expressiva (*Per exemple, ens fa palès que no podem desmuntar el sexisme essent racistes. Ni lluitar contra el racisme essent masclistes*), amb la qual cosa emfatitza el contingut d'aquesta última. A continuació, per claredat expositiva, opta per descompondre en unitats menors una oració complexa i llarga, per mitjà d'una puntuació estilística que dona com a resultat una oració encapçalada per la conjunció *o* que introdueix l'últim membre d'una altra enumeració (*Per exemple, ens fa palès que [...]. O que no podem esperar combatre [...]*). El fet que es tracta d'una enumeració es veu reforçat per l'aposició final de l'oració en què Almiron diu "[...] només per posar-ne alguns exemples".

En resum, en el corpus model l'expressió de la disjunció es concreta en 7 connectors: 6 d'exemplificació (*per exemple*) i 1 de reformulació (*és a dir*). Cal

notar que el 50% dels casos d'exemplificació pertanyen a la mateixa autora (N. Almiron), que, en un cas, fa servir la puntuació estilística que dona com a resultat que la conjunció *o* encapçale oració. L'únic cas de connector de reformulació (*és a dir*) no constitueix ben bé una paràfrasi, sinó una conclusió. Convé destacar que els autors i autores també expressen l'exemplificació i la reformulació per mecanismes lèxics, com expliquem i il·lustrem en les conclusions (§ 5.4.2).

5.2.3. Anàlisi dels connectors contrastius en el corpus model

En el corpus model trobem 8 connectors diferents que indiquen contrast (taula 4). L'expressió del contrast es duu a terme fonamentalment per mitjà de la conjunció *però* com a connector textual amb valor opositiu (16 casos de 34). Hi ha tres connectors parentètics contrastius: un d'oposició (*tanmateix*) i dos de concessió el connector parentètic *però*, en posició no inicial, i *malgrat tot*. A més, hi ha 4 exemples amb connectors contrapositius (*de fet*, *ben mirat*, *en realitat*) i 1 de refutatiu (*ben al contrari*).

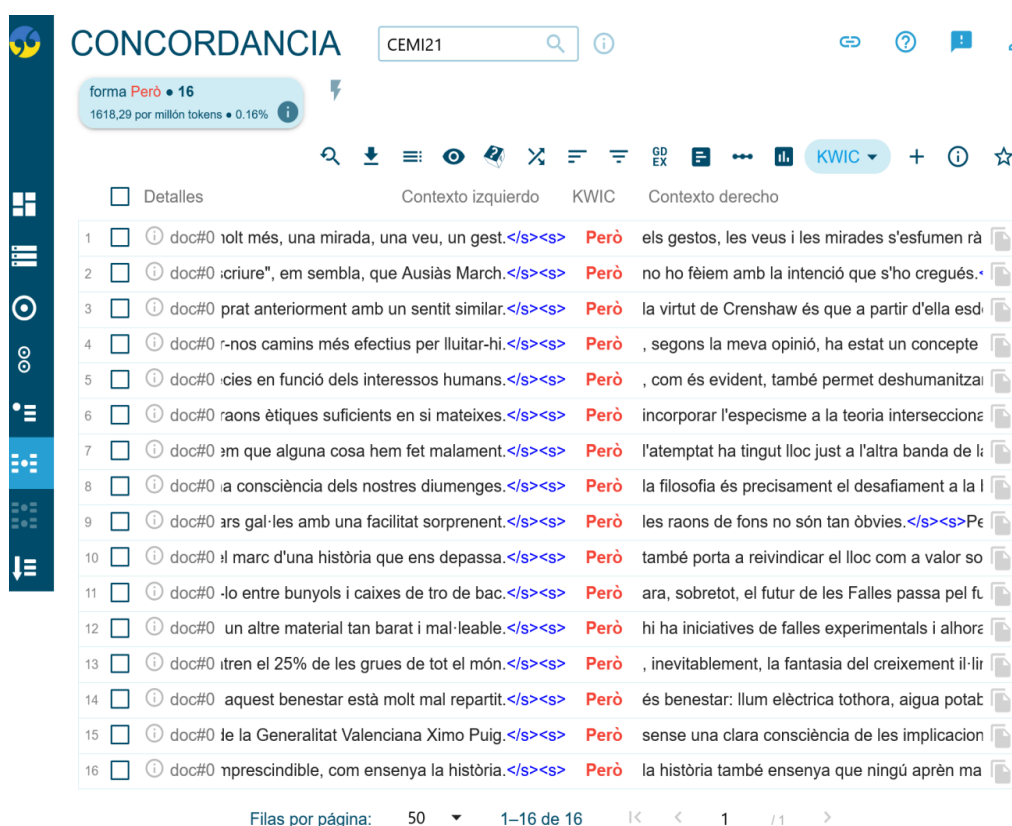
Taula 4. Tipus de connexió i posició dels connectors contrastius en el corpus model

Valor	Connector textual	Connexió textual (N/posició)	Connexió oracional CP (N)
oposició	<i>però</i> (Cj)	16, inicial	--
	<i>tanmateix</i>	1, inicial 2, medial	1
concessiu	<i>però</i> (CP)	3, medial 1, final	0
	<i>malgrat tot</i>	1, medial	0
refutació	<i>ben al contrari</i>	1, inicial	0
contraposició	<i>de fet</i>	1, final 1, inicial	2
	<i>ben mirat</i>	1, inicial	0
	<i>en realitat</i>	1, inicial	2
Total	1 Cj + 7 CP	29 (posició: 21+6+2)	5

A continuació, duem a terme l'anàlisi dels aspectes més rellevants dels esmentats connectors.

5.2.3.1. La conjunció *però* com a connector textual en el corpus model

La conjunció *però* és el connector contrastiu bàsic, amb un valor proposicional d'oposició. En trobem 16 ocurrences com a connector textual en el corpus, com es pot veure en la figura 20.

	Contexto izquierdo	KWIC	Contexto derecho
1	doc#0 iolt més, una mirada, una veu, un gest.	Però	els gestos, les veus i les mirades s'esfumen rà
2	doc#0 :criure", em sembla, que Ausiàs March.	Però	no ho fèiem amb la intenció que s'ho cregués.
3	doc#0 prat anteriorment amb un sentit similar.	Però	la virtut de Crenshaw és que a partir d'ella esd
4	doc#0 r-nos camins més efectius per lluitar-hi.	Però	, segons la meva opinió, ha estat un concepte
5	doc#0 cies en funció dels interessos humans.	Però	, com és evident, també permet deshumanitza
6	doc#0 raons ètiques suficients en si mateixes.	Però	incorporar l'especisme a la teoria interseccione
7	doc#0 m que alguna cosa hem fet malament.	Però	l'atemptat ha tingut lloc just a l'altra banda de l
8	doc#0 a consciència dels nostres diumenges.	Però	la filosofia és precisament el desafiament a la l
9	doc#0 ars gal·les amb una facilitat sorprenent.	Però	les raons de fons no són tan òbvies.
10	doc#0 el marc d'una història que ens depassa.	Però	també porta a reivindicar el lloc com a valor so
11	doc#0 -lo entre bunyols i caixes de tro de bac.	Però	ara, sobretot, el futur de les Falles passa pel fu
12	doc#0 un altre material tan barat i mal·leable.	Però	hi ha iniciatives de falles experimentals i alhor
13	doc#0 itren el 25% de les grues de tot el món.	Però	, inevitablement, la fantasia del creixement il·lir
14	doc#0 aquest benestar està molt mal repartit.	Però	és benestar: llum elèctrica tothora, aigua potat
15	doc#0 le la Generalitat Valenciana Ximo Puig.	Però	sense una clara consciència de les implicacion
16	doc#0 nprescindible, com ensenya la història.	Però	la història també ensenya que ningú aprèn ma

Figura 20. Ocurrences de *però* (Cj) com a connector textual en el corpus model

En la figura 21, es mostra la distribució de la conjunció com a connector textual en el corpus.

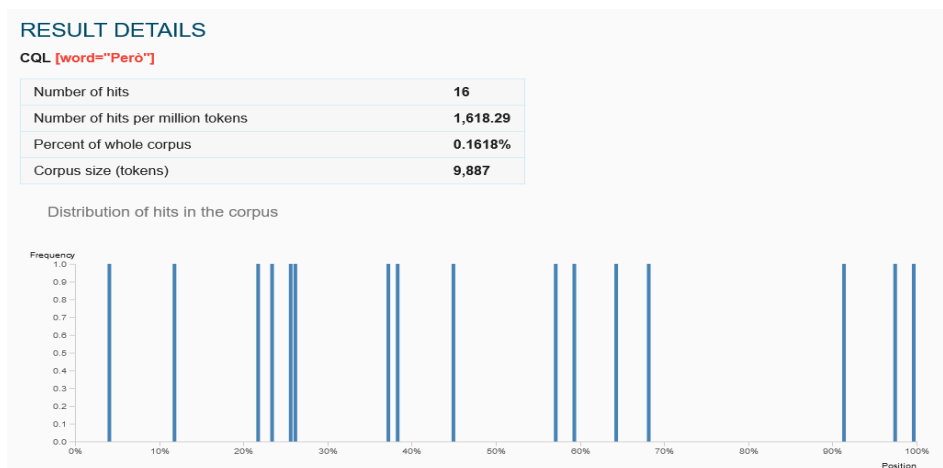

Figura 21. Frequència i distribució de la conjunció *però* com a connector textual (corpus model)

Com mostra la figura 21, la conjunció amb aquesta funció presenta una distribució relativament uniforme al llarg de tot el corpus, llevat d'alguns buits, la qual cosa suposa que hi ha articles en què no s'ha fet servir com a connector textual. En aquells articles en què es fa servir per a introduir oracions, no s'observen diferències significatives en la freqüència o els usos entre els autors o autores. Respecte a la incidència, en els articles en què apareix, les ocurrències oscil·len entre 4 i 1 com a xifra més alta i més baixa, respectivament, per la qual cosa no es pot vincular la utilització de la conjunció amb aquesta funció a les preferències lingüístiques de cap dels escriptors o escriptores.⁷⁹

L'autora que més vegades fa servir la conjunció *però* com a connector textual d'oposició és Núria Almiron (4), com il·lustrem en (18).

- (18) El concepte d'interseccionalitat no neix pas amb Crenshaw; ja havia estat emprat anteriorment amb un sentit similar. Però la virtut de Crenshaw és que a partir d'ella esdevindrà una teoria que es pot aplicar a qualsevol tipus d'abús de poder. (Núria Almiron, "Entendre la interseccionalitat")

⁷⁹ En concret, les ocurrències es distribueixen de la manera següent: Almiron (4), Muñoz (3), Baixauli (2), Garcés (2), Escrivà (2); Pujol, Carrera i Garcia inclouen 1 cas cadascun.

En el fragment, Almiron contrasta dos fets: Crenshaw no ha encunyat el concepte d'interseccionalitat i Crenshaw l'ha convertit en una teoria aplicable.

En altres casos, l'oposició s'adreça a tots i cadascun dels conceptes esmentats en l'oració prèvia, com es mostra en (19).

- (19) Què ens diu un nom? Poca cosa. Diuen més, molt més, una mirada, una veu, un gest. *Però* els gestos, les veus i les mirades s'esfumen ràpid, només en queda l'eco en una fotografia, en un vídeo, en una gravació. (Manuel Baixauli, "Anònims")

Ací l'autor oposa el fet que a pesar que la mirada, la veu o els gestos són més representatius d'una persona que no el nom, són tan fugaços que a penes deixen empremta. Cal ressaltar l'efecte discursiu que produeix la reintroducció dels tres elements amb l'ordre invertit en l'oració connectada.

L'oposició expressada per la conjunció pot referir-se no sols al contingut de l'oració prèvia, sinó al conjunt de les oracions anteriors en el paràgraf, com en (20).

- (20) Imaginem aquest mateix atemptat pocs quilòmetres més a prop: a Atenes, a Viena, a Berlín, a París o a Barcelona. El temps i la història s'haurien aturat. Parlaríem de la fi de la civilització europea i de la crisi dels valors democràtics. Ompliríem els diaris de narracions i d'històries de les víctimes. Faríem minuts de silenci i actes d'homenatge. I pensariem que alguna cosa hem fet malament.

Però l'atemptat ha tingut lloc just a l'altra banda de la frontera del nostre món. (Marina Garcés, "Universalitat obliqua")

En aquest cas, es tracta de l'únic exemple en el corpus en què la conjunció *però* connecta dos paràgrafs. Ací Marina Garcés contrasta què hauria passat en la hipotètica situació que un atemptat hagués ocorregut a pocs quilòmetres de casa nostra, amb el fet que en la realitat s'ha comés a l'altra banda del (nostre) món. En l'entremig, desgrana el seguit d'implicacions que hauria tingut en el primer cas, les quals s'incorporen a la primera menció d'atemptat i, doncs, també s'inclouen en la contrast de les dues situacions.

En el corpus, la conjunció *però* amb aquesta funció no ha aparegut combinada amb altres connectors, però trobem 3 casos en què apareix en concurrència amb expressions modalitzadores (*segons la meva opinió, com és evident, inevitablement*), que atenuen o intensifiquen l'antítesi, com en (21).⁸⁰

- (21) El concepte d'interseccionalitat ha estat molt útil per entendre la desigualtat i la injustícia social i imaginar-nos camins més efectius per lluitar-hi. *Però, segons la meva opinió*, ha estat un concepte limitat en el seu abast fins que les teòriques i teòrics crítics no han incorporat a les superposicions l'especisme, categoria tradicionalment oblidada encara avui en moltes anàlisis i, tanmateix, molt clarificadora. (Núria Almiron, "Entendre la interseccionalitat")

En (22), tornem a observar la concurrència de la conjunció *però* amb una expressió modalitzadora, en aquest cas, un adverb modal de necessitat (*inevitablement*).

- (22) Per permetre aquestes ànsies de creixement, van guanyar més de 80 quilòmetres quadrats de terra ferma al mar a costa de la destrucció dels fons marítims i, per aconseguir-ho, concentren el 25% de les grues de tot el món. *Però, inevitablement*, la fantasia del creixement il·limitat fa estralls i posa al descobert una fragilitat evident al cor de tanta fortalesa. (Gemma Garcia, "Creixent cap al sostre del món")

En el fragment, l'autora oposa dues visions contràries del mateix concepte clau, el creixement: *les ànsies de creixement* enfront de *la fantasia del creixement il·limitat*. En aquest context, la concurrència de *però* amb un adverb de necessitat expressa el contrast entre les dues situacions com quelcom

80 Cuenca (2023b) analitza els efectes discursius de la interacció entre el desacord, la postura epistèmica i el contrast manifestat amb connectors en el debat parlamentari en català. L'estudi posa de manifest que la posició del marcador epistèmic (de certesa o d'incertesa) i la construcció adversativa (en la tesi o en l'antítesi) és rellevant argumentativament. Quan apareix en la tesi, es relacionen amb una estratègia de mostrar acord inicialment per a introduir tot seguit desacord. Quan apareix en l'antítesi, es fan servir com una via per a legitimar l'argument del parlant. Al seu torn, els marcadors d'incertesa s'usen retòricament per a expressar dubtes sobre l'oponent o per tal d'afeblir-ne la tesi.

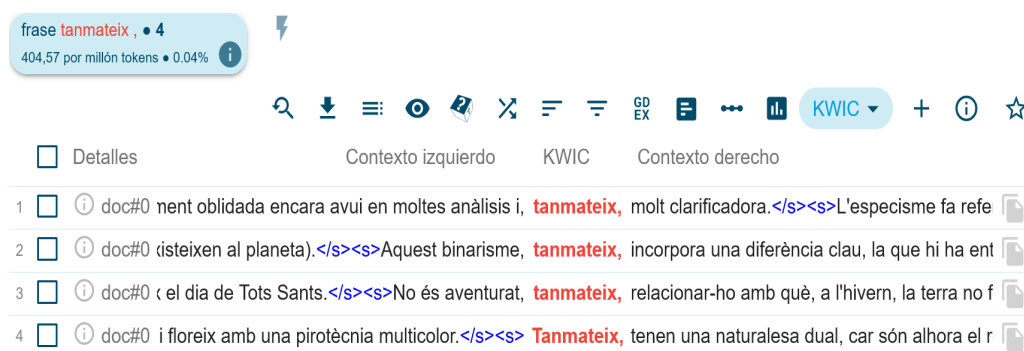
indefugible. En aquest cas, igual com en el cas de combinació amb *com és evident*, l'antítesi queda intensificada per efecte de l'expressió modalitzadora.

Constatem, doncs, que totes les expressions modalitzadores són de certesa: 2 tenen un valor evidencial (*com és evident, inevitablement*) i 1 un valor actitudinal (*en la meua opinió*). En tots tres casos, es fan servir per a emfatitzar el contingut de l'argument expressat en l'antítesi: en el cas de les evidencials, com una estratègia d'objectivització que legitima el contingut de l'argument; i, en el cas de l'actitudinal, com una estratègia de subjectivització, atès que el dispositiu legitimador es basa en la reputació de l'autora.

5.2.3.2. Els connectors parentètics contrastius en el corpus model

En el corpus, hem identificat 13 exemples de 7 connectors parentètics contrastius: opositiu (*tanmateix*), concessiu (*però, malgrat tot*), refutatiu (*ben al contrari*) i contrapositiu (*de fet, en realitat, ben mirat*).

El connector contrastiu *tanmateix* expressa una oposició de caràcter més neutre. En el corpus model, en trobem 4 casos (figura 22), dels quals tindrem en compte 3, que són les ocurrences en què actua com a connector textual.

The screenshot shows a search interface for the word "tanmateix". At the top, a search bar indicates "frase tanmateix, • 4" and "404,57 por millón tokens • 0.04%". Below the search bar is a toolbar with various icons for search, download, list, view, zoom, and other functions. The main area displays four search results, each with a checkbox, a document ID, and a snippet of text containing the word "tanmateix".

	Detalles	Contexto izquierdo	KWIC	Contexto derecho
1	☐ ⓘ doc#0	nent oblidada encara avui en moltes anàlisis i,	tanmateix,	molt clarificadora.</s><s>L'especisme fa refe
2	☐ ⓘ doc#0	isteixen al planeta).</s><s>	Aquest binarisme, tanmateix,	incorpora una diferència clau, la que hi ha ent
3	☐ ⓘ doc#0	el dia de Tots Sants.</s><s>	No és aventurat, tanmateix,	relacionar-ho amb què, a l'hivern, la terra no f
4	☐ ⓘ doc#0	i floreix amb una piròtècnia multicolor.</s><s>	Tanmateix,	tenen una naturalesa dual, car són alhora el r

Figura 22. Ocurrences de *tanmateix* en el corpus model

Com acabem de veure en la figura 22, en el primer dels 4 exemples es tracta d'un ús oracional de *tanmateix*. Dels textuals, en 1 cas és inicial (23) i en 2 casos té posició intermèdia, com en (24).

- (23) Les Falles són una festa única, d'una espectacularitat que admet poques comparacions al nostre país. Representen a la perfecció aquella ufana exuberància valenciana, múltiple i calidoscòpica, que ressona amb les bandes de música i floreix amb una pirotècnia multicolor. *Tanmateix*, tenen una naturalesa dual, car són alhora el refugi d'un humor sense engruna de gràcia, de l'atac polític i ideològic que ultrapassa els llindars de la sàtira i s'endinsa al territori del mal gust i la persecució personal. (Andreu Escrivà, *Folles falles fetes foc (i fum tòxic)*")
- (24) L'especisme està basat en un binarisme inventat a la mida de la nostra espècie: la contraposició humà-animal (que no reflecteix cap realitat perquè els humans també som animals, i la categoria "animal" no existeix com a tal; suposa incloure en un mateix calaix els milions d'espècies diferents a la humana que existeixen al planeta). Aquest binarisme, *tanmateix*, incorpora una diferència clau, la que hi ha entre l'ésser ideal (un determinat humà) i la resta d'éssers (altres humans i individus d'altres espècies). (Núria Almiron, "Entendre la ininterseccionalitat")

En el primer cas, s'oposen els aspectes més vistosos i efectistes de les festes falleres al fet que acaben esdevenint l'amagatall per a l'ofensa personal. En el segon, al concepte previ de binarisme, basat en la contraposició humà/animal, l'autora hi afegeix un tret que contrasta amb aquest, com és la dicotomia ésser ideal (humà) / resta d'éssers (humans i no humans).

D'altra banda, cal remarcar que en el corpus model la relació de contrast entre els segments no sempre apareix marcada, com podem observar en (25).

- (25) Un llinatge adequat et canvia la vida. Això ho sabia Farrokh Bulsara, un jove parsí que va créixer entre Zanzíbar i Bombai, fins que emigrà a Anglaterra, on es convertiria en un dels cantants de pop-rock més famosos del segle XX. Hauria tingut el mateix èxit si no s'hagués canviat el nom pel de Freddie Mercury? *No ho sabrem mai. El que sí sabem* és que en el món artístic és tan habitual fer-ho, que fins i tot hi ha pàgines web que ensenyen com trobar-ne de trencadors, una estratègia que no li va caldre a Marta Sánchez, però sí a molts d'altres. (Llúcia Ramis, "Origen desconegut")

En (25), l'autora explica el costum de canviar-se el nom real per un d'artístic, tot i que no es pot saber si aquestes modificacions asseguruen l'èxit, idea que oposa al que sí que es coneix, com és l'habitud de fer-ho en el món artístic. Aquesta oposició entre les dues oracions no s'explicita amb un connector, sinó que s'expressa per la repetició de verb (*saber*) i mitjançant els adverbis de negació i d'afirmació.

D'altra banda, els connectors concessius manifesten un contrast en el qual el segon element expressa la idea que es durà a terme superant l'obstacle representat pel primer element. En el corpus trobem 5 exemples d'aquesta mena de connectors, com són el connector parentètic *però* (4 exemples) i *malgrat tot* (1 exemple), com mostren la figura 23 i la figura 24.

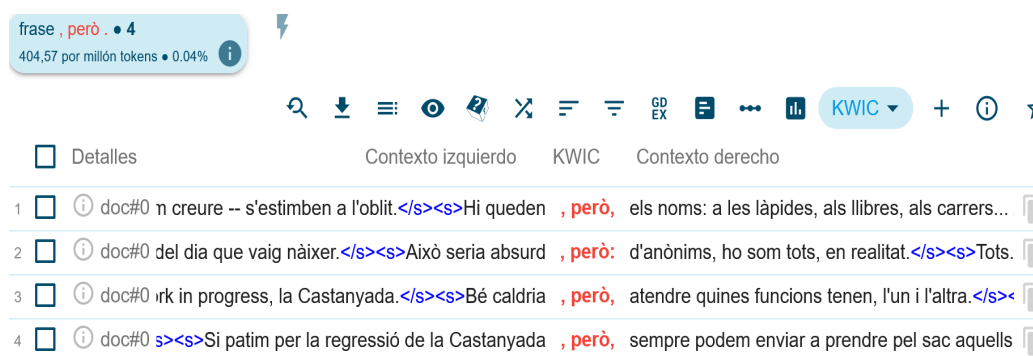

Figura 23. Ocurrences de *però* com a connector concessiu en el corpus model

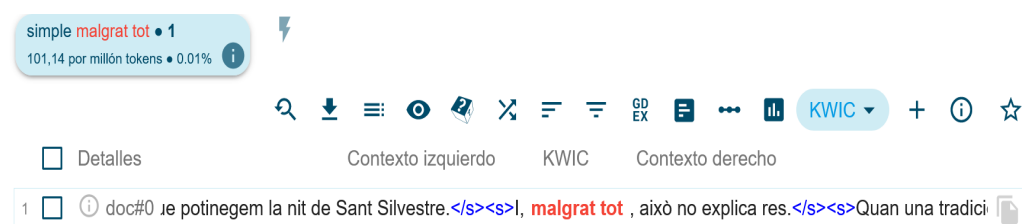

Figura 24. Ocurrencia de *malgrat tot* en el corpus model

Cal ressaltar que tots els connectors concessius que apareixen en el corpus estan vinculats a dos autors: Adrià Pujol (*però*, 2; *malgrat tot*, 1) i Manuel Baixauli (*però*, 2).

D'altra banda, el significat de *però* en posició no inicial és sempre concessiu, com en (26).

- (26) El lloc comú diu que Halloween, costum estranger, ha desterrat, work in progress, la Castanyada. Bé caldria, *però*, atendre quines funcions tenen, l'un i l'altra. (Adrià Pujol, "Castanyada o Halloween")

En l'exemple, l'autor suggereix que, malgrat que es done per consumada la substitució cultural de la Castanyada per Halloween, seria necessari observar quines funcions socials exerceixen cadascuna de les celebracions.

En (27), en què apareix seguit de dos punts, la posició del connector es pot considerar final respecte a l'element que connecta.

- (27) Voldria signar aquest escrit amb un eixut Anònim, i no amb el nom que arrossegue des del dia que vaig nàixer. Això seria absurd, *però*: d'anònims, ho som tots, en realitat. (Manuel Baixauli, "Anònims")

L'únic cas de *malgrat tot* en el corpus model apareix precedit de la conjunció *i* (28).

- (28) Pel cas que ens ocupa, és cert que les produccions culturals i la potència econòmica nord-americanes van modificar la ritualística francesa. No es pot descartar la hipòtesi que el Pla Marshall afavorís la importació de mercaderies lligades a Nadal. Comerç i costums, un binomi que, a tall d'exemple, diuen que a casa nostra s'ha formalitzat en els dotze grans de raïm que potinegem la nit de Sant Silvestre. *I, malgrat tot*, això no explica res. (Adrià Pujol, "Castanyada o Halloween")

Es tracta d'un dels pocs casos en el corpus en què s'observa la concurrència de la conjunció *i* amb un connector parentètic.

En el corpus, tots els casos de connectors refutatius (*ben al contrari*) i contrapositius (*de fet*, *en realitat*, *ben mirat*) són d'un mateix autor, Ramon Folch. En els primers, el contrast entre els dos elements de la connexió s'expressa com a contradictorietat, mentre que els contrapositius introdueixen el

segon element com a substitut del primer i expressen el contrast en un sentit menys fort que els refutatus. Quant a la incidència, en el nivell de connexió textual trobem 4 resultats de connectors contrapositius (*de fet*, 2 casos; *en realitat*, 1; *ben mirat*, 1) i 1 de connector refutatiu (*ben al contrari*).

Com mostra la figura 25, de les 4 ocurrències de *de fet*, en 2 actua en el nivell textual.

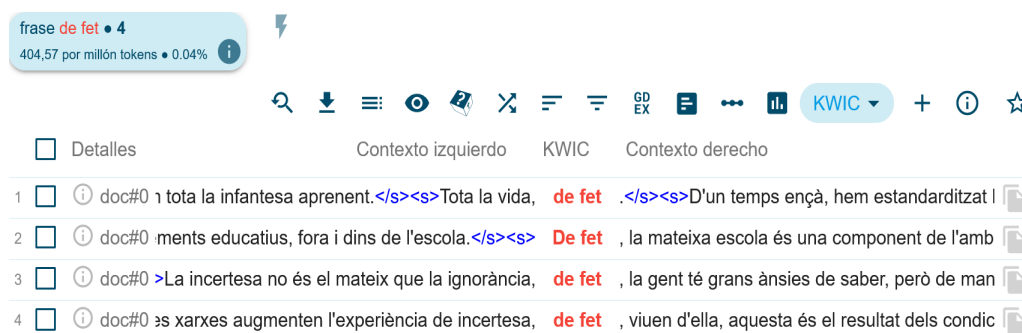

Figura 25. Resultat de la cerca de *de fet* en el corpus model

En concret, es tracta del primer i el segon exemple de la figura 25, en què el connector apareix en posició final i inicial, respectivament.

Respecte als 3 exemples de *en realitat* obtinguts en la cerca, n'hi ha 1 cas com a connector textual, com veiem en la figura 26.

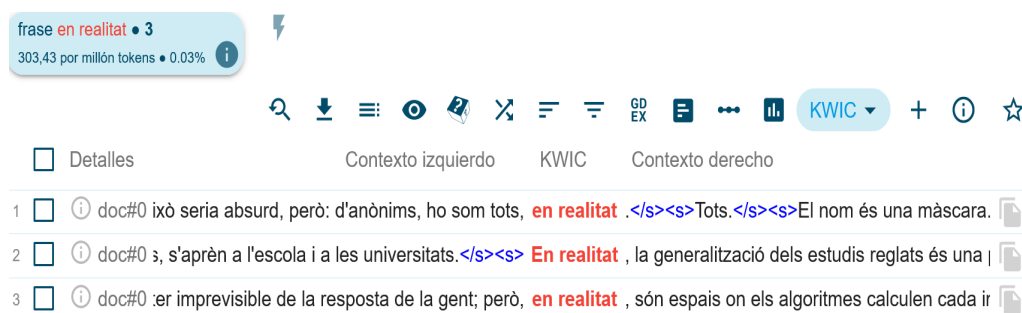

Figura 26. Ocurrències de *en realitat* en el corpus model

En aquest cas, es tracta del segon exemple, en què apareix el connector en posició inicial.

Finalment, en la figura 27, es mostra l'exemple de *ben mirat* com a connector textual que obtenim en el corpus.

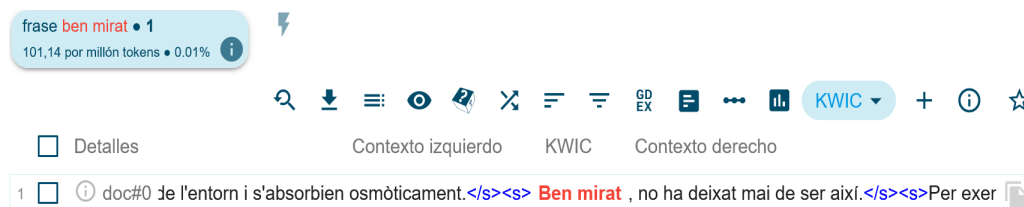

Figura 27. Ocurrencia de *ben mirat* en el corpus model

Com acabem de dir, els connectors contrapositius introdueixen el segon element reemplaçant el contingut previ, com passa en (29).

- (29) L'ambient és el principal fornidor d'elements educatius, fora i dins de l'escola. *De fet*, la mateixa escola és una component de l'ambient, perquè respon a les condicions i usos socials d'on ha sorgit.

Ací el contingut de l'oració connectada matisa la idea anterior que l'ambient és la font principal de situacions d'aprenentatge, fent una especificació o reformulació per mitjà de la qual es remarca que l'escola és justament un constituent de l'esmentat context.

Per aquest motiu, els contrapositius es relacionen amb els additius d'especificació (*en concret, en particular*) i amb els reformulatius no parafràstics (*millor dit, més aviat*), com veiem en (30) i (31).

- (30) D'un temps ençà, hem estandarditzat la transmissió de destreses i coneixements en estudis reglats. Tant, que molts han arribat a creure que tot, i només, s'aprèn a l'escola i a les universitats. *En realitat*, la generalització dels estudis reglats és una pràctica recent, cosa de pocs segles. (Ramon Folch, "Aprender")

- (31) Els coneixements per viure i sobreviure s'adquirien respirant. Vull dir que provenien de l'entorn i s'absorbien osmòticament. *Ben mirat*, no ha deixat mai de ser així. Per exemple, no és pas a l'escola que aprenem a parlar. (Ramon Folch, "Aprendre")

En tots dos casos, el contingut introduït pels connectors contrapositius *en realitat* i *ben mirat* –la recent generalització de l'aprenentatge reglat o el fet que mai s'ha deixat d'aprendre per l'entorn– es pot interpretar com una correcció que podria, de fet, commutar-se per connectors de reformulació com *més aviat* o *vaja*.

D'altra banda, en els connectors refutatius, el contrast entre els dos elements de la connexió s'expressa com a contradictorietat (32).

- (32) Molts animals aprenen. Els mamífers, quasi tots. Genèticament, reben moltes pautes de conducta instintiva, però un determinant nombre de destreses necessàries per sobreviure provenen de l'aprenentatge. Els humans no som una excepció. *Ben al contrari*, venim al món sabent fer una ínfima part del que ens cal i per això ens passem tota la infantesa aprenent. (Ramon Folch, "Aprendre")

Com veiem, l'oració encapçalada per *ben al contrari* rebut frontalment el contingut previ –no som de cap manera una excepció a l'hora d'aprendre–, de manera que argumentativament té un pes major.

En suma, en l'expressió del contrast l'oposició és la relació més freqüent, en què la peça central és la conjunció adversativa *però* (16 ocurrences de 29). Els autors que més l'usen en el corpus són N. Almiron (4 casos) i G. Muñoz (3). La conjunció apareix en 3 casos en concurrència amb una expressió modalitzadora, per a emfatitzar o legitimitzar l'argument que introdueix. Observem una correlació entre els connectors contrastius i els autors o autores: els contrastius opositius i concessius, apareixen en els articles de Baixauli i Pujol; i els refutatius i contrapositius, són tots de Folch. Mentre que els connectors refutatius i contrapositius presenten sempre una posició inicial, en el cas dels opositius i concessius s'observa una major mobilitat i, en un cas, la concurrència amb la conjunció *i*.

5.2.4. Anàlisi dels connectors consecutius i conclusius en el corpus model

En el corpus model hi ha 5 ocurrencies de connectors consecutius, dels quals 4 actuen en el nivell textual, com mostra la taula 5.

Taula 5. Tipus de connexió i posició dels connectors consecutius-conclusius en el corpus model

Valor	Connector	Connexió textual (N/posició)	Connexió oracional (N)
conseqüència	<i>llavors</i>	1, medial	1
	<i>doncs</i>	2, medial 1, final	0
conclusió	<i>en definitiva</i>	1, medial	1
	<i>tot plegat</i>	1, inicial	0
Total	4 formes	6 (posició: 1+4+1)	2

Quant als significats específics, n'hi ha 4 que expressen causa-conseqüència lògica (*llavors*, 1 cas; *doncs*, 3) i 2 de conseqüència discursiva o conclusió (*en definitiva*, 1; *tot plegat*, 1). A continuació, s'analitzen els aspectes més rellevants d'aquesta mena de connectors en el corpus.

En el corpus trobem 2 resultats del connector consecutiu *llavors*, com es mostra en la figura 28.

The screenshot shows a search interface for the connector 'llavors'. At the top, a search bar indicates 'frase , llavors , • 2' and '202,29 por millón tokens • 0.02%'. Below the search bar is a toolbar with various icons for search, download, and analysis. The main area displays two search results, each with a document ID and a snippet of text containing the connector 'llavors' in red. The first result is from 'doc#0' and the second is from 'doc#0'.

Figura 28. Resultats de la cerca de *llavors* com a connector consecutiu en el corpus model

Totes dues ocurrències, que apareixen en posició intermèdia, formen part del mateix article (“Hipercomunicació i incertesa” d’Ingrid Guardiola). D’aquestes, només en la primera el connector actua en el nivell textual, com s’il·lustra en (32).

- (32) La situació és molt semblant a la d’una emboscada voluntària, a la d’un auto-meta-confinament. La incertesa esdevé, *llavors*, un nou naturalisme. La tecnologia, juntament amb el confinament i les cures, s’ha imposat com l’eina més útil per gestionar la pandèmia. (Ingrid Guardiola, “Hipercomunicació i incertesa”)

En aquest cas, *llavors* connecta l’oració prèvia, que identifica el confinament com un acte voluntari, amb l’oració connectada, en què la incertesa es converteix en l’única llei i força que opera en aquest context. Cal notar que molts exemples amb *llavors* són ambigus entre la lectura connectiva i l’adverbial.

D’altra banda, hem trobat 3 casos del connector consecutiu *doncs*, com es veu en la figura 29.

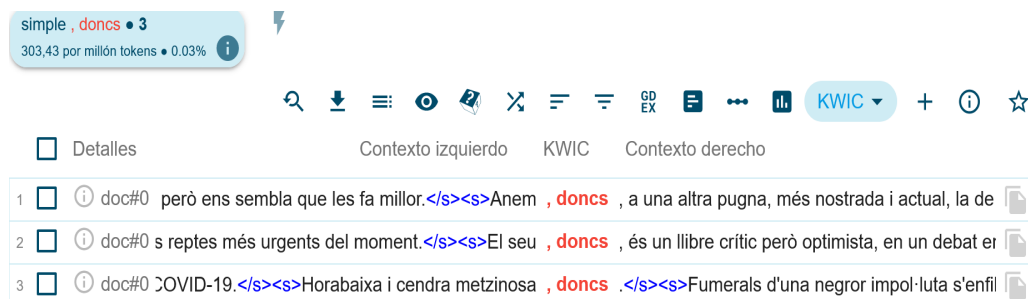

Figura 29. Ocurrències de *doncs* com a connector textual en el corpus model

En els primers dos casos apareix en posició medial (33) i en el tercer, en posició final (34).

- (33) A This changes everything. Capitalism vs the Climate, Klein propugna que es consideri el canvi climàtic com una emergència global perquè és la clau per revertir alguns dels reptes més urgents del moment. El seu, *doncs*, és un llibre crític però optimista, en un debat en què el catastrofisme porta a la paràlisi i la falta de compromís polític convida a la frustració. El canvi climàtic és també un debat sobre cultura. (Judit Carrera, “L’antropocè”)

- (34) A les Falles de setembre de 2021 es produí una conjunció astral els efectes de la qual ningú no va saber predir: el sol no s’havia amagat del tot quan es cremaren les falles infantils, més d’hora que d’habitud pel toc de queda imposat per la COVID-19. Horabaixa i cendra metzinosa, *doncs*. (Andreu Escrivà, Folles falles fetes foc (i fum tòxic))

En el primer exemple, el connector presenta una posició intermèdia, entre el subjecte i el verb. Ací l’autora expressa com a conseqüència considerar el llibre com a crític a partir del posicionament de l’autora enfront del canvi climàtic. En el segon, destaca la posició final del connector en una oració molt breu –un fragment oracional, de fet–, en què s’han elidit la resta de complements. En aquest cas, Escrivà conclou quins han estat els elements que conformen la conjunció astral a què s’ha referit abans, que suposa la presa de consciència dels efectes nocius de cremar les falles, això és: horabaixa i cendra metzinosa.

Entre les relacions de conseqüència, hem identificat una ocurrència de la conjunció *perquè* com a connector textual (35), que no hem computat perquè no expressa conseqüència sinó causa i remet, doncs, a una connexió oracional convertida en textual per motius expressius o estilístics.

- (35) El cas és que la presentadora del *Canal 26* va haver de donar la notícia en directe. “Ha mort William Shakespeare!”, devia cridar algú de producció. I li devia dir a ella per l’orellera. “Ha mort William Shakespeare! Espera’t a dir-ho, que demano un carro d’imatges”. **Perquè** sempre és millor donar una notícia d’última hora amb imatges. (Empar Moliner, “Ha mort William Shakespeare”)

En el corpus apareixen 2 casos del connector conclusiu *en definitiva*, com es mostra en la figura 30, 1 d’oracional i 1 de textual.

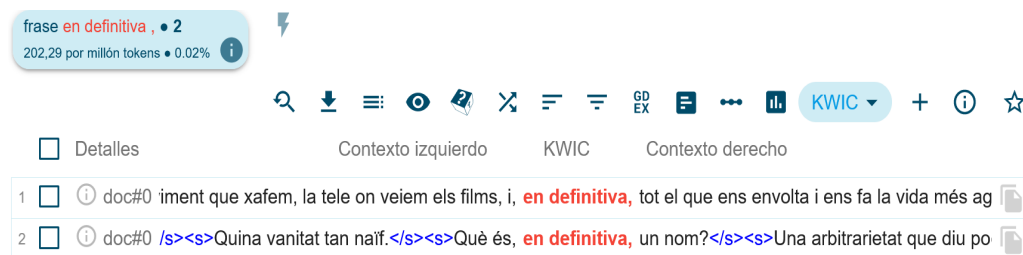

Figura 30. Ocurrències del connector conclusiu *en definitiva* en el corpus model

Tots dos pertanyen al mateix article (“Anònims” de Baixauli), però, com acabem de veure en la figura 30, només el segon actua en el nivell de connexió textual, com es reflecteix en (36).

- (36) Quina dèria, aquesta de signar-ho tot, de voler deixar rastre en tot el que fem. Quina vanitat tan naïf. Què és, *en definitiva*, un nom? Una arbitrarietat que diu poc o no res sobre l’individu, producte d’una combinació de casualitats. (Manuel Baixauli, “Anònims”)

En l’exemple, el connector aporta el valor procedimental de conseqüència discursiva –no lògica– a la pregunta gairebé retòrica que es fa Baixauli (*Què és un nom?*). Aquesta clou l’argumentació iniciada en les dues oracions prèvies amb què s’orienta el discurs envers la futilitat dels noms propis.

Semblantment al connector anterior, *tot plegat* reflecteix un valor procedimental intermedi entre la conseqüència discursiva, la distribució i la disjunció del resum. D’aquest, n’obtenim 1 resultat en el corpus, com mostra la figura 31.

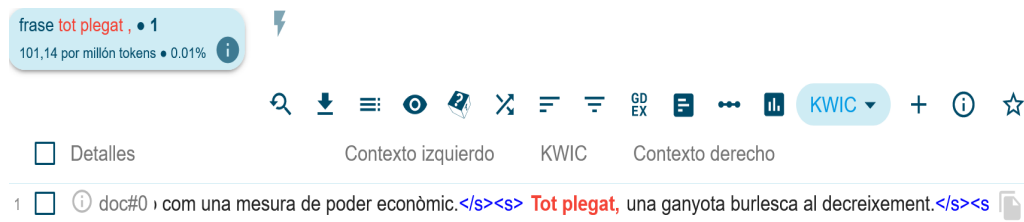

Figura 31. Ocurrences de *tot plegat* en el corpus model

Com es pot comprovar en (37), l’autora, primerament, descriu amb gran mestria el procés de creixement sense límits de Dubai en les dues oracions independents prèvies, per a acabar expressant què en resulta de tot això –la conseqüència discursiva– en l’oració connectada.

- (37) Amb una supèrbia sense subtileses, Dubai és la ciutat que més s’apropa al sostre del món. Els seus edificis transpiren la conquesta de l’escala física i la destrucció dels límits, que en el món capitalista es concep com una mesura de poder econòmic. *Tot plegat*, una ganyota burlesca al decreixement. (Gemma Garcia, “Creixent cap al sostre del món”)

A més, com veiem, en l'oració connectada per *tot plegat* s'ha optat per l'elisió del verb, amb un contingut fàcilment recuperable (com ara, *suposar*, *constituir*, *ser*, etc.).

En el corpus model, en molts casos, la cloenda o la conclusió global del text o parcial d'un aspecte no s'explicita per mitjà de connectors, com en (38).

- (38) Què es pot esperar de qui, aprofitant el seu poder efímer, posa —imposa— el seu nom a una ciutat? Res a veure amb el carrer del Mig, amb el carrer de la Figuera, amb el carrer Ample, noms que diuen, que expliquen, que recorden. *Massa noms propis*. (M. Baixauli, "Anònims")

En l'exemple, s'observa la crítica de l'autor a l'afany de personalisme i de vanitat que empeny algú a posar el seu nom a una ciutat, en les antípodes d'un altre tipus de denominacions. La conclusió de tot plegat es concentra en una breu oració sense cap marca textual (*en definitiva*, *en conclusió*), de la qual s'ha elidit el verb: *massa noms propis*.

En síntesi, l'expressió de la conseqüència i la conclusió es concreta en el corpus en 4 formes (*llavors* i *doncs*; *en definitiva* i *tot plegat*). Els connectors consecutius no encapçalen en cap cas l'oració o paràgraf, sinó que sempre apareixen en posició medial (3 casos) o final (1). Els connectors conclusius (*en definitiva* i *tot plegat*) introdueixen la cloenda d'un aspecte del text, no la conclusió global. En alguns casos, els autors opten per deixar implícita la relació conclusiva i no marcar-la mitjançant connectors.

5.2.5. Recapitulació i conclusions

Una vegada feta l'anàlisi per significats, podem revisar els resultats des d'una perspectiva global. Reprenem la taula inicial, amb la incorporació de cada connector textual (taula 6).

Taula 6. Valor i incidència dels connectors textuais en el corpus model

Valor	Connectors textuais	N	%	Total
addició	Continuïtat: <i>i</i> (34), <i>a més</i> (1)	35	42,68%	Cj: 34 (41,46%) CP: 6 (7,32%)
	Distribució: <i>en primer lloc</i> (1); <i>en segon lloc</i> (1), <i>per últim</i> (1)	3	3,66%	
	Ampliació: <i>per descomptat</i> (1)	1	1,22%	
	Especificació: <i>en concret</i> (1)	1	1,22%	
disjunció	Reformulació: <i>és a dir</i> (1)	1	1,22%	CP: 7 (8,54%)
	Exemplificació: <i>per exemple</i> (6)	6	7,32%	
contrast	Oposició: <i>però</i> (Cj) (16), <i>tanmateix</i> (3)	19	23,17%	Cj: 16 (19,51%) CP: 13 (15,85%)
	Concessió: <i>però</i> (CP) (4), <i>malgrat tot</i> (1)	5	6,10%	
	Contraposició: <i>de fet</i> (2), <i>ben mirat</i> (1), <i>en realitat</i> (1)	4	4,88%	
	Refutació: <i>ben al contrari</i> (1)	1	1,22%	
conseqüència	Conseqüència: <i>llavors</i> (1), <i>doncs</i> (3)	4	4,88%	CP: 6 (7,32%)
	Conclusió: <i>en definitiva</i> (1), <i>tot plegat</i> (1)	2	2,44%	
Total	21 connectors (2 Cj + 19 CP)	82	100	

En el corpus model hem trobat 82 ocurrences amb connectors textuais: 50 corresponents a les conjuncions *i*, *o* i *però* i 32 es troben repartides entre 19 connectors parentètics. Comprovem, doncs, que la proporció d'usos textuais de les conjuncions és molt alta (61,45%), Tenint en compte que el corpus model conté 424 oracions, hi ha una proporció d'un connector textual per cada 5,11 oracions. Hi apareixen diversos significats específics, excepte connectors

additius de digressió, d'equiparació o de generalització, ni connectors disjuntius de reformulació no parafràstica o de resum ni contrastius restrictius. El gènere textual (article d'opinió) i el caràcter relativament reduït del corpus podrien explicar el repertori de connectors utilitzat.

Pel que fa a la incidència, l'expressió de l'addició suposa pràcticament la meitat dels connectors del corpus (48,19%), especialment pel pes de la conjunció *i* com a connector textual (40,96%), que, en el corpus, es relaciona amb l'estil de l'autor o autora, o amb estratègies discursives concretes (imprimir agilitat, emfatitzar o aclarir). Al marge de la continuïtat, la resta de relacions additives del corpus a penes són presents. Segueix en freqüència el contrast (34,94%), en què predomina l'expressió de l'oposició (22,89%) per la incidència de la conjunció *però* com a connector textual (19,28%). A continuació, se situa l'expressió de la disjunció (8 casos, 9,64%), en què predomina l'exemplificació (6 casos, 7,24%) enfront de la reformulació (1 cas, 1,20%). Amb 6 exemples, la conseqüència (4 casos, 4,82%) i la conclusió (2 casos, 2,41%) són els significats amb una incidència menor.

En general, observem relativament poca varietat de connectors textuais en el corpus model, potser perquè el corpus és reduït i l'ús de connectors parentètics és escàs (19 connectors en 32 exemples, corresponents a 1 connector parentètic amb ús textual per cada 13,25 oracions). Per a comprovar la varietat, comparem els que apareixen en el corpus amb la llista de connectors parentètics que proporciona la GEIEC (2018: 21.3.1, <https://geiec.iec.cat/text/21.3.1>, quadres 21.7 a 21.10). Per a indicar quins s'han fet servir de cada classe en el corpus model, els marquem en gris en les taules següents. En la taula 7, corresponent al quadre 21.7 de la GEIEC, es mostren els connectors additius del corpus i es marquen en negreta els que no apareixen en el quadre de la gramàtica.

Taula 7. Connectors parentètics additius de la GEIEC i en el corpus model

Valor additiu	Connector
Continuïtat	<i>a més (1)</i>
	<i>a continuació</i>
	<i>aleshores; llavors</i>
	<i>així mateix</i>
	<i>d'altra part</i>
	<i>doncs; (doncs) bé</i>
Intensificació	<i>a més (a més); de més (a més)</i>
	<i>encara més; més encara</i>
Distribució	<i>d'entrada; per començar; primerament; en primer lloc (1); en segon lloc (1), etc.; a l'últim; finalment; per acabar // per últim (1)</i>
	<i>al seu torn</i>
	<i>d'una banda... de l'altra (banda); d'un costat... de l'altre (costat); per altra banda; d'(una) altra banda; d'un altre costat; per una banda; per un (altre) costat</i>
Digressió	<i>per cert</i>
Generalització	<i>en general, generalment</i>
Especificació	<i>en concret (1); en especial; en particular</i>
	<i>concretament; especialment; específicament; particularment</i>
	<i>de fet; fet i fet</i>
Ampliació	<i>de fet</i>
	<i>en efecte; efectivament // per descomptat (1)</i>
Equiparació	<i>així mateix</i>
	<i>igualment; paral·lelament; semblantment</i>
Total:	5 + 2 connectors (7 ocurrences) de 48 connectors

Com s'observa en la taula 7, el repertori de connectors additius en el corpus model és reduït. Cal notar que tots els connectors distributius que indiquen seqüència (*en primer lloc*, *en segon lloc* i *per últim*) pertanyen al mateix article.

Els connectors parentètics de disjunció identificats en el corpus model apareixen marcats en la taula 8, corresponent al quadre 21.8 de la GEIEC.

Taula 8. Connectors parentètics disjuntius de la GEIEC i en el corpus model

Valor disjuntiu	Connector
Reformulació	<i>això és; o sigui (o siga / o sia)</i>
	<i>és a dir (1)</i>
	<i>més ben dit</i>
	<i>vull dir</i>
	<i>vaja</i>
	<i>ras i curt</i>
	<i>més aviat</i>
Exemplificació	<i>per exemple (6)</i>
	<i>així (per exemple)</i>
	<i>a tall d'exemple</i>
Resum	<i>en resum; en síntesi; en suma;</i>
Total	2 connectors (7 ocurrences) de 14 connectors

Podem veure en la taula 8 que els autors o autores només han fet servir 2 connectors molt bàsics dels 14 que inclou la GEIEC (*és a dir* i *per exemple*). L'únic connector de reformulació (*és a dir*) no introdueix ben bé una paràfrasi, sinó que té un valor de recapitulació. La majoria de les ocurrences del connector d'exemplificació (5 dels 6 casos) responen a la tria lingüística de dos autors (N. Almiron, 3; M. Baixauli, 2). Convé destacar, però, que en alguns casos en el corpus model s'expressa l'exemplificació o la reformulació per mecanismes lèxics i no connectius, com podem observar en (39), (40) i (41).

- (39) En realitat, la generalització dels estudis reglats és una pràctica recent, cosa de pocs segles. I ni això, perquè fins fa quatre dies només uns quants privilegiats anaven a l'escola fins a l'adolescència. *Per mostra*, recordem la figura de l'aprenent, el noi (les dones es quedaven a casa...) que començava escombrant l'obrador i anava adquirint destreses en l'ofici. «Fent i desfent es fa mestre l'aprenent», sentència la dita. (Ramon Folch, "Aprendre")
- (40) En cas de contradicció, l'aprenentatge osmòtic sol prevaler sobre el reglat. *En tenim exemples quotidians*, persones que han après a l'escola coses que no fan a casa seva perquè a casa seva no s'han fet mai aquestes coses. (Ramon Folch, "Aprendre")

- (41) Els coneixements per viure i sobreviure s'adquirien respirant. *Vull dir* que provenien de l'entorn i s'absorbien osmòticament. (Ramon Folch, "Aprendre")

En (39) i (40), s'introdueix un exemple del concepte previ amb mecanismes lèxics, que es poden commutar per un connector d'exemplificació com és *a tall d'exemple*. En (41), la reformulació s'expressa per mitjà de la forma verbal *vull dir*, que es pot parafrasejar amb un connector com és *a dir*.

En la taula 9, corresponent al quadre 21.9 de la GEIEC, es consignen els connectors parentètics contrastius que han fet servir els autors o autores en el corpus.

Taula 9. Connectors parentètics contrastius de la GEIEC i en el corpus model

Valor contrastiu	Connector
Oposició	<i>en canvi; tanmateix (3); no gensmenys</i>
	<i>això sí</i>
	<i>ara (bé)</i>
	<i>altrament; si no; en cas contrari</i>
Concessió	<i>així i tot (o tot i així)</i>
	<i>amb tot; tot i això; amb tot i (amb) això (o tot i amb això)</i>
	<i>malgrat tot (1); malgrat això; a pesar de tot</i>
	<i>no obstant això (o això no obstant, no obstant)</i>
	<i>tot amb tot; de tota manera (o de totes maneres)</i>
	<i>en qualsevol cas; en tot cas</i>
	<i>però (4) (CP)</i>
Restricció	<i>almenys</i>
	<i>si més no</i>
Refutació	<i>(ans) al contrari; ben al contrari (1)</i>
Contraposició	<i>ben mirat (1)</i>
	<i>de fet (2); fet i fet; en realitat (1)</i>
Total	7 connectors (13 ocurrences) de 29 connectors

En la taula 9, comprovem que els autors i autores fan servir només un 24,13% dels connectors parentètics contrastius proposats per la GEIEC (7 de 29), per tal com l'expressió del contrast es duu a terme sobretot per mitjà de la conjunció *però* com a connector textual. Podem observar també que les expressions contrastives més freqüents són la concessió (5 casos) i la contraposició (4),

seguides de l'oposició (2) i la refutació (1). L'ús dels connectors contrastius en el corpus està associat a les preferències lingüístiques d'alguns autors: tots els d'oposició i concessió pertanyen als articles de M. Baixauli i A. Pujol, i tots els de refutació i contrapositius són de R. Folch. D'altra banda, respecte a l'ús en el corpus, podem destacar els casos en què es combina amb una expressió modalitzadora que intensifica l'antítesi.

En la taula 10, corresponent al quadre 21.10 de la GEIEC, es marquen els connectors parentètics de conseqüència-conclusió identificats en el corpus model i es destaca en negreta un cas que no apareix en el quadre de la gramàtica.

Taula 10. Connectors parentètics consecutius-conclusius de la GEIEC i en el corpus model

Valor consecutiu	Connector
Conseqüència	<i>per tant</i>
	<i>doncs (3)</i>
	<i>així (doncs)</i>
	<i>aleshores; llavors (1)</i>
	<i>en conseqüència; consegüentment; per consegüent; com a conseqüència</i>
Conclusió	<i>al capdavant; al cap i a la fi; al cap i a l'últim</i>
	<i>comptat i debatut // tot plegat (1)</i>
	<i>en conclusió</i>
	<i>en definitiva (1)</i>
	<i>en fi</i>
	<i>total</i>
	<i>fet i fet</i>
Total:	3 + 1 connectors (6 ocurrències) de 18 connectors

En la taula 10, podem observar que dels 18 connectors inclosos en la GEIEC, en el corpus model n'hem identificat 3, als quals cal afegir el connector conclusiu *tot plegat*, que no apareix en la llista de la gramàtica.

En síntesi, la classe de connectors que mostra una major varietat és la dels contrastius (7 connectors de 29 de la GEIEC, que impliquen gairebé un 25%), seguits dels consecutius (4 de 18 de la GEIEC; 22,22%). Amb un percentatge molt semblant, seguirien els connectors additius (7 de 48; 14,58%) i els

disjuntius (2 de 14; 14,28%). Si partim del ventall ofert per la GEIEC, els autors i autores han fet servir un repertori relativament reduït de connectors. Malgrat això, cal recordar que, en alguns casos, expressen la relació semanticopragmàtica entre els continguts amb mecanismes lèxics equivalents.

A continuació, recapitem els resultats de l'anàlisi d'acord amb els trets següents: (1) el significat específic, (2) de quin connector es tracta, (3) la posició (inicial, medial o final), (4) si connecta oracions (*or.*) o paràgrafs (*paràg.*), (5) la puntuació associada, si presenta una puntuació apositiva prototípica (amb signe de puntuació precedent i subsegüent, *ap.*) o sense cap signe de puntuació ($\emptyset$), i, finalment, (6) si hi ha algun cas en el nivell de connexió oracional (*con. or.*). En les taules següents, es detallen els trets dels connectors identificats en el corpus per tipus semàntic: additius (taula 11), disjuntius (taula 12), contrastius (taula 13) i consecutius-conclusius (taula 14).

Taula 11. Trets dels connectors additius en el corpus model

Valor específic	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	$\emptyset$	
continuïtat	<i>i</i> (Cj)	34, inicial	33	1	--	--	--
	<i>a més</i>	1, medial	1	0	1	0	2
distribució	<i>en primer lloc</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>en segon lloc</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>per últim</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
ampliació	<i>per descomptat</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
especificació	<i>en concret</i>	1, medial	1	0	1	0	1
Total	7 formes (1 Cj + 6 CP)	40 (P: 38+2+0)	36 (90%)	4	6 (100%)	0	3 (6,98%)

La conjunció *i* gairebé sempre introdueix oracions (33 casos de 34). Quant als connectors parentètics additius, se situen en posició inicial gairebé sempre (llevat d'una ocurrència medial de *a més* i de *en concret*, respectivament), introdueixen oracions en la mateixa proporció que paràgrafs (3 i 3) i apareixen marcats com a apositius amb la puntuació corresponent. Exceptuant 3 ocurrències de connectors parentètics dins d'una oració composta (*a més*, 2; *en concret*, 1), la resta tenen sempre un ús textual.

A continuació, en la taula 12 es mostren els trets dels connectors disjuntius en el corpus.

Taula 12. Trets dels connectors disjuntius en el corpus model

Valor específic	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
exemplificació	<i>per exemple</i>	3, inicial 1, medial 2, final	6	0	6	0	0
reformulació	<i>és a dir</i>	1, inicial	1	0	1	0	3
Total	2 formes (CP)	7 (P: 4+1+2)	7 (100%)	0	7 (100%)	0	3 (27,27%)

Els connectors disjuntius apareixen en posició inicial en 4 casos (57,14%) i no són inicials en 3 casos del connector *per exemple*: 1 de medial (14,29%) i 2 de finals (28,57%). Introdueixen sempre oracions, en què en tots els casos apareixen associats a una puntuació apositiva. Els d'exemplificació sempre connecten en el nivell textual, mentre que en el cas dels de reformulació, la connexió oracional és lleugerament més alta (3 casos) que la textual (1 cas).

El trets que presenten els connectors contrastius en el corpus model es detallen en la taula 13.

Taula 13. Trets dels connectors contrastius textuals en el corpus model

Valor específic	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
oposició	<i>però</i> (Cj)	16, inicial	15	1	--	--	--
	<i>tanmateix</i>	1, inicial 2, medial	3	0	3	0	1
concessió	<i>però</i> (CP)	3, medial 1, final	4	0	4	0	0
	<i>malgrat tot</i>	1, medial	1	0	1	0	0
refutació	<i>ben al contrari</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
contraposició	<i>de fet</i>	1, inicial 1, final	2	0	2	0	2
	<i>ben mirat</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	<i>en realitat</i>	1, inicial	1	0	1	0	2
Total	8 formes (1 Cj + 7 CP)	29 (P: 21+6+2)	28 (96,55%)	1	13 (100%)	0	5 (14,71%)

La conjunció *però* gairebé sempre introdueix oracions (15 casos de 16). Els connectors parentètics contrastius són predominantment inicials. Trobem 5 ocurrences en què tenen posició medial (corresponents a *tanmateix* i *però*) i 2 amb posició final (corresponents a *però* i *de fet*). Sempre introdueixen oracions i apareixen marcats en tots els casos com a apositius amb la puntuació escaient. En el corpus, hi ha 5 casos d'ús oracional, respecte als 13 en què els connectors parentètics contrastius presenten ús textual. Per tant, predomina l'ús textual sobre l'oracional.

La taula 14 presenta els trets dels connectors consecutius-conclusius en el corpus model.

Taula 14. Trets dels connectors consecutius-conclusius textuais en el corpus model

Valor específic	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
conseqüència	<i>llavors</i>	1, medial	1	0	1	0	1
	<i>doncs</i>	2, medial 1, final	3	0	3	0	0
conclusió	<i>en definitiva</i>	1, medial	0	1	1	0	1
	<i>tot plegat</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
Total	4 formes (CP)	6 (P: 1+4+1)	5 (83,33%)	1	6 (100%)	0	2 (25%)

Els connectors consecutius-conclusius apareixen en 4 casos en posició medial (60%, corresponents als connectors *llavors*, *doncs* i *en definitiva*), en 1 cas en posició final (20%, corresponent a *doncs*) i només en 1 cas de *tot plegat* en posició inicial (20%). Introdueixen oracions (83,33%) més que no paràgrafs. Com a connectors parentètics, apareixen sempre marcats com a apositius precedits de punt i seguits de coma. En major mesura tenen un ús textual (5 casos, 83,33%), que no oracional (2 casos).

En definitiva, els autors i autores fan servir molt freqüentment conjuncions com a connectors textuais (51 ocurrences de *i*, *però* de 82 contextos). Considerem que és un xifra elevada, tenint en compte que es tracta de textos

argumentatius formals d'escriptors o escriptores o periodistes professionals, en què sovint però no sempre, és resultat d'una puntuació estilística. Els experts tendeixen a usar els connectors textuais, predominantment, per a enllaçar oracions: 76 casos (92,68%) enfront de 6 exemples de connexió de paràgrafs (7,32%). Els casos de connexió de paràgrafs es donen amb connectors continuatius (entre els quals hi ha un cas de la conjunció *i* connectant paràgrafs i els distributius de seqüència) i un únic cas de connector contrastiu (la conjunció *però*) i de connector conclusiu (*en definitiva*), respectivament. Tot plegat indica que els autors i autores tendeixen a explicitar la relació semanticopragmàtica entre oracions dins del mateix paràgraf. Els pocs casos en què enllacen paràgrafs tenen a veure amb el tipus de relació entre els segments, com ara la distribució d'informació, mentre que no es duu a terme en aquells casos que impliquen reelaboració de contingut (disjuntius).

Un dels aspectes més característics de l'ús dels connectors parentètics en el corpus model és la mobilitat que mostren. Hi ha 14 casos de connectors parentètics que encapçalen oració o paràgraf (43,75%), mentre que 13 inclouen connectors en posició medial (40,63%) i 5 en final (15,62%). Observem diferències segons les classes de connectors. Destaca el fet que els connectors consecutius no apareixen mai en posició inicial: en trobem 5 de medials i 1 de final.

Respecte a la puntuació, en tots els casos els connectors parentètics apareixen associats a una puntuació apositiva, entre punt previ i coma posterior o entre dues comes. Tan sols hem trobat un cas en què difereix la puntuació, en què el connector parentètic concessiu *però* apareix seguit de dos punts, com veiem en (42).

(42) Voldria signar aquest escrit amb un eixut Anònim, i no amb el nom que arrossegue des del dia que vaig nàixer. Això seria absurd, *però*: d'anònims, ho som tots, en realitat. (Manuel Baixauli, "Anònims")

En aquest cas, justament per la puntuació, la posició es pot considerar final en relació al segment que enllaça.

Finalment, els experts tendeixen a fer servir els connectors parentètics textualment, llevat d'un parell de casos en què la connexió oracional presenta lleugerament més incidència (el connector continuatiu *a més*, amb 2 casos enfront d'1, o el connector de reformulació *és a dir*, amb 3 casos enfront d'1).

En conjunt, els escriptors i escriptores fan servir els connectors tenint en compte les possibilitats estructurals que presenten, com la mobilitat, i reflectint el caràcter parentètic mitjançant la puntuació. D'una banda, aquests resultats són rellevants perquè aquests textos van esdevenir model per als aprenents en la sessió didàctica per a exemplificar usos dels connectors i nocions bàsiques de la connexió (§ 3.2). D'altra banda, en l'apartat següent (§ 5.3), ens serviran de punt de comparació amb l'ús dels connectors identificats en el corpus d'estudiants d'EOI.

5.3. Anàlisi dels connectors textuais del corpus d'estudiants d'EOI

En aquest apartat, analitzem l'ús dels connectors textuais identificats en el corpus d'estudiants de l'Escola d'Idiomes de València-Quatre Carreres. Els analitzem per tipus semàntics (additius, disjuntius, contrastius i consecutius-conclusius), tenint en compte usos adequats i usos problemàtics. Els resultats generals per tipus semàntic es mostren en la taula 15.

Taula 15. Connexió textual en el corpus d'estudiants d'EOI (dades globals de freqüència)

Significat general	Ocurrències			Usos adequats			Usos problemàtics		
	T1	T2	Total	T1	T2	Total	T1	T2	Total
addició	15	28	43	7	14	21	8	14	22
disjunció	0	4	4	0	2	2	0	2	2
contrast	15	19	34	13	9	22	2	10	12
conseqüència	5	10	15	1	3	4	4	7	11
Total	35	61	96	21	28	49	14	33	47

En el corpus hem identificat 96 exemples amb connectors textuais i formes no connectives o no convencionalitzades que els aprenents han fet servir com a connectors, dels quals 49 es consideren usos adequats (51,04%) i 47, casos problemàtics (48,96%).

En els subapartats següents, analitzem qualitativament i quantitativament els usos dels connectors identificats en el corpus (freqüència, incidència de la connexió textual vs. oracional, relació entre la freqüència d'ús i l'escriptura dels aprenents, casos particulars remarcables, evolució en l'ús en els dos textos), així com aquells elements que es fan servir com a connectors, tot i que no ho siguen. En l'apartat 5.4, comparem l'ús dels connectors en el corpus d'estudiants i en el corpus model que s'ha fet servir en la seqüència didàctica i que hem analitzat en l'apartat anterior (5.2).

5.3.1. Els connectors additius en el corpus d'estudiants d'EOI

En el corpus d'estudiants d'EOI, hem identificat 43 casos de connexió textual additiva (T1: 15, T2: 28) que inclouen la conjunció *i* i 13 connectors parentètics: continuatius (*a més, a més a més, doncs, doncs bé*), distributius (la correlació *d'una banda i d'altra banda, en primer lloc, finalment, per últim*), de digressió (*per cert*), d'equiparació (*així mateix*), d'ampliació (*de fet*) i d'intensificació (*és més*). A més, hi ha 2 marcants (*també, d'altra manera*) que no són connectors però s'hi utilitzen com a tals. En aquest corpus d'estudiants no hem trobat casos de connectors additius de generalització ni d'especificació.

5.3.1.1. Els connectors continuatius en el corpus d'estudiants d'EOI

Hi ha identificades 29 ocurrences de formes que indiquen continuïtat, tant connectors textuais com elements no connectius, com mostra la taula 16.

Taula 16. Connectors continuatius en el corpus d'estudiants d'EOI

Connector textual	Total (T1 + T2)	Usos adequats		Usos inadequats / problemàtics	
		T1	T2	T1	T2
<i>i</i>	20 (9 + 11)	4	8	5 (ConAdPob)	1 (ConAdAbus) 2 (ConAdPob)
<i>a més</i>	2 (1 + 1)	1	1	0	0
<i>a més a més</i>	2 (0 + 2)	0	0	0	1 (ErValor) 1 (ErValor/Punt)
<i>doncs bé</i>	2 (1 + 1)	1	0	0	1 (ErValor)
<i>doncs (mira)</i>	1 (1 + 0)	1	0	0	0
<i>també</i>	1 (1 + 0)	0	0	1 (ErForma)	0
<i>d'aquesta manera</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErForma)
Total: 1 Cj + 6 CP/altres	29 (13 + 16)	7	9	6	7

Entre les formes que indiquen continuïtat en el corpus, com la conjunció *i* usada com a connector textual (20 casos; T1: 9, T2: 11), i els connectors parentètics *a més* (3; T1: 1, T2: 1), *a més a més* (T2: 2), *doncs bé* (2; T1: 1, T2: 1) i *doncs* (T1: 1), així com formes no additives com l'adverbi focal *també* (T1: 1) i el marcador endofòric *d'aquesta manera* (T2: 1), les quals apareixen marcades amb fons gris en la taula 16. Dels usos identificats 16 es consideren adequats (55,17%) i 13 s'anoten com a casos problemàtics (44,83%).

Com mostra la taula 16, el connector més freqüent per a expressar continuïtat és la conjunció *i* com a connector textual (a1).

(43) Recordes tots els vídeos de gent ajudant durant el confinament? **I** aquells on la gent tractava d'ajudar a la població de la Palma? (CEOI-T1-10)

En (43), s'encadenen dues preguntes sobre si es recorden certs vídeos de suport entre la ciutadania. En l'oració connectada, la idea de continuïtat amb el contingut anterior es palesa amb l'elisió del verb principal.

En alguns casos, la continuïtat no es dona entre segments del text, sinó amb una part de l'enunciat, ja que una de les tasques escrites és d'interacció, com en (44).⁸¹

- (44) Un excés de velocitat que no ens deixa veure al costat, creant un efecte túnel que ens impedeix ficar-nos en el lloc de l'altre. *I* sí, potser que aquesta individualitat li done als diners la capacitat de moure el món, de tal manera que una crisi ho trenque tot. (CEOI-T1-10)

En aquest cas, l'estudiant respon a una part de la publicació en una xarxa social, en què, en essència, es qüestiona l'individualisme, cosa que l'aprenent lliga amb el poder que atorga la manca d'unió de la ciutadania al poder econòmic.

En canvi, en algun cas, assoleix un valor opositiu, com en (45). La conjunció presenta el valor més bàsic de l'addició, per la qual cosa és possible que s'hi neutralitzen altres valors.

- (45) Però, què diu això de nosaltres com a societat? Arriba gent a les nostres platges constantment fugint d'altres conflictes. Gent amb un altre color de pell. *I* no fem per ajudar-los, ni tan sols en parlem. (CEOI-T1-6)

En (45), el valor contrastiu que presenta la conjunció en el context és equivalent a la conjunció *però*. En aquest cas, potser l'aprenent ha pretès no repetir la conjunció adversativa, que fa servir dues oracions més amunt, i ha optat per connectar amb la conjunció *i*. D'altra banda, és plausible que, en realitat, es tracte no d'un intent de no repetir conjunció, sinó d'una mostra de discurs oralitzat, atès que és una tasca d'interacció.

81 El segment de la tasca d'interacció al qual respon l'alumne és: “No negareu que el millor any de la trilogia ha sigut 2022, eh? Crisi econòmica, pandèmia, erupció volcànica i, per acabar-ho d'adobar, esclata una guerra. Ni en els vostres millors somnis distòpics! De veres que els éssers humans som incapaços de mantindre una relació pacífica igualitària entre nosaltres? Tant importa que siga JO qui tinga raó?”

Tan sols apareix en concurrència amb altres connectors en 1 cas (46), en què concorre amb el connector continuatiu *a més*.

- (46) S'haurà de baixar el nivell de testosterona global i reconduir aquest comboi per la carretera del bé comú. *I, a més*, en aquest comboi haurem d'incloure no només a l'ésser humà, sinó a tot ésser viu d'aquest planeta. (CEOI-T1-1)

Com s'ha vist en els exemples anteriors, la conjunció *i* sol enllaçar oracions, llevat de 2 casos (T2) en què connecta paràgrafs, com en (47).

- (47) No puc oblidar el temps del confinament, aquell 14 de març, en plenes falles el món es va aturar.
I quina pau! jo personalment vaig respirar tranquil·la, ja que baix de ma a casa tinc un casal faller. (CEOI-T2-18)

En alguns casos, la conjunció *i* encapçala oració com a resultat d'una estratègia discursiva. En (48), l'aprenent fa servir una puntuació expressiva per a emfatitzar el component oracional que resta separat, tal com s'observa en el corpus model (49).

- (48) No es pot explicar d'altra manera aquesta guerra, ni tampoc la crisi econòmica. Quantes víctimes civils hem de suportar. Quants refugiats. *I* desnonats. (CEOI-T1-1)
- (49) Què és, en definitiva, un nom? Una arbitrarietat que diu poc o no res sobre l'individu, producte d'una combinació de casualitats. Ja ho som cada parella, cada família, una carambola de casualitats. Ja ho són els fills i la seua composició genètica. *I* els llocs on vivim. (Manuel Baixauli, "Anònims")

En la mateixa línia, la utilització recursiva de la conjunció *i* com a connector textual sembla apuntar a un intent de recerca d'un estil propi per part de l'aprenent (50), que intenta emular-ne l'ús d'algun autor o autora (51).

- (50) No podem eixir a fer un passeig. No podem fer-ne una cervesa amb els amics. De sobte tot va ser no, no i no.
I el vam acceptar, què podem fer? La vida de molta gent estava en joc. Aleshores arribaren els aplaudiments a les huit de la vesprada. *I* eixe

moment es va convertir en el moment de major esplai i activitat social de tot el dia. La preocupació, la incertesa i l'avorriment, per un moment s'esborraven i apareixia l'esperança de que fora de les nostres llars i havia gent que sabia el que es feia. [...]

Però, com ja he dit, no aprenem i tornem es mateixos hàbits. *I* tornen les falles, la festa, el consum, el soroll i la brutícia. (CEOI-T2-6)

- (51) *I* sovint ens demanen que ens convertim en els guardians de les nostres festes, que les dotem amb el pedigrí de l'antigor. *I* no podem: Halloween guanya adeptes, perquè aconsegueix les mateixes funcions que la Castanyada i Tots Sants. Ha seduït els nostres descendents. *I* nosaltres claudiquem, perquè l'objectiu és tenir-los esbargits, que no molestin, que a la tardor i sobretot a l'hivern els aguantem a casa i ens enerven de collons. (Adrià Pujol, "Castanyada o Halloween?")

Quantitativament, segons el gestor de corpus, tenen la mateixa incidència en els dos textos (T1: 0,2%; T2: 0,21%). En el T1, s'observen només usos problemàtics relacionats amb la pobresa de connexió (5), mentre que en el T2 aquests es redueixen (2).

En alguns casos, sembla que la utilització de la conjunció com a connector és sobrerera o pot respondre al fet de no disposar de gaires recursos discursius per a precisar la relació semanticopragmàtica entre els segments, com en (52).

- (52) Ja quan van aparèixer les plataformes virtuals, tipo Twitter, la gent es va embravir en donar el seu pont de vista de gairebé tot. *I* els és igual qui o quin hi hagi a l'altre costat de la pantalla. És tan fàcil com apagar-la havent deixat anar abans la bomba, és clar. (CEOI-T1-9)

En aquest cas, es fa servir la conjunció per a introduir contingut nou, que pot interpretar-se com a contraposició (*en realitat*), intensificació (*encara més*) o ampliació (*en efecte*) i, doncs, podria haver-se introduït amb connectors específics que expressen aquests valors.

Per a expressar continuïtat, a més de la conjunció *i*, en el corpus d'estudiants es fan servir els connectors parentètics *a més* (2; T1: 1, T2: 1) i *a més a més* (T2: 2), com en els exemples següents.

(53) Hui dia, vindre a les Falles del Cap i Casal és vindre a la guerra. L'escenari que pots trobar pels carrers de la ciutat s'apropa més a l'actual Ucraïna que al d'una ciutat que acaba de ser Capital Mundial del Disseny. *A més*, les prediccions diuen que seran les Falles més massives de la història. (CEOI-T2-1)

(54) Ignorant de mi, pensava que el camí cap a la sostenibilitat era una realitat, però, no és així. *A més a més*, quan expose aquest tema amb els meus amics fallers, sempre diuen: "Les tradicions són les tradicions". (CEOI-T2-3)

En (53), es continuen sumant arguments –l'afluència massiva de visitants– per a dibuixar un escenari molt negatiu per a les Falles. En (54), l'oració connectada no intensifica el contingut previ, sinó que afegeix una raó més per a no ser optimista respecte a la sostenibilitat.

Com a connectors textuais, solen enllaçar oracions, precedits de punt i seguits de coma, llevat d'un cas en què connecten paràgrafs (55).

(55) Que ens pogueren atendre als centres de salut i que ens arribaren els aliments a les botigues es va convertir en prioritari.

A més a més també vam poder observar com es va reduir la contaminació a tots els nivells, ja que sols podien circular els veïcles d'urgència per a transportar aliments, les ambulàncies... (CEOI-T2-13)

En (55), el connector apareix sense cap signe de puntuació associat, en una oració en què s'ha sobremarcat l'addició per la concurrència de *a més a més* i de l'adverbi focal *també*.

També indiquen continuïtat *doncs bé* (2; T1: 1, T2: 1) i *doncs* (T1: 1) en concurrència amb el connector pragmàtic *mira*, més propis de l'oralitat.

(56) Hola Joel! *Doncs bé*, el meu dimarts ha començat prou malament. (CEOI-T1-8)

(57) El món virtual ens ha convertit en uns covards de llibre. Ja ningú vol parlar a la cara, dialogar, comunicar-se en persona, ara tot s'hi val en el seu refugi virtual. *Doncs, mira*, el meu dimarts mal, però n'estic segura que milloraria si tots dos sortíssim d'aquesta república digital i ens prenguéssim un cafè. (CEOI-T1-9)

En tots dos casos, els estudiants responen al comiat de la publicació en una xarxa social, en què es pregunta com va el dia als lectors. En (56) la continuïtat amb l'enunciat es dona a continuació de la salutació i en (57), en el tancament del text.⁸² Convé remarcar la tria d'aquests connectors, en consonància amb el gènere discursiu dels textos: una interacció escrita en una xarxa social i una entrada en un blog. Tots dos comparteixen la presència de marques lingüístiques o discursives que interpel·len els possibles lectors, per la qual cosa l'ús de *doncs bé* o la concurrència *doncs, mira* lliga amb el text o amb l'interlocutor al qual s'adrecen.

Quantitativament, els connectors additius presenten el mateix pes en tots dos textos (0,10%).⁸³ Quant a l'ús, en general, es fan servir adequadament. Trobem, però, alguns casos problemàtics, com (58), en què el connector *doncs bé* no enllaça amb un valor continuatiu els dos segments.

(58) El patrimoni que uns defensen addient que no es pot canviar els materials de construcció dels monuments essència de la festivitat, són també els qui argumenten la discomòvil per traure diners per pagar els costos de la comissió. *Doncs bé*, poc o res a veure la modernitat amb la fusta i el suro que protagonitzaven les obres falleres dels nostres avantpassats. La cultura i les seues manifestacions són, per definició (sí amics i amigues) vives i, consegüentment poden alterar-se per conuiu amb valors més ètics i compromesos amb el futur del medi natural (CEOI-T2-7)

En aquest cas, o bé pot interpretar-se com una confusió de valor –si s'hi ha pretès expressar conclusió discursiva, equivalent a *en definitiva*–, o bé com una confusió de categories –en cas que s'hi haguera volgut fer servir la conjunció *doncs*.

82 El comiat de la publicació que interpel·la els lectors és el següent: “Doncs, mireu, en aquest context, jo m'estime més quedar-me tranquil·let a la meua república independent d'Instagram, sa i estalvi, en paus amb mi mateix i amb el món. I el vostre dimarts com va?”

83 En el cas dels connectors continuatius, no es compara quantitativament ni qualitativa amb el corpus model, perquè en aquest tan sols hi ha una ocurrència de connector textual (*a més*).

D'altra banda, trobem 2 casos de formes no additives per a expressar addició i continuïtat, com són l'adverbi focal *també* (T1: 1) i el sintagma preposicional *d'aquesta manera* (T2: 1).

- (59) M'acompanyes a unes jornades? Són informatives per intentar promoure que les persones adopten actituds més col·laboratives amb el sistema.

També, ens facilitaran recursos per reduir i reutilitzar matèria i energia.
(CEOI-T1-8)

- (60) De sobte, les paraules recicla, reutilitza i redueix són els estandards dels polítics, i nosaltres hem començat a utilitzar més transport públic, la bicicleta... i també a abrigar-nos més, ja que també estalviem en calefacció.

D'aquesta manera, estem presenciant un canvi de model de societat, on els individus volem ser socialment responsables i respectuosos amb l'entorn, però em sobta d'altra banda, la incapacitat que tenim d'aplicar totes aquestes bones pràctiques a la nostra tradició.

En tots dos casos, l'adverbi *també* i el sintagma *d'aquesta manera* es fan servir com a connectors continuatius –equivalents a *a més* i *així*, respectivament–, tan pel sentit, com per la posició i puntuació.⁸⁴ Les ocurrences s'han anotat com a errors de forma, atès que no es corresponen amb formes convencionalitzades de connectors parentètics i manifesten confusió entre categories i funcions.

5.3.1.2. Els connectors distributius en el corpus d'estudiants d'EOI

En el corpus, hem identificat 8 formes que indiquen distribució de la informació (taula 17).

84 El fenomen s'observa amb altres adverbis i en aprenents diferents, per la qual cosa no es pot interpretar com un ús idiosincràtic, com veiem en: "Jo no sé que opinaran els lectors, però jo soc Valenciana i m'avergonyeix un poc que el tancament de la festa local siga un teló de fum negre, dens i tòxic, que fa impossible gaudir del foc i de la idea primigènia. *Així*, pot ser en aquest cas retrobar-se amb la tradició podria suposar la resposta." (CEOI-T2-17)

Taula 17. Connectors distributius en el corpus d'estudiants d'EOI

Connector textual	Total (T1 + T2)	Usos adequats		Usos inadequats/ problemàtics	
		T1	T2	T1	T2
<i>d'una banda</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
<i>d'altra banda</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
<i>en primer lloc</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
<i>finalment</i>	3 (0 + 3)	0	0	0	3 (ErValor)
<i>per últim</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErNorm)
<i>d'altra manera</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErForma)
Total: 6 CP/altres	8 (0 + 8)	0	3	0	5

Per a distribuir la informació nova, en el corpus es fan servir la correlació *d'una banda* (T2: 1) i *d'altra banda* (T2: 1), i els connectors distributius que indiquen seqüència *en primer lloc* (T2: 1) i *finalment* (T2: 3). Al costat d'aquestes, trobem la forma *per últim* (T2: 1), que no apareix consignada en la GEIEC, i la forma no connectiva *d'altra manera* (T2: 1), que no és connector sinó marcador fòric, però s'usa com si ho fora, que marquem amb fons gris. Convé remarcar que totes les ocurrències de connectors distributius apareixen en el T2. Dels usos identificats, 3 s'anoten com a adequats (37,5%) i 5 (62,5%), com a problemàtics.

En el corpus, tan sols hem identificat 1 ocurrència (T2) de la correlació distributiva *d'una banda* i *d'altra banda*, en què tots dos enllacen paràgrafs (61).

- (61) *D'una banda*, és interessant recolçar les iniciatives positives que es dugueren a terme al llarg de la pandèmia, doncs, aprofitem l'adquisició d'hàbits! Hàbits relacionats amb l'activitat física o també trobar la tranquil·litat en un o una mateixa amb "no fer res". Va augmentar la lectura de llibres per part de la societat i un interès per créixer interpersonalment. Destacar, la quantitat de persones que volien ajudar a les persones de tercera edat, telefonant o anant a les seues casses.

D'altra banda, hem après a interactuar amb el medi més conscients, però els costums i les festivitats culturals menetgen molts diners i aporten capital a la ciutat de València, concretament amb les Falles. (CEOI-T2-2)

En (61), es distribueixen en dues parts alguns dels efectes de l'emergència sanitària: un seguit d'iniciatives positives i una nova relació amb el medi ambient, la qual es contrasta amb l'interés econòmic que susciten les Falles.

En tots els casos, els connectors distributius connecten textualment i enllacen paràgrafs, llevat d'un cas de connexió oracional del connector *d'altra banda* (62), que apareix sense la coma precedent.

(62) D'aquesta manera, estem presenciant un canvi de model de societat, on els individus volem ser socialment responsables i respectuosos amb l'entorn, però em sobta *d'altra banda*, la incapacitat que tenim d'aplicar totes aquestes bones pràctiques a la nostra tradició. (CEOI-T2-17)

Entre els distributius que indiquen seqüència, trobem un cas de *en primer lloc*, que encapçala el cos d'una carta (63), i 3 casos de *finalment* (64), que introdueix l'últim paràgraf del text.

(63) Estimats lectors,

En primer lloc, m'agradaria demanar-vos perdó per tot aquest temps que he estat sense escriure res. (CEOI-T2-3)

(64) Així, no caldria rebutjar les festes i la gent que sí li agraden, podria seguir disfrutant-les.

Finalment, el que vinc a contar-vos és que, després del moment històric que tots en viscut i compartit, és evident que el món ha canviat i ja no és allò que era. (CEOI-T2-14)

En (63) *en primer lloc* no distribueix pròpiament informació, sinó que anuncia una mena de preàmbul. En (64), com en les dues altres ocurrències de *finalment*, el connector, més que pròpiament distributiu, introdueix la conclusió discursiva. En tot cas, no s'observa una correlació de connectors que indique seqüència, com sol ser el cas amb els distributius.

En (65), amb la forma *per últim*, no consignada per la GEIEC, que connecta paràgrafs –en concret, el penúltim del text.

- (65) No debem oblidar la crisi econòmica de les matèries primes, podem fer una festa més austera també.

Per últim no puc deixar de parlar de la contaminació no sols dels carrers, també dels monuments fallers. Cal canviar les matèries primes en les que estan fabricats, deixar de costat tots aquells plàstics i suros blancs, que ens ofeguen cada nit de la cremà. (CEOI-T2-18)

Per a distribuir la informació, també es fa servir la forma *d'altra manera* (66) com a equivalent a *d'altra banda*.

- (66) M'ha agradaria poder arribar a un consens i estic d'acord amb que la gent fallera celebre la seua festa, però no hem d'oblidar a la resta de ciutadans que no volen o no poden celebrar Falles.

D'altra manera no tot a les Falles és negatiu, no es deu negar l'explosió artística i cultural de la ciutat amb els artistes fallers i les pirotècnies, l'exhibició dels trajes, les bandes de música pels carrers, a més dels negocis a bars i restaurants. (CEOI-T2-18)

En aquest cas, s'ha anotat com a error de forma, atés que no es correspon amb cap forma convencionalitzada de connector parentètic. És possible que l'aprenent haja pretés enriquir el text cercant una forma que ha considerat equivalent semànticament al connector *d'altra banda*.

Comparant l'ús dels connectors distributius en el corpus d'estudiants i el corpus model, trobem que hi ha una baixa incidència en tots dos (corpus d'estudiants, 8; corpus model, 3 casos que pertanyen a un mateix passatge). En el cas dels aprenents, cal remarcar que totes les ocurrencies es donen en el T2, una vegada s'ha dut a terme la sessió pedagògica en què s'ha analitzat l'ús dels connectors en el corpus model i s'ha fet servir l'anotació dels connectors del T1. En aquest cas, és plausible pensar que la reflexió al voltant de la distribució de les idees ha tingut com a efecte positiu una major consciència d'aquest aspecte (*d'una banda, d'altra banda*), ja que no hi ha cap connector distributiu en el T1; i com a punt negatiu, potser per l'afany de marcar la distribució del contingut, una introducció de formes no del tot adients (*finalment*), no convencionalitzades (*d'altra manera*) o calcs (*per últim*).

5.3.1.3. Altres connectors additius en el corpus d'estudiants d'EOI

En el corpus, la resta de formes que expressen relacions additives són 6 formes que expressen equiparació, digressió, ampliació i intensificació, com mostra la taula 18.

Taula 18. Altres connectors additius en el corpus d'estudiants d'EOI

Connector textual	Total (T1 + T2)	Usos adequats		Usos inadequats / problemàtics	
		T1	T2	T1	T2
<i>així mateix</i>	2 (0 + 2)	0	1	0	1 (ConAdInc)
<i>per cert</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
<i>de fet</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ConInc)
<i>és més</i>	2 (2 + 0)	0	0	2 (ErNorm)	0
Total: 4 CP	6 (2 + 4)	0	2	2	2

En el corpus, hem identificat connectors d'equiparació (*així mateix*), de digressió (*per cert*), d'ampliació (*de fet*), juntament amb el calc del castellà *és més*, que expressa intensificació. Cal destacar que, llevat d'aquesta última, totes apareixen en el T2. Dels usos identificats, 2 (33,33%) es consideren adequats i 4 (66,67%) són casos problemàtics, com mostra la taula 18.

En el corpus, la resta de connectors additius identificats expressen digressió (*per cert*, T1: 1), equiparació (*així mateix*, T2: 2), ampliació (*de fet*, T2: 1) i intensificació (*és més*, T1: 2).

(67) Jo m'estime més no creure'm tot el que diuen les xarxes socials i ser capaç de contrarrestar diferents opinions. Encara he de reconèixer que és molt més còmode quedar-te tranquil·let dins la teua república independent d'instagram.

Per cert, el meu dimarts, una meravella de dia. (CEOI-T1-4)]

(68) Crec que, durant aquest temps, hem adquirit consciència i hem canviat les nostres costums per a ser un poc més sostenibles. *Així mateix*, hem après a valorar tasques que, tradicionalment, no eren prioritàries com, per exemple, les cures de la llar, les activitats esportives, les musicals, etc. (CEOI-T2-3)

En (67), amb el connector de digressió, el contingut nou més aviat no se separa de l'anterior, sinó que introdueix un punt que lliga amb l'enunciat de la tasca escrita (*I el vostre dimarts com va?*). En (68), s'igualava en importància la presa de consciència ambiental amb la valoració de tasques que tradicionalment no s'han considerat prioritàries. En el nivell textual, enllacen oracions, precedits de punt i seguits de coma, excepte en l'ocurrència de *per cert* (67), que connecta paràgrafs.

En 4 de les 6 ocurrències d'aquests connectors, s'observen casos problemàtics per normativa o per problemes de coherència. En (69), s'aporta una nova raó que incrementa el fet de no estar d'acord amb l'interlocutor.

- (69) Així que, ben volgut amic meu, encara que t'aprecie no estic d'acord amb tu. *És més*, crec que podem salvar el món si aquest cap de setmana fem una quedada amb els nostres amics, passem una bona estona i potenciem les bones relacions. (CEOI-T1-5)

En aquest cas, es tracta d'una forma calcada del castellà (*és més*), amb el mateix valor que qualsevol connector d'intensificació (*encara més, a més a més*).

En (70) i (71), s'observa que no hi ha relació entre els segments, de manera que la inserció d'un connector additiu (*de fet, així mateix*) no resol els problemes de coherència.

- (70) Com a persona compromesa amb el nostre món, la notícia del resorgiment de les Falles sense cap tipus de mesura a produït en la meua ànima un torbelló d'emocions contrariades. *De fet*, el sector primari es troba molt fràgil i necessita molta cura per part de la societat. (CEOI-T2-2)
- (71) El fet que no s'haja incrementat la contaminació ha sigut un element clau per prevenir-la possible destrucció del planeta. *Així mateix*, el retorn dels animals als seus espais naturals ha pres una rellevància capdavant per aconseguir una millora del medi. (CEOI-T2-15)

En tots dos casos, la solució estaria no a substituir els connectors, sinó a reformular els passatges fixant-se en les relacions de coherència dels elements que els componen.

En el cas dels connectors de digressió, d'equiparació, d'ampliació i d'intensificació, s'observa una incidència molt baixa (6 casos), igual com en el corpus model (3). L'única diferència que podríem remarcar és la tria de connectors. En el cas dels autors i autores, atés que són textos argumentatius amb una bona dosi d'explicació de conceptes complexos, se seleccionen connectors additius d'especificació com *en concret* –les 2 ocurrències en posició medial. Quant a l'ús dels aprenents, hi ha una barreja de tries escaients de connectors (*per cert*, *així mateix*) amb formes no genuïnes (*és més*) i contextos amb problemes de coherència (*de fet*, *així mateix*), pròpia d'aprenents que encara han de millorar en l'ús dels connectors.

5.3.2. Els connectors disjuntius en el corpus d'estudiants d'EOI

En el corpus d'estudiants d'EOI, identifiquem 4 ocurrències de 3 connectors textuals disjuntius: 3 casos d'exemplificació (*per exemple*, T2: 2; *a tall d'exemple*, T1: 1) i 1 de reformulació (*és [a] dir*, T2: 1), com mostra la taula 19.

Taula 19. Connectors textuals disjuntius en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor	Connector textual	Total (T1 + T2)	Usos adequats		Usos inadequats / problemàtics	
			T1	T2	T1	T2
exemplificació	<i>per exemple</i>	2 (0 + 2)	0	2	0	0
	<i>a tall d'exemple</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ConAdInc)
reformulació	<i>és [a] dir</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErNorm)
Total:	3 formes	4 (0 + 4)	0	2	0	2

Cal notar que totes es donen en el T2. D'aquestes, 2 es consideren usos adequats (50%) i 2 usos problemàtics (50%), com es mostra en la taula 19. En el corpus no hem trobat connectors de reformulació no parafràstica ni de resum.

Amb els connectors disjuntius es reexpressa un concepte sota una forma lingüística diferent, en el cas de la reformulació, o en forma de concrecions o mostres, en l'exemplificació (72).

- (72) Portem dos anys de distopia que, teòricament, ens ha fet reflexionar i canviar molts dels hàbits que teníem adquirits. Jo, *per exemple*, he deixat a banda la meua afició d'expressar les meves inquietuts i emocions. (CEOI-T2-3)

En (72), s'expressa irònicament l'abandonament d'algunes aficions, com la d'expressar les inquietuds o emocions. En aquest cas, el connector textual *per exemple* apareix en posició medial, entre comes, a continuació del subjecte.

En el corpus d'estudiants d'EOI, el connector *per exemple* (73) i la variant *tall d'exemple* connecten en la mateixa proporció en el nivell oracional (T2: 3) com en el textual (T2: 3), en què en un dels casos enllaça paràgrafs (74).

- (73) Són moltes les veus que hi venim demanat un canvi de paradigma, una revisió de la festa que no inclou, *per exemple*, monuments de suro blanc o macrobotellots als peus d'edificis del nostre patrimoni, com ara la Llotja de la Seda. (CEOI-T2-1)

- (74) Jo no dic que tornem a aquella situació tan dolenta però, si podríem traslladar certs hàbits d'aquella època de confinament.

Per exemple, un consum d'aliments més conscient. *És dir*, consumir el que de veritat es necessita per no tirar al fem menjar. Un consum menys compulsiu d'objectes o roba que en realitat no necessitem. (CEOI-T2-4)

En (74), el connector *per exemple* encapçala l'oració per una partició no adequada de paràgraf, ja que hauria d'haver format part de l'oració anterior. Això, juntament amb la presència de dos connectors disjuntius correlatius en un intent de concretar les idees que es pretenen expressar, afecta la cohesió textual.

L'ús de connectors d'exemplificació alterna, en alguns casos, amb l'ús d'una estructura predicativa metalingüística (75).

- (75) Bromes a banda, pensa que vivim en un món condicionat per l'individualisme, les noves tecnologies i, en definitiva, les necessitats imposades des de des d'este sistema neoliberal que els que ens envolta.

Un clar exemple és el teu post d'Instagram. No fa molt de temps, hauriem tingut aquesta conversa al bar del tio Pepe, sota la teua casa. (CEOI-T1-2)

En (75), s'introdueix un exemple amb una marca metalingüística que es podria haver resolt també amb un connector parentètic i, de pas, fer l'estil més cohesionat.

En (76), l'única ocurrència de *a tall d'exemple* presenta problemes de coherència per la manera en què s'expressa el contingut, no per l'ús del connector.

- (76) El primer punt que ha de merèixer la nostra atenció és el mode en què els humans ens relacionem. Sembla que una àmplia capa de la societat ha decidit prendre distància. *A tall d'exemple*, el fet de treballar des de la llar ha causat la reducció de socialitzar. (CEOI-T2-15)

Tornant a l'exemple (74), que reproduïm parcialment a continuació (77), observem l'únic cas de connector textual de reformulació (*és [a] dir*), amb una forma que és calc del castellà, en comptes de *és a dir*.

- (77) Per exemple, un consum d'aliments més conscient. *És dir*, consumir el que de veritat es necessita per no tirar al fem menjar. Un consum menys compulsiu d'objectes o roba que en realitat no necessitem. (CEOI-T2-4)

El connector *és a dir* connecta sobretot en el nivell oracional (T1: 1, T2: 2), com (78) i (79).

- (78) Com deia Joan Fuster: "sempre han tingut bec les oques", *és a dir*, sempre hi haurà aquells que prenen el passat com un temps millor que el present. (CEOI-T1-12)

- (79) Sino recorde malament, la llumenaria es LED, *es a dir*, que consumeix menys energia que abans. (CEOI-T2-17)

En (79), s'observa que no es fa servir el connector *és a dir* per a parafrasejar o corregir, sinó per a explicar el contingut previ o expressar una conseqüència.

Respecte a l'evolució en l'ús d'aquesta mena de connectors, cal destacar que les 3 ocurrències es donen en el T2, en què s'introdueix també l'ús del connector

per exemple en el nivell oracional. En el corpus model es fan servir els mateixos connectors en una incidència baixa (*per exemple* en 6 casos i *és a dir* en 1), però, a diferència dels aprenents, fent servir les possibilitats de mobilitat pròpies dels connectors parentètics (3 ocurrences de *per exemple* en posició inicial, una en posició medial i 2 en posició final).

5.3.3. Els connectors contrastius en el corpus d'estudiants d'EOI

En el corpus d'estudiants d'EOI hem identificat 34 ocurrences (T1: 15, T2: 19) de connectors textuais de contrast, com mostra la taula 20.

Taula 20. Connectors textuais contrastius en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor	Connector textual	Total (T1+T2)	Usos adequats		Usos inadequats / problemàtics	
			T1	T2	T1	T2
oposició	<i>però</i> (Cj)	13 (8 + 5)	7	4	1 (ErPunt)	1 (ErPunt)
	<i>ara bé</i>	5 (2 + 3)	2	1	0	2 (ConAdPob)
	<i>en canvi</i>	3 (2 + 1)	2	1	0	0
	<i>tanmateix</i>	2 (0 + 2)	0	1	0	1(ConAdInc)
concessió	<i>no obstant (això)</i>	4 (1 + 3)	1	1	0	2 (ErValor)
	<i>de tota manera</i>	1 (0 + 1)	0	1	0	0
	<i>malgrat tot això</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErForma)
contraposició	<i>de fet</i>	2 (1 + 1)	1	0	0	1 (ErPunt)
	<i>en realitat</i>	1 (1 + 0)	0	0	1 (ErPunt)	0
refutació	<i>al contrari</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErPunt)
	<i>contràriament</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErForma)
Total	1 Cj + 10 CP/altres	34 (15 + 19)	13	9	2	10

De totes les ocurrences, 13 corresponen a la conjunció *però* usada com a connector textual (38,23%) i 21 a connectors parentètics o formes equivalents. El corpus inclou 23 ocurrences de connectors opositiu (la conjunció *però*, *ara bé*, *en canvi*, *tanmateix*), 5 de concessius (*no obstant/no obstant això*, *de tota manera*), 3 de contrapositiu (*de fet*, *en realitat*) i 1 de connector refutatiu (*al contrari*). Per a expressar contrast, s'han fet servir també la forma no

convencionalitzada *malgrat tot això* i la forma no connectiva *contràriament*, que apareixen marcades amb el fons gris en la taula 20. Cal remarcar que en el corpus no hem trobat connectors contrastius restrictius. Dels 34 usos identificats, 22 es consideren adequats (64,70%) i 12 problemàtics (35,29%).

En el corpus, hem identificat 4 connectors textuais que indiquen oposició: la conjunció *però* com a connector textual (13 casos; T1: 8, T2: 5), *ara bé* (5; T1: 2, T2: 3), *en canvi* (3; T1: 2, T2: 1) i *tanmateix* (T2: 2).

La conjunció *però* és el connector textual contrastiu bàsic per a expressar oposició, com en (80), en què el contrast es dona amb el conjunt d'idees del paràgraf anterior.

(80) Dius que millor et quedés tranquil·let al teu refugi d'Instagram. No creus que eixe és precisament el problema? La informació que rebem per part de les xarxes socials i els grans mitjans de comunicació convencional està totalment polaritzada. A les xarxes socials l'algoritme decideix quina informació t'arriba i t'enfronta amb els que no pensen com tu, que previament n'han rebut d'una contrària.

Però fora d'aquest món virtual encara hi ha persones. Persones sense nombre de seguidors. Persones que treballen a la fruiteria de davall de la teua casa i celebren el "Ramadan". [...] (CEOI-T1-6)

En (80), es contrasta l'aïllament i el biaix del món virtual enfront de la humanització del món real.

En altres casos, el contrast s'efectua amb part de l'enunciat de la tasca d'interacció (81), que es plany de les catàstrofes o desgràcies de 2022.⁸⁵

(81) Benvolgut amic pessimista, veig que hui estàs més melancòlic que de normal. Com deia Joan Fuster: "sempre han tingut bec les oques", és a dir, sempre hi haurà aquells que prenen el passat com un temps millor que el present. *Però* deixam que et diga que crisi, epidèmies i accidents geogràfics han hagut sempre. (CEOI-T1-12)

85 En concret, respon al segment següent de l'enunciat: "No negareu que el millor any de la trilogia ha sigut 2022, eh? Crisi econòmica, pandèmia, erupció volcànica i, per acabar-ho d'adobar, esclata una guerra. Ni en els vostres millors somnis distòpics!"

En aquest cas, la conjunció introdueix una oració imperativa en què s'interpel·la l'interlocutor. S'observa també la tendència a fer servir la conjunció per a introduir preguntes retòriques, com veiem en (82) i (83).

- (82) Així doncs, sí, remarcar que el covid-19 ens ha proporcionat coses positives com pot ser una disminució de CO2 molt gran al nostre planeta per part dels països desenvolupats. No puc negar que hi va haver una paralització del capital i les multinacionals començaren a tremolar un poc per les seues propietat i poder. *Però*, no penseu que va ser una forma de fer-los conscients que tampoc ells són imprescindibles? (CEOI-T2-2)
- (83) Amb la guerra d'Ucraïna es de veres que la societat s'ha volcat, i això està molt bé. *Però*, què diu això de nosaltres com a societat? Arriba gent a les nostres platges constantment fugint d'altres conflictes. Gent amb un altre color de pell. I no fem per ajudar-los, ni tan sols en parlem. És que són menys guerres? (CEOI-T1-6)

En tots dos casos, es tracta d'interrogatives que no demanen resposta, tot i que interpel·len l'interlocutor. En consonància amb això, en els 3 casos en què la conjunció *però* introdueix oracions imperatives que s'adrecen a l'interlocutor o interrogatives retòriques, enllaça oracions.

En relació amb això, en el corpus, la conjunció connecta pràcticament en la mateixa proporció oracions (7; T1: 5, T2: 2), com en els casos anteriors, i paràgrafs (6; T1: 3, T2: 3), com en (84).

- (84) Era estrany però a la vegada bonic, el fet de vore els animals que tornaven als seus espais, que els humans els varem furar; vore com la naturalesa creixia sense límits i que dir a la mar, neta i en calma, per no oblidar tot el que va ploure, mai a plogut tant, crec que volia netejar-se la Terra.

Però ara, tenim un anunci, després de dos anys tornen les falles! la gent es torna boja d'alegria, ja feia molt de temps desde les últimes. (CEOI-T2-9)

En el corpus, trobem un cas en què es combina amb una expressió metalingüística endofòrica (85).

- (85) Nosaltres no som necessaris. La humanitat no és el centre de l'univers. Sense humans el món continua girant.

Però, *com ja he dit*, no aprenem i tornem els mateixos hàbits. (CEOI-T2-6)

En general, la conjunció es fa servir adequadament, tot i que trobem 2 casos amb puntuacions conflictives, com en (86).

- (86) Amb aquesta entrada al blog no m'opose a la celebració d'aquestes festes. Al contrari, considere que són un medi interessant per atraure turisme a València. *Però*, és important que la gent es consciencie amb la necessitat de ser responsables i mantenir les nostres tradicions amb un mínim de respecte cap el nostre medioambient. (CEOI-T2-16)

Com s'observa en (86), en l'oració connectada amb *però* es matisa com s'han de celebrar les festes –amb responsabilitat i respecte al medi ambient. El problema deriva de la inserció d'una coma entre la conjunció i el contingut que, justament, introdueix.

L'ús de la conjunció *però* com a connector textual sol presentar un comportament homogeni en tots dos textos, tot i que se'n redueixen lleugerament les ocurrences (T1: 8, T2: 5). D'altra banda, comparant-lo amb el corpus model, trobem un comportament bastant semblant. Quantitativament, en el d'aprenents suposa un percentatge del 13,54% i del 19,51% del total de connectors textuais, respectivament. En tots dos, es fa servir amb un valor bàsic d'oposició que pot referir-se només a l'oració prèvia o al conjunt d'idees anterior. Així mateix, en cap dels dos corpus concorre amb connectors parentètics, encara que sí que ho fa amb altres elements: en el d'aprenents amb una expressió metalingüística endofòrica (*com ja he dit*) i en el model amb 3 expressions modalitzadors (*com és evident, inevitablement i en la meua opinió*).

En el corpus d'estudiants, a més de la conjunció *però*, per a expressar oposició es fa servir el connector contrastiu *ara bé* (5; T1: 2, T2: 3), com en (87).

- (87) Així mateix, hem après a valorar tasques que, tradicionalment, no eren prioritàries com, per exemple, les cures de la llar, les activitats esportives, les musicals, etc.

Ara bé, estem segurs què hem canviat? Hui he vist una entrevista que li feien a l'alcalde en relació amb la celebració de les falles d'enguany. L'home estava molt content perquè viurem les falles com abans de la pandèmia. (CEOI-T2-3)

En l'exemple, el connector introdueix una interrogació retòrica en què es dubta del suposat canvi en l'escala de valors experiment durant la pandèmia.

En alguns casos, com en (88), el contrast s'estableix entre el contingut previ i una part de l'enunciat de la tasca escrita d'interacció, en què s'advoca per aïllar-se en el món virtual.⁸⁶

(88) Si no canvien d'actitud, aquestos problemes continuaran generació tras generació perquè els valors i les actituds s'aprenen vivint i convivint. No pot existir una societat justa si no treballem des d'ara per a construir-la.

Ara bé, llençar la pedra i amagar la mà no crec que sigui la millor manera amic meu. Plantejar la problemàtica que ens envolta per a concloure dient que tu et quedes a casa, no és l'actitud que ens fa falta per a propiciat un món millor que deixar a les futures generacions. (CEOI-T1-3)

En l'exemple, s'oposa la construcció en comú d'una societat justa a l'actitud de no-implicació de l'interlocutor.

En tots els casos *ara bé* connecta en el nivell textual enllaçant paràgrafs. S'observen 2 casos en què la connexió de paràgrafs es produeix per un problema de puntuació, com en (89), en què se separen com a paràgrafs diferents oracions relacionades directament.

(89) Sino recorde malament, la llumenaria es LED, es a dir, que consumeix menys energia que abans.

Ara bé, es suficient? No se que dirà Europa quan el dia 21 de març Twitter llance tot el fum de la vesprada anterior pel món sencer. (CEOI-T2-17)

En aquest cas, el contingut introduït pel connector s'oposa al segment previ, per la qual cosa hauria d'haver-se resolt enllaçant oracions, no paràgrafs.

Igual com *ara bé*, el connector *en canvi* (T1: 2, T2: 1) oposa continguts, com en (90).

86 El fragment de l'enunciat a què es refereix és el següent: "Doncs, mireu, en aquest context [guerres, insolidaritat], jo m'estime més quedar-me tranquil·let a la meua república independent d'Instagram, sa i estalvi, en paus amb mi mateix i amb el món."

(90) No fa molt de temps, hauriem tingut aquesta conversa al bar del tio Pepe, sota la teua casa. *En canvi*, hui dia parlem telemàticament mitjançant un telèfon mòbil a l'autobús mentre vaig a treballar, deixant pel camí experiències que, pot ser foren banals, però segur que serien molt agradables. (CEOI-T1-2)

En (90), es confronten maneres de relacionar-se socialment: el tracte humà basat en el contacte i les relacions actuals mediatitzades per la tecnologia.

En les 3 ocurrències enllaça oracions. En 2 d'aquestes, apareix en posició medial entre comes, com en (91).

(91) Abans, coneixíem el nostre fruïter el qual ens recomanava el millón meló d'Alger que tenia, o la pescatera, oferint-te el millor lluç del moment. Ara, *en canvi*, comprem tot a distància i, malauradament, ho fem en companyies contraposades el nostre benestar, ja que eliminem el comerç de barri, el qual fa digne el nostre entorn. (CEOI-T1-2)

Entre les formes dels connectors d'oposició, hem identificat 2 ocurrències del connector *tanmateix* (T2: 2), que enllaça oracions, com en (92).

(92) Són moltes les veus que hi venim demanat un canvi de paradigma, una revisió de la festa que no inclou, per exemple, monuments de suro blanc o macrobotellots als peus d'edificis del nostre patrimoni, com ara la Llotja de la Seda. *Tanmateix*, deuriem pensar també en els animals domèstics perquè són qui més pateixen els alts nivells de soroll de març. (CEOI-T2-1)

En el fragment, es contrasta que no es considere el patiment dels animals domèstics entre les mesures proposades per canviar el paradigma de la festa (sostenibilitat, respecte al patrimoni). En canvi, en l'altra ocurrència del connector, s'observen problemes de coherència (93).

(93) El primer punt que ha de merèixer la nostra atenció és el mode en què els humans ens relacionem. Sembla que una àmplia capa de la societat ha decidit prendre distància. A tall d'exemple, el fet de treballar des de la llar ha causat la reducció de socialitzar. *Tanmateix*, també ha afavorit positivament al medi ja que ha disminuït l'emissió de gasos. (CEOI-T2-15)

En aquest cas, el connector s'insereix en un context amb problemes de coherència per la manera en què s'expressen les idees, que costen de llegir i d'entendre.

En el corpus, identifiquem 5 ocurrences de 2 connectors concessius: *no obstant (això)* (4, T1: 1, T2: 3) i *de tota manera* (T2: 1). En el contrast expressat pels connectors concessius, el segon element es presenta com la idea que es duu a terme superant l'entrebanc que suposa el primer element, com s'observa en (94).

- (94) Hem sacseja veure un individu més que decideix aïllar-se i allunyar-se sota l'ombra dels qui anuncien realitats paral·leles i utòpiques. Les denúncies virtuals són igual d'inefectives que les paraules sense acció.

No obstant, amic meu, amb l'esperança de preveure un canvi en els teus quefers personals i deixar eixa moda del no-res, et desitge un bon any 2023!!! (CEOI-T1-11)

Ací el contrast s'efectua sobre el conjunt d'idees del paràgraf anterior. En aquest cas, es desitja un bon any, a pesar de l'actitud de l'interlocutor de viure aïllat i immers en la irrealitat del món digital.

En 3 ocurrences el connector *no obstant* (amb la variant *no obstant això* en un cas) enllaça oracions (95) i en 3 connecta paràgrafs, com hem vist en l'exemple anterior.

- (95) És innegable que la situació de crisi sanitària va canviar per complet els nostres hàbits i, fins i tot, els dels animals. *No obstant*, la nova normalitat va convertir-se a poc a poc en el dia a dia al qual ja estàvem acostumats. (CEOI-T2-8)

En l'ús del connector trobem 2 casos problemàtics, en què s'assigna un valor distint de la concessió, com pot observar-se en (96).

- (96) En la meua opinió, a la majoria de les persones ens costa canviar d'hàbits, pense que es deuria d'informar més a la població i fer campanyes que ajudaren a concienciar a la gent de la importància que té cuidar el medi.

No obstant això, tornant a la festa fallera també hi pense que és una tradició de molts anys i per això és molt difícil canviar hàbits de les falles que són contraproductius per al medi. (CEOI-T2-13)

En aquest cas, el connector encapçala paràgraf i es fa servir per a la gestió del tema. Funciona com una marca que reprén el tema central després d'una digressió.

L'altre connector concessiu que s'identifica en el corpus és de *tota manera* (97).

(97) D'altra banda, hem après a interactuar amb el medi més conscients, però els costums i les festivitats culturals menetgen molts diners i aporten capital a la ciutat de València, concretament amb les Falles. *De tota manera*, és possible arribar a un acord amb els amants d'aquesta festivitat i reduir la quantitat de monuments, així com el material escollit per a la fabricació d'aquests, la quantitat de mascletàs, que al llarg d'un mes l'emissió de pólvora l'atmosfera és estratosfèrica. (CEOI-T2-2)

En (97), el fet d'arribar a un acord per a fer unes falles més respectuoses mediambientalment, supera els guanys econòmics que generen.

Els connectors contrapositius presenten la segona idea com a substituta de la primera, dels quals trobem 3 ocurrences de 2 connectors en el corpus: *de fet* (2; T1: 1, T2: 1) (98) i *en realitat* (T1: 1) (99).

(98) Sols cal l'observar com tot i anar amb peus de puça amb educació hem aconseguit que les dones vagen ocupant el mateix lloc i tinguen el mateix prestigi que els homes. També amb educació hem après que existeix una falsa universalitat del món. Els que estudiem història bé ho sabem això. *De fet*, cada cop són més els historiadors i escriptors que tracten de donar veu a "els altres", un exemple Chimamanda Ngozi. (CEOI-T1-12)

(99) Però tranquil! Que no està tan perdut! *En realitat* estem encara a temps per poder a prendre conjuntament d'aquesta situació, les noves tecnologies i el món virtual pot servir perquè qualsevol persona pugui ensenyar coses profitoses (sí, fins i tot tu pots ensenyar alguna cosa bona.) (CEOI-T1-2)

En (98), el contingut de l'oració introduïda per *de fet* presenta un valor argumentatiu més fort –progressivament historiadors i escriptors donen veus als

altres–, que reemplaça el de l’oració prèvia –la presa de consciència de les desigualtats–, la qual suposa una mena de recapitulació de les idees exposades anteriorment. En (99), enfront d’una actitud pessimista, es contraposa una visió optimista de les noves tecnologies, en una oració en què el connector *en realitat* no apareix associat a cap signe de puntuació.

Tant l’un com l’altre solen connectar en el nivell textual enllaçant oracions, com acabem de veure en els exemples anteriors, encara que trobem una ocurrència de cadascun en què concorre amb una conjunció (100) i en què connecta oracionalment (101).

(100) Vivim en un món comú i hem de pensar en comú, a prendre a empatitzar amb aquells que també són éssers vius i humans i no humans. Pareix obvi, però *de fet* no ho es tant. (CEOI-T1-3)

(101) És dir, consumir el que de veritat es necessita per no tirar al fem menjar. Un consum menys compulsiu d’objectes o roba que *en realitat* no necessitem. (CEOI-T2-4)

Convé notar que en cap dels 2 casos els connectors contrapositius apareixen associats a cap signe de puntuació.

Com a connectors textuais, solen encapçalar l’oració precedits de punt i, en el cas de *de fet*, seguits de coma, tot i que trobem un cas en posició final no precedit de coma (102).

(102) Tornen les Falles un altre any a València, però aquesta vegada sense restriccions per risc de pandèmia. Podríem dir que sense cap restricció *de fet*. (CEOI-T2-17)

En general, l’ús dels connectors contrastius en el T1 i el T2 presenta poques diferències. Potser la dada més destacable és un lleuger increment de connectors en el T2 (de 15 ocurrències es passa a 19), cosa que també fa augmentar els casos problemàtics (*ara bé, tanmateix, contràriament, malgrat tot això*). Si comparem l’ús dels connectors parentètics contrastius en el corpus d’estudiants i en el corpus model, trobem un comportament relativament paregut (valor, posició, tipus de connexió), encara que s’observen algunes diferències quantitatives. En

el corpus d'estudiants trobem 34 ocurrences de 9 connectors (35,42% del total de connectors textuais), mentre que en el model, hi ha 29 ocurrences de 8 connectors (35,36%). Tot plegat indica que els autors i autores fan servir menys connectors, però més variats. En aquest sentit, convé notar que coincideixen en la tipologia de connectors contrastius que fan servir (opositius, concessius, contrapositius i refutatius), amb uns usos semblants, així com en la classe que no fan servir, els restrictius.

Per a expressar contrast en el corpus, al costat dels connectors anteriors es fan servir les formes no connectives *malgrat tot això* (T2: 1), amb un valor concessiu (103), i *contràriament* (T2: 1), que es fa servir com a variant del refutatiu *al contrari* (104).

(103) I eixe moment es va convertir en el moment de major esplai i activitat social de tot el dia. La preocupació, la incertesa i l'avorriment, per un moment s'esborraven i apareixia l'esperança de que fora de les nostres llars i havia gent que sabia el que es feia.

Malgrat tot això, l'ésser humà no apren. Tornem a donar amb la mateixa pedra una volta i dos i tres. (CEOI-T2-6)

(104) Des del meu humil punt de vista, un model més sostenible no és necessàriament l'abocament a un decreiximent econòmic. *Contràriament*, guanyariem en béns socials i es crearien noves formes de negoci en equilibri amb l'entorn i el medi ambient. (CEOI-T2-8)

En tots dos casos es consideren errors de forma, atés que no es corresponen amb formes de connectors convencionalitzades.

5.3.4. Els connectors consecutius en el corpus d'estudiants d'EOI

En aquest corpus d'estudiants hem identificat 15 ocurrences (T1: 5; T2: 10) de 8 connectors textuais que indiquen conseqüència i conclusió, com mostra la taula 21.

Taula 21. Connectors textuais consecutius en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor	Connector textual	Total (T1+T2)	Usos adequats		Usos inadequats/problemàtics	
			T1	T2	T1	T2
conseqüència	<i>així que</i> (Cj)	1 (1 + 0)	0	0	1 (ConAdPob)	0
	<i>així doncs</i>	3 (1 + 2)	0	1	1 (ConAdInc)	1 (ErValor)
	<i>aleshores</i>	3 (1 + 2)	0	1	1 (ConPob)	1 (ConPob)
	<i>llavors</i>	2 (1 + 1)	0	1	1(ConAdInc)	0
	<i>doncs</i>	2 (0 + 2)	0	0	0	1 (ErPunt) 1 (ErValor)
conclusió	<i>al cap i a la fi</i>	2 (0 + 2)	0	0	0	1 (ErPunt) 1 (ConInc)
	<i>en conclusió</i>	1 (1 + 0)	1	0	0	0
	<i>per concloure</i>	1 (0 + 1)	0	0	0	1 (ErPunt)
Total	1 Cj + 7 formes	15 (5 + 10)	1	3	4	7

El corpus inclou 11 exemples amb 4 connectors consecutius (*així doncs*, *aleshores*, *llavors*, *doncs*) i una conjunció que expressa relacions de causa-conseqüència, com és *així que*, així com 4 casos amb 2 connectors conclusius (*al cap i a la fi*, *en conclusió*) i un cas límit entre la connexió lèxica i la connexió gramatical (*per concloure*). Dels 15 usos identificats, 4 es consideren adequats (26,67%) i 11 problemàtics (73,33%), entre els quals hi ha 1 cas de *doncs* en posició inicial d'oració i seguit de coma, usat com a equivalent a *per tant* o *així doncs*.

En el corpus, per a expressar conseqüència trobem 3 ocurrences del connector consecutiu *així doncs* (T1: 1, T2: 2). En 1 cas connecta oracions i en els altres 2 enllaça paràgrafs, com en (105).

(105) De tota manera, és possible arribar a un acord amb els amants d'aquesta festivitat i reduir la quantitat de monuments, així com el material escollit per a la fabricació d'aquests, la quantitat de mascletàs, que al llarg d'un mes l'emissió de pólvora l'atmosfera és estratosfèrica. Pot ser limitar-les a dos cops al llarg de la setmana?

Així doncs, sí, remarcar que el covid-19 ens ha proporcionat coses positives com pot ser una disminució de CO2 molt gran al nostre planeta per part dels països desenvolupats. (CEOI-T2-2)

En aquest cas, cal advertir que la conseqüència expressada no deriva del contingut previ, sinó d'una part de l'enunciat de la tasca que tracta de la reducció de la contaminació durant la pandèmia, al qual sembla respondre amb l'adverbi d'afirmació *sí*.⁸⁷

Per a expressar conseqüència, també es fa servir el connector *aleshores* i el sinònim *llavors*. Hi ha 3 ocurrències de *aleshores* (T1: 1, T2: 2), que enllaça oracions en 2 casos, com en (106), i en 1 connecta paràgrafs.

- (106) Finalment, crec que és un bon moment per a reflexionar i repensar el nostre destí com a societat. *Aleshores*, què? Renaixem com un fènix de les cendres de la COVID-1? Jo ho intentaré! (CEOI-T2-3)

En l'exemple anterior, introdueix una pregunta de la qual s'ha elidit el verb principal, que en veu desplegat el contingut en l'oració següent (*renàixer con un fènix*).

Hi ha 2 ocurrències de *llavors* (T1: 1, T2: 1), que encapçalen en tots dos casos l'última oració del paràgraf, com en (107).

- (107) Hui he vist una entrevista que li feien a l'alcalde en relació amb la celebració de les falles d'enguany. L'home estava molt content perquè viurem les falles com abans de la pandèmia. *Llavors*, hem après alguna cosa? (CEOI-T2-3)

En el fragment previ, *llavors* encapçala una pregunta retòrica que confirma que no hem après res de l'emergència sanitària.

En el corpus, només hem trobat una ocurrència de *doncs* com a connector textual, que apareix en posició medial sense cap signe de puntuació associat (108).

87 Convé notar que es tracta d'una tasca de creació, en què l'enunciat no constitueix l'input al qual cal respondre o adreçar-se, sinó que proporciona el context. En aquest cas, el connector expressa adequadament el valor consecutiu respecte a un fragment de l'enunciat, tot i que seria problemàtic per a valorar l'adequació de la tasca. La part de l'enunciat a què es refereix és la següent: "Per un instant, el món es va aturar i, amb això, vam poder observar una dràstica reducció de la contaminació, la puixança del món vegetal, el retorn dels animals als seus espais naturals...".

(108) En la pandèmia hem estat dos mesos i els índexs de depressions han segut molt elevades. Quedar-se en casa no és *doncs* la solució. (CEOI-T1-5)

En aquest cas, la conseqüència es deriva no del contingut previ, sinó d'una part de la tasca d'interacció, en què qui escriu advoca per aïllar-se en les xarxes socials.⁸⁸

En l'expressió de la causa-conseqüència identifiquem dues conjuncions, *perquè* (109) i *així que* (110), usades com a introductores d'oració independent.

(109) Que bo seria desconnectar-nos per tal de connectar-nos amb els demés. *Perquè* quan som de carn i ossos, hi ha molt més respecte. (CEOI-T1-6)

(110) Aleshores, si les persones som éssers que ens relacionem i estem abocats a estar en companyia, en societat i a conviure, no serà millor que adeprenguem a estar uns en altres? A desenvolupar bones relacions. Així és com sempre es comença. Sempre ens fixem el que tenim en el nostre envoltant.

Així que, ben volgut amic meu, encara que t'aprecie no estic d'acord amb tu. (CEOI-T1-5)

En l'exemple (109), la conjunció *perquè*, que apareix en concurrència en forma de juxtaposició amb la conjunció *quan*, encapçala oració expressant una relació causal. En aquest cas, entenem que introdueix l'oració com a resultat d'una puntuació expressiva que mira de destacar el contingut de l'oració que esdevé independent, atés que podria haver-se construït com un component de l'oració prèvia. En (110), es fa servir la conjunció *així que* encapçalant l'oració. Es tracta d'un ús possible, encara que poc freqüent en textos formals, en què es prefereixen connectors parentètics.

En el corpus, els connectors consecutius connecten textualment, llevat de dos casos en què ho fan en el nivell oracional, com en (111).

88 En concret, el fragment al qual es refereix la conseqüència expressada en el text és: "Doncs, mireu, en aquest context, jo m'estime més quedar-me tranquil·let a la meua república independent d'Instagram, sa i estalvi, en paus amb mi mateix i amb el món.

- (111) D'una banda, és interessant recolçar les iniciatives positives que es dugueren a terme al llarg de la pandèmia, *doncs*, aprofitem l'adquisició d'hàbits!

Quant a l'ús, observem alguns problemes de coherència en els connectors *llavors* (112) i *així doncs* (113).

- (112) Ara, en canvi, comprem tot a distància i, malauradament, ho fem en companyies contraposades el nostre benestar, ja que eliminem el comerç de barri, el qual fa digne el nostre entorn. *Llavors*, tampoc hem de demanar-nos a Rússia per a veure la nostra decadència. (CEOI-T1-2)
- (113) Ara bé, tú si vols pots quedar-te aïllat de la realitat i no fer res perquè la situació canvie, però com a societat globalitzada, hauríem de proposar polítiques comuns i igualitàries per aprendre uns d'altres. Ja sabem com són les tribus! *Així doncs*, per què no aprofitar-nos de les seues virtuts i com a societat dirigir-nos cap a objectius comuns més sostenibles? (CEOI-T1-8)

En cap dels casos hi ha una relació de causa-conseqüència entre el contingut previ i l'oració connectada per *llavors*. En el primer exemple, no s'acaba d'entendre la relació entre els canvis en els hàbits de compra i Rússia. En el segon, tot i que el connector *així doncs* expressa conseqüència, el context és incongruent. De fet, la referència a les tribus no deriva del context, sinó que apareix en l'enunciat de la tasca.⁸⁹

En (114), observem que no s'assigna ben bé un valor de conseqüència lògica, sinó de conclusió discursiva.

- (114) Un consum menys compulsiu d'objectes o roba que en realitat no necessitem. *I*, el més important, donar valor a la companyia, a les relacions i dedicar temps per cuidar-les.

Així doncs, les tradicions, les festes, les Falles les retomem? La resposta és sí però, no com abans. (CEOI-T2-4)

⁸⁹ La referència a les tribus es troba en una part de la publicació en una xarxa social a la qual han de respondre en la tasca d'interacció: "De veres que els éssers humans som incapaços de mantindre una relació pacífica igualitària entre nosaltres? Tant importa que siga JO qui tinga raó? Tant importen els noms, les tribus, els pobles? És aquesta la lliçó que deixarem a les noves generacions?"

D'altra banda, anotem 2 casos de pobresa de connexió en l'ús del connector *aleshores*, en què connecta paràgrafs, com en (115).

- (115) Altre exemple ha sigut la recuperació dels habitats de certs animals i la restauració en l'importància del sector primari. En general, podem concloure en que aquest confinament a resultat beneficiós.

Aleshores, ha sigut gran el meu desconcert al saber que aquest any es tornen a celebrar les Falles. (CEOI-T2-16)

En aquest cas, entenem que el connector no marca la relació semanticopragmàtica entre els segments, sinó que es tracta d'un reflex del discurs oral, d'una falca que es fa servir per a gestionar el tema i indicar que es dona pas a un aspecte nou.

D'altra banda, trobem un cas en què es fa servir la conjunció *doncs* com un connector consecutiu, com mostra (116).

- (116) Les falles són unes festes anuals a la Comunitat Valenciana, considerades patrimoni cultural i reconegudes per la UNESCO. *Doncs*, no es d'estranyar l'allau de persones que atrau a la ciutat de València durant aquestes dates. (CEOI-T2-16)

En (116) es fa servir *doncs* en posició inicial i amb marcatge apositiu, en comptes d'usar *així doncs* o *per tant*. L'aprenent no té en compte que *doncs* inicial és conjunció (per tant, no és parentètic) i que indica continuïtat.

Comparant els dos textos, els connectors consecutius presenten la mateixa incidència (T1: 4, T2: 4). Respecte a l'evolució en l'ús dels connectors consecutius, en el T1 4 dels 5 casos identificats s'anoten com a usos problemàtics (80%), mentre que, en el T2, dels 10 casos, es consideren adequats 3 i 7, com a problemàtics (70%). Tot i que es tracte d'un nombre molt reduït de casos, convé posar en valor una certa evolució en positiu, així com alguns dels contextos en què s'han fet servir, com és la introducció de preguntes retòriques, que són discursivament interessants. Quant a la tipologia de casos conflictius, convé remarcar que en el T2 no s'han anotat problemes de coherència, tot i que persisteixen els de pobresa de connexió. D'altra banda, si es compara amb l'ús

en el corpus model, veiem que n'hi ha una menor incidència en el nivell textual (3 ocurrences de 2 connectors). Observem també una tendència a situar les poques ocurrences que hi ha en una posició no inicial (2 medials i 1 final), mentre que en el corpus d'estudiants solen encapçalar l'oració.

Passant als connectors conclusius, encapçalen l'últim paràgraf i marquen la cloenda del text *al cap i a la fi* (T2: 2) i *per concloure* (T2: 1).

- (117) No cal continuar consumint com si disposarem de recursos infinits. I posar com excusa la tradició potser no funcione. Les falles fetes de suro blanc, encara que siga un material emprat des de fa molt de temps, no podem dir que estiga part de la tradició.

Al cap i a la fi això és la història de la humanitat. Jo, personalment, no espere que la cosa canvie. Tampoc hem après res de la bombolla immobiliària, però això és una altra qüestió de la qual us parlaré un altre dia. (CEOI-T2-6)

En aquest cas, es conclou remarcant la incapacitat dels éssers humans per aprendre, aspecte que emfatitza l'última oració del text i que suposa una conclusió global del contingut del text.

En (118), l'únic exemple de *en conclusió* del corpus introdueix l'última oració del text, en què es compendien els dos eixos sobre els quals basteix el text: l'entorn i l'aprenentatge.

- (118) També amb educació hem après que existeix una falsa universalitat del món. Els que estudiem història bé ho sabem això. De fet, cada cop són més els historiadors i escriptors que tracten de donar veu a "els altres", un exemple Chimamanda Ngozi. *En conclusió*, cal veure el nostre entorn com una eina que proporciona aprenentatge del qual hem de servir-nos per veure com millorar-lo. (CEOI-T1-12)

En el corpus, aquesta mena de connectors connecten sempre textualment, llevat d'un cas de connexió oracional de *en definitiva*, que apareix en concurrència amb la conjunció *i* (119).

- (119) Bromes a banda, pensa que vivim en un món condicionat per l'individualisme, les noves tecnologies i, *en definitiva*, les necessitats imposades des d'este sistema neoliberal que ens envolta. (CEOI-T1-2)

En alguns casos, trobem que el connector conclusiu enllaça paràgrafs per un problema de puntuació, com en (120), en què trobem *per concloure*, cas límit entre la connexió gramatical i la connexió lèxica.

(120) La societat vol un nou model de festa, més coherent amb el dret dels altres al descans i respectant el dret i la llibertat dels altres a no fer festa. [...]

Per últim no puc deixar de parlar de la contaminació no sols dels carrers, també dels monuments fallers. Cal canviar les matèries primes en les que estàn fabricats, deixar de costat tots aquells plàstics i suros blancs, que ens ofeguen cada nit de la cremà.

Per concloure he de dir que no estic en contra de les Falles, ni de la tradició, però sí de la falta de respecte. (CEOI-T2-18)

En el fragment anterior, el connector *per concloure* encapçala el paràgraf per una partició no adequada, atès que hauria d'haver format part del paràgraf anterior. En aquest cas, cal notar que no es tracta d'una conclusió global, sinó que es conclou només un dels eixos sobre els quals fonamenta el text (*la falta de respecte*), que apareix dos paràgrafs més amunt.

Quan a l'ús, trobem només un cas amb problemes de coherència (ConInc) del connector *al cap i a la fi* (121).

(121) Així mateix, el retorn dels animals als seus espais naturals ha prés una rellevància capdavall per aconseguir una millora del medi. Tot i que hem experimentat una progressió favorable de la població, els ciutadans hem de prendre serioses mesures per combatre eficaçment aquest problema social.

Al cap i a la fi, trobe que no en som prou conscients que estem davant un panorama de canvis sense precedents, del qual hauríem de fer balanç i lluitar per uns estàndards cívics i socials que tinguem com a objectiu promoure una convivència pacífica.

En l'exemple, el connector s'insereix en un context en què el contingut no és congruent –ni en les oracions prèvies ni en la connectada–, ni hi ha una relació de conclusió o cloenda entre els segments que es pretén enllaçar.

Entre el T1 i el T2, s'incrementa l'ús dels connectors conclusius (d'1 a 3; T1: 25%, T2: 75%), encara que en tots els casos de T2 es tracta d'usos problemàtics

(3). Comparant l'ús que se'n fa en el corpus model, s'observa un incidència menor en aquest últim (2 casos, 2,44% respecte al total de connectors). Igual com en els consecutius, en el corpus model els connectors varien la posició: en trobem 2 en situació medial en 2 casos i només 1 en posició inicial.

5.4 Conclusions i comparació entre el corpus EOI i el corpus model

Com a conclusió d'aquest capítol, resumirem els resultats de l'anàlisi per tipus de significat (additiu, disjuntiu, contrastiu i consecutiu) i, a continuació, sintetitzarem les característiques més rellevants de l'anàlisi del corpus d'estudiants d'EOI comparant-les amb les del corpus model. Les conclusions generals es reprendran i reelaboraran en el capítol de conclusions (§ 6.2 i § 6.3).

5.4.1. Usos dels connectors textuais en el corpus d'estudiants d'EOI

Una vegada presentada l'anàlisi detallada dels 96 contextos de connexió textual en el corpus d'estudiants d'EOI, passem a sintetitzar-ne els resultats. La taula 22 (en la pàgina següent) inclou la freqüència de cada tipus de connector, conjuntament i separant les dues pràctiques analitzades, i diferencia els usos adequats (49) i els problemàtics (47).

Taula 22. Connexió textual en el corpus d'estudiants d'EOI: significat, incidència i usos

Valor	Significat específic	Total (T1 + T2)	Usos adequats			Usos inadequats / problemàtics		
			T1	T2	Total	T1	T2	Total
addició	continuïtat	29 (13 + 16)	7	9	16	6	7	13
	distribució	8 (0 + 8)	0	3	3	0	5	5
	equiparació	2 (0 + 2)	0	1	1	0	1	1
	intensificació	2 (2 + 0)	0	0	0	2	0	2
	digressió	1 (0 + 1)	0	1	1	0	0	0
	ampliació	1 (0 + 1)	0	0	0	0	1	1
	Total	43 (15 + 28)	7	14	21	8	14	22
disjunció	exemplificació	3 (0 + 3)	0	2	2	0	1	1
	reformulació	1 (0 + 1)	0	0	0	0	1	1
	Total	4 (0 + 4)	0	2	2	0	2	2
contrast	oposició	23 (12 + 11)	11	7	18	1	4	5
	concessió	6 (1 + 5)	1	2	3	0	3	3
	contraposició	3 (2 + 1)	1	0	1	1	1	2
	refutació	2 (0 + 2)	0	0	0	0	2	2
	Total	34 (15 + 19)	13	9	22	2	10	12
conseqüència	conseqüència lògica	11 (4 + 7)	0	3	3	4	4	8
	conclusió	4 (1 + 3)	1	0	1	0	3	3
	Total	15 (5 + 10)	1	3	6	4	7	11
Total EOI		96 (35 + 61)	21	28	49	14	33	47

Els connectors additius són els més freqüents (43 ocurrences, 44,79% del total de connectors textuais del corpus), de les quals 20 corresponen a la conjunció *i* (gairebé la meitat dels additius i 20,83% del total de textuais). Hi ha, a més, 13 connectors parentètics: de continuïtat (*a més, a més a més, doncs bé, doncs*), distribució (la correlació *d'una banda i d'altra banda, en primer lloc,*

finalment, per últim), digressió (*per cert*), equiparació (*així mateix*), ampliació (*de fet*) i intensificació (*és més*).

El valor additiu més freqüent és la continuïtat (29 casos), marcada sobretot per la conjunció *i*, com hem dit. Tot plegat ens indueix a pensar que els aprenents tendeixen a expressar relacions bàsiques, com la continuïtat, amb el connector més bàsic. En alguns casos, s'observa la dificultat per a precisar la relació semanticopragmàtica entre els segments (contraposició, intensificació, ampliació, contrast), de manera que es recorre a l'ús de la conjunció com a connector textual. Al costat d'això, hi ha intents per a fer-la servir com un tret propi de l'estil d'escriptura de l'aprenent o com a part d'una estratègia discursiva, tal com fan els autors i autores.

Quantitativament, observem un increment en l'ús dels connectors en el T2 (63,54%) respecte al T1 (36,46%), cosa que podria ser efecte de l'actuació docent. Tanmateix, l'increment implica l'augment de problemes de coherència que no deriven de l'ús del connector, sinó de la manca de coherència o d'encaix entre els segments que es pretenen connectar, que la inserció del connector no pot resoldre. També s'hi inclouen formes més pròpies de l'oralitat (*doncs bé, doncs mira*), que es poden relacionar amb el caràcter interactiu de la tasca realitzada. Així mateix, s'observen calcs del castellà (*és més, per últim*).

Quant als connectors textuais disjuntius en el corpus d'estudiants d'EOI, l'ús de connectors és baix (només 4 ocurrences, 4,1%, totes en T2). Els pocs casos d'exemplificació i de reformulació parafràstica, així com l'absència dels de reformulació parafràstica i resum, són indicatius que els aprenents tendeixen a no reelaborar, reformular o resumir mitjançant connectors. En el cas de l'exemplificació, s'observen casos de connectors lèxics amb aquest valor, però no així en la reformulació ni en el resum. Aquest ús pot indicar que expressen relacions de contingut més bàsiques que no impliquen la reexpressió per mitjà de parafrasis, mostres o síntesis.

D'altra banda, s'observa que, en alguns casos, els connectors d'exemplificació s'insereixen en contextos amb problemes de coherència (*a tall d'exemple*). En altres, la utilització de connectors d'aquesta mena en el nivell

oracional indica que es fan servir amb un valor en què introdueixen explicacions i no reformulacions (*és a dir*). Així mateix, s'observen alguns problemes formals, de construcció i de normativa: una connexió de paràgrafs per una partició textual dubtosa (*per exemple*) o calcs (*és dir*). En definitiva, observem un ús dels connectors en què encara hi ha aspectes per millorar i esmenar, malgrat que es troben matriculats en el primer curs del nivell avançat C2.

Les ocurrences dels connectors textuais de contrast són les segones més freqüents (34 ocurrences, 35,42%). S'hi han fet servir 9 connectors textuais per a expressar contrast, sobretot oposició (4 connectors en 23 ocurrences d'un total de 34, que suposen un 67,65% dels connectors d'aquest tipus). A pesar de les diferències en la incidència i que no s'han trobat casos de connectors restrictius, els aprenents fan servir una gamma relativament variada d'expressions de contrast.

Els connectors textuais de contrast connecten sempre en el nivell textual, tot i que presenten diferències respecte a si enllacen oracions o paràgrafs. Connecten paràgrafs sempre *ara bé* i gairebé sempre *no obstant (això)* (en 3 de les 4 ocurrences). La resta de connectors contrastius (*en canvi*, *tanmateix*, *de tota manera*, *de fet* i *en realitat*) enllacen sempre oracions i solen aparèixer en posició inicial, encara que s'observen 3 exemples de mobilitat en la posició: 2 casos de *en canvi* en posició medial entre comes i un cas de *de fet* en posició final sense coma precedent. En definitiva, els aprenents exploren les possibilitats estructurals dels connectors, com és la mobilitat o la connexió textual d'oracions i paràgrafs, malgrat que no sempre reïxen. En aquest sentit, s'observen alguns problemes de puntuació, com són particions inadequades de paràgrafs –motiu pel qual *ara bé* sempre connecta paràgrafs en alguns casos–, puntuacions inadequades –com la coma que separa la conjunció *però* i el contingut que introdueix– o l'absència de puntuació (*en realitat*, *de fet*).

En termes generals, aquests connectors expressen el valor propi de cada tipus de contrast. En el corpus, observem la tendència a introduir interrogatives retòriques mitjançant connectors contrastius (*però*, 2 casos; *ara bé*, 2 ocurrences). Al costat d'això, en algun cas, percebem dificultats per a precisar el significat concret de la relació de contrast, cosa que també podria respondre a

un reflex de la parla oral en el discurs. Observem també algunes confusions sistemàtiques, com són els 2 dels casos de *no obstant* com a marca de gestió de tema o la utilització de formes no convencionalitzades, que, especialment, en un cas (*contràriament*) mostra confusió de categories i funcions. Tot plegat constitueix una mostra d'escriptura d'aprenents que manifesta alguns aspectes assolits en l'ús dels connectors i, alhora, encara té marge per a la millora.

Finalment, els casos de connectors consecutius i conclusius representen 15 dels 96 exemples de connexió textual (16,13%). En el corpus hem identificat 4 connectors consecutius (*així doncs*, *llavors*, *doncs* i *aleshores*) i un ús textual de la conjunció *així que* (T1: 4, T2: 7), i 3 connectors conclusius (*al cap i a la fi*, *en conclusió* i *per concloure*). L'expressió de la conseqüència lògica té més pes en el corpus dels aprenents que no pas la conclusió discursiva. És possible que els percentatges siguin consistents amb el gènere proposat (entrada en un blog i interacció en una xarxa social). Seria factible també que la cloenda d'un text, que implica extraure conclusions dels aspectes tractats en el text, comporte una major complexitat per als aprenents.

En tots dos textos presenten uns trets formals homogenis. Respecte a la posició, llevat del connectors consecutiu *doncs*, presenten una estructura fixa en què el connector encapçala l'oració, a diferència de la mobilitat que s'observa en el corpus model. Quant al tipus de connexió, solen connectar textualment, els consecutius enllacen oracions i els conclusius, paràgrafs o l'última oració del paràgraf final del text. Pel que fa a l'ús, és interessant de remarcar la introducció de preguntes retòriques amb connectors consecutius, així com que intervenen en la coherència dels textos d'interacció.

Quant als usos conflictius, observem la persistència de problemes relacionats amb la pobresa de connexió en tots dos textos (*així doncs*, *per concloure*), que deriva en el fet que els connectors acaben enllaçant paràgrafs. Potser, en aquest cas, influeix també la manca de coneixements relacionats amb la puntuació o conceptes bàsics de la construcció textual com és el paràgraf. En el mateix sentit, l'anàlisi qualitativa mostra que un dels usos problemàtics té a veure amb la posició de *doncs* i, més concretament, amb l'alternança amb *així doncs* en

posició inicial d'oració, és a dir, la impossibilitat que *doncs*, com a connector parentètic de conseqüència, aparega en posició inicial.

Respecte a la funció, en alguns casos, observem que es fan servir connectors consecutius com a marca de gestió del tema, potser com a reflex de la parla oral. D'altra banda, detectem alguns problemes de coherència derivats del fet que no s'ha parat atenció al contingut dels segments per connectar (*així doncs*, *llavors*, *al cap i a la fi*). En el cas dels conclusius (*al cap i a la fi*), l'anàlisi qualitativa ens indueix a pensar que l'aprenent parteix de la idea que ha de marcar la conclusió discursiva per cloure el text, per la qual cosa fa servir un connector adequat, però sense atendre el significat dels segments. En conjunt, s'observa un ús dels connectors consecutius-conclusius propi de textos d'aprenents, no homogeni, amb aspectes comunicativament interessants (preguntes retòriques, interacció) al costat d'aspectes formals i de connexió encara no assolits del tot.

Com a conclusió de l'anàlisi del corpus d'estudiants d'EOI podem dir que mostren un ús adequat en molts casos però s'hi detecten alguns problemes, que indiquen un domini encara no del tot eficaç discursivament ni lingüística, malgrat que, en alguns casos, s'intueix una consciència de les possibilitats expressives que tenen. S'observa, a més, una influència positiva de la seqüència didàctica en què s'han treballat que ha conduït a un ús més variat en T2 que en T1.

A continuació, concretem aquesta valoració comparant el corpus d'EOI amb el corpus model, que va servir de referència als estudiants.

5.4.2. Comparació entre el corpus d'estudiants d'EOI i el corpus model

La incidència dels connectors textuais en el corpus d'estudiants i en el corpus model presenta semblances (connectors d'addició i de contrast), però també certes diferències en l'ús que resulten rellevants per a poder orientar l'acció didàctica. La taula 23 resumeix, comparativament, les dades generals per grans significats corresponents a: nombre de connectors textuais (diferenciant

conjuncions, connectors parentètics i altres), nombre d'ocurrències i percentatge de les ocurrències.

Taula 23. Comparació dels casos de connexió textual per significats (corpus d'estudiants d'EOI i corpus model)

Significat general	Corpus d'estudiants d'EOI			Corpus model		
	CT	N	%	CT	N	%
addició	1 Cj + 16 CP/altres	43 (13 + 30)	44,79	1 Cj + 5 CP	40 (34 + 6)	48,78
disjunció	3 CP	4	4,17	3 CP	7	8,54
contrast	1 Cj + 10 CP/altres	34 (13 + 21)	35,42	1 Cj + 7 CP	29 (16 + 13)	35,36
conseqüència	1 Cj + 7 CP	15 (1 + 14)	15,62	4 CP	6	7,32
Total	3 Cj + 31 CP/ + 5 altres	96	100	2 Cj + 19 CP	82	100

Tant en un corpus com en l'altre, les relacions semanticopragmàtiques més freqüents són l'addició (estudiants: 44,79%; model: 48,78%) i el contrast (estudiants: 35,42%; model: 35,36%) amb uns percentatges semblants. En el corpus model hi ha una major incidència de connectors disjuntius (estudiants: 4,17%; model: 8,54%), potser deguda al fet que certs autors i autores reexpressen i reelaboren el discurs (exemplificacions, reformulacions) com a part de l'estratègia argumentativa. En canvi, en el corpus d'estudiants tenen una major incidència els connectors que expressen conseqüència (estudiants: 15,62%; model: 7,32%). Vist que disjunció i conseqüència acumulen relativament pocs casos, no és possible establir una diferència significativa en aquest punt.

En tots dos corpus, sobretot en el corpus model, les formes fonamentals de la connexió textual són les conjuncions *i* i *però*. En el corpus model, la suma de la incidència de la conjunció additiva (34 ocurrències) i de la conjunció adversativa (16 casos) suposen un 60,97% del còmput total de connectors. Es tracta d'un percentatge molt prominent. En el corpus d'estudiants, la suma de la incidència de la conjunció *i* (20 casos) i la conjunció *però* (13 ocurrències) suposa un 34,37% dels casos. Comparant l'ús de la conjunció *i* com a connector textual en

el corpus model i en el corpus d'estudiants, observem algunes diferències. Quantitativament, trobem que els autors i autores la fan servir amb aquesta funció amb un percentatge superior (41,46% enfront del 20,83%), cosa que té a veure amb l'ús que en fan (estratègies discursives, estil, puntuacions expressives o estilístiques). En general, l'ús de la conjunció copulativa com a connector textual en el corpus d'estudiants es deu sobretot a l'expressió de relacions bàsiques i a pobresa de connexió. Només alguns aprenents incorporen aquest ús o bé per a construir un estil propi o bé per a ressaltar conceptes en el text.

El cas de la conjunció *però* és semblant. Resulta especialment rellevant en el corpus model, si tenim en compte el grau d'expertesa dels autors i autores, així com de les temàtiques tractades en els articles i les columnes d'opinió. Tanmateix, si analitzem els casos observem que majoritàriament responen a certes estratègies discursives relacionades amb l'estil (puntuació expressiva) o perquè apareixen en concurrència amb expressions modalitzadores, cosa que potser ha determinat la tria del connector contrastiu més bàsic. Pel que fa als estudiants d'EOI, la conjunció *però* com a connector textual és la forma més freqüent de l'expressió del contrast. A més d'un possible repertori reduït de formes amb aquest significat, l'ús de *però* amb aquesta funció també està relacionat amb la introducció d'interrogacions retòriques, un cas de concurrència amb una expressió metalingüística endofòrica i alguns casos de puntuacions conflictives, que pot ser podrien haver-se resolt com a oracionals.

Pel que fa als connectors parentètics d'addició, n'hi ha una incidència baixa en els dos corpus. En el corpus model, els pocs casos identificats s'associen a autors concrets, com en el cas dels connectors de distribució (tots apareixen en el text d'Andreu Escrivà) o els d'especificació (Núria Almiron fa servir els dos casos de connectors d'especificació, el textual i l'oracional). En el cas del corpus d'estudiants, no es vincula a cap estudiant. La presa de consciència sobre la distribució del contingut es produeix després de la sessió didàctica, ja que en el T1 no hem identificat cap connector distributiu. Cal notar que l'intent per distribuir les idees no sempre és reeixit, ja que hi ha usos problemàtics o hi fan servir alguna forma no convencionalitzada.

Respecte als connectors parentètics de contrast, observem un comportament bastant semblant en els corpus model i el corpus d'estudiants. Els autors i autores fan servir unes poques formes menys de connectors de contrast (1 conjunció i 7 connectors parentètics, enfront d'1 conjunció i 10 formes, entre connectors parentètics i formes no convencionalitzades) amb una freqüència lleugerament menor (29 casos, enfront de 34), que depèn de la tria d'autors concrets, ja que podem vincular l'ús de connectors de contrast amb les preferències d'alguns autors: tots els connectors d'oposició i concessió apareixen en els articles de Baixauli i de Pujol, i tots els refutatius i contrapositius pertanyen a l'article de Folch. També observem que, mentre que en corpus model els connectors contrastius presenten una major mobilitat, en el corpus d'estudiants solen respondre al mateix patró (posició inicial).

Justament, en contraposició amb el corpus d'estudiants, la complexitat d'alguns dels conceptes tractats ha requerit la reelaboració d'alguns continguts, motiu pel qual la disjunció té una incidència major en el corpus model (9,64%) que en el d'estudiants (4,17%). Cal remarcar que els autors i autores expressen l'exemplificació i la reformulació per mitjà de mecanismes lèxics més sovint que els estudiants d'EOI. També observem que, quan els estudiants connecten textualment, presenten una posició fixa (inicial), en comparació del corpus model en què els connectors mostren variació formal, quant a posició i puntuació (inicial, medial i final) (*per exemple*).

Tant en el corpus d'estudiants com en el corpus model, la incidència dels connectors consecutius (estudiants: 11,46%; model: 4,88%) és superior a la dels conclusius (estudiants: 5,21%; model: 2,44%). En la menor presència de conclusius hi pot haver influït el gènere discursiu: en el cas dels articles i columnes d'opinió, l'expertesa d'autors i autores fa que no calga marcar amb connectors la conclusió del text, mentre que en el cas dels estudiants, com déiem, potser no associen una cloenda textual a una interacció escrita o una publicació en xarxes.

Pel que fa a les classes de connectors del corpus d'estudiants i les del corpus model, així com en els significats que no hi apareixen representats, tan sols difereixen en l'expressió de l'addició, en què en el corpus model no trobem cap

connector additiu de digressió, d'intensificació ni de generalització. El corpus d'estudiants presenta una incidència i una gamma lleugerament més variada de connectors que no el corpus model, cosa que sembla contradictòria. El fet és que els estudiants tendeixen a sobremarcar les relacions, mentre que els escriptors experts en fan un ús més ajustat i, a més de connectors, posen en joc altres mecanismes cohesius, com els de caràcter fòric o lèxic, que dona més varietat i lleugeresa a la construcció del discurs. D'altra banda, un major nombre o una gamma una mica més àmplia no impliquen necessàriament un ús més adequat, com han demostrat els estudis previs.

Una vegada repassats els significats globalment, analitzem els resultats comparant els trets caracteritzadors generals dels usos dels connectors textuais dels estudiants i del corpus model, que es mostren en la taula 24 (en la pàgina següent).

Taula 24. Comparació trets dels connectors textuais (corpus d'estudiants i model)

Scat.	Corpus	Connectors textuais	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
				Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
addició	Model	7 formes (1 Cj + 6 CP)	40 (38+2+0)	36 (90%)	4	7 (100%)	0	3 (6,97%)
	EOI	14 formes (1 Cj +13 CP/ altres)	43 (42+1+0)	29 (67,44%)	14	20 (86,95%)	3	0
disjunció	Model	2 formes (CP)	7 (4+1+2)	7 (100%)	0	7 (100%)	0	3 (30%)
	EOI	3 formes (CP)	4 (3+1+0)	3 (75%)	1	4 (100%)	0	6 (60%)
contrast	Model	8 formes (1 Cj + 7 CP)	29 (21+6+2)	28 (96,55%)	1	13 (100%)	0	5 (14,70%)
	EOI	13 formes (1 Cj +12 CP/ altres)	34 (31+2+1)	21 (61,76%)	13	19 (90,47%)	2	2 (5,55%)
conseqüència	Model	4 formes (CP)	6 (1+4+1)	5 (83,33%)	1	6 (100%)	0	2 (25%)
	EOI	9 formes (1 Cj + 8 CP/ altres)	15 (14+1+0)	8 (53,33%)	7	12 (80%)	3	1 (6,66%)
Total	Model	21 formes (2 Cj + 19 CP)	82 (P: 64+13+5)	76 (92,68%)	6	52 (100%)	0	13 (13,68%)
	EOI	39 formes (3 Cj +36 CP/ altres)	96 (P: 90+5+1)	61 (63,54%)	35	55 (87,30)	8	9 (8,57%)

a) *Connectors textuais*. En el corpus model, identifiquem 21 connectors textuais enfront de 39 formes del corpus d'estudiants. Per tant, en els corpus d'estudiants, n'observem una major varietat. Es tracta, però, d'una diferència que pot explicar-se pel grau d'expertesa i pels recursos discursius dels autors i autores del corpus model. Com hem apuntat, per l'anàlisi qualitativa, observem que en el corpus model no sempre es marca amb un connector parentètic la relació semanticopragmàtica que hi ha entre els segments. En alguns casos, s'explicita mitjançant connectors parentètics; en altres, es tracta de relacions semanticopragmàtiques no explicitades gramaticalment, bé implícites o bé amb recursos fòrics o lèxics. En el cas dels estudiants, l'anàlisi qualitativa sembla

indicar que una major tendència a marcar (sobremarcar) les relacions semanticopragmàtiques amb connector entre les unitats que enllacen, tant quan connecten oracions com paràgrafs. D'altra banda, aquesta anàlisi ha permès d'observar casos problemàtics en què no hauria calgut connector (ús abusiu) o en què la inserció és conflictiva.

b) Unitats relacionades. En el corpus d'estudiants, els connectors textuais enllacen en major mesura oracions que no paràgrafs: 61 casos d'unió d'oracions independents (63,54%) enfront de 35 exemples de connexió de paràgrafs (36,46%), igual com en el corpus model, però amb una proporció diferent, ja que la connexió d'oracions és manifestament predominant amb un 92,68%, enfront d'un 7,32% de connexió de paràgrafs. Una divergència tan notòria pot respondre al fet que en cada corpus es partisca d'un model de construcció textual. A la vista de l'anàlisi quantitativa i qualitativa, és factible pensar que els autors i autores tendeixen a desenvolupar les idees en la unitat paràgraf, a l'interior de la qual actuen els connectors marcant les relacions semanticopragmàtiques entre les parts. La major part dels casos en què connecten paràgrafs es tracta de connectors distributius, mentre que no n'hi ha cap cas amb connectors disjuntius, que impliquen la reelaboració del contingut. En el cas dels estudiants, sembla respondre a un esquema en què tant oracions com paràgrafs han d'anar encapçalats per una marca textual, tot i que, en alguns casos, desenvolupar la idea en un paràgraf diferent suposa separar els components de la relació semàntica o pragmàtica. També pot respondre a una distribució en paràgrafs errònia, que separa en paràgrafs diferents unitats que haurien de formar part d'una mateixa unitat gràfica.

c) Posició. Deixant de banda les conjuncions (*i*: 20 casos; *però*: 13 casos), que tenen posició fixa, els connectors parentètics solen tenir posició inicial, tant en els estudiants com en el corpus model. En els estudiants, la posició inicial és molt majoritària (57 casos, 90,48%); tan sols n'hi ha 5 exemples en posició medial (7,93%) i 1 en final (1,59%). En canvi, en el corpus model, exceptuant les conjuncions (*i*: 34 casos; *però*: 13 casos), hi ha pràcticament les mateixes ocurrències de connectors en posició inicial (14 casos, 43,75%) que medial (13 casos, 40,63%), a les quals se sumen 5 casos en posició final (15,62%). Com

abans, tot fa pensar que en cada corpus el model de construcció textual és diferent: els autors i autores utilitzen la mobilitat dels connectors al servei del contingut o d'un efecte discursiu; en canvi, els estudiants tendeixen a repetir un esquema prou rígid sense una estratègia discursiva definida. En aquest sentit, cal recordar que es tracta d'estudiants que encara no han completat el nivell que cursen i que encara disposen de marge de millora, però convé tenir en compte que es troben en un 1C2, això és, tan sols els manca un curs per a obtenir el nivell competencial màxim.

d) Puntuació. Quant a la puntuació dels connectors parentètics, en 56 casos s'ha associat amb una puntuació apositiva mentre que hi ha 8 exemples que apareixen sense cap signe de puntuació posterior. En canvi, en el corpus model totes les ocurrences dels connectors apareixen associats a una puntuació apositiva.

En conclusió, els estudiants d'EOI fan servir els connectors partint d'uns trets prototípics dels quals a penes es desvien, llevat dels usos problemàtics. Aquest ús contrasta amb l'ús en el corpus model, en què, en termes generals, hi ha una incidència lleugerament menor de connectors, tot i que amb una major flexibilitat en la mobilitat i en els usos. Cal notar que, en la sessió didàctica, s'ha analitzat l'ús dels connectors en els textos del corpus model, així com l'ús dels estudiants fent servir l'anotació com a element de retroacció correctiva indirecta. La intervenció didàctica ha contribuït a augmentar la nòmina de connectors i de relacions semanticopragmàtiques absents en el T1 (distributius, disjuntius, bona part dels contrastius), malgrat el possible increment d'usos conflictius. Aquesta intervenció, en canvi, no sembla haver incidit en aspectes estructurals (mobilitat, puntuació, combinació). Tot plegat ens indueix a pensar que, per als estudiants d'EOI, han tingut més pes les creences prèvies al voltant de l'estructura en què s'insereixen els connectors que no el model ofert pels autors i autores o l'anàlisi dels trets dels seus propis escrits.

Capítol 6. Conclusions

En aquest capítol, resumim les conclusions generals del corpus d'universitaris, d'una banda (§ 6.1), i del corpus d'estudiants d'EOI, de l'altra (§ 6.2), per a comparar-les a continuació i observar els possibles punts de contacte i de divergència. La síntesi facilitarà establir un contrast amb els resultats d'estudis previs (§ 6.3), que hem revisat en l'estat de la qüestió (cap. 2), cosa que ens permetrà esbossar unes línies generals per a una didàctica dels connectors en català per a adults (§ 6.4), tema que no podem tractar amb aprofundiment i que caldrà desenvolupar en recerques futures.

6.1. Conclusions generals del corpus d'universitaris

En el corpus d'universitaris, hem identificat 400 contextos que inclouen formes utilitzades com a connectors textuais pels estudiants, com sintetitza la taula 1, que incloem en la pàgina següent. S'hi mostren els connectors textuais identificats en el corpus d'universitaris classificats pel valor, la freqüència i el pes en el corpus, amb els percentatges d'usos adequats i problemàtics. Marquem en gris les formes no connectives o que no corresponen al significat en qüestió.

Analitzarem els resultats fixant-nos en: a) els connectors textuais utilitzats (categories), b) significats que expressen i freqüència per significats, c) varietat de connectors (comparada amb la llista de connectors de la GEIEC), d) trets dels connectors i e) usos adequats i problemàtics.

Taula 1. Connexió textual en el corpus d'universitaris

Valor	Connectors textuais	N	%	Usos adequats		Usos problemàtics	
				N	%	N	%
addició	Continuïtat: <i>i</i> (13), <i>a més</i> (58), <i>a més a més</i> (9), <i>així</i> (6), <i>així mateix</i> (6); <i>així doncs</i> (13), <i>tanmateix</i> (5); <i>també</i> (9), <i>d'aquesta manera</i> (9), <i>de la mateixa manera</i> (2)	130	32,50	34	8,5	96	24
	Distribució: <i>d'una banda</i> (per una banda) (8), <i>d'(una) altra banda</i> (d'altra/de l'altra/d'una altra) (28), <i>per un altre costat</i> (2), <i>d'entrada</i> (1), <i>primerament</i> (2), <i>en primer lloc</i> (18), <i>en segon lloc</i> (en segon) (12), <i>en tercer lloc</i> (1); <i>per acabar</i> (2), <i>finalment</i> (25); <i>per últim</i> (7); <i>darrerament</i> (2), <i>altrament</i> (2), <i>a banda</i> (1)	111	27,75	52	13	59	14,75
	Especificació: <i>concretament</i> (més concretament) (6), <i>específicament</i> (5)	12	3	9	2,25	3	0,75
	Ampliació: <i>de fet</i> (7), <i>en efecte / efectivament</i> (6), <i>certament</i> (1)	14	3,50	12	3	2	0,5
	Equiparació: <i>de la mateixa manera</i> (3), <i>paral·lelament</i> (1)	4	1	4	1	0	0,00
	Total	271	67,75	111	27,75	160	40
disjunció	Reformulació: <i>és a dir</i> (11), <i>en altres paraules</i> (2), <i>això és</i> (aço és) (2)	15	3,75	2	0,5	13	3,25
	Exemplificació: <i>per exemple</i> (2)	2	0,50	0	0,00	2	0,50
	Resum: <i>en resum</i> (1)	1	0,25	1	0,25	0	0,00
	Total	18	4,50	3	0,75	15	3,75
contrast	Oposició: <i>però</i> (conjunció) (8), <i>ara bé</i> (10), <i>tanmateix</i> (7), <i>en canvi</i> (3), <i>això sí</i> (1), <i>altrament</i> (2), <i>contràriament</i> (1)	32	8,00	14	3,5	18	4,50
	Concessió: <i>però</i> (CP) (7), <i>en tot cas</i> (6), <i>no obstant això</i> (6), <i>tot i això</i> (4), <i>amb tot</i> (2), <i>així i tot</i> (1)	26	6,50	13	3,25	13	3,25
	Total	58	14,50	27	6,75	31	7,75
conseqüència	Conseqüència lògica: <i>així doncs</i> (15), <i>per tant</i> (15), <i>llavors</i> (2), <i>aleshores</i> (1), <i>així</i> (1), <i>doncs</i> (1)	35	8,75	9	2,25	26	6,50
	Conclusió: <i>comptat i debatut</i> (4), <i>al cap i a la fi</i> (4), <i>en definitiva</i> (4), <i>per concloure</i> (2), <i>en conclusió</i> (1), <i>fet i fet</i> (1); <i>amb tot açò</i> (1), <i>definitivament</i> (1)	18	4,50	10	2,50	8	2
	Total	53	13,25	19	4,75	34	8,50
Total	63 = 2 Cj + 53 CP + 8 altres	400	100	160	40	240	60

a) *Connectors textuais.* Hi ha 400 contextos amb marca de connexió textual, entre els quals hi ha 376 casos que inclouen les conjuncions *i* (10% dels casos dels connectors de continuïtat) i *però* (25 % dels exemples de connectors de contrast), i 53 connectors parentètics diferents –entre els quals hem inclòs alguns casos límit entre la connexió lèxica i la connexió gramatical (*per concloure*, *per acabar*, *en altres paraules*). D'altra banda, hi ha 24 exemples que corresponen a altres elements que s'hi fan servir com a connectors (*també* (9), *d'aquesta manera* (9), *de la mateixa manera* (2), *darrerament* (2), *a banda* (1), *certament* (1), *contràriament* (1), *amb tot açò* (1), *definitivament* (1)). Tenint en compte que en el corpus hi ha 1.369 oracions, suposa l'aparició d'una marca de connexió cada 4,60 oracions.

b) *Significats que expressen els connectors textuais i freqüència.* Els tipus semanticopragmàtics tenen un nivell d'incidència diferent: additius (271 casos, 67,75% del total de connectors textuais), contrastius (58, 14,5%), consecutius-conclusius (53, 13,25%) i disjuntius (18, 4,5%). Com s'observa, la classe de connectors amb una incidència menor amb diferència són els disjuntius, que impliquen reelaboració o síntesi de continguts, la qual cosa pot indicar que basen l'escriptura dels textos en operacions bàsiques –com pot ser l'addició i el contrast opositiu– per a crear coherència en el nivell superficial, tot i que no tant en l'àmbit de la reelaboració metalingüística.

c) *Repertori de formes.* Podem observar l'ús d'un repertori relativament reduït diferenciant (en color gris) en la llista de connectors parentètics que inclou la GEIEC (2018: 21.3.1, <https://geiec.iec.cat/text/21.3.1>, quadres 21.7 a 21.10) els connectors usats en el corpus d'universitaris: 18 d'addició (enfront de 48 inclosos en la GEIEC), 4 de disjunció (14 de la GEIEC), 14 de contrast (29 de la GEIEC) i 10 de conseqüència-conclusió (18 de la GEIEC).

La taula 2 mostra quins connectors parentètics d'addició s'usen en el corpus d'universitaris, marcats en gris, en comparació dels que s'ofereixen en el quadre 21.7 de la GEIEC.

Taula 2. Connectors parentètics d'addició en la GEIEC i en el corpus d'universitaris

Valor additiu	Connector
Continuïtat	<i>a més</i> (58)
	<i>a continuació</i>
	<i>aleshores; llavors</i>
	<i>així mateix</i> (12; <i>així</i> : 6 / <i>així mateix</i> : 6)
	<i>d'altra part</i>
	<i>doncs; (doncs) bé</i>
Intensificació	<i>a més (a més)</i> (9); <i>de més (a més)</i>
	<i>encara més; més encara</i>
Distribució	<i>d'entrada</i> (1); <i>per començar; primerament</i> (2); <i>en primer lloc</i> (18); <i>en segon lloc</i> (12), etc.; <i>a l'últim; finalment</i> (24); <i>per acabar</i> (2)
	<i>al seu torn</i>
	<i>d'una banda</i> (8)... <i>de l'altra (banda); d'un costat... de l'altre (costat); per altra banda; d'(una) altra banda</i> (28); <i>d'un altre costat; per una banda; per un (altre) costat</i> (2)
Digressió	<i>per cert</i>
Generalització	<i>en general, generalment</i>
Especificació	<i>en concret; en especial; en particular</i>
	<i>concretament</i> (6); <i>especialment; específicament</i> (6); <i>particularment</i>
	<i>de fet; fet i fet</i>
Ampliació	<i>de fet</i> (7)
	<i>en efecte / efectivament</i> (6)
Equiparació	<i>així mateix</i>
	<i>igualment; paral·lelament</i> (1); <i>semblantment</i>
Total:	18 connectors (202 ocurrences) de 48 connectors

Com s'observa en la taula 2, els estudiants fan servir connectors additius de tots els significats específics, llevat dels additius de digressió i de generalització. Tot i així, no hi ha una gamma gaire variada de connectors. Sembla que l'addició d'idees s'ha dut a terme sobretot com a continuïtat del contingut –representada pel connector *a més* (58 casos)– i distribuïnt-lo (*finalment*, 24; *d'altra banda*, 28). En l'altre cantó, s'observa que a penes estan representats certs tipus de relacions que poden resultar interessants en un comentari de text, com pot ser l'especificació o l'ampliació.

En la taula 3 es comparen els connectors parentètics disjuntius esmentats en el quadre 21.8 de la GEIEC (14) i els del corpus d'universitaris (4).

Taula 3. Connectors parentètics disjuntius en la GEIEC i en el corpus d'universitaris

Valor disjuntiu	Connector
Reformulació	<i>això és (açò és) (2); o sigui (o siga / o sia)</i>
	<i>és a dir (11)</i>
	<i>més ben dit</i>
	<i>vull dir</i>
	<i>vaja</i>
	<i>ras i curt</i>
	<i>més aviat</i>
Exemplificació	<i>per exemple (2)</i>
	<i>així (per exemple)</i>
	<i>a tall d'exemple</i>
Resum	<i>en resum (1); en síntesi; en suma;</i>
Total	4 connectors (16 ocurrencies) de 14 connectors

La taula 3 mostra que els universitaris fan servir connectors dels tres significats específics de la disjunció, però, com adés, no hi ha gaire variació respecte a la gamma de connectors que recull la GEIEC. Els 2 connectors de reformulació mostren una incidència major, especialment *és a dir* (11 ocurrencies). En el cas del connector de reformulació parafràstica, apareix amb la forma *açò és*. Cal notar que en el corpus d'universitaris apareix el connector de reformulació *en altres paraules* que no s'exemplifica en el llistat de la GEIEC perquè es considera un connector lèxic (no fixat del tot). Els connectors d'exemplificació i de resum, hi presenten un pes menor (2 i 1 casos, respectivament) i varietat (1 dels 3 connectors de la GEIEC).

En la taula 4, en la pàgina següent, es comparen els 15 connectors parentètics contrastius del corpus i dels 29 que inclou el quadre 21.9 de la GEIEC.

Taula 4. Connectors parentètics contrastius de la GEIEC i del corpus d'universitaris.

Valor contrastiu	Connector
Oposició	<i>en canvi</i> (3); <i>tanmateix</i> (7); <i>nogensmenys</i>
	<i>això sí</i> (1)
	<i>ara (bé)</i> (10);
	<i>altrament</i> (2); <i>si no</i> ; <i>en cas contrari</i>
Concessió	<i>així i tot</i> (o <i>tot i així</i>) (2)
	<i>amb tot</i> (2); <i>tot i això</i> (4); <i>amb tot i (amb) això</i> (o <i>tot i amb això</i>)
	<i>malgrat tot</i> ; <i>malgrat això</i> ; <i>a pesar de tot</i>
	<i>no obstant això</i> (6) (o <i>això no obstant</i> , <i>no obstant</i>)
	<i>tot amb tot</i> ; <i>de tota manera</i> (o <i>de totes maneres</i>)
	<i>en qualsevol cas</i> ; <i>en tot cas</i> (6)
	<i>però</i> (CP) (7)
Restricció	<i>almenys</i>
	<i>si més no</i>
Refutació	(<i>ans</i>) <i>al contrari</i> (1); <i>ben al contrari</i>
Contraposició	<i>ben mirat</i>
	<i>de fet</i> (2); <i>fet i fet</i> ; <i>en realitat</i> (1)
Total:	14 connectors (54 ocurrences) de 29 connectors

En la taula 4, s'observa que els universitaris fan servir 14 connectors contrastius de tots els significats específics del llistat de la GEIEC, llevat de la restricció. L'expressió de l'oposició presenta una major varietat de connectors (5 dels 8 de la GEIEC), així com un pes més elevat, en què els connectors *ara (bé)* (10 exemples) i *tanmateix* (7) són els més freqüents. En l'expressió de la concessió, s'han fet servir variants de tots els connectors esmentats en la GEIEC, excepte els construïts sobre les formes *malgrat* (*malgrat tot*; *malgrat això*) i *manera* (*de tota manera* o *de totes maneres*). La resta de connectors de contrast –refutació (*al contrari*, 1) o contraposició (*de fet*, 2; *en realitat*, 1)– no tenen gaire representació.

En la taula 5, es pot comprovar la varietat de connectors parentètics consecutius-conclusius identificats en el corpus d'universitaris (10 CP) en relació amb els 18 del quadre 21.10 de la GEIEC.

Taula 5. Connectors parentètics consecutius de la GEIEC en el corpus d'universitaris.

Valor consecutiu	Connector
Conseqüència	<i>per tant</i> (15)
	<i>doncs</i> (1)
	<i>així</i> (<i>doncs</i>) (16: <i>així doncs</i> , 15; <i>així</i> , 1)
	<i>aleshores</i> (1); <i>llavors</i> (2)
	<i>en conseqüència</i> ; <i>consegüentment</i> ; <i>per consegüent</i> ; <i>com a conseqüència</i>
Conclusió	<i>al capdavant</i> ; <i>al cap i a la fi</i> (4); <i>al cap i a l'últim</i>
	<i>comptat i debatut</i> (4)
	<i>en conclusió</i> (1)
	<i>en definitiva</i> (4)
	<i>en fi</i>
	<i>total</i>
	<i>fet i fet</i> (1)
Total:	10 connectors (49 ocurrences) de 18 connectors

La taula 5 permet veure que els universitaris han utilitzat més de la meitat dels connectors de conseqüència llistats en la GEIEC (10 de 18), tot i que amb una incidència força diferent, per la qual cosa no despleguen en tots els casos del ventall de connectors. En el cas de l'expressió de la conseqüència, el pes ha recaigut en 2 connectors (*així doncs* i variants amb 16 exemples, i *per tant*, amb 15), mentre que la resta de connectors tenen poques ocurrences i no n'han fet servir cap amb l'arrel *conseqüència* o *consegüent*. En l'expressió de la conclusió, sembla que hi ha un ús més harmònic dels connectors de la GEIEC: predominen *al cap i a la fi*, *comptat i debatut*, i *en definitiva*, amb 4 casos, respectivament, mentre que els altres 2 connectors identificats tenen 1 ocurrencia (*en conclusió*, *fet i fet*).

Tot plegat sembla indicar que els universitaris tendeixen a expressar relacions semanticopragmàtiques bàsiques (addició i contrast), malgrat que es tracte de textos formals o de temes complexos, i tenen un repertori de connectors relativament reduït. En la mateixa línia, convé recordar que el gènere discursiu dels textos és el comentari de text, un gènere expositiu (o expositivoargumentatiu) en què potser s'hauria esperar més varietat de

significats i de formes connectives. S'hi observa també usos de formes que o bé no són connectives o bé tenen un altre significat.

d) *Trets dels connectors.* A continuació, analitzem els trets dels connectors en el corpus d'universitaris. Ens hem basat en els trets següents: (1) el valor general i significat específic, (2) de quin connector es tracta, (3) nombre d'exemples i posició del connector (inicial, medial o final), (4) si connecta oracions (or.) o paràgrafs (paràg.), (5) la puntuació associada: si presenta una puntuació apositiva prototípica (amb signe de puntuació precedent i subsegüent) (ap.) o sense signe de puntuació posterior. Indiquem també els casos en què el connector parentètic és usat en el corpus dins d'una oració composta (con. or.). A continuació, es detallen els trets dels connectors identificats en el corpus per tipus. Comencem pels additius (taula 6, de la pàgina següent).

La taula 6, de la pàgina següent, mostra que els connectors additius són gairebé sempre inicials, llevat de 8 exemples amb connectors parentètics en posició medial. Predominantment introdueixen oracions (84,87%) més que no paràgrafs. Pràcticament en tots els casos, els connectors parentètics apareixen amb una puntuació apositiva (93,41%); només en 17 casos no presenten la coma posterior. Els connectors additius tenen majoritàriament un ús textual (271 casos); només els trobem dins de l'oració en 43 exemples.

Taula 6. Trets dels connectors additius en el corpus d'universitaris

Valor espec.	Connector	Connexió (N, posició)	Abast		Puntuació		Con . or.
			Or.	Par àg.	Ap.	Ø	
continuitat	<i>i (Cj)</i>	13, inicial	13	0	--	--	--
	<i>a més (a més)</i>	63, inicial 4, medial	66	1	66	1	7
	<i>així</i>	6, inicial	6	0	6	0	0
	<i>així mateix</i>	6, inicial	5	1	6	0	0
	<i>també</i>	5, inicial 4, medial	9	0	6	3	--
	<i>d'aquesta manera</i>	9, inicial	8	1	9	0	0
	<i>així doncs</i>	13, inicial	10	3	13	0	0
	<i>tanmateix</i>	5, inicial	5	0	5	0	0
	<i>de la mateixa manera</i>	2, inicial	1	1	2	0	0
	10 formes	122, inicial 8, medial	123	7	113	4	7
distribució	<i>d'una/per una banda</i>	8, inicial	8	0	6	2	12
	<i>d'altra banda</i>	28, inicial	23	5	25	3	3
	<i>per un altre costat</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
	<i>d'entrada</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>primerament</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
	<i>en primer lloc</i>	18, inicial	12	6	18	0	4
	<i>en segon lloc</i>	12, inicial	9	3	12	0	1
	<i>en tercer lloc</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>per acabar</i>	2, inicial	1	1	2	0	0
	<i>finalment</i>	25, inicial	13	12	22	3	2
	<i>per últim</i>	7, inicial	5	2	4	3	1
	<i>darrerament</i>	2, inicial	1	1	2	0	0
	<i>altrament</i>	2, inicial	1	1	2	0	0
	<i>a banda</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	14 formes	111, inicial	77	34	100	11	23
espec	<i>concretament</i>	6, inicial	6	0	5	1	10
	<i>específicament</i>	6, inicial	6	0	5	1	1
ampl.	<i>de fet</i>	7, inicial	7	0	7	0	2
	<i>en efecte/efectivament</i>	6, inicial	6	0	6	0	0
	<i>certament</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
equip.	<i>de la mateixa manera</i>	3, inicial	3	0	3	0	0
	<i>paral·lelament</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	7 formes	30, inicial	30	0	28	2	13
Total	31 formes (1 Cj + 30 CP / altres)	271 (P: 263+8+0)	230 (84,87%)	41	241 (93,41%)	17	43

En la taula 7 es detallen els trets dels connectors disjuntius en el corpus d'universitaris.

Taula 7. Trets dels connectors disjuntius en el corpus d'universitaris

Valor específic	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
reformulació	<i>és a dir</i>	11, inicial	11	0	11	0	22
	<i>en altres paraules</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
	<i>això és</i> <i>(açò és)</i>	2, inicial	2	0	2	0	1
		15, inicial	15		15		23
exemplificació	<i>per exemple</i>	2, inicial	2	0	2	0	12
resum	<i>en resum</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
Total	5 formes (CP)	18 (P: 18)	17 (94,44%)	1	18 (100%)	0	35 (66,03%)

Com es pot veure en la taula anterior, els connectors disjuntius són sempre inicials i enllacen gairebé sempre oracions (94,44%), llevat d'un cas; en tots els casos el caràcter parentètic es reflecteix en la puntuació. Els connectors disjuntius del corpus d'universitaris s'usen més dins de l'oració (connexió oracional 35 casos, 66,03%) que entre oracions (18 casos de connexió textual).

Passem a analitzar els trets dels connectors contrastius en el corpus d'universitaris, que es mostren en la taula 8.

Taula 8. Trets dels connectors contrastius en el corpus d'universitaris

Valor específic	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Parà g.	Ap.	Ø	
oposició	<i>però</i> (Cj)	8, inicial	7	1	--	--	--
	<i>ara bé</i>	10, inicial	9	1	9	1	0
	<i>tanmateix</i>	7, inicial	6	1	7	0	0
	<i>en canvi</i>	3, inicial	3	0	2	1	0
	<i>això sí</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	<i>altrament</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
	<i>contràriament</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	7 formes	32, inicial	29	3	22	2	0
concessió	<i>però</i> (CP)	6, medial 1, inicial	7	0	7	0	--
	<i>en tot cas</i>	5, inicial 1, medial	6	0	6	0	0
	<i>no obstant (això)</i>	6, inicial	4	2	6	0	0
	<i>tot i això</i>	4, inicial	4	0	4	0	0
	<i>amb tot</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
	<i>així i tot</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	6 formes	26 (19+7)	24	2	26	0	0
Total	13 formes (1 Cj + 11 CP + 1)	58 (P: 51+7+0)	53 (91,37%)	5	48 (96%)	2	0

En la taula 8 s'observa que la posició predominant dels connectors de contrast és la inicial (51, 8 corresponent a la conjunció *però* i 43 corresponents a connectors parentètics), llevat de 7 exemples amb connectors parentètics en posició medial, que es corresponen pràcticament tots al connector concessiu *però*, que sempre ocupa aquesta posició. Solen enllaçar oracions (91,37%) més que no paràgrafs i, descomptant les ocurrencies de la conjunció *però*, solen presentar una puntuació associada al caràcter parentètic. No trobem aquesta mena de connectors parentètics usats mai dins de l'oració composta.

Vegem ara els trets dels connectors de conseqüència i conclusió del corpus d'universitaris (taula 9).

Taula 9. Trets dels connectors consecutius-conclusius en el corpus d'universitaris

Valor específic	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
conseqüència	<i>així doncs</i>	15, inicial	13	2	15	0	0
	<i>per tant</i>	15, inicial	15	0	13	2	10
	<i>llavors</i>	1, inicial 1, medial	2	0	1	1	1
	<i>aleshores</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	<i>així</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	<i>doncs</i>	1, medial	1	0	0	1	0
	6 formes	35, inicial	33	2	31	4	11
conclusió	<i>comptat i debatut</i>	4, inicial	0	4	4	0	1
	<i>al cap i a la fi</i>	4, inicial	4	0	3	1	2
	<i>en definitiva</i>	4, inicial	3	1	4	0	0
	<i>per concloure</i>	2, inicial	0	2	2	0	0
	<i>en conclusió</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>fet i fet</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>amb tot açò</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>definitivament</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	8 formes	18, inicial	8	10	17	1	3
Total	14 formes (CP/altres)	53 (P: 51+2+0)	41 (77,36%)	12	48 (90,57%)	5	14 (20,89%)

Com consta en la taula 9, els connectors consecutius-conclusius del corpus solen anar en posició inicial (51 de 53 casos) i introdueixen més oracions (77,36%) que no paràgrafs, tot i que hi ha diferències entre els que expressen

conseqüència i els de conclusió. En el primer cas, pràcticament sempre –llevat de 2 casos– introdueixen oracions, però en els de conclusió predomina lleugerament la introducció de paràgrafs (10 de 18 casos), en què en alguns casos es tracta de l'últim paràgraf del text (*comptat i debatut*). Excepte en uns pocs exemples, els connectors parentètics solen aparéixer amb una puntuació apositiva. Majoritàriament, tenen un ús textual, però observem casos com el del connector *per tant* en què l'ús dins de l'oració composta supera l'ús com a connector textual.

En síntesi, els connectors textuais del corpus d'universitaris solen presentar formalment una estructura amb poques variacions. Les conjuncions bàsiques *i* i *però* apareixen en 21 dels 400 casos. Els connectors parentètics solen encapçalar oració precedits de punt i seguits de coma i connecten majoritàriament en el nivell textual, llevat d'algun cas en què connecten més sovint en el nivell oracional (especificació, com *concretament*, o disjuntius, com *per exemple, és a dir*). En el corpus, s'observen casos molt aïllats en posició medial (*en tot cas, llavors*) o de concurrència amb conjunció o altres connectors (*i, a més; però al cap i a la fi*). En general, els connectors textuais del corpus d'universitaris encapçalen oracions (només alguns additius i consecutius encapçalen paràgraf). Cal notar que en el corpus s'observa la tendència a resoldre com a connexió textual algunes construccions que es podrien resoldre –o que s'haurien d'haver resolt– com a connexions oracionals (*és a dir, en altres paraules*), per la qual cosa el límit entre la connexió textual i la connexió oracional queda desdibuixat.

e) *Usos adequats i problemàtics*. El percentatge de casos problemàtics (240, 60%) supera els usos adequats (160, 40%). Tanmateix, cal incidir en el fet que no tots els casos anotats tenen el mateix pes: hi ha alguns casos es poden considerar intermedis i, de vegades, es tracta d'errors idiosincràtics d'alguns estudiants. En aquest sentit, no hi ha diferències substancials entre les dues pràctiques, llevat d'un lleuger increment en l'ús en la P3 (243, 60,75%) enfront de la P1 (157; 39,25%), que al final fa augmentar la incidència dels casos problemàtics –especialment per ús abusiu–, a pesar de la varietat d'estratègies de retroacció correctiva que ha dut a terme el docent (supressió de connector, substitució, esmena, reformulació, etc.). Entenem que, per als universitaris, pesa

més l'afany per marcar ostensivament l'estructura dels textos o per guiar-ne la interpretació per mitjà de connectors, que l'esmentada retroacció docent. Es prioritza, doncs, una estratègia analítica.

L'anàlisi qualitativa ens indueix a pensar que els universitaris tendeixen a fer servir més connectors dels que caldria perquè els textos siguin coherents i estiguen ben cohesionats. S'observa la tendència general a 'crear' la coherència no a partir del significat dels segments que pretenen enllaçar –independentment de la relació semàntica o pragmàtica–, sinó per la presència de connectors, per la qual cosa o bé es repeteixen o bé són innecessaris. És possible que siga aquesta la base per la qual es tendeix a convertir, almenys formalment (posició i puntuació), en connectors categories no connectives (*també, d'aquesta manera, com ara*), cosa que palesa la confusió entre categories i funcions. Aquesta confusió es manifesta també en l'equívoc entre elements d'altres categories per la semblança formal (*altrament* per *d'altra banda*; *així doncs* per *així*; *definitivament* per *en definitiva*; *darrerament* per *en últim lloc*; *a banda* per *d'altra banda*) o per una suposada equivalència semàntica (*amb tot açò* vs. *tot plegat*). La 'creació' de la coherència per la presència del connector, a més, manifesta desatenció al significat dels continguts, la relació entre els quals hauria de ser coherent prèviament a la inserció del connector.

En alguns casos, la manca d'atenció al contingut i l'ús abusiu de connectors genera un sobremarcatge, especialment en els connectors additius, en què la suma o distribució de conceptes ja s'ha dut a terme per elements lèxics (*afegir, encetar, el primer paràgraf, la conclusió, altres*), motiu pel qual no cal afegir-hi cap element que marque la continuïtat o la distribució d'idees. En altres casos, no parar atenció al sentit del context té com a efecte problemes de coherència, amb la inserció d'un connector que no encaixa amb el significat dels segments (*a més, de fet, per tant*), bé perquè no respon al valor de la relació entre aquests, bé perquè els continguts no mantenen cap relació i, doncs, no es poden lligar amb cap connector. Tot plegat mostra poca atenció a les relacions de coherència, cosa que hauria de ser la base per a la construcció de textos formals universitaris.

6.2. Conclusions generals del corpus d'estudiants d'EOI

Passem ara a sintetitzar els resultats del corpus d'estudiants d'EOI (taula 10).

Taula 10. Valor i ús dels casos de connexió textual en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor	Valor específic: connectors textuais	N	%	Usos adequats		Usos problemàtics	
				N	%	N	%
addició	Continuïtat: <i>i</i> (20), <i>a més</i> (2), <i>a més a més</i> (2), <i>doncs bé</i> (2), <i>doncs</i> (1); <i>també</i> (1), <i>d'aquesta manera</i> (1)	29	30,21%	16	16,67%	13	13,54%
	Distribució: <i>d'una banda</i> (1), <i>d'altra banda</i> (1); <i>en primer lloc</i> (1); <i>finalment</i> (3) <i>per últim</i> (1); <i>d'altra manera</i> (1)	8	8,33%	3	3,13%	5	5,21%
	Equiparació: <i>així mateix</i> (2)	2	2,08%	1	1,04%	1	1,04%
	Intensificació: <i>és més</i> (2)	2	2,08%	0	0	2	2,08%
	Ampliació: <i>de fet</i> (1)	1	1,04%	0	0	1	1,04%
	Digressió: <i>per cert</i> (1)	1	1,04%	1	1,04%	0	0
	Total	43	44,78%	21	21,88%	22	22,91%
disjunció	Reformulació: <i>és [a] dir</i> (1)	1	1,04%	0	0	1	1,04%
	Exemplificació: <i>per exemple</i> (2), <i>a tall d'exemple</i> (1)	3	3,13%	2	2,08%	1	1,04%
	Total	4	4,17%	2	2,08%	2	2,08%
contrast	Oposició: <i>però</i> (conjunció) (13), <i>ara bé</i> (5), <i>en canvi</i> (3), <i>tanmateix</i> (2)	23	23,96%	18	18,75%	5	5,21%
	Concessió: <i>no obstant (això)</i> (4), <i>de tota manera</i> (1); <i>malgrat tot això</i> (1)	6	6,25%	3	3,13%	3	3,13%
	Contraposició: <i>de fet</i> (2), <i>en realitat</i> (1)	3	3,13%	1	1,04%	2	2,08%
	Refutació: <i>al contrari</i> (1); <i>contràriament</i> (1)	2	2,08%	0	0	2	2,08%
	Total	34	35,42%	22	22,92%	12	12,50%
conseqüència	Conseqüència lògica: <i>així doncs</i> (3), <i>aleshores</i> (3), <i>llavors</i> (2), <i>doncs</i> (2); <i>així que</i> (1)	11	11,46%	3	3,13%	8	8,33%
	Conclusió: <i>al cap i a la fi</i> (2), <i>en conclusió</i> (1), <i>per concloure</i> (1)	4	4,17%	1	1,04%	3	3,13%
	Total	15	15,63%	4	4,17%	11	11,46%
Total	39 = 3 Cj + 31 CP + 5 altres	96	100%	49	51,04%	47	48,96%

Analitzarem aquests resultats fixant-nos en: a) els connectors textuais utilitzats (categories), b) significats que expressen i freqüència per significats, c) varietat de connectors (comparada amb la llista de connectors de la GEIEC), d) trets dels connectors i e) usos adequats i problemàtics.

a) *Connectors textuais*. Hem identificat 96 contextos en què s'inclouen 39 formes que fan de connector textuais: les conjuncions *i* (20 casos, 20,83%) i *però* (13 casos, 15,21%), així com 1 cas de la conjunció *així que*, 31 connectors parentètics i 5 formes no connectives o no convencionalitzades, marcades en gris en la taula. Atés que en el corpus hi ha 434 oracions, la proporció és d'1 connector textual cada 4,5 oracions.

b) *Significats*. El significat més freqüent ha estat l'expressió de l'addició (43 casos, 44,78%); segueix el contrast (34 exemples, 35,42%); a continuació, trobem la conseqüència-conclusió (15 casos, 15,63%); en últim lloc, se situa la disjunció amb (4, 4,17%). Cal notar que alguna de les classes de connectors (disjunció) o de significats específics (digressió, equiparació, gairebé tots els casos d'especificació o bona part dels de conseqüència-conclusió) s'introdueixen en el T2, després de la sessió didàctica.

Dins de l'addició, l'expressió de la continuïtat és la més freqüent, amb un 30,21%, en què el connector majoritari és la conjunció *i*. Tota la resta de relacions additives presenten una incidència del 14,57%, això és, una mica menys de la meitat que la continuïtat. En l'expressió del contrast, l'oposició és la relació semanticopragmàtica més freqüent (23,96%), en què ocupa el lloc central la conjunció *però*. La resta de relacions contrastives suposen un 11,46%, en què la concessió representa un 6,25%, la contraposició un 3,13% i la refutació un 2,08%. En l'expressió de la conseqüència i la conclusió, la conseqüència lògica té més rellevància (11,46%) que no la conclusió discursiva (4,17%). En la disjunció, l'exemplificació suposa un 3,13% i la reformulació, un 1,04%.

En l'anàlisi qualitativa s'observa que es fan servir els connectors additius i contrastius més bàsics (les conjuncions *i*, *però*) en alguns contextos en què es neutralitzen altres valors (continuïtat i especificació, ampliació o contraposició);

en altres casos, semblen utilitzar-se per les dificultats que s'intueixen per a precisar certs significats (intensificació, ampliació, contraposició). De vegades, l'ús suposa un reflex del discurs oralitzat. En definitiva, trobem que un percentatge d'aquests usos pot ser degut més aviat a problemes per a seleccionar connectors, per a precisar o expressar certes relacions de coherència, o per a diferenciar els trets de l'escrit i de l'oral, més que no pel tipus de relació semanticopragmàtica que es vol expressar.

Quant a la preeminència de l'oposició en l'expressió del contrast (23,96%), és plausible pensar que la temàtica que es proposa en les produccions textuais mena a posicions oposades (per exemple, a favor/en contra de la celebracions de les Falles o a favor/en contra de l'aïllament virtual i la no-implicació en la complexitat del món actual). Tot i així, el desenvolupament dels ítems proposats (nous models de relació amb el medi, posar en qüestió les tradicions, la redefinició de la identitat pròpia o repensar la relació amb els altres) permetia de matisar a bastament el tipus de contrast i, doncs, constitueix una oportunitat per a fer servir amb major incidència un contrast diferent de l'oposició.

Pel que fa als connectors consecutius, l'anàlisi ens indueix a pensar que els estudiants fan servir més, amb diferència, els connectors de conseqüència lògica, potser perquè parteixen de la creença que amb aquests asseguren la coherència del text. En canvi, té una menor incidència la conclusió discursiva potser perquè l'associen a cloure formalment un text i, doncs, no encaixaria amb els gèneres discursius proposats (interacció en xarxa social en el T1 i entrada de blog en el T2). En aquest sentit, cal notar que en el T2 s'incrementa en un 71% el nombre de connectors consecutius que expressen conclusió (T1: 4, T2: 10).

Com hem dit més amunt, els connectors amb una incidència menor són els disjuntius, entre els quals en trobem d'exemplificació i de reformulació parafràstica. En aquest sentit, convé recordar que la reformulació no parafràstica i el resum són operacions metalingüístiques que expressen significats a mitjan camí de dos valors (disjunció i contrast en la reformulació no parafràstica, i disjunció i addició en el cas del resum), la qual cosa pot implicar una major complexitat per als estudiants. Reforça aquesta idea el fet que tots els connectors

disjuntius del corpus es donen en el T2, una vegada s'ha dut a terme la sessió didàctica.

c) *Varietat de connectors*. Al marge dels usos, un dels aspectes que ens interessa comprovar és la varietat de connectors que han fet servir en el corpus. Comparem els connectors del corpus d'estudiants d'EOI amb la llista de connectors parentètics que inclou la GEIEC (2018: 21.3.1, <https://geiec.iec.cat/text/21.3.1>, quadres 21.7 a 21.10).

La taula 11 ens permet veure quins connectors parentètics d'addició s'usen en el corpus d'estudiants (10), respecte dels esmentats en el quadre 21.7 de la GEIEC (48).

Taula 11. Connectors parentètics d'addició en la GEIEC i en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor additiu	Connector
Continuïtat	<i>a més (2)</i>
	<i>a continuació</i>
	<i>aleshores; llavors</i>
	<i>així mateix</i>
	<i>d'altra part</i>
	<i>doncs (1); (doncs) bé (2)</i>
Intensificació	<i>a més (a més) (2); de més (a més)</i>
	<i>encara més; més encara</i>
Distribució	<i>d'entrada; per començar; primerament; en primer lloc (1); en segon lloc (1), etc.; a l'últim; finalment (3); per acabar</i>
	<i>al seu torn</i>
	<i>d'una banda (1)... de l'altra (banda) (1); d'un costat... de l'altre (costat); per altra banda; d'(una) altra banda; d'un altre costat; per una banda; per un (altre) costat</i>
Digressió	<i>per cert (1)</i>
Generalització	<i>en general, generalment</i>
Especificació	<i>en concret (1); en especial; en particular</i>
	<i>concretament; especialment; específicament; particularment</i>
	<i>de fet; fet i fet</i>
Ampliació	<i>de fet (1)</i>
	<i>en efecte; efectivament</i>
Equiparació	<i>així mateix (2)</i>
	<i>igualmente; paral·lelament; semblantment</i>
Total:	10 connectors (16 ocurrences) de 48 connectors

Les dades indiquen que els estudiants fan servir connectors parentètics additius de tots els significats específics, llevat dels additius de generalització. Entre els significats específics que expressen, la gamma de connectors textuais no és gaire variada. Cal tenir en compte, en primer lloc, que el corpus és relativament breu, cosa que dificulta un ús més variat de formes. A més, és possible que els gèneres discursius de les pràctiques textuais proposades (entrada de blog, interacció en xarxa social) hi hagen incidit. En especial, en la resposta en una xarxa social, potser l'aprenent no percep que ha de distribuir el contingut, ampliar-lo o generalitzar. Justament, en la tasca d'interacció s'observa la utilització de connectors additius o de marcadors discursius més propis de l'oral (*doncs bé* o *doncs, mira*). Cal recordar també que la majoria de connectors parentètics additius (10 de 15 ocurrences) s'introdueixen en el T2, a partir de la sessió didàctica.

La taula 12, en què es comparen els connectors parentètics disjuntius de la GEIEC esmentats en el quadre 21.8 de la GEIEC i els del corpus d'estudiants d'EOI, mostra que, de la gamma de connectors de reformulació que recull la GEIEC, en el corpus d'estudiants tan sols se'n fa servir un (*és dir*) de reformulació parafràstica calcat del castellà. Els connectors d'exemplificació, també escassos, hi presenten un major pes (3 casos) i varietat (2 dels 3 connectors de la GEIEC).

Taula 12. Connectors parentètics disjuntius en la GEIEC i en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor disjuntiu	Connector
Reformulació	<i>això és; o sigui (o siga / o sia)</i>
	<i>és a dir (és dir) (1)</i>
	<i>més ben dit</i>
	<i>vull dir</i>
	<i>vaja</i>
	<i>ras i curt</i>
	<i>més aviat</i>
Exemplificació	<i>per exemple (2)</i>
	<i>així (per exemple)</i>
	<i>a tall d'exemple (1)</i>
Resum	<i>en resum; en síntesi; en suma;</i>
Total	3 connectors (4 ocurrences) de 14 connectors

En la taula 13, trobem la comparació entre els connectors parentètics contrastius del corpus (10) i els que inclou el quadre 21.9 de la GEIEC (29).

Taula 13. Connectors parentètics contrastius de la GEIEC i del corpus d'estudiants d'EOI

Valor contrastiu	Connector
Oposició	<i>en canvi</i> (2); <i>tanmateix</i> (2); <i>nogensmenys</i>
	<i>això sí</i>
	<i>ara (bé)</i> (5);
	<i>altrament</i> ; <i>si no</i> ; <i>en cas contrari</i> (2)
Concessió	<i>així i tot</i> (o <i>tot i així</i>) (2)
	<i>amb tot</i> ; <i>tot i això</i> ; <i>amb tot i (amb) això</i> (o <i>tot i amb això</i>)
	<i>malgrat tot</i> ; <i>malgrat això</i> ; <i>a pesar de tot</i>
	<i>no obstant això</i> (4) (o <i>això no obstant</i> , <i>no obstant</i>)
	<i>tot amb tot</i> ; <i>de tota manera</i> (1) (o <i>de totes maneres</i>)
	<i>en qualsevol cas</i> ; <i>en tot cas</i>
	<i>però</i> (CP)
Restricció	<i>almenys</i>
	<i>si més no</i>
Refutació	<i>(ans) al contrari</i> (1); <i>ben al contrari</i>
Contraposició	<i>ben mirat</i>
	<i>de fet</i> (2); <i>fet i fet</i> ; <i>en realitat</i> (1)
Total	10 connectors (19 ocurrences) de 29 connectors

Com s'observa en la taula anterior, el significat específic més freqüent és l'oposició, amb la utilització de 4 connectors parentètics (11 ocurrences), seguit de la concessió, amb 2 connectors identificats (5 casos), de la contraposició (2 connectors, 3 casos) i un únic cas de refutació. S'observa, doncs, que els estudiants expressen totes les relacions contrastives, llevat de la restricció. Malgrat això, fan servir un repertori reduït –pocs connectors repetits–, si els comparem amb totes les possibilitats que recull la GEIEC. Tot i que els gèneres discursius hi hagen pogut influir, com déiem, l'argumentació al voltant dels temes implicats en els textos permetia d'expressar el contrast de maneres diferents.

En la taula 14, es comprova la varietat de connectors parentètics consecutius-conclusius identificats en el corpus (7) en relació amb el quadre 21.10 de la GEIEC (18).

Taula 14. Connectors parentètics consecutius de la GEIEC en el corpus d'estudiants d'EOI.

Valor consecutiu	Connector
Conseqüència	<i>per tant</i>
	<i>doncs</i> (2)
	<i>així (doncs)</i> (3)
	<i>aleshores</i> (3); <i>llavors</i> (2)
	<i>en conseqüència; consegüentment; per consegüent; com a conseqüència</i>
Conclusió	<i>al capdavant; al cap i a la fi</i> (2); <i>al cap i a l'últim</i>
	<i>comptat i debatut</i>
	<i>en conclusió</i> (1)
	<i>en definitiva</i> (1)
	<i>en fi</i>
	<i>total</i>
	<i>fet i fet</i>
Total:	7 connectors (14 ocurrences) de 18 connectors

En la taula 14 es mostra que els estudiants han fet servir una gamma relativament variada d'aquesta mena de connectors, a la qual cal afegir el connector *per concloure* que no apareix en el llistat de la GEIEC perquè és un connector lèxic, amb la qual cosa resultarien 8 connectors (15 ocurrences). És possible que els gèneres dels textos menen a una determinada tria que no inclou connectors consecutius o conclusius potser més associats a altres tipologies de textos formals (*consegüentment, comptat i debatut, fet i fet*).

En resum, si tenim en compte el ventall de connectors que ofereix la GEIEC, en conjunt els estudiants han fet servir un repertori ampli però relativament limitat, malgrat que en algun tipus, com poden ser els consecutius o els contrastius, arriben a utilitzar-ne més d'un 30% (34,48% en el cas dels contrastius i 38,88% en el cas dels consecutius). En general, llevat d'algun cas (*ara bé*), es fan servir en unes poques ocurrences, de manera que tampoc es pot concloure taxativament si hi ha una gamma reduïda de connectors, perquè formen part de la tria, les preferències o l'estil dels estudiants i el corpus no és molt extens.

d) *Trets dels connectors*. Per a analitzar l'ús dels connectors textuais i de les formes no connectives o no convencionalitzades que s'han fet servir com si ho foren, ens hem basat en els trets següents: (1) el valor general i significat

específic, (2) de quin connector es tracta, (3) nombre d'exemples i posició del connector (inicial, medial o final), (4) si connecta oracions (or.) o paràgrafs (paràg.), (5) la puntuació associada: si presenta una puntuació apositiva prototípica (amb signe de puntuació precedent i subsegüent) (ap.) o sense signe de puntuació posterior i, finalment, (6) si hi ha algun cas en el nivell de connexió oracional (con. or.). A continuació, es detallen els trets dels connectors identificats en el corpus per tipus. Comencem pels additius (taula 15, en la pàgina següent).

Taula 15. Trets dels connectors additius en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor espec.	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
continuitat	<i>i</i> (Cj)	20, inicial	17	3	--	--	--
	<i>a més</i>	1, inicial 1, medial	2	0	2	0	0
	<i>a més a més</i>	2, inicial	1	1	1	1	0
	<i>doncs be</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
	<i>doncs</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	<i>també</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	<i>d'aquesta manera</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	7 formes	28, inicial 1, medial	24	5	8	1	0
distribució	<i>d'una banda</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>d'altra banda</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>en primer lloc</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	<i>finalment</i>	3, inicial	0	3	3	0	0
	<i>per últim</i>	1, inicial	0	1	0	1	0
	<i>d'altra manera</i>	1, inicial	0	1	0	1	0
	6 formes	8, inicial	0	8	6	2	0
intens	<i>és més</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
ampl.	<i>de fet</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
digr.	<i>per cert</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
equip.	<i>així mateix</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
	4 formes	6, inicial	5	1	5	0	0
Total	17 formes (1 Cj + 16 CP / altres)	43 (P: 42+1+0)	29 (67,44%)	14	20 (86,95%)	3	0

La taula anterior mostra que els connectors additius són gairebé sempre inicials (només hi ha 1 cas de medial amb *a més*) i que, en major mesura, introdueixen oracions (67,44%) més que no paràgrafs; els connectors parentètics solen marcar-se com a apositius amb signes de puntuació adequats (86,95%) (només en 3 casos manca la coma posterior). Deixant de banda la conjunció *i*, en què no computem els casos de connexió oracional, tots els connectors parentètics d'addició només presenten ús textual.

Passem a analitzar els trets dels connectors disjuntius del corpus d'estudiants d'EOI, que es detallen en la taula 16.

Taula 16. Trets dels connectors disjuntius en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor específic	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
exemplificació	<i>per exemple</i>	1, inicial 1, medial	1	1	2	0	3
	<i>a tall d'exemple</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
reformulació	<i>és [a] dir</i>	1, inicial	1	0	1	0	3
Total	3 formes (CP)	4 (P: 3+1+0)	3 (75%)	1	4 (100%)	0	6 (60%)

Com es mostra en la taula 16, els connectors disjuntius gairebé sempre són inicials (llevat d'un cas medial), tendeixen a enllaçar oracions (75%) i en tots els casos el caràcter parentètic es reflecteix en la puntuació. En els disjuntius, la connexió oracional (6 casos, 60%) supera lleugerament la textual (4 casos).

A continuació, analitzem els trets dels connectors contrastius en el corpus d'estudiants, que es mostren en la taula 17.

Taula 17. Trets dels connectors contrastius en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor específic	Connector	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
oposició	<i>però</i> (Cj)	13, inicial	10	3	2	--	--
	<i>ara bé</i>	5, inicial	0	5	5	0	0
	<i>en canvi</i>	1, inicial 2, medial	3	0	3	0	0
	<i>tanmateix</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
	4 formes	21, inicial 2, medial	15	8	10	0	0
concessió	<i>no obstant (això)</i>	4, inicial	1	3	4	0	0
	<i>de tota manera</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	<i>malgrat tot això</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	3 formes	6, inicial	2	4	6	0	0
contraposició	<i>de fet</i>	1, inicial 1, final	2	0	1	1	1
	<i>en realitat</i>	1, inicial	1	0	0	1	1
	2 formes	2, inicial 1, final	3	0	1	2	2
refutació	<i>al contrari</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	<i>contràriament</i>	1, inicial	0	1	1	0	0
	2 formes	2, inicial	1	1	2	0	0
Total	11 formes (1 Cj + 10 CP / altres)	34 (P: 31+2+1)	21 (61,76%)	13	19 (90,47%)	2	2 (5,55%)

El principal connector textual de contrast és la conjunció *però* (13 casos), que indica oposició. Enllaça oracions en 10 dels 13 casos i en 2 casos apareix seguida d'una coma que no correspon. Els connectors parentètics contrastius solen aparèixer en posició inicial, llevat de 3 casos (2 ocurrences de *en canvi* en posició medial i 1 de *de fet* en posició final) i gairebé en tots els casos (18 de 20) es marca el caràcter parentètic amb la puntuació adient, excepte 2 ocurrences de connectors contrapositius, tant en posició inicial (*en realitat*) com en final (*de fet*). Els connectors parentètics enllacen oracions gairebé al 50% oracions (11

casos) i paràgrafs (10) i connecten gairebé sempre textualment, excepte 2 casos de connexió dins de l'oració (oració composta).

A continuació, la taula 18 detalla els trets dels connectors consecutius-conclusius del corpus d'estudiants.

Taula 18. Trets dels connectors consecutius-conclusius en el corpus d'estudiants d'EOI

Valor específic	Connector textual	Connexió textual (N, posició)	Abast		Puntuació		Con. or.
			Or.	Paràg.	Ap.	Ø	
conseqüència	<i>així que</i> (Cj)	1, inicial	0	1	--	--	--
	<i>així doncs</i>	3, inicial	1	2	3	0	0
	<i>aleshores</i>	3, inicial	2	1	3	0	0
	<i>llavors</i>	2, inicial	2	0	2	0	0
	<i>doncs</i>	1, medial 1, inicial	1 1	0	0 1	1	1
	5 formes	10, inicial 1, medial	7	4	9	1	1
conclusió	<i>al cap i a la fi</i>	2, inicial	0	2	1	1	0
	<i>en conclusió</i>	1, inicial	1	0	1	0	0
	<i>per concloure</i>	1, inicial	0	1	0	1	0
	3 formes	4, inicial	1	3	2	2	0
Total	8 formes (1 Cj, 7 CP)	15 (P: 14+1+0)	8 (53,33%)	7	11 (73,33%)	3	1 (6,25%)

Segons la taula 18, en el corpus els connectors consecutius-conclusius pràcticament tots van en posició inicial (14 casos, 93,33%), llevat d'una ocurrència del connector consecutiu *doncs*, que ocupa la posició medial. Enllacen pràcticament en la mateixa proporció oracions (8 casos, 53,33 %) o paràgrafs (7 casos). En la majoria de casos de connectors parentètics, se sol marcar el caràcter apositiu amb coma posterior (73,33%), llevat de 3 casos. Solen connectar textualment gairebé sempre, llevat d'un únic cas de connexió dins de

l'oració de *doncs*. En conclusió, els estudiants fan servir els connectors partint d'uns trets prototípics dels quals a penes es desvien, llevat dels usos problemàtics.

e) *Usos adequats i problemàtics*. S'observa que els connectors es fan servir adequadament en 49 contextos (51,04%) i constitueixen casos problemàtics en 47 ocurrences (48,96%). Cal remarcar que aquesta classificació és el resultat d'una anotació en què s'han considerat com a casos conflictius usos que no coincideixen amb els prototípics descrits en la bibliografia, atès que pretenem descriure sistemàticament l'ús dels connectors en el corpus: fins a quin punt els fan servir com es descriuen en els manuals, fins a quin grau se'n desvien o si es tracta d'usos idiosincràtics d'estudiants concrets. Per aquest motiu, s'anoten com a problemàtics casos intermedis, per exemple, usos relacionats amb el valor del connector, com és la utilització sistemàtica de *a més a més* com a continuatiu en comptes del valor intensificador més habitual, així com l'ús repetit del distributiu *finalment* com a connector conclusiu. Igualment, hi ha etiquetes que no anoten estrictament l'ús del connectors, sinó tot el context, com és la coherència del fragment en què s'insereix, de manera que, en alguns casos, tot i que el connector siga adequat, el context és incoherent i es marca com a cas inadequat.

En conjunt, la classe de connectors en què hi ha un percentatge més elevat de casos adequats són els connectors contrastius, amb un ús adequat d'un 23,16% sobre el total de connectors i un ús inadequat del 12,64%. L'expressió de l'oposició presenta el percentatge d'ús idoni més alt (18,95%), mentre que sembla haver-hi més dificultats per a expressar la concessió (mateix percentatge de casos adequats i d'inadequats) o la refutació (les 2 ocurrences s'anoten com a problemàtiques). Els principals problemes que mostra l'anàlisi qualitativa dels contrastius tenen a veure amb aspectes formals de puntuació (particions conflictives de paràgraf, la conjunció *però* seguida de coma) i de coherència (incongruència o confusió en el valor del connector).

Els connectors disjuntius presenten el mateix nombre de casos adequats (2) que inadequats (2). Quant als usos problemàtics, tan sols ressenyaríem l'ús d'una forma de reformulació calcada del castellà (*és dir*).

Els additius presenten un percentatge de casos adequats d'un 22,10% enfront d'un 23,15% de casos conflictius. Entre aquests, cal fer notar la utilització de 3 formes no connectives (*també, d'aquesta manera o d'altra manera*). Els usos problemàtics més freqüents tenen a veure amb la pobresa de connexió, en què s'ha fet un connector additiu que no precisa la relació semanticopragmàtica entre els segments o bé problemes de coherència relacionats amb la confusió de valor dels connectors (el distributiu *finalment* utilitzat com a conclusiu). Justament, entre els additius, els distributius es troben entre els que presenten una proporció de casos problemàtics més alts (5,26% enfront del 3,16% d'usos adequats).

Finalment, els connectors consecutius tenen un 71,43% de casos inadequats enfront del 28,57% d'usos adequats. L'anàlisi qualitativa mostra que una part dels usos problemàtics es deuen a problemes de coherència en el contingut dels segments, que s'intenten resoldre amb la inserció d'un connector. En aquest cas, també s'observa la utilització de connectors consecutius (*aleshores*) com un reflex de discurs oralitzat.

En síntesi, els problemes dels estudiants es concentren en aspectes de significat –coherència del segment, de valor del connector, ús abusiu–, de connexió –de pobresa de connexió– o formals –formes no convencionalitzades, particions inadequades de paràgraf.

6.3. Síntesi de resultats i comparació amb estudis previs

En aquest apartat, sintetitzarem els resultats del corpus d'universitaris i d'estudiants d'EOI i els compararem amb els dels estudis previs revisats en el capítol 2. Cal tenir en compte, per començar, que la comparació directa amb els resultats de la bibliografia prèvia no és possible per diferents raons: nosaltres ens circumscrivim a connectors textuais, delimitem formes clarament connectives (les conjuncions *i* i *però*, i tots els connectors parentètics utilitzats) i no treballem amb aprenents d'una LA, sinó amb estudiants avançats de valencià. Val a dir que no vam determinar si tenien el català com a L1 o LA, però aquesta distinció pot no ser relativament rellevant, per la idiosincràsia de la situació lingüística del valencià. Encara que alguns estudiants tenen el català com a llengua materna

(molts, suposadament, en el cas dels estudiants de Filologia Catalana), el domini que presenten és lluny del que s'espera, com mostren els escrits que componen el corpus (en general, amb deficiències importants). Per tot plegat, resulta difícil situar el valencià dels nostres informants en una categoria (L1) o en una altra (LA). Per tant, la distinció entre llengua primera i addicional queda, en la pràctica, molt neutralitzada.

En el cas dels estudiants EOI, compartim amb alguns estudis previs la comparació amb corpus d'experts. Les nostres dades confirmen, com indicaven Crewe (1990) o Bolton et al. (2002), que alguns dels problemes en l'ús de connectors no es donen només en estudiants no nadius, sinó que es constata també en nadius no experts i seria, doncs, propi de l'escriptura no experta.

A continuació, sintetitzem i comparem els resultats més rellevants. Partim de la síntesi de les dades dels 3 corpus de la taula 19 i seguidament repassem, comparativament, universitaris i estudiants d'EOI considerant 4 aspectes: nombre de connectors textuais, freqüència i trets generals dels connectors, relacions semàntiques, repertori i usos problemàtics.

Taula 19. Síntesi de dades generals de connexió textual en els tres corpus

Corpus		Connectors textuais			Or x CT
		N	formes	Adequats	
Corpus UV Mots: 45.470 Oracions: 1.369	additiu	271 (67,75%)	31	111 (27,75%)	
	disjuntiu	18 (4,50%)	5	3 (0,75%)	
	contrastiu	58 (14,50%)	13	27 (6,75%)	
	consecutiu	53 (13,25%)	14	19 (4,75%)	
	Total	400	63	160 (40%)	3,42
Corpus EOI Mots: 8.482 Oracions: 434	additiu	43 (44,78%)	17	21 (21,88%)	
	disjuntiu	4 (4,17%)	3	2 (2,08%)	
	contrastiu	34 (35,42%)	11	22 (22,92%)	
	consecutiu	15 (15,63%)	8	4 (4,17%)	
	Total	96	39	49 (51,04%)	4,52
Corpus model: Mots: 8560 Oracions: 424	Total	82	21	--	5,12

a) Connectors: nombre, freqüència i trets generals

En el cas del corpus d'universitaris, hem identificat 400 contextos amb una marca de connexió textual, 376 exemples que inclouen connectors (2 conjuncions i 53 connectors parentètics) i 24 exemples que inclouen 8 formes no convencionalitzades com a connectors. Els 5 connectors més freqüents són *a més* (58 exemples), *d'altra banda* (i variants) (28), *finalment* (25), *en primer lloc* (18) i els consecutius *així doncs* i *per tant*, amb 15 ocurrences cadascun.

En el corpus d'estudiants d'EOI, hi ha 96 casos en què hi ha 34 connectors textuais (3 conjuncions i 31 connectors parentètics) i 5 formes que s'han utilitzat com a connectors quan no ho són. Els 5 connectors més freqüents són les conjuncions *i* (20) i *però* (13), seguides amb distància dels connectors parentètics *ara bé* (5), *no obstant (això)* (4) i, amb 3 exemples, *finalment*, *així doncs* i *aleshores*.

Quant a la freqüència, en el corpus d'universitaris comptabilitzem un connector cada 3,42 oracions (400 contextos marcats en 1.369 oracions); en el corpus d'estudiants d'EOI, hi ha un connector cada 4,52 oracions (96 contextos, 434 oracions); en el corpus model n'hi ha un per cada 5,14 oracions (82 contextos, 424 oracions). S'observa, doncs, una gradació en què els estudiants amb una influència de l'ensenyament de connectors potser més marcada tendeixen a utilitzar-los més. A continuació, se situen els estudiants d'EOI que han incrementat globalment el nombre de contextos marcats en el segon text, arran de la seqüència didàctica. La diferència amb el corpus model i la proximitat de les xifres en els corpus d'universitaris i d'estudiants d'EOI apunta a un ús excessiu de connectors en textos d'estudiants.

Cal notar una diferència important en l'ús de les conjuncions bàsiques *i* i *però*, que en el corpus d'universitaris és baixa (21 contextos de 400, 5,25%) i, en canvi, en el d'estudiants (33 casos de 96, 34,37%), com en el corpus model (50 casos de 82, 60,97%), és alta. De fet, la freqüència més alta es dona en el corpus model. Cal notar que, en alguns dels estudis previs referits a l'anglès, es marca l'ús de la conjunció com a connector textual com un error que cal corregir (Hamed, 2014; Don i Srinivass, 2017). No sembla ser aquest el cas del català.

D'altra banda, en tots dos casos, identifiquem formes no convencionalitzades que es fan servir com a connectors. En corpus d'universitaris, són: *també, d'aquesta manera, darrerament, a banda, contràriament, amb tot açò, definitivament*; en el corpus EOI, són: *també, d'aquesta manera, malgrat tot això, malgrat tot això, contràriament*. El fenomen d'usar com a connectors formes no convencionalitzades es detecta també en treballs com el de Don i Srinivass (2017), en què els estudiants modificaven la forma d'alguns connectors (*for instances, in my conclusion* o *as the conclusion*).

Tant l'excés de connectors, que reprendrem en l'apartat d'usos problemàtics, com el recurs a formes no connectives per a marcar connexió textual, concorda amb la idea que es tracta de trets no exclusius de no nadius, sinó propis de l'escriptura d'aprenents, és a dir, de persones que no han desenvolupat plenament la competència comunicativa en aquesta àrea, tant si es tracta de L1 com si és LA (Bolton et al., 2002; Tapper, 2005; Zhang, 2014). El resultat és cridaner en el cas dels estudiants de Filologia Catalana, que estaven a punt de graduar-se.

En bona part dels estudis referenciats, es parla d'una alta freqüència de connectors amb un esquema repetit (Don i Srinivass, 2017) en què la posició inicial és gairebé fixa (Granger i Tyson, 1996; Leedham i Cai, 2013), cosa que s'atribueix al sistema d'ensenyament dels connectors. Es critica que no es basa en textos reals que en contextualitzen l'ús (Granger i Tyson, 1996; Tankó, 2004; Zhang, 2014), en què predomina el recurs a les llistes (Hamed, 2014) o s'usen uns materials didàctics que en fomenten aquest mena d'ús (Leedham i Cai, 2013). Els nostres resultats hi encaixen parcialment. En general, els estudiants segueixen un patró fix amb poques variacions, encara que cada perfil d'estudiant mostra preferències diferents, com ara la tendència dels universitaris a bandejar l'ús de conjuncions amb un ús textual enfront dels estudiants d'EOI. Quant a la freqüència, les nostres dades apunten que els universitaris i els estudiants d'EOI fan servir globalment més connectors que en el corpus model. Tot i això, l'anàlisi individual mostra que els autors i les autores són les que més fan servir alguns dels connectors textuais, com les conjuncions *i* i *però*. Per tant, caldria no fixar tant el punt de comparació en l'ús excessiu (nadiu/no nadiu o expert/no expert) i posar el focus en l'ús com a factor principal de les possibles divergències.

b) Relacions semàntiques i freqüència

En el corpus d'universitaris, la relació discursiva més representada és l'addició (67,75%) seguida, a distància, pel contrast (14,50%), la conseqüència (13,25%) i la disjunció (4,50%). Cal destacar també que no hi hem identificat connectors additius de generalització o digressió, connectors disjuntius de reformulació no parafràstica, ni connectors contrastius de restricció, refutació o contraposició. Tot apunta que els universitaris defugen expressar certes diferències de matisos, malgrat que es tracte d'un comentari de text d'un nivell universitari. Podem pensar que potser no s'estableixen determinades relacions discursives perquè entre les idees tampoc no hi ha aquestes diferències subtils de significat.

En el corpus d'estudiants d'EOI, la relació discursiva més abundant és l'addició (44,78%), a continuació, el contrast (35,42%), seguit de la conseqüència (15,63%) i, a l'últim, la disjunció (4,17%). En els dos significats més freqüents, addició i contrast, que sumen el 80,2% del total de les ocurrències dels connectors, el pes majoritari està representat per les conjuncions *i* (20,83%) i *però* (13,54%), que suposen un 34,37% del total d'exemples de connexió textual. Hi ha significats que no apareixen en el corpus, com són l'addició en forma de generalització; dins de la disjunció, la reformulació no parafràstica o el resum, i, entre els contrastius, la restricció. Les dades indiquen que els estudiants d'EOI basen l'expressió de les diferents relacions a partir de dos eixos (afegir i oposar idees) i dos connectors (dues conjuncions bàsiques), la qual cosa apunta a manca de recursos a pesar d'estar cursant el primer curs del nivell avançat C2. La pauta que marca un ús freqüent d'uns tipus de connectors i, en menor mesura, la infrautilització d'uns altres coincidiria amb els resultats d'estudis com Granger i Tyson (1996), Bolton et al. (2002), Tapper (2005) o Leedham i Cai (2013).

En treballs com el de Tankó (2014), també s'apunta que l'ús dels connectors per part d'aprenents sembla respondre a un esquema en què l'ús textual es correspon predominantment amb un valor de distribució, els connectors més abundosos, i en què hi ha una alta incidència també de connectors de conseqüència o contrast, típics de l'argumentació, amb què els estudiants

intentarien reproduir un model prototípic de discurs acadèmic formal en anglès. Igualment, els resultats de Don i Srinivass (2017) apuntarien al fet que, malgrat els errors, els aprenents tenen consciència del gènere discursiu i usen i abusen de certs connectors per a intentar adequar-se al que pensen que és normal en aquell gènere (expositiu en el cas dels universitaris i argumentatiu en el cas d'estudiants d'EOI).

c) Repertori

El repertori de connectors del nostre corpus és relativament reduït, com s'observava també en els treballs previs en no nadius. Encara que no hem pogut fer una comparació amb un corpus extens d'escriptors experts, ens hem pogut aproximar al tema comparant els connectors parentètics dels corpus amb la llista de la GEIEC. En la taula 19, integrem aquestes dades i comparem la varietat de connectors parentètics identificats en els corpus d'universitaris i d'estudiants d'EOI respecte al repertori que ofereix la GEIEC.

Taula 20. Varietat de connectors parentètics respecte a la GEIEC (corpus universitaris i corpus d'estudiants d'EOI)

Val.	Significat	Corpus universitaris	Corpus estudiants EOI	Comparativa
addició	Continuïtat	<i>a més</i> (58)	<i>a més</i> (2)	GEIEC: 48 CP Corpus UV: 18 CP, 20 casos Corpus EOI: 13 CP, 16 casos
		<i>així mateix</i> (12; <i>així</i> : 6; <i>així mateix</i> , 6)	<i>doncs</i> (<i>bé</i>) (3)	
	Intensificació	<i>a més a més</i> (9)	<i>a més</i> (<i>a més</i>) (2)	
	Distribució	<i>d'entrada</i> (1); <i>primerament</i> (2); <i>en primer lloc</i> (18); <i>en segon lloc</i> (12); <i>finalment</i> (24); <i>per acabar</i> (2)	<i>en primer lloc</i> (1); <i>en segon lloc</i> (1); <i>finalment</i> (3)	
		<i>d'una banda</i> (8); <i>d'(una) altra banda</i> (28); <i>per un (altre) costat</i> (2)	<i>d'una banda</i> (1) <i>de l'altra (banda)</i> (1)	
	Digressió		<i>per cert</i> (1)	
	Generalització			
	Especificació	<i>concretament</i> (6); <i>específicament</i> (5)	<i>en concret</i> (1)	
	Ampliació	<i>de fet</i> (7); <i>en efecte / efectivament</i> (6)	<i>de fet</i> (1)	
	Equiparació	<i>paral·lelament</i> (1)	<i>així mateix</i> (2)	
disjunció	Reformulació	<i>és a dir</i> (11) <i>això és (açò és)</i> (2)	<i>és</i> [a] <i>dir</i> (1)	GEIEC: 14 CP Corpus UV: 4 CP, 16 casos Corpus EOI: 3 CP, 4 casos
	Exemplificació	<i>per exemple</i> (2)	<i>per exemple</i> (2) <i>a tall d'exemple</i> (1)	
	Resum	<i>en resum</i> (1)		
contrast	Oposició	<i>en canvi</i> (3); <i>tanmateix</i> (7)	<i>en canvi</i> (2); <i>tanmateix</i> (2)	GEIEC: 29 CP Corpus UV: 12 CP, 54 casos Corpus EOI: 8 CP, 19 casos
		<i>ara</i> (<i>bé</i>) (10); <i>això sí</i> (1)	<i>ara</i> (<i>bé</i>) (5)	
		<i>altrament</i> (2)	<i>en cas contrari</i> (2)	
	Concessió	<i>així i tot/tot i així</i> (2); <i>amb tot</i> (2); <i>tot i això</i> (4)	<i>així i tot/ tot i així</i> (2)	
		<i>no obstant això</i> (6); <i>però</i> (CP) (7)	<i>no obstant això</i> (4)	
		<i>en tot cas</i> (6)	<i>de tota manera</i> (1)	
	Restricció			
	Refutació		<i>al contrari</i> (1)	
Contraposició		<i>de fet</i> (2); <i>en realitat</i> (1)		
conseqüència	Conseqüència	<i>per tant</i> (15); <i>doncs</i> (1)	<i>doncs</i> (2)	GEIEC: 18 CP Corpus UV: 14 CP, 51 casos Corpus EOI: 8 CP, 15 casos
		<i>així</i> (<i>doncs</i>) (17; <i>així doncs</i> , 15; <i>així</i> , 1; <i>doncs</i> , 1)	<i>així</i> (<i>doncs</i>) (3)	
		<i>aleshores</i> (1); <i>llavors</i> (2)	<i>aleshores</i> (3); <i>llavors</i> (2)	
	Conclusió	<i>al cap i a la fi</i> (4)	<i>al cap i a la fi</i> (2)	
		<i>comptat i debatut</i> (4); <i>en definitiva</i> (1)	<i>en definitiva</i> (1)	
		<i>en conclusió</i> (1)	<i>en conclusió</i> (1)	
		<i>fet i fet</i> (1)	<i>per concloure</i> (1)	
Total:		48 CP	31 CP	GEIEC: 109

En el corpus d'universitaris, s'han fet servir 48 connectors parentètics dels 109 que inclou la GEIEC, la qual cosa suposa un 44,04%. En el cas del corpus d'estudiants d'EOI, les 31 formes identificades suposen un 28,44% dels connectors de la GEIEC. Per tant, s'observa un major repertori en el corpus d'universitaris que no en els estudiants d'EOI però també una major repetició de formes. Per posar-ne un exemple, podem comparar els 19 connectors parentètics additius que presenten 201 ocurrences en el corpus d'universitaris enfront de 13 connectors parentètics additius amb 16 ocurrences en el cas dels estudiants d'EOI. A banda de la diferència d'extensió del corpus, convé tenir present que els gèneres discursius i el context de les tasques presenten diferències importants. El context acadèmic formal de les pràctiques o el gènere del comentari de text poden haver influït en una incidència major dels connectors per a assegurar una estructuració clara de textos extensos i densos o per a explicitar certes relacions discursives i evitar possibles ambigüitats, en una escriptura que encara no és professional. Ara bé, justament tant el context com el gènere discursiu haurien d'haver portat els universitaris a evitar la repetició de connectors, cosa que no s'ha produït, sense entrar a valorar ara l'ús adequat o no de les formes. Tot plegat ens indueix a pensar que es tracta d'un efecte del tipus d'instrucció amb què s'ensenyen els connectors i que s'evidencia més en un tipus d'estudiant amb una major consciència dels aspectes discursius, cosa que, en comptes de dur a un ús millor del mecanisme, duu a una sobreutilització.

Encara que el repertori identificat és relativament ampli, és només una part del que presenten les gramàtiques i presenta un cert grau de repetició. Aquest resultat és coherent amb el de bona part dels estudis previs (Granger i Tyson, 1996; Tankó, 2004; Carrió-Pastor, 2013; Don i Srinivass, 2017), que constaten en una repetició dels mateixos connectors, especialment en el corpus d'universitaris. Aquest tret podria deure's a un determinat estil discursiu, en consonància amb Tapper (2005), o a un intent de dotar el text d'un estil més acadèmic o de crear l'aparença d'una lògica interna pregon, com apunten Crewe (1990), Leedham i Cai (2013) o Don i Srinivass (2017). La reiteració de connectors coneguts (*pet connectors*) o de formes familiars (*lexical teddy bears*) serien una mena de punts "segurs", de crosses discursives, en el procés

d'escriptura dels estudiants, l'ús dels quals hauria de minvar a mesura que els estudiants milloren la seua competència. El fet és que ens trobem amb estudiants a qui se'ls pressuposa un nivell molt alt de competència discursiva que no produeixen uns textos d'acord amb aquesta.

d) Usos problemàtics

En el corpus d'universitaris, hem identificat problemes d'ús excessiu de connectors –a més de la quantitat, inclouen el sobremarcatge de certes relacions discursives–, problemes de coherència –tant en relació al valor del connector, com a les incongruències del fragment en què els insereixen–, confusió de categories i funcions –que es fa extensiva a la confusió de formes alienes a la connexió, com hem explicat en l'apartat a).

En el corpus d'estudiants d'EOI, s'observen aspectes formals conflictius –particions de paràgraf o d'oració problemàtiques, alguns problemes de puntuació en connectors parentètics i en conjuncions–, de coherència –respecte al connector o al flux d'idees–, pobresa de connexió i alguns problemes de registre.

Com déiem adés, el problema més recurrent que s'identifica en gairebé tots els estudis previs és l'ús excessiu de connectors –siga general o de connectors concrets– que, en alguns casos, no n'afecta l'ús (Tankó, 2004; Tapper, 2005; Tazegül, 2015). L'alta freqüència de casos es detecta fins i tot en corpus en què no hi ha problemes d'ús, entre les quals hi ha tesis doctorals de lingüística o en corpus d'estudiants no nadius.

En altres casos, l'ús excessiu s'acompanya d'usos indeguts relacionats amb problemes de coherència, de registre o de caràcter formal, coincidents amb els nostres resultats. En els estudis previs també es detecten errors de valor (Hamed, 2014; Zhang, 2014; Don i Srinivass, 2017), que poden combinar-se amb errors de coherència (Hamed, 2014; Don i Srinivass, 2017), confusions de categories (Hamed, 2014), particions inadequades d'oracions o paràgrafs (Hamed, 2014; Don i Srinivass, 2017) o errors de forma (Don i Srinivass, 2017). En el nostre cas, els errors de registre, identificats en Granger i Tyson (1996), Zhang (2014)

o Leedham i Cai (2017), es troben representats amb alguns marcadors propis de l'oral del corpus d'estudiants d'EOI.

En conjunt, els nostres resultats són bastant coincidents amb els estudis previs sobre l'ús de connectors en aprenents no nadius. Tant en els nostres corpus com en la recerca prèvia identifiquem una tendència comuna en l'ús dels connectors per part dels estudiants, malgrat que les diferències respecte a les L1, la configuració dels diversos corpus i les diferències en els perfils dels estudiants. En la nostra recerca, hem observat els mateixos tipus d'usos problemàtics: problemes de coherència, formals, confusions de categoria o particions d'oració problemàtiques. Tanmateix, hem observat alguns fenòmens no tractats o poc tractats en els estudis revisats, com és la força del sobremarcatge.

Així, en el corpus d'universitaris, observem una tendència molt clara a marcar doblement la relació entre les porcions de text, amb mecanismes fòrics (noms, verbs, connectors lèxics, sintagmes adverbials o indefinits que expressen distribució o suma de continguts) i amb connectors textuais. El fenomen tan sols apareix referenciat com a exemple en Leedham i Cai (2013), però en el nostre cas adquireix una magnitud destacable pel nivell de redundància: en alguns casos, arriba a haver-hi 7 elements implicats. En aquest sentit, sorprén que universitaris amb coneixements discursius no siguin conscients de la repetició que suposa, de manera que una de les causes subjacent pot transcendir l'ús dels connectors i pot tenir a veure amb dificultats per a la redacció de textos. També podria explicar-se com un efecte indesitjat del sistema d'ensenyament, en què a força de fomentar l'ús de connectors, especialment per a estructurar els textos – tal com remarca el MECR–, sembla que el connector acaba esdevenint una peça formal que ha perdut part del valor que expressa.

Els universitaris fan servir el sobremarcatge sobretot per a estructurar el text, mitjançant la distribució (18 formes dels 111 contextos marcats que expressen distribució d'informació; 16,21%) i l'addició d'idees (12 formes de 130; 9,23%). No detectem cap cas en altres relacions discursives, cosa que ens indueix a pensar que aquestes funcions prevalen per sobre d'altres per als universitaris, especialment la distribució. En canvi, no identifiquen el valor estructurador que

es desprén del significat de la resta d'elements que concorren amb el connector. En aquest cas, en consonància amb estudis previs i tal com hem indicat en l'apartat 5.1, considerem que el sistema d'ensenyament dels connectors privilegia el valor de distribució des dels primers estadis de l'ensenyament (siga L1 o LA), de manera que acaba convertint-se en un esquema que acaben aplicant sense tenir en compte el context. Fa l'efecte que, a força de repetir un patró, el valor estructurador dels connectors s'afebleix, motiu pel qual l'universitari recorre a altres elements per ancorar l'estructura del text. De fet, es dona en aquella mena d'estudiant que és més conscient o té més coneixements dels aspectes discursius, ja que no es dona a penes en els estudiants d'EOI. Encara més, sembla que no hi influeixen les retroaccions del docent, que, en alguns casos, suprimeixen connectors o reformulen l'expressió, cosa que ens proporciona una idea del pes que té aquesta funció per als universitaris.

De fet, l'abús de connector sembla estar a la base d'un percentatge major d'errors en universitaris (60%) que no en estudiants d'EOI (48,96%), quan, en teoria, haurien de presentar un nivell competencial major. D'una banda, en els textos dels universitaris -molt més extensos i complexos- hi ha una proporció major de connectors per oració (3,42 enfront de 4,52 en EOI), per la qual cosa poden cometre més errors en l'ús dels connectors. D'altra banda, aquestes dades que poden semblar paradoxals, en realitat, corroboren la nostra hipòtesi inicial, segons la qual el sistema d'ensenyament dels connectors i de la connexió condueixen a un ús no adequat o no eficaç dels connectors. En aquest cas, per descomptat, el grup d'estudiants amb més formació i informació sobre la construcció textual, la connexió o els connectors són els universitaris, cosa que podria haver generat un sistema de creences més determinant que no en els estudiants d'EOI. Com a resultat, els universitaris tendrien a fer servir de manera abusiva els connectors, ja que potser interpreten que s'han de marcar necessàriament les relacions discursives amb connectors i/o que els textos es valoraran més positivament si s'encapçala oració o paràgraf amb connector. Els nostres resultats semblen confirmar-ho, ja que el tipus d'error més freqüent en

universitaris és l'ús abusius de connector (92 dels 240 casos anotats com a problemàtics).⁹⁰

Les diferències en la tria de certs connectors textuais refermaria aquesta hipòtesi. En el corpus d'universitaris, el connector de continuïtat més freqüent és *a més* (58 dels 130 casos de connectors de continuïtat; enfront de 13 ocurrences de la conjunció *i*), mentre que en el corpus d'EOI és la conjunció *i* (20 casos dels 29 exemples de connectors de continuïtat identificats). Aquesta divergència tan acusada ens indueix a pensar que els estudiants universitaris parteixen de la idea que la conjunció *i* com a connector textual no seria pròpia d'un registre formal. En canvi, els estudiants d'EOI, o bé perquè possiblement disposen de menys coneixements sobre la construcció del discurs o sobre registres, o bé perquè potser no disposen de tants recursos discursius, la fan servir com a connector textual additiu més freqüent.

Una reflexió semblant podríem dur a terme respecte a l'ús de la conjunció adversativa *però* com a connector textual contrastiu: en universitaris, el connector textual més freqüent és *ara bé* (10 casos de 32) –encara que seguida a curta distància per *però* (8)–, mentre que en el corpus d'EOI és la conjunció *però* (13 de 23 casos). Igual com abans, potser els universitaris intenten no fer servir sempre la conjunció com a connector textual, atès que no s'associa al registre formal en què se circumscriu la pràctica, mentre que per als estudiants d'EOI és

90 En l'addició, en universitaris l'error més freqüent en universitaris és l'abús de connector (54 casos de 160), mentre que en els estudiants d'EOI és la confusió de valor (6 casos de 22). En la disjunció, l'error més freqüent en els universitaris és la pobresa de connector (9 de 15), seguit de l'abús de connector (7), amb casos que inclouen etiquetes dobles (ConAdPob/Abus), mentre que en el corpus d'EOI s'anoten només 2 errors (de coherència i de normativa). Pel que fa als connectors de contrast, en universitaris, l'error més freqüent és novament l'ús abusiu de connector (13 casos de 31), mentre que els estudiants d'EOI és l'error de puntuació (5 casos de 12). En els connectors consecutius, en els universitaris l'error de valor és el més nombrós (18 de 26 casos), seguit de l'abús de connector (10), amb casos d'etiqueta doble (ErValor/Abus), mentre que en el corpus d'EOI els errors més freqüents (6 d'11), amb el mateix nombre de casos anotats, són la pobresa de connexió (3) i els problemes de coherència (3).

la primera opció a distància del segon connector contrastiu (*ara bé*, 5). Cal recordar, en aquest sentit, que en alguns dels treballs referenciats en el capítol 2, l'ús en anglés de la conjunció adversativa *but* com a connector textual es considera incorrecte (Hamed, 2014; Don i Srinivass, 2017).

Això ens indueix a pensar que el comportament que presenten els connectors en els nostres corpus, en consonància amb els estudis previs, respondrien a trets propis de la llengua d'escriptors no experts.

6.4. Apunts per a una didàctica dels connectors i línies de treball futures

En el capítol 2, els diferents treballs han posat de manifest els problemes identificats en l'adquisició dels connectors per part d'adults –que coincideixen parcialment amb els nostres resultats (capítols 4 i 5)–, n'han apuntat les possibles causes i han plantejat algunes solucions per a millorar el procés d'ensenyament i aprenentatge. Partint d'aquesta base, ens proposem, com a conclusió del treball i amb una intenció merament prospectiva, d'esbossar unes orientacions per a una didàctica dels connectors en català centrada en l'alumnat adult. Es tracta d'un tema que donaria per a una altra tesi i que caldrà enfrontar, d'una manera més pausada i concreta, en el futur.

Com suggereixen bona parts dels autors referenciats, el punt de partida de l'ensenyament dels connectors han de ser textos reals, que mostren el context en què justament adquireixen significat. En la mateixa línia, convé treballar amb textos complets (o almenys seqüència) i no amb oracions aïllades. L'exposició a textos en què es fan servir els connectors quan cal farà que s'apreguen de manera natural, fins i tot els connectors sobre els quals no es fixe l'atenció en el procés d'ensenyament, com preveu la teoria de la imprimació lèxica (*lexical priming*) de Hoey (2005), segons la qual l'aprenentatge de les peces lèxiques es produeix per l'exposició d'aquestes en el seu context (cotext, posició textual, ús, associacions semàntiques, col·locacions). En aquest sentit, l'exposició a textos d'escriptura experta pot mostrar les possibilitats discursives per a expressar les

diferents relacions discursives. De fet, en el nostre cas, hem observat la incorporació en alguns estudiants d'usos característics dels autors i autores que componen el corpus model en el T2 del corpus d'EOI. En aquest cas, és interessant d'inserir aquests moviments dins d'un procés de construcció de la identitat de l'estudiant com a escriptor en la LA, com proposa Carrió-Pastor (2013).

Sobre aquesta base, no es bandegen els beneficis de la reflexió metalingüística sobre quan s'han d'usar els connectors, quan han d'alternar amb altres mecanismes i quan és millor no usar-los. Convindrà alternar estratègies. En aquesta línia, la revisió de textos, propis o aliens, combinada amb activitats de reflexió i interacció entre parells, com suggereix Obis (2014, 2018) i com hem fet en la seqüència didàctica, pot integrar-se d'una manera natural en la praxi docent per a adults. La reflexió metalingüística pot ser un via per a la presa de consciència de l'ús de formes preferides de connectors (*lexical teddy bears*, *pet connectors*) punts d'ancoratge que, en teoria, van desapareixent a mesura que l'estudiant augmenta el nivell competencial de la llengua (Leedham i Cai, 2013). En aquest sentit, utilitzar aplicacions per a l'anàlisi de textos (Voyant), que identifiquen la repetició de mots en diferents llengües, pot resultar profitós per a l'alumnat.⁹¹

En contextos majoritàriament plurilingües com els de hui dia, cal incorporar el recurs a publicacions multilingües com a models d'ús real en què els estudiants establisquen, progressivament, més mapes complexos entre les formes i les funcions en cada llengua, un aspecte d'especial dificultat. A partir d'ací, es podrien plantejar activitats reflexives guiades que permeten a l'estudiant transvasar els coneixements sobre la connexió o els connectors entre el repertori de llengües de què disposen i evitar la transferència negativa

La reflexió metalingüística passa per determinar adequadament quines són les categories connectives. La confusió de categories, com mostren els resultats de la nostra recerca, pot ser l'origen de problemes. En el nostre cas, observem

⁹¹ <https://voyant-tools.org/>

que els estudiants atorguen un caràcter connectiu a formes que no ho són (*contràriament*), a partir dels trets formals (posició, puntuació) i sense atendre al caràcter connectiu. També mostren una certa confusió amb marcadors modals (*en efecte* o *de fet* amb valor evidencial). Al marge d'incorporar activitats d'identificació de formes en textos complets i de manera contextualitzada, nosaltres proposem que en la temporització del currículum els adverbis oracionals amb valor modal es presenten i treballen prèviament a la introducció dels connectors. En aquest sentit, considerem que treballar amb un concepte de connector no definit per condicions suficients i necessàries, com proposa Cuenca (2006, 2013), que manté relacions amb altres categories en un contínuum fomentaria una altra perspectiva en l'alumnat adult. Igualment, si se'n disposa, es podria fer servir alguna de les aplicacions basades en el processament de llenguatge natural per a millorar l'escriptura en què s'identifiquen formes de connector o marcadors discursius (METOOL, estilector, TextInspector). Si no es disposa en la llengua pròpia, es poden fer projeccions sobre quines formes i significats de connectors hi ha en cada llengua i fomentar els mapes complexos de forma-funció.⁹²

Per a distingir les funcions dels connectors textuais, pot ser interessant també fer servir en la presentació dels connectors els conceptes de domini i significat, que hem utilitzat en una part de l'anotació, que, alhora, ha esdevingut un instrument per a la presa de consciència dels estudiants d'EOI sobre l'ús dels connectors en els seus textos. Es tracta de modificar la perspectiva dels estudiants envers els connectors, per tal que deixen d'utilitzar-los majoritàriament per a una funció (estructurar el text) i d'una manera fixa. Dur a terme activitats guiades basades en la pràctica reflexiva en què el domini i el valor dels connectors en context pot contribuir, d'una part, a assentar les diverses funcions dels connectors i a explicar els casos de polifuncionalitat; d'altra, a fer més conscients els estudiants sobre quina és la funció dels connectors utilitzats i quin valor adquireix en cada cas. La clau de tot és fer evident que els connectors textuais no creen coherència, sinó que manifesten relacions de coherència: cal

92 METOOL és l'eina que descriu Carrió-Pastor (2020). Estilector és accessible en: <https://www.estilector.com/> i TextInspector en: <https://www.textinspector.com/>

pensar primer en la relació de significat entre unitats de significat del text, valorar si cal un connector i, després, decidir quin és el connector textual adequat. Una possible activitat per a dur-ho a terme és el treball amb corpus, o bé compilant-ne un *ad-hoc* amb un gestor de corpus, o fent servir algun ja creat a què es puga accedir. En aquest cas, seria suficient treballar amb les concordances, en context, comparant les possibles diferències en formes polisèmiques o polifuncionals.

Per la nostra banda, considerem cabdal modificar la perspectiva amb què s'estudien i es fan servir els connectors textuais en català, vists els casos en què el valor dels connectors sembla diluir-se als ulls dels estudiants, motiu pel qual tendeixen a sobremarcar certes relacions discursives, especialment les de caràcter additiu. És possible que hi haja influït l'ensenyament o els materials didàctics, com a reflex d'un marc normatiu que incideix especialment en la funció estructuradora dels connectors, que es basa en llistes i exercicis mecànics.

Des d'aquesta perspectiva, seria interessant introduir estratègies com les proposades per Crewe (1990). Partiríem de treballar amb pocs connectors classificats per la funció, en aplicació de l'estratègia reduccionista, que podria encaixar amb classificacions semàntiques *minimistes* com la de Cuenca (2002, 2006) partint dels 4 significats bàsics de Cuenca, que progressivament van concretant-se relacions més específiques. En qualsevol cas, es tracta d'usar amb cura les llistes extenses de connectors descontextualitzats. L'estratègia expansionista consisteix a parafrasejar connectors (*implicit markers*, en la nomenclatura de Crewe) a partir del significat i oferir equivalències per mecanismes lèxics (*explicit markers*), la qual cosa permetria introduir conceptes com el de connector lèxic o marcador endofòric i la contribució que fan a la construcció del discurs. L'estratègia deduccionista permet, amb l'orientació docent, que l'estudiant prenga consciència del valor del connector en el context. Es tracta d'una via per a fer copsar la polisèmia de molts connectors i per a fer més accessible el contingut procedimental dels connectors, un dels factors principals de la dificultat de l'adquisició dels connectors.

La nostra anàlisi ha permès identificar, així mateix, problemes de registre: els estudiants no semblen diferenciar el nivell de formalitat o discriminar els connectors propis de la llengua oral de la llengua escrita. Al marge d'ensenyar a

interpretar la informació que contenen les entrades de diccionari de què es dispose, es poden plantejar activitats pràctiques que els ajude a discernir quan fer servir unes formes o unes altres. En aquest sentit, es podrien fer activitats a partir del visionat de vídeos amb discursos orals o de l'escolta de pòdcasts, en què hi ha un discurs preparat oralitzat que se situa en un punt en què es poden observar trets orals/escrits o formals/informals, tal com el reconeixement i identificació d'aquests trets o activitats creatives de transformació.

Des de la nostra perspectiva, un tipus d'activitat de llengua especialment idònia per a un treball integral dels connectors és la mediació. Parteix d'un text font (oral, escrit, multimodal, artístic) del qual s'han d'identificar els punts significatius i extraure el contingut rellevant en funció de les necessitats comunicatives de l'interlocutor, la qual cosa implica establir relacions semanticopragmàtiques, que s'expressen en el missatge reformulat, en què cal guiar l'interlocutor en la interpretació escaient.

Un altre aspecte cabdal en el procés d'ensenyament i aprenentatge de llengües és la retroacció (o retroalimentació) docent, que, en el cas dels connectors, constitueix un dels punts conflictius perquè no es valoren formes sinó significats i inferències que impliquen un context sovint molt ampli. En el corpus d'universitaris, hem pogut analitzar la retroacció correctiva docent en l'àmbit d'una aula virtual –amb estratègies variades amb què oferia una àmplia gamma de fórmules alternatives per a l'obtenció d'un text coherent i cohesionat. Malgrat l'altíssima qualitat i el detall de la retroacció, el resultat sembla no influir gaire en certs fenòmens, com el sobremarcatge, errors de valor o errors de forma. En aquest sentit, és possible que calga alfabetitzar als estudiants en la retroalimentació digital per tal que forme part del seu procés d'aprenentatge i puguin aprofitar-ne els efectes (López Ferrero i Rose, 2023). Caldria indagar més en sistemes de retroalimentació assistida per ordinador (Lopez Ferrero et al., 2014) i en les pràctiques, necessitats i preferències en la retroalimentació mediada per tecnologia (Ducasse et al., 2023), així com sobre l'impacte d'un tipus d'avaluació o una altra en l'avaluació en línia, ja que alguns treballs apunten a una diferència en l'ús de certs marcadors en funció de si es duu a terme una avaluació formativa o sumativa en línia (Carrió-Pastor, 2021).

Semblantment, en el cas del corpus d'EOI hem observat que la utilització de l'anotació com a instrument de retroacció correctiva indirecta ha donat bons resultats parcialment (major incidència de connectors, major repertori, major consciència pragmàtica), però, alhora, s'han incrementat els casos problemàtics, en relació amb l'augment en l'ús. Entenem, doncs, que aquesta mena de retroacció requereix major mediació didàctica. A més de la motivació o de les creences dels aprenents, se solen apuntar com a factors que influeixen en el compromís de l'aprenent en la retroacció correctiva escrita: el nivell competencial, el coneixement metalingüístic i el coneixement previ de tipus particulars de correcció escrita. Per tot plegat i atenent a la complexitat inherent dels connectors textuais, caldria combinar diferents mètodes per tal que la retroalimentació contribuísca a una millor comprensió i ús dels connectors en català per part de l'alumnat adult.

Entre les línies de treball futures que ens plantegem, hi ha l'anàlisi de manuals de català per a adults per a comprovar fins a quin punt es tracten els aspectes que acabem d'apuntar. En la mateixa línia, contemplem la creació de seqüències didàctiques que desenvolupen els eixos i la perspectiva sobre l'aprenentatge i ensenyament dels connectors hem assenyalat en aquest capítol. Un dels punts que considerem clau per a confirmar les tendències apuntades en el treball és l'ampliació de corpus d'estudiants i de veus expertes, per tal de poder dur a terme comparacions rellevants estadísticament parlant. En relació amb això, per a comprovar si es tracta d'un problema general de la llengua acadèmica de qualsevol idioma o si presenta alguna especificitat concreta en català, pot resultar interessant compilar i comparar l'ús dels connectors en textos acadèmics dels mateixos alumnes en català i en espanyol, les llengües cooficials en l'ensenyament a casa nostra.

En definitiva, l'ensenyament i aprenentatge dels connectors en català en alumnat adult es mostra com un procés complex, polièdric i, alhora, amb un futur encara per definir. Hem vist el seguit de factors que condicionen i dificulten l'aprenentatge, hem revisat i hem contrastat possibles causes i hem apuntat algunes solucions. La nostra anàlisi s'ha endinsat en un aspecte pragmàtic i textual de la interllengua dels aprenents adults de català poc treballat, partint de

dades de corpus amb l'objectiu de mostrar quin ús real fan dels connectors textuais tant universitaris com estudiants de l'EOI. Les dades permetran engegar una presa de decisions que inclou el vessant didàctic i que hauria d'implicar el marc normatiu, amb un replantejament dels descriptors o dels objectius curriculars per assolir. Així mateix, hem tractat de combinar una vessant analítica i una de didàctica amb una proposta d'anotació de doble perfil, que ens ha permès d'obtenir una imatge d'aquest ús, tot i que en el procés hem invertit una bona dosi de temps i d'energia. Tot plegat ens hauria de donar pistes sobre quin camí hem de seguir per a millorar-ne la didàctica. Per la nostra part, aquesta proposta està presidida per l'afany d'ajudar a superar el repte que suposa l'ús dels connectors a l'alumnat adult de català, unes peces sense les quals aquests mateixos estudiants no podran precisar què és allò que volen dir ni guiar els possibles interlocutors en la interpretació de les seues paraules.

Bibliografia

- AIJMER, K.; RÜHLEMANN, C. (eds.) (2015). *Corpus Pragmatics: A Handbook*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ALTENBERG, B.; TAPPER, M. (1998). The use of adverbial connectors in advanced Swedish learner's written English. En S. Granger (eds.), *Learner English on Computer*, Harlow: AddisonWesley Longman, 80-93.
- AVL (2016). *Gramàtica Bàsica Valenciana*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua
- AVL (2006). *Gramàtica Normativa Valenciana*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- BARDOVI-HARLING, K.; GRIFFIN, R. (2005). L2 pragmatic awareness: Evidence from the ESL classroom. *System*, 33(3), setembre 2005, 401-415.
- BARDOVI-HARLING, K. (2017). Pragmatic Awareness in Second Language Acquisition. *The Routledge Handbook of Language Awareness*. London: Routledge, 323-338.
- BARDOVI-HARLING, K. (2021). Explicit knowledge in L2 pragmatics? En C. Félix-Brasdefer; R. L. Shively (eds.), *New directions in second language pragmatics*. Berlín / Nova York: De Gruyter, 255-269.
- BARDOVI-HARLING, K.; COMAJOAN-COLOMÉ, L. (2020). The aspect hypothesis and the acquisition of L2 past morphology in the last 20 years: A state-of-the-scholarship review. *Studies in second language acquisition*, 42(5), 1137-1167.
- BIBER, D.; JOHANSSON, S.; LEECH, G.; CONRAD, S.; FINEGAN, E. (1999). *Longman grammar of spoken and written English*. Londres: Longman.
- BLAKEMORE, D. (1993). The relevance of reformulations. *Language and Literature* 2, 101-120.
- BOLTON, K.; NELSON, G.; HUNG, J. (2002). A corpus-based study of connectors in Student writing: Research from the International Corpus of English in Hong Kong (ICE-HK). *International Journal of Corpus Linguistics*, 7 (2), 165-182. En línia en: DOI: 10.1075/ijcl.7.2.02bol
- BORREGUERO, M. (2009). Connettivi avversativi nei testi scritti da apprendenti ispanofoni di italiano per il corpus VALICO. En Marello, C; Corino, C.

- (eds.) (2009). *VALICO: studi di lingüística e didattica*. Perugia: Guerra Edizione, 51-69.
- BORREGUERO, M; DE MARCO, A. (2021). The Role of Immersion and Non-Immersion Contexts in L2 Acquisition: A Study Based on the Analysis of Interactional Discourse Markers. *Corpus Pragmatics* 5, 121-151.
- BRINTON, L. J. (1996). *Pragmatic Markers in English. Grammaticalization and Discourse Functions*. Berlín / Nova York: De Gruyter.
- BRIZ, A.; PONS, S.; PORTOLÉS, J. (coords.) (2008). *Diccionario de partículas discursivas del español*. En línea en: <http://www.dpde.es/#/>
- CAMPS, A.; FONTICH, X. (eds.) (2020a). *Research and teaching at the intersection. Navigating the territory of grammar and writing in the context of metalinguistic activity*. Brussel·les: Peter Lang.
- CAMPS, A.; FONTICH, X. (eds.) (2020b). *La actividad metalingüística como espacio de encuentro de la escritura i la gramática: Un itinerario de enseñanza e investigación en educación lingüística*. San Juan: Universidad Nacional de San Juan.
- CARRIÓ-PASTOR, M. L. (2013). A contrastive study of the variation of sentence connectors in academic English. *Journal of English for Academic Purposes* 12 (2013), 192–202. En línea en: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1475158513000416?via%3Dihub>
- CARRIÓ-PASTOR, M. L. (2020). Conocer la lengua a través de los corpus: la herramienta METOOL, retos para el análisis de los marcadores discursivos. *Pragmalingüística*, 28, 255-274.
- CARRIÓ-PASTOR, M. L. (2021). Análisis comparativo del uso de marcadores metadiscursivos en la evaluación formativa y sumativa online. *Tejuelo*, 34, 261-292.
- CARRIÓ-PASTOR, M. L. (2023). La adquisición de los marcadores discursivos de atenuación en inglés mediante actividades lectoras. En Ballester Roca, J.; Salido López, J. V. (2023). *Investigación y buenas prácticas en educación lectora*. Barcelona: Octaedro, 65-78.
- CASSANY, D. (1993 [2000]). *La cuina de l'escriptura*. Barcelona: Empúries.

- CASTELLÀ, J. (1991). Els connectors. En R. Artigas (coord.). *A l'entorn de la gramàtica textual*. [Suplement de *COM ensenyar català als adults*, 8]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 59-65.
- CASTELLÀ, J. (1992). *De la frase al text. Teories de l'ús lingüístic*. Barcelona: Empúries.
- CASTELLÀ, J. (2004) *Oralitat i escriptura. Dues cares de la complexitat del llenguatge*, Barcelona, Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CATANY, J.; VANRELL, M. M. (2021). La pragmàtica de la interllengua en estudiants polonesos de català com a LE: una primera aproximació a l'adquisició dels oferiments i les peticions. *Reseracle* 2, 2021, 86-103, DOI 10.31009/reseracle.2021.02.
- CHEN, C. W-Y. (2006). The use of conjunctive adverbials in the academic papers of advanced Taiwanese EFL learners. *International Journal of Corpus Linguistic*, 11(1), 113–30.
- CREMADES CORTIELLA, E. (2021). Anàlisi d'errors en l'expressió escrita del català com a llengua addicional: contrast entre l'alumnat serbi i l'anglòfon. *CLIL Journal of Innovation and Research in Plurilingual and Pluricultural Education*, 4(2), 21-34, <https://doi.org/10.5565/rev/clil.65>
- CREMADES CORTIELLA, E. (2022). L'expressió escrita en aprenents de català com a llengua addicional: anàlisi d'errors en la interllengua de parlants de llengües esclaves. *Reseracle. Revista de la Societat d'Ensenyament i Recerca del català com a llengua estrangera*, 2022, 50-69.
- CONSELL D'EUROPA (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Estrasburg: Council of Europe Publishing, disponible en www.coe.int/lang-cefr
- CONSELLERIA D'EDUCACIÓ, CULTURA I ESPORT (2019). *DECRET 242/2019, de 25 d'octubre, d'establiment dels ensenyaments i del currículum d'idiomes de règim especial a la Comunitat Valenciana*. [2019/10415], disponible en https://dogv.gva.es/datos/2019/11/07/pdf/2019_10415.pdf
- CORRAL ESTEVE (2010). *Los conectores discursivos de la lengua escrita en clase de español como lengua extranjera: una propuesta de trabajo*. Tesi doctoral. Universidad de León.

- CORRAL ESTEVE (2020). Los conectores contra argumentativos y la enseñanza de español como lengua adicional. *Caracol 19*, Universidade de São Paulo, 510-535.
- CREWE, W. J. (1990). The illogic of logical connectors. *ELT Journal* 44: 316-325.
- CUENCA, M. J. (1989). La connexió textual: l'adversativitat en el nivell textual, *Caplletra* 7, 93-116.
- CUENCA, M. J. (1990). Els matisadors: connectors oracionals i textuais. *Caplletra* 8, 149-167.
- CUENCA, M. J. (1992). Sobre l'evolució dels nexes conjuntius en català. *Llengua & Literatura* 5, 171-213.
- CUENCA, M. J. (2001). Anàlisi contrastiva dels marcadors de reformulació i exemplificació. *Caplletra: revista internacional de filologia* 30, 47-71.
- CUENCA, M. J. (2002). Els connectors textuais i les interjeccions. En J. Solà et al. (coord.), *Gramàtica del Català Contemporani*. Barcelona: Empúries, vol. 3, 3173-3237.
- CUENCA, M. J. (2003). Two ways to reformulate: a contrastive analysis of reformulation markers. *Journal of Pragmatics* 35(7), 1069-1093.
- CUENCA, M. J. (2006). *La connexió i els connectors. Perspectiva oracional i textual*. Vic, Eumo.
- CUENCA, M. J. (2008a). *Gramàtica del text*. Alzira: Bromera.
- CUENCA, M. J. (2008b). Pragmatic markers in contrast: The case of *well*, *Journal of Pragmatics* 40 (8), 1373-1391.
- CUENCA, M. J. (2013). The fuzzy boundaries between discourse marking and modal marking. En L. Degand; B. Cornillie; P. Pietrandrea (eds.). *Discourse markers and modal particles: Description and categorization*. Amsterdam: John Benjamins, 191-216.
- CUENCA, M. J. (2015). Evidentiality (and epistemicity) in Catalan parliamentary debate, *eHumanista/IVITRA* 8, 362-382.
- CUENCA, M. J. (2017). Connectors gramaticals i connectors lèxics en la construcció discursiva del debat parlamentari, *Zeitschrift für Katalanistik / Revista d'Estudis Catalans* 30, 99-121.

- CUENCA, M. J. (2019). Secuencias de conectores en el corpus Val.Es.Co, *Normas: revista de estudios lingüísticos hispánicos*, 9(1), 51-63.
- CUENCA, M. J. (2020). Defective connective constructions: Some cases in Catalan and Spanish, *Corpus Pragmatics* 4(4), 423-448.
- CUENCA, M. J. (2022a). Language Norm and Usage Change in Catalan Discourse Markers: The Case of Contrastive Connectives, *Languages* 7(1), 66.
- CUENCA, M. J. (2022b). Translating discourse markers: Implication and explicitation strategies. En M. J. Cuenca; L. Degand (eds.), *Discourse Markers in Interaction From Production to Comprehension*, Berlín: De Gruyter, 215-245.
- CUENCA, M. J. (2023a). La cohesió: pont entre la gramàtica oracional i la gramàtica textual. *Articles. Didàctica de la Llengua i la Literatura*, 96, 7-13.
- CUENCA, M. J. (2023b). Disagreement, epistemic stance and contrastive marking in Catalan parliamentary debate. *Journal of Pragmatics*, 203(1), 1-13.
- CUENCA, M. J. (2024). ¿Marcadores del discurso introductores de párrafo? El caso de *dit això* ‘dicho esto/eso’ en catalán. *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*, 99, 39-51. <https://doi.org/10.5209/clac.96952>
- CUENCA, M. J. (2024). Clusters of discourse markers. En Hansen, M. B. Mossegard; Visconti, J. (eds.). *Manual of Discourse Markers in Romance*. Berlín/Nova York: De Gruyter, 193-224.
- CUENCA, M. J.; BACH, C. (2007). Contrasting the form and use of reformulation markers, *Discourse studies* 9(2), 149-175.
- CUENCA, M. J.; CRIBLE, L. (2019). Co-occurrence of discourse markers in English. From juxtaposition to composition, *Journal of Pragmatics* 140, 171-184.
- CUENCA, M. J.; MARÍN, M. J. (2001). Verbos de percepción gramaticalizados como conectores. Análisis contrastivo español-catalán. En R. Maldonado (ed.), *Estudios cognoscitivos del español, Revista Española de Lingüística Aplicada*, 215-238.
- CUENCA, M. J.; MARÍN, M. J. (2009). Co-occurrence of discourse markers in Catalan and Spanish oral narrative. *Journal of Pragmatics* 41, 899-914.

- CUENCA, M. J.; MARÍN, M. J. (2012). Discourse markers and modality in spoken Catalan: The case of (és) clar. *Journal of Pragmatics* 44 (15), 2211-2225.
- CUENCA, M. J.; POSTOLEA, S.; VISCONTI, J. (2019). Contrastive Markers in Contrast. *Discours: Revue de linguistique psycholinguistique et informatique*, 25.
- CUENCA, M. J.; TORRES, M. (2008). Usos de *hombre/home* y *mujer/dona* como marcadores del discurso. *Verba* 35, 235-256.
- CUENCA, M. J.; VISCONTI, J. (2017). De la precedencia temporal al contraste: el marcador del discurso *ans* en catalán y *anzi* en italiano. En M. Banegas Saorín; V. Lagae (eds.). *Pragmalingüística, Monográfico 1, Marqueurs discursifs des langues romanes: approches croisées*, 108-130.
- DA CUNHA, I. (2024). Discourse markers in Catalan. En Hansen, M. B Mossegard; Visconti, J. (eds.). *Manual of Discourse Markers in Romance*. Berlín/Nova York: De Gruyter. 539-562.
- DECHERT, H. (1984). Second Language Production: Six Hypotheses. En Dechert, H.; Mohle, D.; Raupach, M. (eds.). *Second Language Productions*. Tübingia: Gunter Narr Verlag: 211-230.
- DEGAND, L.; HADERMANN, P. (2009). Structure narrative et connecteurs temporels en français langue seconde. En E. Havu et al. (eds.). *La Langue en Contexte. Actes du Colloque Représentations du sens Linguistique IV*. Helsinki: Societe Neophilologique, 19-34. En línea en: <https://dial.uclouvain.be/pr/boreal/fr/object/boreal%3A110280>
- DE SANTIAGO GUERVÓS, J. (2019). La conexión discursiva en español LE/L2: problemas terminológicos, propuesta de catálogo y didáctica. *MarcoEle: Revista de Didáctica Español Lengua Extranjera*, 29.
- DE SANTIAGO GUERVÓS, J. (2020). El uso de los marcadores discursivos en español LE/L2: estudio de un corpus de aprendices. *Archiletras científica*, 4, 83-100.
- DEL OLMO, E.; ARIAS, I. (2021). Un estudio empírico con Sketch Engine sobre la interfaz sintáctico-pragmática para la identificación de la estructura temática intraoracional en español. *Revista de Humanidades Digitales*, 6, 129-150
- DOMÍNGUEZ, N. (2020). Marcadores del discurso y argumentación. En Placencia E.; Padilla, X.A. (coord.). *Guía práctica de pragmática del español*. Milton: Routledge, 185-195.

- DON, Z. M.; SRINIWASS, S. (2017). Conjunctive Adjuncts in Malaysian Undergraduate ESL Essays: Frequency and Manner of Use. *Moderna Språk*, 111(1), 99-117. En línia: <https://publicera.kb.se/mosp/article/view/7780>
- DUCASSE, A. M.; LÓPEZ FERRERO, C.; MATEO GIRONA, M. T. (2023). Technology-enabled higher academic writing feedback: Practices, needs and preferences. *Australasian Journal of Educational Technology*, 39(4), 48-73.
- DUCROT, O. (1983). Opérateurs argumentatives et visée argumentative. *Cahiers de Linguistique Française*, 5, 7-36.
- ESTELLÉS, M.; CUENCA, M. J. (2017). *Ans y antes: de la anterioridad a la refutación en catalán y en español. Zeitschrift für Katalanistik / Revista d'Estudis Catalans* 30, 165-184.
- ELLIS, R.; LOEWEN, S.; ELDER, C.; REINDERS, H; ERLAM, R.; PHILP, J. (2009). *Implicit and Explicit Knowledge in Second Language Learning, Testing and Teaching*. Bristol: Multilingual Matters.
- ELLIS, R. (2010). *Instructed Second Language Acquisition: Learning in the Classroom*. Oxford: Blackwell.
- ELLIS, R.; ROEVER, C. (2021). The Measurement of Implicit and Explicit Knowledge. *The Language Learning Journal*, 49, 160-175.
- FAKHRA, A. (2009). *Relative clauses and conjunctive adjuncts in Syrian university student writing in English*. Tesis doctoral. Universitat de Warwick.
- FONTICH, X. (2016). L1 Grammar Instruction and Writing: Metalinguistic Activity as Teaching and Research Focus. *Language and Linguistics Compass*, 10(5), 238-254.
- FONTICH, X.; GARCÍA-FOLGADO, M. J. (2018). Grammar instruction in the Hispanic area: The case of Spain with attention to empirical studies on metalinguistic activity. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 18, 1-39.
- FORBES, K. (2021). *Cross-Linguistic Transfer of Writing Strategies: Interactions between Foreign Language and First Language Classrooms*. Bristol: Multilingual Matters.

- FORBES, K.; FISHER, L. (2020). Strategy Development and cross-linguistic transfer in foreign and first language writing. *Applied Linguistics Review*, 11(2), 311-339.
- FRASER, B. (2009). An Account of Discourse Markers. *International Review of Pragmatics*, 1(2), 293-320.
- FUENTES RODRÍGUEZ, C. (1987). *Enlaces extraoracionales*. Sevilla: Alfar Universidad.
- FUENTES RODRÍGUEZ, C. (1996). *La sintaxis de los relacionantes supraoracionales*. Madrid: Arco/Libros.
- FUENTES RODRÍGUEZ, C. (2009). *Diccionario de conectores y operadores del español*. Madrid: Arco/Libros.
- FUENTES RODRÍGUEZ, C.; BRENES PEÑA, E. (2023). *La enseñanza-aprendizaje de conectores y operadores discursivos en ELE*. Madrid: Arco/Libros.
- FURKÓ, P.B. 2020. *Discourse markers and beyond. Descriptive and Critical Perspectives on Discourse Pragmatic Devices across Genres and Languages*. Cham: Springer.
- GBU: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2019). *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana*. Barcelona: IEC. En línia en: <https://gbu.iec.cat>
- GEIEC: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2018). *Gramàtica essencial de la llengua catalana*. Barcelona: IEC. En línia en: <https://giec.iec.cat>
- GIEC: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC. En línia en: <https://giec.iec.cat>
- GRANGER, S.; TYSON (1996). Connector usage in the English essay writing of native and non-native EFL speakers of English. *World Englishes*, 15, 17–27. En línia en: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-971X.1996.tb00089.x>
- GRANGER, S.; GILQUIN, G; MEUNIER, F. (eds.) (2015). *The Cambridge Handbook of Learner Corpus Research*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GILQUIN, G. (2020). Learner corpora. En Paquot, M.; S. Gries (ed.) (2020). *A Practical Handbook of Corpus Linguistics*. Cham: Springer, 283-303.
- GONZÁLEZ RUIZ, R. (2000). 'Felicidades, sincerament, don Antonio': A propósito de los adverbios de enunciación. *RILCE, Revista de Filología Hispánica*, 16 (2), 289-324.

- GONZÁLEZ, M. (2001). Els marcadors pragmàtics compostos en el relat oral anglès i català, *Caplletra* 30, 73–93.
- GONZÁLEZ, M. (2004). *Pragmatic markers in oral narrative. The case of English and Catalan*, Philadelphia/Amsterdam: John Benjamins.
- GONZÁLEZ, M. (2005). Pragmatic markers and discourse coherence relations in English and Catalan oral narrative. *Discourse Studies*, 7(1), 53-86.
- GÖTZ, S; GRANGER, S. (2024). Learner corpus research for pedagogical purposes. An overview and some research perspectives. *International Journal of Learner Corpus Research*, 10(1), 1-38. DOI: <https://doi.org/10.1075/ijlcr.00039.got>
- HALLIDAY, M.A.K; HASAN, R. (1976). *Cohesion in English*. Londres: Longman.
- HALLIDAY, M.A.K; MATTHIESSEN, C. (2014), *Halliday's Introduction to functional grammar* (4th ed.). Londres: Routledge.
- HAMED, M. (2014). Conjunctions in argumentative writing of Libyan Tertiary students. *English Language Teaching* 7(3), 108-120.
- HASSELGREN, A. (1994). Lexical *teddy bears* and advanced learners: a study into the ways Norwegian students cope with English vocabulary. *International Journal of Applied Linguistics* 4(2), 237-258.
- HOEY, M. (2005). *Lexical priming: A new theory of words and language*. Londres / Nova York: Routledge.
- HOPPER, P. J. (1991). On some principles of grammaticalization. En Traugott, E. C.; B. Heine (eds.). *Approaches of Grammaticalization: Volume I. Theoretical and methodological issues*, 17-36.
- IDE, N.; PRIEST-DORMAN, G. (2000). *Corpus encoding standard*, versió 1.5. <http://www.cs.vassar.edu/CES/>.
- ISHIKAWA, S. (2009), “A corpus-based study on Asian learners’ use of English linking adverbials”, *Themes in Science and Technology Education* 3(1-2): 139–157.
- IVANOVA, O. ; BELLO, I.(2019). Pragmatic processing in second language: What can focus operators tell us about cognitive performance in L2? En Bello, I.; Bernales, C.; Calvi, M.V.; Landone, E. (eds.). *Cognitive Insights into Discourse Markers and Second Language Acquisition*. Oxford: Peter Lang, 67-91.

- KILGARRIFF, A., BAISA, V., BUŠTA, J. (2014). The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography ASIALEX 1*, 7-36.
- LAMIROY, B. (1994). Pragmatic connectives and L2 acquisition: The case of French and Dutch. *Pragmatics*, 4, 183-201.
- LANDONE, E. (2021). Un enfoque heurístico para la adquisición de los marcadores del discurso en español. *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*, 32(3), 185-194.
- LA ROCCA, M. (2011). Los marcadores del discurso en los manuales de Español/LE (1999-2010). *RedEle*, 21, en línea en: <https://www.educacionfpydeportes.gob.es/dam/jcr:945df7d7-e700-4ce5-81df-f9830ca1d22b/2011-redele-21-02larocca-pdf.pdf>
- LA ROCCA, M. (2017). Los marcadores del discurso: una perspectiva discursiva para la didáctica de ELE. Tesis doctoral. Universidad de Salamanca.
- LEEDHAM, M.; CAI, G. (2013). *Besides... on the other hand*: using a corpus approach to explore the influence of teaching materials the influence of teaching materials on Chinese students' use of linking adverbials, *Journal of Second Language Writing* 22(4), 374–389.
- LÓPEZ FERRERO, C. (2012). Lexical Connection: Semiterm Grammatical Patterns in Spanish. *Applied Linguistics* 33(4), 429-449.
- LÓPEZ FERRERO, C.; RENAU, I.; NAZAR, R.; SERGI TORNER (2014). Computer-assisted revisión in Spanish academic text: Peer-assessment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 141, 470-483.
- LÓPEZ FERRERO, C.; ROSE, D. (2023). Competencia discursiva, evaluación y aprendizaje de lenguas. Estudios del discurso. En López Ferrero, C; Carranza, I. E.; van Dijk, T. A. (eds.). *The Routledge Handbook of Spanish Language Discourse Studies*. Londres/Nova York: Routledge.
- LOUREDA, Ó.; RECIO, I.; CRUZ, A.; RUDKA, M. (2021). Ajustes, conflictos y reparaciones entre los significados procedimental y conceptual: estudios experimentales sobre la marcación discursiva. En A. San Martín Núñez; D. Rojas Gallardo; S. Chávez Fajardo (eds.). *Estudios en homenaje a Alfredo Matus Olivier*. Vol. II: Annex 3, monografía en *Boletín de Filología*, 617-634.
- MANN, W. C.; THOMPSON, S. A. (1988). Rethorical Structure Theory: Toward a Functional theory of text organization. *Text - Interdisciplinary Journal for the Study of Discourse*, 8(3), 243-281.

- MARÍN JORDÀ, M. J.; RIBERA I CONDOMINA, J. E. (2018). Estructures encapsuladores amb valor metadiscursiu en el debat parlamentari. *Caplletra*, 64, 227-252.
- MARTIN, J. R. (1992). *English Text. System and Structure*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- MARTÍN, A.; FAYA-CERQUEIRO, F. (2022). Uso de conectores en la redacción de textos argumentativos: Comparación entre L1 y L2. *Ocnos. Revista De Estudios Sobre Lectura*, 21(2). En línia en: https://doi.org/10.18239/ocnos_2022.21.2.2882
- MARTÍN ZORRAQUINO, M. A.; PORTOLÉS, J. (1999). Los marcadores del discurso. En I. Bosque; V. Demonte (eds.). *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa, 4051-4213.
- MARTÍNEZ MARTÍNEZ, C. (2018). *La gramaticalització dels connectors de contrast: estudi de corpus i aproximació segons la teoria de la inferència invitada del canvi semàntic*. Tesis doctoral. Universitat d'Alacant.
- MARTÍNEZ MARTÍNEZ, C. (2020). *Origen i evolució dels connectors de contrast en català antic*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MAURANEN, A. (1993). *Cultural Differences in Academic Rhetoric: A Text Linguistic Study*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- MECR = CONSELL D'EUROPA (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Estrasbourg: Council of Europe Publishing. Trad. cat.: Ministeri d'Educació, Joventut i Esports del Govern d'Andorra, Departament de Cultura i Departament d'Ensenyament de la Generalitat Catalana i Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears (2003). *Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar*, <https://links.uv.es/3K1FrXt>
- MESTRE, M.; CUENCA, M. J. (2016). Use of connectives and argumentation in Catalan parliamentary debate. En M. Fernández-Villanueva i K. Jungbluth (eds.). *Beyond language boundaries: multimodal use in multilingual contexts*, Berlin: De Gruyter, 132-148.
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA Y DEPORTE (2017). Real Decreto 1041/2017, de 22 de diciembre, por el que se fijan las exigencias mínimas del nivel básico a efectos de certificación, se establece el currículo básico de los niveles Intermedio B1, Intermedio B2, Avanzado C1, y Avanzado C2, de las Enseñanzas de idiomas de régimen especial reguladas por la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de

Educación, y se establecen las equivalencias entre las Enseñanzas de idiomas de régimen especial reguladas en diversos planes de estudios y las de este real decreto. BOE 311, de 23/12/2017. <https://www.boe.es/eli/es/rd/2017/12/22/1041/con>. Per a la versió en català: https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2017/12/23/pdfs/BOE-A-2017-15367-C.pdf

MONTOLÍO DURÁN, E. (1998). La teoría de la relevancia y el estudio de los marcadores del discurso. En M.A. Martín Zorraquino; E. Montolío Durán (coords.). *Los marcadores del discurso: Teoría y análisis*, 93-120.

MUDDHI, S. (2013), *Corpus-based study of conjunctive adjuncts in the writings of Kuwaiti EFL learners and native speakers of English*. Treball de fi de màster. Jordan: Middle East University.

MYUNG-JEONG, H. (2016), Linking adverbials in first-year Korean university EFL learners' writing: A corpus-informed analysis. *Computer Assisted Language Learning*, 29(6): 1090–1101.

NOGUEIRA DA SILVA, A. M. (2012). Los marcadores del discurso y su introducción en los manuales de E/LE. *Philologica Urcitana. Revista semestral de Iniciación a la Investigación en Filología*, vol. 7, 75-95.

NOGUEIRA DA SILVA, A. M. (2020). Los marcadores del discurso: contraste y enseñanza. En A. M. Nogueira Da Silva et al. (coords.). *Aportaciones desde el español y el portugués a los marcadores discursivos. Treinta años después de Martín Zorraquino y Portolés*. Sevilla: Universidad de Sevilla, 385-404.

NÚÑEZ NOGUEROLLES, E. E. (2019). Pasado, presente y futuro de los corpus de aprendices de ELE. Una revisión bibliográfica. *ReiDoCrea, Monográfico 2019*, 170-190.

OBIS MONNÉ, A. (2014). Incidencia de la interacción entre aprendices en el aprendizaje de los marcadores discursivos en el ámbito académico universitario. *Revista Electrónica de Lingüística Aplicada*, 1, 133-156.

OBIS MONNÉ, A. (2018). *El procés d'ensenyament i aprenentatge dels marcadors discursius en llengua catalana a la Universitat. Disseny i aplicació d'una seqüència didàctica dirigida a fomentar la reflexió metadiscursiva*. Tesis doctoral. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.

PRASAD, R.; DINESH, N.; LEE, A.; MILTSAKAKI, E.; ROBALDO, L.; JOSHI, A.; WEBBER, B. (2008): The Penn Discourse TreeBank 2.0.. *Proceedings of LREC, June 2008, Marràqueix, el Marroc*, 2961–2968.

- PORROCHE, M. (1998). Sobre algunos usos de *que*, *si* y *es que* como marcadores discursivos. En M.A. Martín Zorraquino; E. Montolío Durán (coords.), *Los marcadores del discurso: Teoría y análisis*, 229-242.
- PRASAD, R.; WEBBER, B.; JOSHI, A. (2017). The Penn Discourse Treebank: An annotated corpus of discourse relations. En N. Ide i J. Pustejovsky (eds.), *Handbook of Linguistic Annotation*. Dordrecht: Springer, 1197–1217
- PIENEMANN, M. i LENZING, A. (2014). Processability Theory. En B. VanPatten i J. Williams (eds.) *Theories in second language acquisition*. Nova York: Routledge.
- PONS BORDERÍA, S. (1998). *Conexión y conectores. Estudio de su relación en el registro informal de la llengua*. València: Universitat de València (Cuadernos de Filología, Anejo XXVII).
- PORTOLÉS, J. (1998). *Marcadores del discurso*. Barcelona: Ariel.
- QUIRK, R.; GREENBAUM, S.; LEECH, G.; SVARTVIK, J. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.
- REDEKER, G. (1990). Ideational and pragmatic markers of discourse structure. *Journal of Pragmatics*, 14, 367–81.
- RIBERA I CONDOMINA, J. (2008). *La cohesió lèxica en seqüències narratives*. Tesi doctoral. Universitat de València.
- RIBERA I CONDOMINA, J. (2012). *La cohesió lèxica en seqüències narratives*. València: Publicacions de l'Abadia de Montserrat / IIFV.
- RODRÍGUEZ GARCÍA, C. (2020). Anàlisi d'errors en català com a llengua estrangera en l'expressió oral d'estudiants universitaris txecs. *Estudis Romànics*, 42, 83-99, <https://raco.cat/index.php/Estudis/article/view/370594>.
- RODRÍGUEZ GARCÍA, C. (2023). Anàlisi d'errors en l'ús de l'article en català com a llengua estrangera amb aprenents txecs. *Reseracle. Revista de la Societat d'Ensenyament i Recerca del català com a llengua estrangera*, 2023, 4, 22-37, <https://doi.org/10.31009/reseracle.2023.02>.
- RODRÍGUEZ MUÑOZ, F. J.; RUIZ DOMÍNGUEZ, M. M. (2016). Los operadores discursivos de concreción o especificación y de refuerzo argumentativo en el 'Corpus de aprendices de español como lenuga extranjera'. *RAEL: revista electrónica de lingüística aplicada*, 15(1), 53-69.

- ROJO, G. (2023). Distribución de las clases de palabras en los corpus textuales. Quijada van den Berghe, C.; Alonso Pascua, B; Escudero Paniagua, F.; Martín Gallego, C.; Garrido Vilchez, B.C. (coord.). *De Estepa a Salamanca miradas en torno a la lengua*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca, 873-882
- ROMERO-TRILLO, J.; GOZALO, P. (2021). Corpus pragmatics in first- and second-language research. En D. A. Koike; J. C. Félix-Brasdefer (eds.). *The Routledge Handbook of Spanish Pragmatics*. Foundations and Interfaces. Nova York: Routledge, 549-565.
- ROMERO-TRILLO, J. (2023). Corpus pragmatics: Corpus-Based Intercultural Pragmatic Research. En I. Kecskés (ed.) (2023). *The Cambridge Handbook of Intercultural Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press, 510-524.
- SÁNCHEZ RUFAT, A. (2015a). “La Investigación de Corpus de Aprendientes y el desarrollo de los estudios de la interlengua del español”. *Language Design* 17, 57-84.
- SÁNCHEZ RUFAT, A. (2015b). “Análisis contrastivo de interlengua y corpus de aprendientes: precisiones metodológicas”, *Pragmalingüística*, 23, 191-210.
- SANDERS, T. J. M.; SPOOREN, W. P. M.; NOORDMAN, L. G. M. (1992). Toward a taxonomy of coherence relations. *Discourse Processes*, 15(1), 1–35.
- SANTOS RÍO, L. (2003). *Diccionario de partículas*. Salamanca: Luso-Española de Ediciones.
- SCHIFFRIN, D. (1987). *Discourse markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SERRANO ZAPATA, M. (ed.) (2024). *Corpus lingüísticos y enseñanza de lenguas*. Lleida: Universitat de Lleida.
- SOLÀ, J. (dir.); LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SILDANYA, M. (2002) (coords.). *Gramàtica del Català Contemporani*. Barcelona: Empúries. 3 vols.
- SPERBER, D.; WILSON, D. (1986). *Relevance: Communication and cognition*. Oxford: Blackwell.

- STEDE, M; MENDES, M.; SCHEFFLER, T. (2019). Connective-lex: A web-based multilingual lexical resource for connectives. *Discours. Revue de linguistique, psycholinguistique et informatique*, 24.
- TANKÓ, G. (2004). The use of adverbial connectors in Hungarian university students' argumentative essays. En J. Sinclair (ed.), *How to use corpora in language teaching*, Amsterdam: John Benjamins, 157-181. En línia en: <https://www.jbe-platform.com/content/books/9789027295576-scl.12.13tan>
- TAPPER, M. (2005). Connectives in advanced Swedish EFL learners' written English – preliminary results. En Heinat, F.; Klingvall. E. (eds.) (2005). *Working papers in linguistics*. Lund: Lund University, 115-144. En línia: <https://www.sol.lu.se/fileadmin/media/forskning/workingpapers/engelska/vol05/Tapper-wp-05.pdf>
- TAZEGÜL, A. B. (2015). Use, misuse and overuse of 'on the other hand': A corpus study comparing English of native speakers and learners. *International Online Journal of Education and Teaching*, 2(2), 53–66. En línia: <http://iojet.org/index.php/IOJET/article/view/70/109>
- TODA, M. (2021). L'origen dels errors en el sistema verbal dels estudiants de català com a llengua estrangera. *Resercl. Revista de la Societat d'Ensenyament i Recerca del català com a llengua estrangera*, 2, 4-27, <https://doi.org/10.31009/resercl.2021.01>.
- TORRE TORRE, A. M. (2017). Tratamiento de los marcadores discursivos en documentos de referencia y curriculares: el caso del MCER y del PCIC. *MarcoEle: Revista de Didáctica Español Lengua Estranjera*, 25.
- VAN DIJK, T. (1977). *Text and context*. Londres: Longman.
- VAN PATTEN, B.; SMITH, B. (2022). *Explicit and Implicit Learning in Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- VIDAL ARRÁEZ, J.; L. COMAJUAN-COLOMÉ. (2022). La investigación Sobre Los Manuales De catalán Como Lengua Adicional: De La didáctica De La Lengua a La didáctica De La Cultura. *BEOIBERÍSTICA - Revista De Estudios Ibéricos, Latinoamericanos Y Comparativos*, 6 (1), 97-114, doi:10.18485/beoiber.2022.6.1.6.
- WEBER, B; RASHMI, P.; LEE, A. (2019). Ambiguity in Explicit Discourse Connectives *Proceedings of the 13th International Conference on Computational Semantics - Long Papers*, 134–141, Gothenborg, Suècia. Association for Computational Linguistics.

- WESTERGAARD, M., MITROFANOVA, N., MYKHAYLYK, R. i RODINA, Y. (2017). Crosslinguistic influence in the acquisition of a third language: The Linguistic Proximity Model. *International Journal of Bilingualism*, 21(6), 666-682.
- WISNIEWSKI, K. (2017). Empirical Learner Language and the Levels of the Common European Framework of Reference. *Language Learning* 67(1), 232-253.
- ZAMEL, V. (1984). Teaching those missing links in writing. En S. McKay (ed.). *Composing in a Second Language*. Cambridge: Newbury House, 110–122.
- ZHANG, R. (2000). Cohesive devices in the expository writing of undergraduates in two Chinese universities. *RELIC Journal*, 31(1), 61–95.
- ZHANG, R. (2014). Overuse and underuse of English concluding connectives: a corpus study. *Journal of Language Teaching and Research*, 5, 121–26. En línia
en:
<https://www.academypublication.com/issues/past/jltr/vol05/01/15.pdf>
- ZUFFEREY, S.; DEGAND, L. (2024). *Connectives and discourse relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ZUFFEREY, S.; TSKHOVREBOVA, E; WETZEL, M; GYGAX, P. (2022). Individual differences in the ability to master connectives: The importance of exposure to print. En Cuenca, M. J.; Degand, L. (eds.). *Discourse markers in Interaction: from Production to Comprehension*. Berlín/Boston: De Gruyter Mouton, 69-88.